

č. 442

OCHRANA SOUKROMÍ VERSUS SVOBODA PROJEVU MÉDIÍ

**Lucia Kováčová
Lucie Nechvátalová
Štěpán Výborný**

Masarykova univerzita
Brno, 2013

Vzor citace:

KOVÁČOVÁ, Lucia ; NECHVÁTALOVÁ, Lucie ; VÝBORNÝ, Štěpán. Ochrana soukromí versus svoboda projevu médií. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013. 166 s. Spisy Právnické fakulty MU, Řada teoretická, Ed. S, č. 442. ISBN 978-80-210-6521-5.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Kováčová, Lucia

Ochrana soukromí versus svoboda projevu médií / Lucia Kováčová, Lucie Nechvátalová, Štěpán Výborný. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. - 166 s. (Spisy Právnické fakulty MU, Řada teoretická, Edice S ; č. 442)
ISBN 978-80- 210-6521-5 (brož.)

342.72/.73* 342.727* 316.774

- právo na soukromí
- svoboda projevu
- média
- monografie

342 – Ústavní právo. Správní právo [16]

Tato publikace vznikla a byla financována z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzity č. MUNI/A/0898/2012 „Ochrana soukromí versus svoboda projevu médií“.

Recenzoval: JUDr. Miluše Hrnčíříková, Ph.D.

© 2013 Lucia Kováčová, Lucie Nechvátalová, Štěpán Výborný

© 2013 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-6521-5

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	7
1. ÚVOD.....	9
2. OCHRANA SOUKROMÍ VS. SVOBODA PROJEVU MÉDIÍ: ÚSTAVNĚPRÁVNÍ PERSPEKTIVA.....	13
2.1 <i>Svoboda projevu a ochrana soukromí v demokracii:</i>	13
2.2 <i>Svoboda projevu versus ochrana soukromí</i>	16
2.2.1 Parametr vhodnosti: <i>aequum et bonum?</i>	17
2.2.2 Parametr potřebnosti: <i>Lze to i jinak?</i>	20
2.2.3 Parametr závažnosti: <i>jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet?</i>	22
2.3 <i>Podstatná kritéria při střetu svobody projevu a práva na soukromí</i>	24
2.3.1 Mluvíci projevu	25
2.3.2 Charakteristika osoby, jíž se projev týká	30
2.3.3 Obsah projevu	33
2.3.4 Prostředí, v němž byl projev pronesen.....	35
2.3.5 Místní a časové okolnosti vyřčeného projevu	37
2.3.6 Konkluze: mnoho otázek, málo odpovědí	38
2.4 <i>Formy mediální invaze do soukromí na internetu a vnitrostátní úprava</i>	39
2.4.1 Zveřejňování osobních údajů a informací ze soukromého života	41
2.4.2 Ochrana soukromí v režimu občanského práva.....	41
2.4.3 Obrana před narušením soukromí dle mediálních zákonů	46
2.4.4 Ochrana soukromí v režimu zákona o ochraně osobních údajů.....	50
2.4.5 Satirická, parodická a karikaturní vyjádření	54
2.4.6 Zveřejňování obscénních a pornografických materiálů	56
2.4.7 Reklama a soukromí.....	58
2.4.8 Zvláštní formy mediální invaze do soukromí v kyberprostoru.....	60
3 OCHRANA SOUKROMÍ VERSUS SVOBODA PROJEVU MÉDIÍ Z MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ PERSPEKTIVY	63
3.1 <i>K mezinárodněprávní perspektivě obecně</i>	63
3.2 <i>Univerzální mezinárodněprávní úroveň (OSN)</i>	64
3.2.1 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.....	65
3.3 <i>Partikulární mezinárodněprávní úroveň</i>	75
3.3.1 Rada Evropy.....	75
3.3.2 Evropská unie.....	90

3.4 Závěr.....	99
4 OCHRANA SÚKROMIA VS. SLOBODA PREJAVU MÉDIÍ Z POHLEDU MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA SÚKROMNÉHO	101
4.1 Úvod.....	101
4.2 Medzinárodné právo procesné.....	103
4.2.1 Podstata problému	103
4.2.2 Nariadenie Brusel I	106
4.2.3 Alternatívna právomoc zakotvená v článku 5 ods. 3 nariadenie Brusel I	109
4.2.4 Výber právomocného sudiska na základe ZMPS.....	122
4.2.5 Zhodnotenie procesného riešenia	122
4.3 Kolízna problematika	126
4.3.1 Kolízna úprava v súčasnom ZMPS	127
4.3.2 Kolízna úprava v novom ZMPS	128
4.3.3 Únijný vývoj v kolíznej oblasti.....	133
4.4 Záver.....	137
5 ZÁVĚR	141
6 LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE.....	145

Seznam použitých zkratk

EBU	European Broadcasting Union
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
Evropská úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
FMZV	Federální ministerstvo zahraničních věcí
IFJ	International Federation of Journalists
Listina	Listina základních lidských práv a svobod
Listina EU	Listina základních práv EU
nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
nový ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
NOZ	Nový občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
OZ	Občanský zákoník
Pakt	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
SDEÚ	Soudní dvůr Evropské unie

ÚOOÚ	Úřad pro ochranu osobních údajů
VDLP	Všeobecná deklarace lidských práv
Výbor OSN	Výbor OSN pro lidská práva
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZoOOÚ	Zákon o ochraně osobních údajů

1 Úvod

„Samozřejmě, my ji skutečně zabijeme.“ Tato slova prohlásil v létě 2013 šéfredaktor bulvárního webu Pavel Novotný o Ivetě Bartošové, jedné z hlavních „hvězd“ českého bulvárního světa.¹ Jeho rozhovor vzbudil velký ohlas, a to nejenom proto, že částečně odkryl sepětí bulváru a showbyznysu. Ukázal totiž, že v případě některých osob bulvár nezná hranice (s omluvou, že „lid si to přeje“) a je schopen narušovat jejich soukromí i při vědomí toho, že těmto osobám ubližují nikoli jen psychicky, ale v některých případech až fyzicky. Uveřejněný rozhovor tedy opět po čase rozvířil diskusi na téma ochrany soukromí na jedné straně a svobody projevu (bulvárních) médií na straně druhé.

Svoboda projevu jakožto základní hodnota demokracie bývá pranýřována z mnoha stran. Důvodem je její omezená slučitelnost s některými dalšími demokratickými hodnotami, snad nejčastěji s ochranou lidské důstojnosti a potažmo právem na ochranu soukromí. Proč mají mít média možnost sledovat důvěrnou sféru osob? Proč mohou snižovat jejich důstojnost uveřejňováním fotografií, které poškodí inkriminovanou osobu? Proč mohou takto činit kontinuálně a fakticky tak ničit jejich životy? A nesou odpovědnost za jejich případné psychické strasti? To je pouze několik málo otázek, které vyvstanou při úvaze nad svobodou projevu médií a právem na soukromí. Obě tato práva jsou totiž natolik důležitá a silná, že nelze jednoznačně rozhodnout, které z nich upřednostnit a které potlačit. Navíc jejich vnímání se pod vlivem technologických či společenských souvislostí může proměňovat.

Vnímání svobody projevu v posledních letech ovlivnilo především rozšíření rychlého, levného a snadno dostupného internetu. Možnost získání takřka jakýchkoli informací za vynaložení nízkých nákladů a zároveň možnost jejich lehkého šíření na straně druhé vyvolaly diskuse nad chápáním svobody projevu ve virtuálním světě. Lze dokonce říci, že svoboda projevu dnes zažívá „nejsvětlejší období své historie“, poněvadž nikdy dříve nemohl každý vstupovat tak snadno do veřejné debaty a mluvit k tolika posluchačům. S tím však souvisí z hlediska ochrany privátní sféry jednotlivce též opačný faktor, tj. že nikdy nebylo tak snadné narušit soukromí druhých skrze zveřejňovaná data.

Diskuse nad narušením soukromí skrze nově vynalezené komunikační prostředky není nová. Warren s Brandeisem již na konci 19. století upozornili, že „nedávné vy-

1 SUDOR, K. Šéf bulváru: Áno, Bartošovou naozaj zabijeme. SME.sk [online]. Publikováno 22. 7. 2013. Dostupné z: <http://ekonomika.sme.sk/c/6875794/sef-bulvaru-ano-bartosovu-naozaj-zabijeme.html>

nálezy a obchodní metody vyvolaly pozornost nad nezbytností ochrany člověka jako individua (jejich reakce odrážela nové možnosti pořízení fotografií a jejich uveřejnění v tisku), které soudce Cooley nazval jako právem „být o samotě“.² Technický pokrok na jedné straně a lpění na zárukách svobody projevu a tisku na straně druhé totiž umožnily do tehdejší doby v nemyslitelné míře informovat o osobních záležitostech veřejně známých osob, včetně možnosti uveřejnění nově nastupujících fotografií. Lze říci, že prvně v historii tak začal být citlivě vnímán střet svobody projevu a protekce soukromí.

Po více jak sto letech by bylo možno Warrenova a Brandeisova slova použít znovu, avšak s ještě větší naléhavostí. Média dnes již plně ovládají společenský prostor a mnohdy určují směr debat a diskusí. Navíc díky nástupu internetu mohou být informace velmi snadno šířeny. Čtenář se dnes již i za vynaložení velmi nízkých nákladů (fakticky jen úhrady za připojení k internetu) a poměrně malého úsilí dostane k nejrůznějším informacím. Navíc pokrok v oblasti technologií způsobil, že možnost záznamu citlivých informací je umožněna každému s alespoň základní verzí mobilního telefonu mající zabudovaný fotoaparát. Zatímco v době Warrena a Brandise se mohla známá osobnost v případě obav o narušení soukromí stranit pouze několika málo novinářů a v případě jeho narušení doufat v omezené šíření inkriminované informace, dnes je tomu značně odlišně. Kdokoli je schopen zaznamenat bulvárem chtěnou informaci, tomu ji posléze předat a ten ji následně skrze internet zveřejnit nepřebornému množství posluchačů (a nejenom v jednom státě, ale v případě celebrit též globálně). Vztah mezi právem na soukromí a svobodou projevu (respektive svobodou projevu médií) tak nabývá v internetové době nových dimenzí.

Internet jakožto komunikační prostředek pro šíření informací využívají všechna dříve pouze tištěná média. Jejich internetová zpravodajství čtenářům zprostředkovávají kvantum informací (několikanásobně více než v případě tištěných médií), včetně velkého množství fotografií či videí. Navíc dnes již čtenář není pouze pasivním příjemcem informací. Může je jednak svoji aktivitou médiím zprostředkovávat či se zapojovat do diskusí nad danými tématy pod zpravodajskými články na mediálních portálech. K narušení soukromí tak může docházet velmi rozličně a zdaleka si dnes nevystačíme s jednoduchou „rovnicí“ narušení soukromí = zachycený privátní akt novinářem + jeho zveřejnění v tisku.

Ze všech výše uvedených důvodů jsme se rozhodli na uvedené téma zaměřit pozornost, a to v multidimenzionální rovině. Soudíme totiž, že vstříc současným komunikačním možnostem a šíření informací v praxi se uvedené téma stává právnícky víceoborovým a jeho hodnocení pouze z jednoho právního odvětví by opomínalo zdůraznění dalších absence nehodných konsekvencí. Především velmi silně vystupují

2 WARREN, Samuel Dennis – BRANDEIS, Louis Dembitz „*The Right to Privacy*”. Harvard Law Review. 1890, roč. IV, č. 5, s. 193–220. ISSN 0017-811X.

mezinárodní aspekty dané problematiky, protože internet do určité míry stírá hranice jednotlivých států a narušuje jejich územní výsost ve smyslu právní suverenity nad určitým geografickým celkem.

Úvodní pojednání zhodnotí svobodu projevu a právo na soukromí v jejich ústavně-právních souvislostech. Jak již bylo řečeno, obě práva představují jedny ze základních kamenů demokracie a exkurs o jejich bližší lidskoprávní podstatě je nezbytný. Speciální pozornost soustředíme na přístup k jejich střetu, protože ten je velmi častý právě v prostředí mediálního zpravodajství. Na vzájemném konfliktu obou práv budeme moci nejlépe ilustrovat jejich základní principy důležité jak pro každého jednotlivce, celou společnost tak demokracii in abstractum.

Na ústavní dimenzi předestřenou problematiku naváže rozbor zákonných instrumentů majících za cíl ochránit soukromí, avšak zároveň přespříliš neomezit svobodu projevu. Pozornost nebude věnována ochraně osobnosti v úzkém slova smyslu (v režimu občanského práva), nýbrž se pokusíme nabídnout příklady z různých právních odvětví, které ve své podstatě mají za cíl chránit soukromí rozličných osob. Podobně jako v předchozí kapitole bude úprava obsažená v právních normách konfrontována s jejich aplikací soudní mocí, protože zde se „šedé“ normy stávají „zeleným stromem života“.

Představení vnitrostátní právní úpravy ochrany soukromí připraví předpolí pro rozbor mezinárodní dimenze dané problematiky. Nejprve z hlediska mezinárodního práva veřejného. Pakliže je internet prostorem bez přesně vymezených státních hranic, nemůže ani otázka ochrany soukromí a svobody projevu ve virtuálním světě zůstat problematikou jednoho státu. Pozornost bude věnována především mezinárodním organizacím, jejichž činnost může mít vliv na hmotněprávní obsah svobody projevu a práva na soukromí. Konkrétně bude tato část zaměřena na činnost Organizace spojených národů (a jejího Výboru OSN pro lidská práva), Rady Evropy (a jejího Evropského soudu pro lidská práva) a na činnost Evropské unie (a jejího Soudního dvora Evropské unie).

V následné části bude daná problematika zhodnocena optikou mezinárodního práva soukromého a procesního. Jak již bylo uvedeno, internet do určité míry stírá hranice jednotlivých států a je tedy třeba zkoumat otázky přeshraničního působení práva. Především ve smyslu skutečností významných pro založení mezinárodní pravomoci a potencionálních hraničních určovateli pro určení rozhodného práva. Analýza existujícího stavu bude doplňována o kritiku plynoucí z probíhajících debat na dané téma, protože globální fórum si velmi dobře uvědomuje výzvy, které pro něj kyberprostor přináší. Nezbytnou součástí rozboru bude také analýza relevantní judikatury Soudního dvora Evropské unie, která ve velké míře přispívá k interpretaci zavedených pravidel.

Předložená publikace si neklade za cíl plně obsáhnout dané téma. Chce však ukázat na jeho zvláštnosti z hlediska zákonného, ústavního i mezinárodního práva

veřejného a soukromého. Čtenář tak lépe získá představu o mnohohrstevnosti fenoménu kolize svobody projevu médií a ochrany soukromí se zdůrazněním specifik virtuálního světa internetu, v němž na jedné straně platí stejné právní předpisy jako v reálném světě, na straně druhé lpí na vlastních normativních (nikoli ve smyslu právních norem) charakteristikách, což přináší mnoho právně složitých otázek.

2 Ochrana soukromí vs. svoboda projevu médií: ústavněprávní perspektiva

2.1 Svoboda projevu a ochrana soukromí v demokracii: *suprema lex maior, minor*

Mediální zpravodajství prostupuje naším každodenním životem. Ve většině případů jsou občané objektem novinářů jakožto jejich posluchačstvo. Nastávají však i situace, kdy se stanou předmětem sdělované zprávy (ať už v „hlavní roli“ nebo jako její ohlašovatelé, svědci, komentátoři apod.). V těchto případech si většinou uvědomí, že kromě svobody projevu a práva na informace je neméně důležitá též ochrana soukromí rozličných subjektů. Všechny zároveň tvoří hodnoty, které jsou pro demokracii klíčové i přesto, že se v určitých chvílích vzájemně vylučují. Proto je vhodné tato základní práva důkladně rozebrat a na jejich střetu poodhalit zásady, z nichž vychází jakákoli regulace médií v reálném i virtuálním světě.

Svoboda projevu (či též svoboda slova nebo vyjadřování) zakotvená v článku 17 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“)³ má klíčový význam v demokracii. Jak opakovaně vyzdvihl Ústavní soud nebo Evropský soud pro lidská práva, bez svobody projevu by nebyla demokracie myslitelná, poněvadž se demokracie svobodou projevu živí.⁴ Pokud

-
- 3 (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
(3) Cenzura je nepřípustná.
(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.
- 4 Srov. např. Rozsudek ESLP ve věci Stankov a Ilinden proti Bulharsku ze dne 2. 10. 2001, stížnost č. 29225/95, nebo Rozsudek ESLP ve věci Refah Partisi proti Turecku ze dne 31. 7. 2001, stížnost č. 41340/98. Veškerá judikatura Evropského soudu pro lidská práva dostupná na stránkách *HUDOC-European Court of Human Rights* [online]. Dostupné z: hudoc.echr.coe.int.

Filip označuje svobodu projevu za „supersvobodu“⁵ lze tento výraz chápat jak z toho pohledu, že nemá samostatný význam a fakticky stojí nad ostatními politickými právy,⁶ tak z hlediska své důležitosti. Svoboda slova jako *suprema lex* demokracie musí být nejvíce ceněna a chráněna, protože jak prohlásil ve svém slavném výroku již Tomáš Garrigue Masaryk: demokracie je diskuse.

Přesto možnosti požívání této svobody nejsou bezbřehé. Historické zkušenosti ukazují, že ne vždy byl výkon svobody slova prospěšný pro demokratický vývoj či společenskou harmonii. Navíc vedle svobody projevu nalezneme i další lidská práva a hodnoty, které taktéž tvoří základní rámec demokracie (především v evropském pojetí) a zároveň se neslučují s neomezeným výkonem svobody projevu. Z těchto důvodů jurisprudence a judikatura stanovila hranice svobody slova, za nimiž již dotčený projev není chráněn a jeho hlasatel může nést odpovědnost za vyřčená slova.

Klíčovým a zároveň navýsost nelehkým úkolem je nalézt onu hranici mezi chráněným a nechráněným projevem. Zde nevystačíme s geometrickým stanovením určitého bodu na přímce, po jehož překročení není svoboda projevu chráněna (právo – byť se to v některých právních odvětvích nemusí zdát zjevné – není matematikou). Naopak každý jednotlivý případ musíme vážit v jeho souvislostech a často se stane, že dva velmi podobné případy budou odlišeny pouze na základě rozdílných sociálních, místních nebo časových podmínek.

Dle Molka s Jägerem limituje svobodu projevu především šest faktorů.⁷ Za prvé řádné fungování soudní soustavy ztělesněné primárně neovlivňováním soudů a zákazem jejich znevažování. Soudní moc má v demokratickém státě nezastupitelnou úlohu, protože je povolána především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům, a jen ony rozhodují o vině a trestu za trestné činy. Proto je možno v zájmu zachování autority a nestrannosti soudní moci omezit svobodu projevu.⁸ Za druhé je společnost chráněna před necudností a obscénností. Tato kategorie velmi souvisí s otázkou mravnosti, přičemž v posledních letech a desetiletím prošla značným vývojem. I přes významné posunutí hranic slušnosti (ve smyslu obscénnosti) je nadále kladen důraz na omezení některých škodlivých projevů, především

5 FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1998, roč. VI, č. 4, s. 618–637.

6 Dokladem budiž judikatura k právu sdružovacímu či shromažďovacímu, v níž jsou faktory svobody projevy významně artikulovány. Srov. typicky rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Psť 1/2009, kterým byla rozpuštěna Dělnická strana. Veškerá judikatura Nejvyššího správního soudu ČR je dostupná na stránkách *Nejvyšší správní soud ČR* [online]. Dostupné z: www.nssoud.cz

7 JÄGER, Petr – MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu – Demokracie, rovnost a svoboda projevu*. Praha: Auditorium, 2007, s. 33–37.

8 K podrobnostem: HERCZEG, Jan. Třetí pilíř contra sedmá velmoc aneb přípustná míra kritiky soudcovského stavu. *Trestní právo*. 2013, roč. XVII, č. 17, s. 21–30.

před specifickými skupinami obyvatel (například dětmi).⁹ Třetím případem je zájem na nevyvolávání nenávisti vůči menšinám. Tento bod vychází z konceptu tzv. bránící se demokracie, dle níž nejsou hodny ochrany extremistické či nenávistné projevy narušující společenský smír a útočící vůči lidské důstojnosti specifických skupin obyvatel.¹⁰ Čtvrtá skupina omezení chrání národní bezpečnost a utajované informace a je diskutována jak na evropském kontinentě (v poslední době především v souvislosti s problematikou data retention¹¹), tak v USA (viz kauzy Wikileaks či Ewarda Snowdena), kde je obecně přístup k možnému omezení svobody projevu značně rigidní.¹² V páté kategorii – ochrana obchodního tajemství – se z veřejného práva přesouváme do soukromého práva, přičemž tato kategorie se týká především mnohých specifík obchodního práva. Poslední kategorie – ochrana proti pomluvě – je z hlediska tématu této publikace jedna z nejdůležitějších a dotýká se především možného narušení soukromí a cti difamované osoby.

Uvedené limity svobody projevu velmi často chrání neméně významnou hodnotu: právo na soukromí a s ním spojené principy. Ústavní základ protekce soukromí nalezneme v čl. 10 Listiny, který stanoví, že (k)aždý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno, (k)aždý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a (k)aždý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Další garance práva na soukromí především z hlediska nedotknutelnosti osoby lze nalézt též v čl. 7, dle něhož (n)edotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Tato „zbytková“ záruka soukromí se uplatní pouze v segmentu ochrany tělesné a duševní integrity, resp. tam, kde respektování soukromí úzce souvisí nebo je spojeno s problematikou zásahů do tělesné a duševní integrity (dání ochrany soukromí dle čl. 10 a čl. 7 Listiny na roveň lze považovat za chybné).¹³

Dle Sobka bychom mohli soukromí chápat jako vlastní kontrolu nad informacemi o svých osobních záležitostech. Jak ale správně poznamenává, ona kontrola může být

9 Podrobněji: BARTOŇ, Michal. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*. 2008, roč. XVI, č. 17, s. 617–627.

10 Viz VÝBORNÝ, Štěpán. Konceptualizace bránící se demokracie. *Právnick*. 2012, roč. CLI, č. 5, s. 441–452.

11 HERCZEG, Jan. Ústavněprávní limity monitoringu telekomunikačního provozu: konflikt mezi bezpečností a svobodou. *Bulletin Advokacie*. 2010, roč. XL, č. 5, s. 22–31.

12 K některým otázkám bezpečnosti a svobody projevu srov. např. BOYNE, Shawn Marie. Free Speech, Terrorism, and European Security: Defining and Defending the Political Community. *Pace Law Review*. 2010, roč. XXX, č. 2, s. 417–485.

13 Srov. WAGNEROVÁ, Eliška – ŠIMÍČEK, Vojtěch – LANGÁŠEK, Tomáš – POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 187.

značně rozdílná, protože někdy může být narušení vlastního soukromí právě realizací uvedené kontroly.¹⁴ Příznačnými se Sobkova slova stávají právě v prostředí internetu, na němž mnoho osob zveřejňuje materiály, které jsou z objektivního hlediska narušením soukromí (a někdy se až můžeme ptát, zda by se za situace jejich zveřejnění třetí osobu tentýž jedinec nebránil). Zveřejňování fotografií na sociálních sítích nebo vyjadřování pocitů a informací z osobního života představují dobrovolné vzdání se soukromí, mnohdy bez potřebného uvažování nad dopady takového jednání.

Zatímco svoboda projevu se dotýká především mluvčího projevu a ochrana soukromí objektu projevu, vystupuje zde ještě třetí subjekt: posluchačstvo. To též disponuje stěžejním základním lidským právem, a to právem na informace. Právo na informace jakožto „obrácená“ svoboda projevu slouží podobným cílům jako svoboda projevu a je s tímto právem spojena „pupeční šňůrou“. Přesto její důležitost v demokracii opakovaně vyzdvihl též Ústavní soud, a to včetně zveřejnění údajů zasahujících do soukromí dotčených osob.¹⁵

Uvedený „triumvirát“ základních práv a demokratických hodnot se nejenom vzájemně ovlivňuje, ale též mnohdy střetává. V těchto případech se daný konflikt stává impulsem k diskusím nad šíří svobody projevu na straně jedné a ochranou soukromí na straně druhé. Zatímco pro někoho je svoboda projevu absolutní chráněnou demokratickou hodnotou, pro mnoho osob zůstává navýsost důležitá ochrana soukromí a brání se proti jejímu narušení. Je tedy třeba posoudit, jak přistoupit ke konfliktu těchto dvou základních práv, či dokonce principů demokratického státu.

2.2 Svoboda projevu versus ochrana soukromí – test proporcionality

Při kolizi článku 10 Listiny (ochrana soukromí) a článku 17 (svoboda projevu a právo na informace) je třeba rozhodnout, kterému z těchto práv přiznat větší důležitost a upřednostnit jej. Jejich porovnání se stává velmi delikátním, protože všechny stojí z hlediska hierarchie demokratických hodnot na podobné úrovni a mají především soukromoprávní a omezený veřejnoprávní charakter (přesto jak bude ukázáno níže, tak v současné době může být soukromí chráněno, a mj. též narušováno, čím dál více též instrumenty veřejného práva). V každém posuzovaném případě přesto musí být váženo a rozhodnuto, z jakého důvodu upřednostnit jedno před druhým s přihlédnutím k veškerým okolnostem a argumentům.

14 SOBEK, Tomáš. Svoboda a soukromí. In ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 37–48.

15 Za nejjasnější (a pro některé nejkontroverznější) případ lze považovat rozhodnutí ve věci povinného zveřejňování členství soudců v Komunistické straně Československa: Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, publ. pod č. 59/2010. Veškerá judikatura Ústavního soudu ČR je dostupná na stránkách NALUS [online]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

Přístup k této kolizi může být rozličný. Bartoň nachází kritéria pro posouzení míry ústavní ochrany svobody projevu při kolizi s osobnostními právy ve statusu osoby, do jejichž osobnostních práv bylo zasaženo, v obsahu a formě projevu, ve statusu autora sdělení a v kritériu úmyslu, cíle a motivu.¹⁶ Pro porovnávání dvou práv a svobod, které si konkurují, lze využít také tzv. test proporcionality (též přiměřenosti). Ústavní soud jej dokonce označuje za „moderní ústavní nepsané pravidlo“.¹⁷ Zmíněný test spočívá ve třech kritériích (vhodnosti, potřebnosti, závažnosti),¹⁸ prostřednictvím nichž jsou zhodnocena ve více směrech proti sobě stojící základní práva a svobody, potažmo chráněné ústavní hodnoty.

Pro tuto publikaci jsme se rozhodli tento test proporcionality využít. Pomocí něj totiž porovnáme dotčená práva a svobody z hlediska jejich východisek a teoretických základů a zároveň zhodnotíme rozličné okolnosti vyvstávající při jejich kolizi. Představeny budou argumenty podporující i vyvracející širokou autonomii svobody projevu, tak ochranu osobnosti (právu na informace bude pozornost věnována především ve spojitosti se svobodou projevu). Hlediska, o nichž hovoří Bartoň, také nemohou být opomenuta, jejich specifika však zhodnotíme následně.

2.2.1 Parametr vhodnosti: *aequum et bonum*?

Prvním kritériem testu proporcionality je parametr vhodnosti, ve kterém hledáme odpověď na otázku, zdali institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaného cíle. Musíme se tedy ptát, zda případné omezení svobody projevu skutečně zabezpečí ochranu soukromí osoby dotčené projevem. Na tuto otázku lze hledět jak z preventivního úhlu pohledu, tak optikou následné ochrany.

Preventivní ochrana vyvěrá z vůle státu nechránit primárně a takřka absolutně svobodu projevu, nýbrž hledět při jejím výkonu též k právům třetích osob. Zde se evropský přístup odlišuje od amerického, v němž svoboda projevu sehrává signifikantní úlohu. Již čl. 17 odst. 4 Listiny v případě svobody projevu stanoví, že ji lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých. Tato ústavní premisa nachází odraz v mnohých zákonech představených níže. Ústavodárce si tedy uvědomil nezbytnost případné ochrany práv osob odlišných od hlasatele, která se mnohdy projevuje zde sledovanou ochranou soukromí. Stát takto deklaruje, že svoboda projevu není bezbřehá, nýbrž je omezena i na úrovni ústavního práva, později konkretizovaného normami soukromého (viz

16 BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. s. 239–270.

17 Podrobněji KOSAŘ, David. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 1, s. 3–19.

18 Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, publikovaný pod č. 214/1994, a rovněž tak mnohé následné judikáty.

například ochrana osobnosti) i veřejného práva (ustanoveními trestního¹⁹ či správního práva).

Osoby uvažující o narušení soukromí objektu jejich projevu jsou tedy obecně seznámeny s možným postihem při překročení hranice chráněného projevu. Nemohou tedy zveřejňovat jakékoli údaje, nýbrž musí vážit, zda jejich publikací nenaruší soukromí objektu projevu. A pokud usoudí, že se tak stát může a přesto se rozhodou pro jeho zveřejnění, musí být připraveni nést za toto jednání eventuální odpovědnost. V preventivní rovině tedy mohou ústavní a zákonné normy přispět k ochraně soukromého života i za cenu omezení svobody projevu. Lze totiž soudit, že díky možným následkům mohou některé osoby upustit od projevu, který by zasahoval do osobnostní sféry potenciálně poškozeného. Mohli bychom se ptát, zda za této situace nevystává zvýšené riziko tzv. chilling effectu (vzdání se práva z důvodu obav před následnou represí).²⁰ V případě svobody projevu je tento efekt značně rizikový, protože možné omezení svobody projevu z důvodu „strachu“ je neslučitelné s jeho důležitostí v demokratickém státě.²¹ Přesto v případě ochrany soukromí lze považovat dané riziko za akceptovatelné, protože níže představená judikatura jasně nastavila mantinely chráněného a nechráněného projevu a nelze v ČR zaznamenat tendence k zvýšené opatrnosti při zveřejňování údajů ze soukromého života (spíše naopak).

Zvláštní situace pak nastává při ochraně soukromí ex post, v rámci níž se postižená osoba snaží čelit negativním následkům vzešlých z uskutečněního projevu. Z hlediska této následné ochrany (například skrze žalobu na ochranu osobnosti) totiž velmi výrazně vystupuje též racionalizační faktor. Během iniciovaného sporu, v němž je řešena narušená ochrana soukromí, nadále dochází k jejímu narušení ve spojitosti s dalšími negativními dopady do sféry poškozeného subjektu. Není a snad ani nemůže být advokát, který by před podáním dotčené žaloby na ochranu osobnosti svého klienta nevaroval, že být může mít ve věci úspěch, fakticky pro něj soudní řízení skončí negativně. Důvod tkví v neustálém opakování a připomínání projevu narušujícího sou-

19 Jedná se především o trestný čin pomluvy. V něm stát snad vůbec nejjasněji prezentují svoji vůli chránit soukromí, když je k němu ochoten použít též normy trestního, které jsou aplikovány vůči společensky nejškodlivějším projevům chování. Na druhé straně se tento trestný čin často stává terčem kritiky pro jeho neurčitost a „nekontrolovatelnou zbraň vůči nepohodlným lidem“. Srov. např. CANDIGLIOTA, Zuzana. Boj proti týrání dětí zhodnotil soud jako trestný čin [online]. Publikováno dne 21. 3. 2011 [cit. 10. 8. 2013]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/david-zahumensky.php?itemid=12609>

20 K evaluaci a rizikům chilling effectu v případě svobody projevu srov. např. SCHAUER, Frederick. Fear, risk and the first amendment: unraveling the “chilling effect”. *Boston University Law Review*. 1978, roč. LVIII, č. 5, s. 685–732.

21 Ostatně toho si ve své judikatuře týkající se problematiky ochrany soukromí všímá též Ústavní soud: Viz nálezh Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

kromí. Zatímco v případě jeho uveřejnění v médiích si danou informaci přečte určité většinou omezené spektrum čtenářů, přičemž tato zpráva bývá přebíta tou na následné stránce či ve vydání v následujících dnech, potenciální soudní spor (obzvláště v případě známé osobnosti) přitáhne pozornost dalších médií. Ona negativní informace je tak opakovaně zpřístupněna většímu počtu lidí. Typickým příkladem je kauza Barbry Streisandové, která se snažila o odstranění fotografie svého domu z Google Maps z důvodu narušení soukromí a obav o své bezpečí. Výsledkem však bylo, že počet zobrazení její nemovitosti několikanásobně vzrostl.²² Tento „žalobní chilling effect“ je významnější než shora uvedený a soudy by ho měly brát vážně v potaz. Především při výsledném rozhodnutí z hlediska potencionálně přiznané soudní satisfakce či délky soudního řízení. Jen na okraj poznamenáváme, že řešením jistě není anonymizace takovýchto rozhodnutí, která ve svém důsledku přináší více škody než užitku.²³

Při posuzování parametru vhodnosti nelze ani opomenout specifika internetu. Virtuální síť totiž významně pozměnila charakter svobody projevu i šíří soukromí osob. Zatímco před ještě relativně málo lety mohla osoba oslovovat významnější počet osob pouze skrze média (noviny, rozhlas, televizi), jejichž provoz byl finančně i intelektuálně náročný a tudíž pro mnoho osob nedostupný, dnes lze za vynaložení velmi malého úsilí oslovit široké spektrum posluchačů. Navíc uveřejněná informace je velmi často uveřejněna napořád a její odstranění je obtížné. Zatímco tedy dříve vyšel difamující článek pouze jeden den a za několik měsíců se již s ním nebylo možno snadno seznámit, v případě umístění podobného textu na internet bude přístupný i za několik let. Lze dokonce říci, že zatímco možnost výkonu svobody projevu byla v posledních letech značně zdokonalena, ochrana soukromí stojící na stejné úrovni výrazný progres nezaznamenala. Dokonce lze říci, že veškeré komunikační prostředky moderní doby ji významně oslabily a dochází k jejímu rozmělnění a skrytému či otevřenému podněcování k výraznějšímu „otevření se světu“.

Musíme se tedy tázat, zda v kyberprostoru, který je z hlediska možností komunikace razantně odlišný od reálného světa, případné omezení svobody projevu skutečně zabezpečí ochranu soukromí osoby dotčené daným projevem. Odpověď na danou otázku je jistě méně jednoznačná než v případě „klasických“ komunikačních prostředků. Je však třeba brát na zřetel, že i přes jasné odlišnosti působí právo stejně ve virtuální i reálném světě. Spíše než rezignovat na ochranu soukromí na internetu bychom spíše měli hledat možnosti, jak této ochrany nejúčinněji dosáhnout (mj. i z hlediska mezinárodního práva či specifických normativních systémů). Pokud bychom totiž přistoupili k internetu jako k prostoru sui generis a aplikovali na něj výrazně odlišné

22 NĚMEČEK, Tomáš. *Ochrana osobností v internetovém věku: Sborník textů z právnické konference*. Praha: Mafra, 2013, s. 33.

23 Podrobněji k tématu, včetně mnoha kritických poznámek: BOBEK, Michal. – KÜHN, Zdeněk a kol. *Judikatura a právní argumentace*. Praha: Auditorium, 2013. s. 222–226.

parametry pro ochranu soukromí a svobody projevu, museli bychom přehodnotit celý koncept svobody projevu. Jevilo by se totiž značně ambivalentní, pokud by například byla přísněji postihnuta tištěná média s omezeným počtem čtenářů než internetová média s potencionálně vyšším posluchačstvem. Nalézání oné efektivní ochrany v kyberprostoru je však stále „v plenkách“ (ostatně jako celá dogmatika ochrany soukromí, v rámci které Bobek očekává ještě „desetiletí soudního tance mezi vejci“²⁴), nicméně další progres je nezbytný. Počátkem však může být právě ono zdůrazňování stejných kritérií pro chráněný projev učiněný v reálném a virtuálním světě, protože v myslí některých osob nadále přetrvává mínění, že internet je polem bez jakékoli regulace a právních pravidel.

2.2.2 Parametr potřeby: lze to i jinak?

Druhým kritériem při poměřování základních práv a svobod je parametr potřeby spočívající v porovnávání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle (avšak bez omezení základních práv a svobod). V případě ochrany soukromí lze uvedené kritérium pojmut ve dvou rovinách: možnost širší autonomie svobody projevu vstříc možnostem obrany skrze komunikační prostředky, případně jejich normativní systémy, a nezbytnost veřejnoprávní ochrany versus upřednostnění soukromoprávních prostředků ochrany práv a svobod.

První aspekt by bylo možno vtělit do názoru: proč omezovat svobodu projevu prostředky soukromého a veřejného práva, pokud v současnosti má každý možnost vyvrátit údajně nepravdivou či poškozující informacemi vysoce účinnými komunikačními prostředky. Uvedený postoj má zajisté opodstatněný základ, protože tak jako i v jiných oblastech práva by měl každý před soudní ochranou svých práv vyčerpat všechny možné dostupné prostředky jejich obrany. V případě omezení základního lidského práva, obzvláště svobody projevu, tento faktor vystupuje o to razantněji (o nutnosti minimalizace státních zásahů do svobody projevu hovoří též ústavní soud²⁵). Zásah do svobody projevu by totiž měl být onou poslední možností, a to pouze za situace, kdy nelze jakkoli jinak zamezit škodlivosti výkonu svobody projevu. Pokud tedy hovoříme o ochraně soukromí a svobodě projevu v kyberprostoru, osoba cítící se zasažena a poškozena zveřejněnými informacemi by měla primárně využít normativních prostředků internetu a zde přístupných programů. Mnohé z nich totiž mají vlastní normativní a sankční systém čelící narušení soukromí osob. Například Facebook v zásadách komunity uvádí, že „*netoleruje žádné formy šikany nebo obtěžování. Uživatelé můžou mluvit otevřeně o věcech a lidech veřejného zájmu, ale v případě oznámení nevhodného chování vůči jednotlivcům budou podniknu-*

24 BOBEK, Michal: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 10, s. 357–364.

25 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03, publ. pod č. 57/2005.

ty odpovídající kroky.²⁶ Zároveň lze využít programy, které samy chrání osobnost před škodlivými informacemi, například pornografií, obscenitou nebo nenávisnými materiály (někteří však považují tyto soukromé regulační programy za jedny z nejinvazivnějších do svobody projevu – obzvláště v liberálním prostředí USA²⁷). Sankční mechanismy představujeme níže, již zde ale zdůrazňujeme, že mimoprávní možnosti ochrany osobnosti by mohly soudy v některých případech považovat za dostatečné. Obzvláště za situace, kdy by zásah do osobnostních práv nebyl natolik invazivní, a uvedené prostředky by se jevily dostatečnými a napadená osoba by je mohla využít. Na druhé zde však vyvstává riziko, že o šíří svobody projevu rozhoduje a bude v čím dál větší míře rozhodovat soukromý subjekt, který by mohl tuto pravomoc zneužít. Zároveň prostředí internetu nedává pouze možnost k šíření ofenzivních projevů, ale též poskytuje stejný prostor pro defenzivní obranu. Objekt projevu tedy má zejména na internetu možnost využít stejných prostředků k vyvrácení zveřejnění informace či její uvedení na pravou míru. V tomto ohledu tak kyberprostor nepřináší pouze hrozbu pro soukromí osob, ale též potenciál pro její ochranu. Přesto nastávají situace, při nichž je uvedená ochrana neúčinná či nedostatečná.

Druhá polemická otázka se týká toho, zda by ochrana soukromí a potažmo osobnosti neměla být doménou pouze soukromého práva a stát by v těchto případech neměl nikterak omezovat svobodu projevu veřejnoprávními normami. Pokud vyjdeme z Ulpiánova „*publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*“ („veřejné právo je to, které se týká římského státu, soukromé to, které se týká prospěchu jednotlivce“) tak dospějeme spíše k závěru, že ochrana soukromí spadá pod právo soukromé. Přesto však (jak bude rozvedeno níže) dopadá na posuzovanou problematiku i množství veřejnoprávních norem či norem stojících na pomezí veřejného a soukromého práva. Důvod mj. tkví v důležitosti, kterou evropské státy přikládají ochraně soukromí a lidské důstojnosti. Pro evropské demokracie má svoboda projevu mantinely, jež nemohou být překročeny, a pokud se tak stane, mohou nastoupit sankční mechanismy. Zároveň také současné množství šířených a poskytovaných dat volá po jejich veřejné ochraně, protože jakkoli se nezmenšila jejich citlivost, rapidní zjednodušení jejich získání či šíření muselo nalézt odezvu v právu. Do třetice pak i sám stát zasahuje do soukromí osob získáváním rozličných dat, jenž musí být podepřeno veřejnoprávními normami. Přesto by v případě ochrany osobnosti měla převažovat soukromoprávní ochrana a sankce veřejného práva by měly nastoupit pouze ve specifických (například při hromadném úniku citlivých osobních údajů jejich správců) nebo zvláště závažných případech.

26 FACEBOOK. Zásady komunity [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>

27 DICKERSON, Nicholas P. What Makes the Internet So Special? And Why, Where, How, and by Whom Should Its Content Be Regulated? *Houston Law Review*. 2009, roč. XLVI, s. 61–102.

2.2.3 Parametr závažnosti: jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet?

Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv, které (po splnění podmínky vhodnosti a potřebnosti) spočívá ve zvažování empirických, systémových, kontextových a hodnotových argumentů.

Empirickým argumentem lze chápat faktickou závažnost jevu, jenž je spojen s ochranou určitého základního práva. Zde v zásadě stojí svoboda projevu i ochrana soukromí na podobné úrovni a bylo by chybou upřednostnit a priori jedno právo před druhým. Jak ochrana soukromí a potažmo lidské důstojnosti, tak svoboda projevu (a s ním spojené právo na informace) hraje v demokratickém státě klíčovou úlohu i přesto, že mohou být vzájemně ambivalentní. Ochrana lidské důstojnosti a cti vyvěrá již z podstaty lidské přirozenosti. Jako příznačně uvádí Telec, osobnost každého člověka je nezadatelným dobrem přirozeným. Lidskou osobnost lze pojímat jako ke štěstí zacílený trvalý živoucí duchovní, duševní a tělesný celek, jehož jádrem je jedinečné (individuální) sebeuvědomělé já (duch), integrující duchovní, duševní a tělesná prožití, stavy a činnosti, a to vědomé i nevědomé, včetně nadání, sklonů, dědičných zátěží a nahromaděných zkušeností či jiných vrozených nebo nabytých vloh za účelem vlastního vývinu.²⁸ Jako taková si lidská osobnost zaslouží ochranu nejen z hlediska narušení fyzické integrity, ale také zásahů dotýkající se jejích vnitřních stavů a „psychické autority“. Důležitost cti a lidské důstojnosti v kontrastu se svobodou projevu vyzdvihl též Ústavní soud: *„Čest a dobré jméno osoby jsou hodnoty náležející do kulturního dědictví naší civilizace mající kořeny v křesťanství a judaismu. (...) Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování. (...) Je-li jednou čest pošpiněna neopodstatněným obviněním vyjádřeným veřejně, a tím spíše v médiích, může být pověst a čest osoby poškozena navždy a zvláště pak v situaci, není-li dána možnost rehabilitace. Pokud taková situace nastane, prohrává jak osoba sama, tak i společnost.“*²⁹ Naopak v jiném případě volil Ústavní soud podobně apelační slova též ve vztahu ke svobodě projevu: *„(s)voloba projevu představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti a jednu z hlavních podmínek pokroku a rozvoje každého jednotlivce. Jako taková se svoboda projevu vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“ příznivě přijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují: tak tomu chtějí pluralita, tolerance a duch otevřenosti, bez nichž není demokratické společnosti. Je základním principem soudobé euroatlantické společnosti, že i nadnesené a přehánějící názory, a to dokonce i názory někoho urážející, jsou-li proneseny ve veřejné či politické debatě, jsou názory ústavně chráněnými.“*³⁰

28 TELEC, Ivo. Chráněné statky osobnostní. *Právní rozhledy*. 2007, roč. XV, č. 8, s. 271–281.

29 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. 453/03, publ. pod č. 209/2005.

30 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/09, publ. pod č. 57/2005.

V celistvé judikatuře Ústavního soudu pak nalezneme jak rozhodnutí přiklánějící se především k principu ochrany soukromí a cti, tak ty, ve kterých byla upřednostněna svoboda projevu. Důvod tkví ve specifikách každého jednotlivého případu. Je proto nutno vždy hledat hranici chráněného a nechráněného projevu v okolnostech konkrétní kauzy. Narušení soukromí veřejně známé nebo veřejně činné osoby bude totiž vnímáno odlišně od narušení soukromí „běžných“ osob. Především u veřejně činných osob vyvstane důležitost svobody projevu jakožto prostředku jejich demokratické kontroly a naopak ustoupí do pozadí ochrana jejich soukromí (viz podrobněji níže). Empirický argument tedy nelze zhodnotit v obecné rovině, nýbrž musí být pečlivě vážen v souvislostech každého konkrétního případu.

Systémový argument znamená zvažování smyslu a zařazení dotčeného základního práva či svobody v systému základních práv a svobod. Zde platí podobné jako u empirického argumentu. Svoboda projevu představuje základní kámen demokracie a bez ní není demokracie a ústavní stát myslitelný. Naopak především od druhé poloviny 20. století je čím dál více zdůrazňována nezbytnost ochrany lidské důstojnosti a potažmo též soukromí.³¹ Jak konstatuje již v názvu svého příspěvku k tématu práva na soukromí Wagnerová: *„kde má být svoboda, tam musí být soukromí.“*³² Zatímco v případech omezení svobody projevu z důvodu šíření nenávistných projevů a narušování sociální soudržnosti vyvstává ochrana lidské důstojnosti poměrně razantně a překrývá dogmatické lpění na svobodě projevu, v případech ochrany soukromí nemá tento střet „jednoznačného vítěze“. Ochrana soukromí i svoboda projevu je brána na výsost vážně a opět až jednotlivé okolnosti případu rozhodnou, které z těchto hodnot bude upřednostněno. Přesto lze v judikatuře Ústavního soudu zaznamenat příklon k citlivému vnímání ochrany cti a soukromí, spíše než svobody projevu. Jak uvedl Ústavní soud v jednom z nedávných rozhodnutí, *„jakýkoliv zásah či snížení lidské důstojnosti je skutečně nezbytné vnímat jako zásah velmi závažný a tedy i stěžejně reparable, neboť lidská důstojnost je hodnotou horizontálně neporovnatelnou s ostatními ústavními hodnotami či společenskými normami, je zcela nenahraditelná jiným statkem, tím méně je pak hodnotou kvantifikovatelnou či vyčíslitelnou v penězích. Obecné soudy by tak měly brát v úvahu vyzařování jednotlivých základních práv a ústavních hodnot do aplikované právní normy a rozhodnout s ohledem na ně, tj. poskytnout jim co nejširší a neadekvátnější ochranu,*

31 Přesto někteří koncept ochrany soukromí odmítají. Například Solove soudí, že koncept soukromí je nyní v naprostém rozkladu z důvodu vágnosti tohoto pojmu. Srov. SOLOVE, Daniel J. *Understanding Privacy*. Cambridge – London: Harvard university Press, 2008. s. 1–2. Rozličné kritické přístupy rozebírá též Wagnerová: WAGNEROVÁ, Eliška. *Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí*. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). *Právo na soukromí*. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 49–62.

32 tamtéž

*v případě zásahu do základního práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy), včetně práv dotýkajících se tzv. intimní sféry soukromého života jednotlivce a tedy samé podstaty lidství a lidské důstojnosti o to více zesílené. Tyto povinnosti soudů je možné dovodit z čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy ČR, které vymezují demokratický právní stát v jeho materiálním smyslu, tj. založeném na účtě k základním právům a svobodám jednotlivce, jež staví pod ochranu soudní moci.*³³

Kontextovým argumentem lze rozumět další negativní dopady omezení jednoho základního práva v důsledku upřednostnění jiného. Omezení svobody projevu i narušení soukromí s sebou přinese negativní důsledky. Nezbytné však je obě možná vzniklá negativa zvážit, a to jak ve vztahu ke konkrétním osobám sporu, tak k zásadám demokracie. Na základě tohoto poměření bude možno říci, jaká negativa dosahují menší intenzity. Zároveň musí rozhodující orgán vyložit, proč je třeba tato negativa strpět. Jak bude níže rozvedeno, například ochrana soukromí soudců bude brána citlivěji, protože pokud by do ní bylo významně zasaženo, mohlo by to ovlivnit jejich rozhodovací činnost či by mohli být vystaveni nepřístojným nátlakům. Naopak je více než žádoucí zveřejňování některých údajů ze soukromí veřejně činných osob, především politiků (například velikost majetku), protože ty mohou mít přímou souvislost s výkonem jimi zastávané funkce. Svět práva není černobílý a při obraně určité demokratické hodnoty často dochází k pošlapání jiné spojené s negativními dopady na její vnímání. Přesto je nutno tyto důsledky v některých případech strpět, protože pouze tak zůstane demokracie ve své celistvosti silná a pro společnost prospěšná.

Hodnotový argument představuje zvažování pozitiv v kolizi stojících základních práv vzhledem k akceptované hierarchii hodnot. Také pozitivní faktory lze nalézt u obou srovnávaných základních práv a žádné z nich obecně nepřevažuje druhé. Obě chráněné hodnoty navíc stojí na předních příčkách demokratických principů. Opět až konkrétní konsekvence každého případu překlóní ony „váhy spravedlnosti“ k omezení svobody projevu nebo připuštění zásahu do soukromí. Nelze tedy jako například v USA tvrdit, že by svoboda projevu byla významně upřednostněna či naopak, že by ochrana soukromí byla základní a jedinečnou hodnotou české demokracie.

2.3 Podstatná kritéria při střetu svobody projevu a práva na soukromí

Provedený test proporcionality ukázal, že svoboda projevu i právo na ochranu soukromí se v demokratickém státě těší výrazné pozornosti. Na mnoha místech bylo též poukázáno, že teprve až okolnosti jednotlivého případu rozhodnou, která z těchto hodnot bude upřednostněna. Proto se nyní zaměříme právě na tyto další okolnosti, které mají při konečném posuzování klíčový vliv. Pozornost bude věnována faktorům spojených s mluvčím projevu, s osobou, které se daný projev týká, s obsahem projevu,

33 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

s prostředím, ve kterém byl pronesen a s místními a časovými okolnostmi vyřčeného projevu.

2.3.1 Mluvíci projev

Kategorie mluvícího projevu se týká postavení a vlastností osoby, která využila svobodu projevu ke sdělení informace, která zasáhla do soukromí druhého subjektu. Dle Bartoně kritérium statusu autora sdělení není příliš zaužívané a zcela doktrinálně uchopené, přestože k jeho zohledňování dochází.³⁴ K jeho zohledňování dokonce docházet musí, protože právě status mluvícího hraje při poměřování svobody projevu a narušení práva na soukromí jednu z nejvýznamnějších rolí.

První významnou a specifickou skupinu představují média. Média zprostředkovávají informace ke svým čtenářům a zároveň skrze reportáže podněcují k diskusi nad referovanými tématy. Rovněž sledují a kontrolují jednotlivé moci ve státě a v současné době s hrávají jednu z nejdůležitějších kontrolních funkcí státní správy a samosprávy. Lze až říci, že jsou jakýmsi „očima a ušima“ veřejného mínění.³⁵ Celkově jim je v demokracii přiznána role „hlídacích psů“³⁶ (viz také pojem „public watchdog“ užitý ESLP například v rozhodnutí ve věci Observer and Guardian proti UK³⁷), čímž se výrazně posiluje míra jimi požívané svobody projevu. Z toho důvodu také Ústavní soud přistupuje k zásahům do svobody projevu médií rezervovaně a uznává jejich jedinečné postavení v demokratickém státě i jedinečný způsob jejich komunikace. Podle názoru Ústavního soudu *„je nutno respektovat určitá specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), který v určitých případech musí – především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem – přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkrácení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob. Lze tedy stěží trvat na naprosté přesnosti skutkových tvrzení a klást tak na novináře – ve svých důsledcích – nesplnitelné nároky. Významné proto musí vždy být to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě.“*³⁸

34 BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. s. 266.

35 BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. Oxford: Oxford University Press, 2007. s. 418.

36 Podrobněji se tomuto termínu věnuje Rytter, který správně pokládá za nejdůležitější otázky s ním spojené definici privilegovaných médií a rozsah jejich privilegií kolidující s principem rovnosti před zákonem. Viz RYTTER, Jens Elo. Which Freedom of the Press? In WAHLGREN, Peter. (ed.). *Human Rights: Their Limitations and Proliferation*. Stockholm: Stockholm Institute for Scandinavian Law, 2010, s. 181–210.

37 Rozhodnutí ESLP ve věci Observer a Guardian proti Spojenému království ze dne 26. 11. 1991, stížnost č. 13585/88.

38 Nález ústavního soudu ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99, publ. pod č. 19/2000.

Zároveň ani svoboda projevu médií nemůže být bezbřehá. Na jedné straně sehrává její klíčovou roli při zprostředkování informací z veřejného života k občanům, na straně druhé však mohou velmi citlivě zasáhnout do osobnostní sféry jednotlivce. Tento zásah je pak znásoben počtem čtenářů, obzvláště pak v současných internetových verzích zpravodajských deníků. Stejně tak se někteří pozastavují nad mocí, kterou média v současném světě mají, často ztělesněnou termínem sedmá velmoc.³⁹ Svými informacemi mohou ovlivnit veřejné mínění, stanovit diskutovaná témata nebo podnítit nesouhlas či zášť k některým osobnostem, tak celým komunitám.⁴⁰ Negativní obavy z moci médií pak podporuje selektivnost informací, neobjektivita, politická orientace, překračování hranic slušnosti a morálky (obzvláště ze strany bulvárních médií) apod. Uvedené nešvary zároveň vyvěrají též ze „společenské objednávky“, kdy žurnalista musí často vážit mezi „dobrým příběhem“ a „dobrou žurnalistikou“.⁴¹ Je proto spíše otázkou žurnalistické etiky⁴² než právní, z jakého důvodu poskytovat některé informace a obráceně morálkou společnosti, která po nich dychtí a chce je přijímat. Právo nadále musí respektovat specifické postavení médií a k restrikci jejich svobody projevu přistupovat pouze v adekvátních a ojedinělých případech.

39 Termín Sedmá velmoc vznikl pravděpodobně za Napoleona Bonaparteho, který označil noviny jako „pátou velmoc“, která proti němu bojovala. Tím se tedy z tisku stala „velmoc šestá“. Poté, co se za velmoc začala považovat také Itálie, číselná řada se posunula a noviny už zůstaly u názvu „sedmá velmoc“. Původně si ho ovšem vysloužily jenom protinapoleonovské noviny Rheinischer Merkur. LUTONSKÝ, F. Sedmá velmoc [online]. Publikováno 3. 10. 2005 [cit. 22. 7. 2013]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady_nevysilane/_zprava/85733

40 Specifickým případem jsou informace týkající se romské problematiky, které mnohdy podnítí nenávistné nálady v české společnosti. Lze dokonce tvrdit, že mediální informace stály za rozdmýcháním napětí mezi romskou minoritou a majoritou v některých regionech, například v roce 2011 ve Šluknovském výběžku nebo v roce 2012 v jihomoravské Břeclavi.

41 Viz: COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, Media and Ethics: The Limits of Free Expression (Critical Studies on Freedom of Expression, Freedom of the Press and the Public's Right to Know)*. New York: Palgrave, 2001. s. 69–86.

42 Etika žurnalistiky se stává poměrně často diskutovanou. V současné době její základní zásady obsahuje především Etický kodex novináře vydaný Syndikátem novinářů ČR, který v sobě zahrnuje tři základní oblasti uvozené těmito hesly: (1) právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace, (2) požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice a (3) důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu médií. Především třetí bod rozvádí problematiku zde řešenou. Srov. Etický kodex novinářů [online]. Publikováno 25. 11. 1999. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/eticky-kodex/>>.

Termín média (vycházející z latinského slova prostředník či zprostředkující činitel⁴³) se navíc v posledních letech značně rozšířil. Stále totiž přibývají nové komunikační možnosti, prostřednictvím nichž jsou šířeny informace. Proto je vhodné alespoň v základu média diferencovat. Média lze v první řadě dělit na klasická a elektronická (popřípadě virtuální).⁴⁴ Zatímco do první kategorie náleží především tisk, do druhé rozhlas, televize či internet. Především možnosti internetu významně pozměnily chápání a přístup ke svobodě projevu a svobody médií a čím dál častěji zaznívají otázky, zda je udržitelný právní přístup plynoucí z myšlení 19. století na komunikační prostředky 21. století.⁴⁵ Dále by bylo možno rozlišit bulvární a seriózní média (byť dle některých se v současnosti potýkáme s obecnou bulvarizací médií a potažmo celé společnosti). Především ta seriózní by měla mít zajištěnou širokou autonomii svobody projevu, protože právě jimi zprostředkované informace jsou ty, které jsou nezbytné pro funkčnost demokratické diskuse. Takto by bylo možno rozlišit též média politická a nepolitická (z hlediska zaměření zájmů), kdy především první skupina se zaslouží nejvyšší míru ochrany (podobně ESLP ve věci *Caroline von Hannover vs. Německo* rozlišil mezi zpravodajstvím vyvolávajícím politickou nebo veřejnou diskusi a takovým, které slouží pouze k uspokojení zvědavosti⁴⁶). Další kategorie by představovala média veřejnoprávní a soukromoprávní. Z hlediska míry svobody projevu by tato diversifikace neměla vyvolávat významnější rozdíly, z důvodu jejich regulace a postavení na ně však mohou dopadat odlišné právní normy. Specifickou kategorií pak představují média reprezentovaná pouze úzkou skupinou lidí či pouze jednou osobou (blogy, vlastní internetové stránky apod.). Tato zaznamenala rozmach především ve virtuálním světě, kdy každý má možnost za vynaložení malých nákladů (časových i finančních) poskytovat rozličné informace. Je tedy otázkou, zda by se na ně také měly vztahovat spíše principy svobody tisku či svobody projevu jednotlivce. Ostatní rozlišení (místní – celostátní, všeobecné – úzce zaměřené, apod.) již nemají pro právní hodnocení zde probírané tematiky významnější relevanci.

Další samostatnou skupinu mluvčích představují politici. Soudíme, že politici nemají pouze sníženou ochranu soukromí, ale více versa též zvýšenou možnost výkonu svobody projevu. Důvod tkví ve více faktorech. Za první je výkon jejich funkce spojen

43 Podrobněji k tomuto termínu: JIRÁK, Jan – KÖPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. s. 15–52.

44 Klasické rozdělení na horká (nízká participace, větší účinky na publikum – například rozhlas, film, přednáška, kniha a chladná (vysoká míra participace, menší účinky na publikum – telefon, televize, řeč či seminář) média nemá v tomto textu opodstatnění. K těmto pojmům srov. McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Odeon, 1991.

45 Viz slova Zdeňka Kühna na konferenci Ochrana osobnosti v internetové věku konané dne 15. 5. 2013 na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

46 *Caroline von Hannover proti Německu* ze dne 24.6.2004, stížnost č. 59620/00.

utvářením demokratických standardů a jejich autonomie svobody projevu je tak širší, především v případě opozičních politických představitelů (viz například rozhodnutí ESLP ve věci Castells proti Španělsku⁴⁷). Za druhé jakožto veřejní činitelé bojují o přízeň voličů a podobně jako média své posluchače se snaží voliče zaujmout a přitáhnout k sobě pozornost (o možné kontraproduktivě některých kampaní pomlčíme). Za třetí jsou mnohdy terčem ostrých výroků a bylo by nespravedlivé, aby se těmto útokům nemohli (pokud to uznají za vhodné) podobně ostře bránit. Navíc v případě projevů učiněných na půdě Parlamentu je tato svoboda projevu posílena indemnitou. Dle čl. 27 Ústavy nelze poslance ani senátora postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo jejich orgánech a za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo v jejich orgánech nelze poslance nebo senátora trestně stíhat. O šíři tohoto ustanovení probíhala především v roce 2013 rozsáhlá diskuse podpořena rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci stíhaných ex-poslanců Tluchoře, Šnajdra a Fuksy. Lze tedy prohlásit, že obzvláště v případě projevů učiněných na půdě zákonodárných sborů svoboda projevu převyší ochranu soukromí. Na druhé straně ale Ústavní soud prohlásil, že „(p)ředstavitelé státní moci jsou povinni zveřejňovat jen skutkově důkladně prověřené informace, které se navíc vztahují toliko k věcem, které spadají do jím kompetenčně vymezené oblasti. (...) Bez dodržování této základní náležitosti nemůže fungovat žádný stát, který má být považován za demokratický a právní. Dřívější jednolivcové představitelé státní moci a z ní plynoucí dezinformace všech členů společnosti je naopak technikou dobře známou totalitním režimům. Proto i zkušenost z období před rokem 1989 velí, že je třeba velmi důsledně trvat na dodržování sverchu uvedených principů, což vrchní soud pomínil.“⁴⁸ S tímto postojem se výrazně neztotožňujeme, protože i z důvodů výše uvedených bychom se přikláněli k širší autonomii svobody projevu politiků (obzvláště se zřetelem k tomu, že Ústavním soudem zmíněná „kompetenčně vymezená oblast“ se v případě předních politiků vztahuje na takřka celý společenský a politický život ve státě). Nechceme tvrdit, že politik není ve svých projevech nikterak omezen, avšak jeho kontrola je prováděna tolika odlišnými způsoby (médií, voliči ve volbách, hlasováním v zákonodárných sborech apod.), že odpovědnosti právní by v mnoha případech měla předcházet odpovědnost politická.

Třetí významnou skupinu představují osoby zúčastněné na rozhodovacích či jiných neveřejných procesech (soudci, advokáti, úředníci, představitelé bezpečnostních složek apod.). V případě těchto osob naopak možnost svobody projevu ustupuje do pozadí a naopak se striktně chrání soukromí osob, jichž se dané řízení týká. Zákonným projevem jsou především rozličné doložky mlčenlivosti, jichž může být osoba zbavena pouze ve výjimečných případech. Naopak za její porušení hrozí těž veřejnoprávní

47 Castells proti Španělsku ze dne 23. 4. 1992, stížnost č. 11798/85

48 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. 453/03, publ. pod č. 209/2005.

sankce prostředky trestního práva.⁴⁹ Podobným příkladem jsou též pracovníci soukromých společností manipulující s osobními údaji. Výjimku představují pouze soudní řízení, v rámci nichž především advokáti či jednotlivé strany požívají širší autonomii svobodu projevu. Zároveň na uvedené osoby dopadají specifické normativní systémy (viz například kárné řízení v případě soudců).

Specificky pro prostředí internetu lze také vyzdvihnout pouze „zdánlivé“ mluvčí. Na mysli máme především situace, kdy zprostředkovatel umožní uživatelům zveřejňovat skrze jeho doménu či virtuální prostor informace, ve skutečnosti však nemá nad těmito daty významnou kontrolu. Příkladem mohou být především různé blogy, komentáře, diskuse apod. Ačkoli se mnohdy mohou jevit prezentované projevy jako názory onoho zprostředkovatele, fakticky za ním stojí odlišná osoba. Uvedený kontext má později souvislosti především při určení osoby, která v případě projevu nehodného ochrany za něj nese odpovědnost.

V případě mluvčího a internetu nelze také nezmínit problematiku anonymity. Anonymita je jednou ze složek svobody projevu, kdy mluvčí může mít zájem na nezveřejnění své identity. Obzvláště na internetu je anonymita značně rozšířena, poněvadž mnoho uživatelů vystupuje pod různými přezdívkami či fiktivními jmény. A priori nelze tuto možnost odmítat, na druhou stranu je ale třeba uznat, že právě tato skrytá identita mnohdy vede k ofenzivním výpadům, které ve značné míře narušují soukromí a čest jednotlivce či komunity.⁵⁰ Zde je tedy třeba vyzdvihnout, že by anonymita neměla být zneužívána k těmto ofenzivním projevům, nýbrž využívána v opodstatněných případech k ochraně mluvčího.⁵¹

Celkově lze uzavřít, že status mluvčího sehrává při hodnocení proneseného projevu důležitou roli. Významným aspektem je pak rovněž motivace a úmysl, s nímž jsou daná slova pronesena. Budou totiž chráněna především vyjádření pronesená v dobré vůli či ta, jež jsou motivována snahou o co nejširší politickou diskusi. Naopak výroky, jež mají škodit či narušovat společenské vztahy spíše pozбудou ochrany a bude upřednostněno právo na čest, lidskou důstojnost a neporušitelnost soukromí. Prokázání

49 Viz § 180 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „*Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.*“

50 Například Levmore anonymitu pokládá za jeden z největších svízelných šíření nenávisti v kyberprostoru. LEVMORE, Saul. The Internet's Anonymity Problem. In *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge: Harvard University, 2010, s. 50–67.

51 Podrobněji k tomuto tématu: AKDENİZ, Yaman. Anonymity, Democracy, and Cyberspace. *Social Research: An International Quarterly*. 2002, roč. LXIX, č. 1, s. 223–237.

dotčeného úmyslu a motivace však leží na bedrech soudů, pro něž představuje složitý avšak nevyhnutelný úkol.

2.3.2 Charakteristika osoby, jíž se projev týká

Kromě mluvčího projevu představuje významnou kategorií též status osoby, které se projev týká. Podobně jako výše totiž i zde dochází k částečnému narušení principu rovnosti. Vlastnosti spojené s určitými osobami, či lépe s jejich povoláním a vystupováním, totiž způsobí, že by nebylo spravedlivé přistupovat k nim v případě ochrany jejich soukromí při výkonu svobody projevu stejně jako k „běžným občanům“. Některé si totiž zaslouží větší ochranu, jiným je naopak zúžena. Pozornost bude soustředěna především na kategorie osob politicky činných, činných ve prospěch státu a veřejně známých. Neopomeneme zmínit ani problematiku ochrany cti a soukromí specifických komunit.

Osoby politicky činné nejsou v některých publikacích samostatně vydělené, nýbrž náleží pod kategorii osob veřejně činných.⁵² Dle našeho názoru však má jejich vytknutí opodstatnění, protože z hlediska svobody projevu a ochrany soukromí se odlišují přístupy k osobám politicky a jinak veřejně činným. Dá se říci, že politici (Rozehnal poměrně příznačně hovoří o „osobnostech veřejného zájmu“⁵³) mají ze všech společenských skupin nejslabší ochranu svého soukromí. Jurisprudence i judikatura totiž vychází z premisy, že jakožto správci veřejných věcí, kteří jsou voleni občany, musí být jejich činnost co nejvíce transparentní. Občané-voliči tak mají právo znát nejen jejich politické smýšlení, ale také informace o jejich osobním statusu či majetkových poměrech. Především druhá kategorie představuje rovněž kontrolu, zda politik nemohl získat nedovolené finanční výhody (na příběhu české politiky roku 2013 se však ukazuje důležitost i prvně zmíněného týkajícího se osobních poměrů politika). Se zásadou, že s výkonem politiky souvisí nutnost snášet větší míru veřejné kritiky než běžní občané, vyslovil souhlas i Ústavní soud.⁵⁴ Odůvodnil to především tím, že se takto podporuje užitečná veřejná diskuse a svobodné utváření názorů a minimalizuje se státní regulace svobody projevu, do níž by mělo být mocensky zasahováno pouze tehdy, nelze-li škodu napravit jinak.⁵⁵ K degradaci ochrany osobnostních práv politika pak uvedl, že je „*přirozeným důsledkem*

52 BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. s. 244–249.

53 ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 213–215.

54 Podrobněji a kriticky k základním zásadám a vývoji judikatury Ústavního soudu: MATES, Pavel. Ústavní soud k ochraně soukromí veřejně činných osob. *Právní zpravodaj*. 2007, roč. VIII, č. 12, s. 13–14.

55 Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03, publ. pod č. 57/2005.

jeho rozhodnutí učinit své jednání předmětem veřejné pozornosti, čímž se samozřejmě politik vědomě vystavuje pozorné a ne vždy objektivní kontrole svého jednání a chování, a to jak ze strany svých voličů či členů stejné politické strany, tak, a to zejména, ze strany politické opozice, novinářů i všech občanů. Nevýhnutelnou stránkou výkonu veřejné funkce je tedy nutnost větší míry tolerance k negativním postojům či hodnocením, kterým se osoba veřejně činná vystavuje přijetím této funkce, a nikoli v neposlední řadě i srozumění takové osoby se snášením důsledků vyvozených z její společenské a politické odpovědnosti. Zda je skutečně ochotna konkrétní fyzická osoba tyto nepříjemné stránky svého postavení snášet či nikoli záleží na jejím vlastním uvážení.⁵⁶ Politici se tedy svoji veřejnou angažovaností dobrovolně vzdali části svého soukromí. Přesto nadále platí, že zvýšenou ochranu požívají především vyjádření týkající se alespoň okrajově politické aktivity. Čím více bude projev směřovat od politické k soukromé agendě, tím více bude pozbývat privilegování. Především se to bude týkat informací o jiných členech rodiny politika, aktivitách nikterak nesouvisející s výkonem veřejné funkce apod. Zároveň nadále zůstává klíčovým kritériem pravdivost uveřejněné zprávy. Zde především rozhoduje, zda se autor mohl rozumně spoléhat na pravdivost difamační informace, podnikl dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace a měl důvod nevěřit, že tato informace je pravdivá. Zároveň hraje důležitou roli ověření si pravdivosti informace u osoby, již se informační údaj týká, případně zveřejnění jejího stanoviska.⁵⁷ Rovněž není chráněn způsob referování o události týkající se příbuzného veřejně aktivní osoby, ve které se vytrácí jeho informační podstata a stává se z ní prostředek dehonestace veřejné osoby, vedoucí až k vyvolání pocitu o její odpovědnosti za jednání osoby blízké, ačkoliv pro takový závěr nejsou žádné indicie.⁵⁸

Polemika vyvstává, zda ve stejné či podobné míře jako politici přicházejí o ochranu svého soukromí též další veřejně činné osoby. Soudíme, že nikoli, protože vedle nutnosti kontroly jejich aktivit vyvstává též požadavek na jejich ochranu před invazními zásahy do jejich osobního (a potažmo pracovního) života s tím, že musí být vážena důležitost zastávaného úřadu. Přesto ale nadále požívají menší ochrany soukromí než „běžní“ občané. Jejich práce pro stát totiž spočívá v jiných aktivitách, pro které je mimo jiné klíčové hledisko nezávislosti. Ústavní soud k tomuto uvedl, že „(v)ěci veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů. (...) Při kritice veřejné záležitosti vykonávané veřejně působícími osobami platí z hlediska ústavního presumpce, že jde o kritiku ústavně konformní. Jde o výraz demokratického principu, o výraz participace členů občanské společnosti na věcech veřejných“.⁵⁹ Důležité je především vztáhnutí upřednostnění svobody projevu k veřejným záležitostem. Z této

56 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04, publ. pod č. 4/2005.

57 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05, publ. pod č. 111/2007.

58 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. II. ÚS 171/12.

59 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. 453/03, publ. pod č. 209/2005.

premisy by bylo možno dovodit, že případné informace o soukromém životě těchto osob budou hodnoceny citlivěji než v případě politiků (samozřejmě pokud nemají spojitost s výkonem jejich funkce). Zároveň v některých případech zajisté bude více hleděno k ochraně soukromí a bezpečnosti dotčených osob (v posledních letech je například hojně diskutována bezpečnost soudních znalců na úseku extremismu, o nichž jsou zveřejňovány údaje ze soukromého života, čímž je narušována jejich bezpečnost). Těmto excesům by zajisté měl stát předcházet a s ohledem na nezávislou činnost svých pracovníků jim poskytovat ochrany i za cenu omezení svobody projevu. Nutnost zachování nezávislosti vyvstává především u soudců, úředníků rozhodujících ve správní agendě, znalců, tlumočnicků apod. Především v případě soudců by stát měl stát velmi dbát na jejich ochranu. To však neznamená, že by jakákoli informace o řízení či soudcích před vynesením rozhodnutí (a taktéž po něm) měla být brána za negativní.⁶⁰ Přesto platí též slova Herczega, že veřejná kritika soudní moci je důležitou protiváhou soudcovské nezávislosti, a proto je třeba vycházet z presumpce přípustnosti projevu, jehož intenzita a obsah nevybočují z hranic účelu. Je-li nezávislost soudní moci samozřejmě hájena jako nezbytná podmínka fungování justice, musí být z druhé strany umožněna, a to i ochranou svobody projevu, veřejná kontrola soudní moci s přihlédnutím k faktu, že o oprávněnosti kritiky rozhodují zase jen soudy.⁶¹

Další jedinečnou skupinou jsou osoby veřejně známé. Ty sice nevykonávají službu veřejnosti spočívající ve výkonu určité veřejné funkce, z hlediska jejich popularity jim je ale rovněž přiřknuta menší míra ochrany (včetně například jejich blízkých rodinných příslušníků – například manžela⁶²). Tato zásada vychází z premisy, že jejich veřejným působením se částečně vzdávají svého soukromí. Navíc jejich otevřenost může přispívat též k jejich známosti a potažmo úspěšnosti (pomineme zde osoby, které de facto dokázaly ovládnout část veřejného prostoru – především bulvárního – aniž by za nimi stála určitá aktivita či vykonaná činnost). Nebylo by tedy správné, aby tuto veřejnost pouze využívaly, aniž by zároveň strpěly možnost širší invaze do jejich soukromí. Ústavní soud k tomu uvedl, že „osoba veřejně známá, která musí snést větší rozsah kritiky než občané veřejně nevystupující, má navíc sama dostatek možností, jak mediálně prezentovat svůj nesouhlas s názory stěžovatele. Je tedy na čtenářích, a nikoliv na soudech, aby sami posoudili, zda je či není stěžovatelovo hodnocení stavu české populární hudby rozumné a přesvědčivé.“⁶³

Čtvrtou specifickou skupinu představují určité komunity, ke kterým směřuje projev mluvčího. Na mysl máme především skupiny osob vymezené na základě etnicity,

60 K diskuzi na toto téma podrobněji: KOUDELKA, Zdeněk. Novinářská svoboda a trestní řízení. *Bulletin advokacie*. 1997, roč. XXVII, č. 3, s. 24–28.

61 HERCZEG, Jan. Třetí pilíř contra sedmá velmoc aneb přípustná míra kritiky soudcovského stavu. *Trestní právo*. 2013, roč. XVII, č. 17, s. 21–30.

62 Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. II. ÚS 171/12.

63 Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/09, publ. pod č. 57/2005.

rasy, sexuální orientace a náboženství. Vůči nim mohou směřovat především tzv. nenávistné projevy, které rozněčují či utvrzují zášť vůči těmto skupinám ze strany majoritní společnosti. Nenávistný projev lze definovat jako projev, který v sobě obsahuje prvky záště vůči skupině, k níž náleží objekt projevu, nebo z této záště vychází. Nenávistné prvky takového projevu jsou založené na negativních předsudcích mluvčího vůči určitým skupinám společnosti, které ve svých vyjádřeních uráží, napadá, ponižuje, vyzývá k omezení jejich práv nebo k násilným činům vůči nim či jinak pošlapává jejich lidskou důstojnost. Vyřčená slova nedopadají pouze na konkrétního adresáta, ale zasahují celou skupinu, k níž se oběť identifikuje (nebo byla, třeba i chybně, identifikována).⁶⁴ K podněcování může docházet i podprahově (typicky například skrze televizní záběry, na nichž jsou ukázány příslušníci určité menšiny, aniž by tito byli v reportáži výslovně označeny). Samostatnou kapitolu pak představuje umožnění rasistických diskusí na zpravodajských serverech (pro příklad stačí otevřít jakoukoli diskusi pod článkem týkající se romské problematiky na jakémkoli serveru). Zvláštní ochranu si tyto skupiny zaslouží z důvodu zachování společenského smíru a nevyvolávání nenávistných nálad. Historie i současnost totiž ukazuje, že právě tyto menšiny se mohou snadno stát obětí společenské agresivity. Musí jim být tedy poskytnuta náležitá ochrana, aby byl naplněn v Ústavě a Listině deklarovaný princip rovnosti a hájení lidské důstojnosti.

Kromě již uvedených kategorií by bylo možno vymezit i další specifické skupiny. Příkladem obzvláště chráněné skupiny jsou nezletilí, kterým je poskytnuta velmi široká ochrana (včetně nezbytnosti znepřístupnění některých informací).⁶⁵ Ještě širší skupinu představují právnické osoby, jejíž soukromí (respektive jméno) či čest (potažmo dobré jméno) může být rovněž narušeno či znevaženo. Jím je rovněž poskytnuta ochrana, ačkoli některé právní instrumenty již z povahy věci nemohou ke své ochraně využít (viz například zákon o ochraně osobních údajů nebo ochrana osobnosti dle občanského zákoníku). Naopak jiné předpisy jim poskytují poměrně širokou ochranu (typicky z oblasti práva duševního vlastnictví). Celkově lze uzavřít, že statut osoby, jíž se projev týká, může při zvažování práva na ochranu soukromí a svobody projevu sehrávat a sehrává výraznou roli.

2.3.3 Obsah projevu

Třetí významnou kategorií představuje obsah projevu. Jedná se zároveň o jeden z nejkontroverznějších parametrů, protože mnozí autoři (ovlivnění především americkou jurispudencí) soudí, že takovéto hodnocení založené na obsahu projevu je neslučitelné se zásadami demokratické diskuse. Hodnocení projevu na základě jeho obsahu

64 Podrobněji k tomuto termínu: VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 15–20.

65 Podrobněji k ochraně osobních údajů a potažmo celého soukromí nezletilých: ZVÁNOVEC, Vít. – NONNEMANN, František. *Ochrana osobních údajů nezletilců. Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 8, s. 18–20.

totiž v sobě může nést silné subjektivní znaky, může bránit vyjádření kontroverzních či šokujících názorů nebo a priori omezovat některá vyjádření. Přesto lze zaznamenat, že mnohdy právě z hlediska svého obsahu bude rozhodující, zda bude určitému projevu poskytnuta ochrana.

Vůbec nejzákladnějším obsahově hodnotícím kritériem je rozlišení projevů na skutková tvrzení a hodnotící soudy, které se promítlo i v právních předpisech (viz níže k některým mediálním zákonům). K této diversifikaci Ústavní soud uvedl (vycházející též z judikatury ESLP⁶⁶), že „při zkoumání přiměřenosti konkrétního výroku je třeba v prvé řadě odlišit, zda se jedná o skutkové tvrzení, nebo hodnotící soud, neboť podmínky kladené na přípustnost každé z těchto kategorií se liší. Skutkové tvrzení se opírá o fakt, objektivně existující realitu, která je zjištělná pomocí dokazování, pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. (...) Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informace, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tzn. zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby.“⁶⁷ Hodnotícím soudům tak byla poskytnuta širší ochrana než skutkovým tvrzením, především vstříc dokazování jejich pravdivosti. Přesto uvedeným rozlišením nedošlo k vyjasnění sporných otázek, naopak vyvstaly nové nejasnosti nad odlišením oněch skutkových tvrzení a hodnotících soudů. Především v případech v současnosti žijících osob se hranice mezi skutkovým tvrzením a hodnotícím soudem značně stírá. Otázkou především zůstává, zda například pouze z důvodu, že začneme větu slovy „nemohu se nezeptat“, „mohu se domnívat“, „dovolím si tvrdit“, se již projev dostává do odlišné kategorie. Lze souhlasit s Bobkem, že dělba mezi názorem a skutečností může fungovat pouze v naprosto zjevných případech, kdy není pochyb o lživosti výroku (tzn. ve většině případů nikoli). Navíc přisuzuje soudům politicky stěžejí akceptovatelnou míru dozoru nad obsahovou „správností“ výroku a zvyšuje míru právní nejistoty ohledně toho, co bude nakonec kvalifikováno jako názor a co jako skutečnost.⁶⁸ Přesto není nezbytné uvedené rozdělení a priori odmítat. Může totiž při hodnocení projevu napomoci k posouzení, zda je předmětný projev hodlen ochrany či naopak již extenzivně zasahuje do soukromí či cti zasažené osoby.

66 Srov. např. Srov. například rozhodnutí ESLP ve věci Lingens v. Rakousko ze dne 8. 7. 1986, stížnost č. 9815/82, nebo ve věci Oberschlick v. Rakousko č.1, ze dne 23. 5. 1991, stížnost č. 11662/85.

67 Za všechny příklady: Nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04, publ. pod č. 71/2005.

68 BOBEK, Michal: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. Soudní rozhledy. 2005, č. 10, s. 357–364.

S přihlédnutím k obsahu projevu lze také rozlišit komerční a nekomerční projevy. Toto rozlišení má svůj význam jak z hlediska šíře svobody projevu, tak míry práva na zachování soukromí. Jak vyplývá i z výše uvedeného, privilegované jsou především projevy mající politické konotace. Ty požívají nejvyšší ochrany, poněvadž utvářejí demokratickou politickou diskusi, bez níž není demokracie myslitelná. Oproti tomu komerční sdělení mnohdy nejsou výkonem svobody projevu, nýbrž práva na svobodné podnikání (srov. čl. 26 Listina). Ačkoli i svoboda podnikání náleží dle Filipa mezi nosné principy konstitucionalismu, na nichž je náš stát budován,⁶⁹ v případě jeho střetu s právem na soukromí bude jeho „startovací pozice“ oproti svobodě projevu ztížena. Jeho důležitost se svobodou projevu totiž není pro demokratický systém srovnatelná. Podobně se vyjádřil též Ústavní soud: *„Komerčním projevům je totiž poskytována nižší míra ochrany než projevům s veřejným přesahem. Platí přitom, že projev by v zásadě neměl být považován za komerční, pokud se týká věcí veřejných. Jinak řečeno, pokud se projev netýká pouze ekonomických (soutěžních) důvodů (motivů), je špatné jej pokládat za komerční projev. Existuje totiž veřejný zájem na tom, aby měl každý možnost participovat v celospolečenské diskusi svými hodnotícími soudy.“*⁷⁰ Ústavní soud nestanovil hranici mezi komerčním a nekomerčním projevem, nutno však podotknout, že takováto snaha o co nejpřesnější vymezení hranice se většinou stává kontraproduktivní (obzvláště ve věcech týkajících se svobody projevu). V každém konkrétním případě bude tedy muset být zvažováno, zda v případě hodnoceného tvrzení převládají komerční aspekty nebo se předně výrok týká veřejné diskuse, případně k jaké z těchto krajních variant se nejvíce blíží.

Podobně probíhá obsahové hodnocení projevů též u dalších vyjádření. Příkladem mohou být nenávistné projevy nebo projevy s extrémním obsahem. Zde se však již většinou neaplikuje ona metoda rozlišení výroku na hodnotové soudy a skutková tvrzení, nýbrž se k nim přistupuje přímo jako k nenávistným (extremistickým) projevům. Podobně platí o karikatuře, satíře, pornografických materiálech apod.

Ačkoli obsahové hodnocení projevů s sebou nese mnohá rizika, v praxi k němu velmi často dochází. Pomocí analýzy obsahu výroku totiž soudy často dospějí k závěru, zda vyjádření požívá ochrany nebo této ochrany není hodno. Přesto musí rozhodovací orgány co nejvíce dbát na zachování objektivních kritérií a pokusit se v rozumné míře potlačit subjektivní hodnocení.

2.3.4 Prostředí, v němž byl projev pronesen

Parametr prostředí, v němž byl projev pronesen, se projektuje především v klíčové otázce nad odlišnostmi virtuálního a reálného světa. Jak z hlediska možností, které kyberprostor nabízí pro svobodu projevu a naopak nebezpečí, které skýtá pro ochranu soukromí, tak právních přístupů.

69 FILIP, Jan. *Ústavní právo ČR*. Brno: Doplněk, 2003. s. 189–190 a s. 223–225.

70 Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012. sp. zn. I. ÚS 823/11.

Balkin definuje čtyři základní změny svobody slova v digitálním věku: razantní snížení ceny tištěných a distribuovaných informací, výrazné zjednodušení možnosti překročit kulturní a geografické hranice, snížení nákladů na inovování existujících informací, jejich komentování a stavění na nich a za čtvrtý a nejdůležitější efekt pak pokládá snížení ceny přenosu, distribuce či přivlastnění si a pozměnění informací.⁷¹ Rovněž Kühn zdůrazňuje, že mezi typickým narušováním soukromí v internetovém a před-internetovém věku lze nalézt patrné kvalitativní rozdíly. Zatímco v době před internetem byly zásahy v zásadě fyzické, zpravidla výjimečné, citlivé a snadno zjistitelné, v době internetové jsou velmi časté, málo intenzivní, obtížně zjistitelné a málokdy realizované státní mocí.⁷² Zároveň by bylo možno dodat, že mnohdy jsou realizované (či alespoň podnícené) osobou, jejíž soukromí je narušeno (viz především rozličné sociální sítě), k jejich páchání do určité míry nepřímou napomáhají různí zprostředkovatelé nebo jsou šířeny nikoli klasickými médii ale samotnými uživateli internetu („drb“ v době internetu se dokáže šířit závratnou rychlostí, aniž by k tomu přispěla jakákoli rozšířená média).

Argumenty pro širší (tj. méně omezující) či užší pojetí svobody projevu na internetu vyplývají z většiny rozebíraných fenoménů. Přesto je lze shrnout do několika bodů. V případě tendencí k minimalizaci omezení svobody projevu na internetu lze zdůraznit především pojetí internetu jako prostoru všeobjímající a v demokracii chtěné diskuse, neúčinnost provedených opatření (vstříc lehkému znovuvytvoření inkriminované informace, řetězení zpráv či jejímu zachování v různých web-archivech), existenci vlastních normativních a sankčních systémů v kyberprostoru, obtížnost identifikace mluvčího (viz anonymita, využívání proxy sítí či VPN k nemožnosti identifikace počítače apod.), kontraproduktivnost z hlediska množství údajů dobrovolně uživateli v kyberprostoru sdílených či nejednoznačné určení jurisdikce dopadající na konkrétní případ narušení soukromí v kyberprostoru. Naopak opačné teze negují zde uvedené argumenty a mnohdy jimi podporují striktní přístup ke svobodě projevu a absolutizují ochranu soukromí. Takto zaznívají především tyto argumenty: (1) masivnost narušení soukromí na internetu (především z hlediska počtu posluchačů); (2) neložičnost presumpce dobrovolného vzdání se soukromí pouze z důvodu moderních komunikačních technologií (ostatně každá technologická novinka dotýkající se svobody projevu – vynález knihtisku, vznik pravidelného tiskového zpravodajství, rozšíření telefonického spojení apod. – byla vnímána jako revoluční pro její chápání); (3) faktická neodlišnost virtuálního a reálného světa – člověk i právní řády jsou stále reálné

71 BALKIN, Jack M. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*. 2004, roč. LXXIX, č. 1, s. 1–58.

72 KÜHN, Zdeněk. Ochrana soukromí v internetové době. In ŠIMÍČEK, V. (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 110–118.

a nikoli virtuální – a s ním spojená pouze zdánlivá virtuálnost internetu (fakticky slova zde vyřčená dopadají na reálný život); (4) nemožnost rezignace na restrikce svobody projevu pouze z důvodu jejího požívání v kyberprostoru.

Specifických znaků virtuálního prostředí si všímá též Ústavní soud, který v klíčovém rozhodnutí týkajícím se uchovávání dat, uvedl následující: „*ve virtuálním prostoru informačních technologií a elektronické komunikace (v tzv. kyberprostoru) jsou, zejména díky rozvoji internetu a mobilní komunikace, každou minutou zaznamenávány, shromažďovány a fakticky zpřístupněny tisíce, ba miliony dat, údajů a informací, které zasahují i do soukromé (osobnostní) sféry každého jednotlivce, ačkoli on sám do ní vědomě nikoho vpustit nechť*“.⁷³ Z toho následně dovodil nezbytnost existence záruk (s ohledem na závažnost a míru zásahu do základního práva jednotlivců na soukromí) zajišťující právo na informační sebeurčení.

Ústavní soud v tomto rozhodnutí (a mlčky i v dalších) nejenom vyzdvihl specifika kyberprostoru, ale zároveň zdůraznil nezbytnost ochrany základních lidských práv v něm. Podobně jako například v případě nenávistných projevů výrazně neodlišil toto virtuální prostředí od reálného. Lze tedy říci, že ačkoli internet přináší mnohá nova do komunikace a šíření informací, z hlediska svobody projevu a ochrany zde dle Ústavního soudu platí podobné ne-li (z důvodu masivnosti internetu) zosílené principy. V konkrétních případech budeme dále rozvádět jednotlivé zvláštnosti, tato základní premisa je však pro následný text klíčová.

2.3.5 Místní a časové okolnosti vyřčeného projevu

Místní a časové okolnosti představují v zásadě zvláštní kategorii, která ve většině případů nebude zohledňována. V určitých momentech však může roli sehrávat, a proto jsme se ji rozhodli alespoň ve stručnosti zmínit.

Místní souvislosti se stávají relevantními pouze v ojedinělých situacích. Již z výše uvedeného vyplývá, že specifická ochrana je poskytnuta místům, v nichž probíhá politická debata (především zákonodárné sbory). Naopak na některých místech je svoboda projevu zúžena. Příkladem jsou například školská zařízení, ve kterých nemůže probíhat politická agitace či být prezentována nevhodná reklama (srov. § 32 školského zákona⁷⁴). I tato opatření mohou do určité míry chránit soukromí a lidskou čest osob navštěvujících školní zařízení (i ve smyslu nezávislosti školního vzdělávání).⁷⁵ Specifika místa projevu pak nastávají právě v prostředí internetu, kdy není snadné určit mís-

73 Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, publ. pod č. 52/2011.

74 Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

75 Podrobněji k reklamám ve školách (především ale z hlediska sponzoringu): VRBOVÁ, Eva. Regulace reklamy ve vztahu k dětem ve školách. *Řízení školy*. 2010, roč. VII, č. 9, s. 13.

to, ve kterém byl projev pronesen, z čehož vyplývají obtíže spojené s určením místa sudiště a jurisdikce. Tomuto tématu se však hlouběji věnujeme následně.

Časové parametry sehrávají roli především v některých specifických případech. Především se jedná o ochranu fyzického, psychického a mravního vývoje dětí a mladistvých v době od 6.00 do 22.00 hodin v případě rozhlasového a televizního vysílání (srov. § 32 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů⁷⁶) a zároveň mimo tento čas označení „rizikových“ pořadů. Specifickým případem poté mohou být mimořádné stavy vyhlášené dle ústavního zákona o bezpečnosti ČR a na ně navazující zákony. V případě nouzového stavu nebo stavu ohrožení státu mohou být hranice svobody projevu posunuty, stejně jako eventuelní ochrana soukromí občanů.⁷⁷

2.3.6 Konkluze: mnoho otázek, málo odpovědí

Výše byl představen a zhodnocen střet svobody projevu a práva na soukromí, přičemž předestřený text vedle odpovědí na některé otázky přinesl též nejednu polemiku. Vyjasnil tedy počáteční nejasnosti nebo naopak se řešení rozebíraného konfliktu stalo ještě více nejasným? S ohledem na nutnost zvažování množství faktorů je spíše druhá varianta pravdivější.

Otázkou dokonce je, zda za této situace může hlasatel svobody projevu poznat, jaký projev je již chráněný a jaký nikoli nebo se de facto určitými výroky účastní rulety, ve které až později zjistí, zda již překročil mez chráněného projevu. Ono druhé pojetí by zajisté bylo nežádoucí, protože by se dostávalo do příkrého rozporu s principem právní jistoty a předvídatelnosti práva. Přesto si dovolueme tvrdit, že v těchto případech se promítají též neprávní normativní systémy, které do velké míry ovlivňují právní hodnocení přípustnosti projevu.⁷⁸ Právě etika či morálka by měly hlasateli kontroverzního projevu napomoci v určení, zda též právo bude jeho projev chránit. Pokud je projev v souladu s obecnými pravidly morálky či etiky, právo mu zajisté ochranu poskytne. Pokud ne, tak se významně zvyšuje pravděpodobnost nechráněného projevu, byť jeho ochrana není vyloučena. Zde se totiž projeví specifika práva a svobody projevu v ochraně informací, které nejenom utváří demokratickou diskusi, ale též uráží, pohoršují, šokují nebo rozrušují stát či jakoukoliv část populace.⁷⁹ Ve sporných

76 Zákon č. 231/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

77 Podrobněji k lidským právům v mimořádných situacích srov. např.: KLÍMA, Karel. Lidská práva v mimořádných situacích a stavech způsobených terorismem. In GÖTTINGER, Vlastimil. *Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu: sborník z mezinárodní konference*. Praha: Ústavní soud, 2008. s. 17–26.

78 O vztahu právních a neprávních normativních systémů se vede dlouhá diskuse a není (či dokonce nemůže být) právního filosofa, který by tuto problematiku nereflektoval.

79 Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2004 IV. ÚS 606/03, publ. pod č. 23/2004.

případech však leží břížme stanovení konkrétní hranice na soudu, který musí v konečné fázi rozhodnout, zda konkrétnímu projevu ochranu poskytne či neposkytne.

Soudní moc tak má při řešení střetu svobody projevu a ochrany soukromí naprosto specifickou a jedinečnou úlohu. Musí zohlednit veškeré faktory daného případu a přiklonit se buď na stranu ochrany soukromí či svobody projevu. A jak bylo ukázáno, kromě obsahu výroku musí též hodnotit, kdo ho pronesl či koho se týkal. Navíc i z důvodu důležitosti svobody projevu či případně ochrany soukromí lze očekávat nezanedbatelné kritiky při příklonu k jedné či druhé straně. Polemiky nad šíří či omezováním svobody projevu totiž patří mezi nejčastější. Vyvěrají totiž z odlišných přesvědčení o její absolutní či pouze relativní pozici v demokracii. Navíc obhájcí absolutního přístupu mohou argumentovat šíří svobody projevu v USA jako příkladu země, ve které není sociální smír narušen absolutizací svobody projevu. Kritiky relativního přístupu lze tedy vydělit od těch obecných kritizujících jakoukoli možnost restrikce svobody projevu, až po konkrétní kritizující její omezení v konkrétní kauze. Mezi těmito dvěma kategoriemi pak nalezneme množství dalších. Časté je například polemizování nad vhodností omezení svobody projevu v některých širokých kategoriích týkajících se například rouhačství, obscenity či národní bezpečnosti. Proto musí být každé rozhodnutí soudu z této oblasti náležitě odůvodněné. Jednak se takto posílí deklarovanou důležitost svobody projevu pro moderní demokracie a odůvodnění bude rovněž připraveno čelit mnohým kritickým poznámkám. Těto důležitosti soudní moci si jsou ostatně též samotné soudy vědomy, protože jak opakovaně vyřkl Ústavní soud: „*Při střetu svobody projevu s právem na ochranu osobnosti, tedy základních práv, která stojí na stejné úrovni, bude vždy v prvé řadě věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým.*“⁸⁰

2.4 Formy mediální invaze do soukromí na internetu a vnitrostátní úprava

V předchozí části byl rozebrán střet svobody projevu a práva na zachování soukromí spíše abstraktně z doktrinálního pohledu. Nyní bude věnována pozornost rozličným aktivitám, při kterých dochází či může docházet k narušení soukromí. Zároveň budou představeny zákonné instrumenty dopadající na probíranou oblast a eventuálně (v případě její existence) přístup judikatury k daným fenoménům.

Jediným zákonem, který obecně upravuje aktivity v prostředí internetu je zákon o některých službách informační společnosti,⁸¹ který normuje práva a povinnosti

80 Např. Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/09, publ. pod č. 57/2005.

81 Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně

osob, které poskytují služby informační společnosti (tj. tzv. providery poskytující síť).⁸² Tento předpis v ustanovení § 3 uvádí, že poskytovatel služby odpovídá za obsah přenášených informací, jen pokud (a) přenos sám iniciuje, (b) zvolí uživatele přenášené informace nebo (c) zvolí nebo změní obsah přenášené informace. Tak tomu však v drtivé většině případů ve zde probírané oblasti není. Za obsah informací uložených na žádost uživatele pak odpovídá dle § 5 jen tehdy, a) mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo b) dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací. Avšak v případě střetu práva na ochranu osobnosti a svobody projevu většinou nelze po poskytovateli požadovat, aby vážil možnou protiprávnost vyjádřeného projevu, protože to může činit až soud. V opačném případě by nemístně zasahoval do svobody projevu, což nelze nikterak podpořit. Proto je nutno zaměřit pozornost na obecné předpisy upravující různé formy zásahu do soukromí a odpovědnost poskytovatele lze (dokonce je nutno) ponechat stranou.

Nejčastějšími druhy útoků do soukromí v kyberprostoru jsou dle Hájička (1) malware (“computer contaminant”; automatizované útoky) a v rámci něj virus (škodlivý program schopný se dále šířit, s různými schopnostmi a vlastnostmi), červ (umí se sám šířit – replikovat, může mít různou funkčnost – jako virus), trojský kůň (škodlivý program, zakrývající své skutečné chování jiným účelem), backdoor (tzv. “zadní vrátka” vytvořená programátorem pro pozdější převzetí kontroly nad programem – například přímo v kódu uložené uživatelské jméno a heslo skryté legálním uživateli programu), keylogger (program tajně zaznamenávající znaky zadávané uživatelem – například hesla – s cílem zpřístupnit je útočníkovi), spyware (programy odesílající data bez vědomí uživatele), adware (programy zobrazující nevyžádaná sdělení), robot (crawler, spider; sbírají data procházením sítě a následně je prezentují uživateli/útočníkovi), (2) předstírání identity (automatizované/manuální útoky), jejímž projevem je pharming (přepsání záznamu v DNS a předstírání cizí identity), phishing (rozesílání e-mailových zpráv vybízejících cíl útoku, aby klikl na odkaz uvedený v těle e-mailu; uživatel tak učiní v domění, že se připojuje k důvěryhodnému systému – například k bankovním službám – a je přesměrován na stránky útočníka), podvržení (například podvržení serverové certifikátu, předstírajíc cizí identitu), sociální síť (uživatelé o sobě sami a dobrovolně zveřejňují nepřiměřené množství osobních, často citlivých

některých zákonů.

82 Jako poskytovatele služby tento zákon vymezuje fyzickou nebo právnickou osobu, která poskytuje některou ze služeb informační společnosti. Jedná se především o různé společnosti, které zprostředkovávají vytvoření internetových stránek, jejich umístění na síť, velké internetové entity, které umožňují snadnou komunikaci na internetu apod.

údajů), (3) exploit (využití zranitelnosti v některé ze služeb běžící na cílovém počítači; manuální útoky) jakožto system Hacking (ovládnutí cílového počítače útočníkem), cross-Site-Scripting (XSS; využití chyb ve zdrojovém kódu webových stránek hostitele, jehož služby cíl útočníka využívá), noti a Zombie (programy neautorizovaně nainstalované do prostředí cíle útočníka, konzumující systémové prostředky uživatele, využívané v tzv. Botnetech pro různé typy útoků), (4) zachycení/podvržení komunikace (manuální útoky) provedené jako man-in-the-Middle (neautorizované vstoupení do komunikace mezi dvěma stranami, kdy útočník v komunikaci se stranou A předstírá, že je strana B a naopak) či e-mail Hacking (zachytávání a neautorizované čtení e-mailů) a (5) Spamming (zasílání nevyžádaných sdělení).⁸³

Uvedený přehled vychází především z terminologie informatiky a pro právníka je mnoho pojmů neznámých či obtížně pochopitelných. Navíc v případech médií mnoho z nich nepřichází do úvahy (pokud tedy nebudeme uvažovat o médiích eventuálně využívajících pro své zpravodajství internetové pirátství či techniky blízké zpravodajským službám). Proto jej v následném rozboru nevyužijeme, nýbrž se zaměříme na oblasti, ve kterých se nejvíce střetává právo na svobodu projevu médií a ochrana soukromí, a které ve virtuálním prostoru získávají zvláštní atributy. Pozornost bude věnována zveřejňování informací z osobního života a osobních údajů (včetně zobrazování fotek a videí), satíře, parodii a karikatuře, reklamním sdělením, vystavování obscénních materiálů a dalším specifickým atakům jako jsou nenávistné mediální projevy nebo narušení práv duševního vlastnictví.

2.4.1 Zveřejňování osobních údajů a informací ze soukromého života

Invaze do soukromého života se nejčastěji realizuje zveřejňováním údajů týkajících se soukromého života, či specificky prezentováním údajů chráněných právními normami. Proti takovýmto mediálním výstupům se lze bránit jak v rovině soukromého, tak veřejného práva (nutno však podotknout, že se silným soukromoprávním dosahem). Z této diferenciace vyjdeme též v následném pojednání, protože jednotlivé zásady a přístupy se odlišují.

2.4.2 Ochrana soukromí v režimu občanského práva

Základní možnost obrany před zveřejněním osobních údajů a informací ze soukromého života v režimu soukromého práva nabízí občanský zákoník (dále jen „OZ“).⁸⁴ Občanské právo chápe za osobnostní práva ta, jejichž předmětem jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti v její fyzické (tělesné) a psychicko-morálně-sociální jed-

83 HÁJÍČEK, David C. Svoboda “v síti”. *Revue pro právo a technologie*. 2012, roč. III, č. 5, s. 11–17.

84 Zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

notě a celistvosti, a které lze chápat za všeobecné, neboť patří nerozlučně a neoddělitelně každé fyzické osobě jako jedinečné individualitě a suverénu.⁸⁵ Výchozí diskuse ochrany osobnosti obsahuje ustanovení § 11, které stanoví, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Uvedenou proklamativní normu dále rozvádí § 12. Dle něj písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením. Pro téma této publikace jsou klíčové zákonné (respektive tzv. reportážní či zpravodajské) licence uvedené ve třetím odstavci, dle něhož podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídit nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby. Uvedené ustanovení tedy do určité míry preferuje svobodu projevu médií před právem na soukromí. Přesto již v jednom z raných nálezů týkajících se této oblasti Ústavní soud judikoval, že dotčená norma není v rozporu s Ústavou, ústavními zákony ani s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy, zejména pak s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, protože slaďuje dvě ústavní normy stojící v konfliktu, potvrzuje specifické postavení tisku v demokratickém státě a zároveň nepopírá princip ochrany osobnosti fyzických osob.⁸⁶

Důležitý je především onen obrat „použít přiměřeným způsobem“, ve kterém se promítají shora vyřčené aspekty zkoumané při hodnocení kolize svobody projevu a ochrany soukromí. Navíc je odleskem ústavní podmínky nezbytnosti při zásahu do svobody projevu (vedle zákonné úpravy a ochrany vytyčených hodnot). Zatímco poslední dvě zmíněné podmínky jsou v drtivé většině případů splněny, klíčovým se stává onen test proporcionality, kterému byla věnována pozornost výše.

Zde sehrává signifikantní roli již rozebraný aspekt mluvčího projevu, osoby, jíž se projev týká, či jeho obsahu. V zásadě lze ale říci, že čím „soukromější“ bude zveřejněný údaj, tím spíše mu nebude poskytnuta ochrana. Ústavní soud takto v jednom ze svých rozhodnutí odlišil soukromou, společenskou, občanskou a profesionální sféru. V první sféře je věcí každého, co a v jakém rozsahu z této sféry uvolní jako informaci pro okolní svět a platí zde naprosté informační sebeurčení. Ostatní segmenty odrážejí fakt, že jednotlivec žije ve společenství a vstupuje s ostatními jeho členy do komunikace, přičemž skrze své chování, ba dokonce skrze své samotné bytí, ovlivňuje ostatní členy společenství. V této druhé sféře již neplatí naprosté informační sebeurčení, jinými slovy do této sféry lze za určitých podmínek vstupovat,

85 ŠVESTKA, Jiří – SPÁČIL, Jiří – ŠKÁROVÁ, Marta – HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 117.

86 Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97, publ. pod č. 17/1998.

neboť se v ní mohou vyskytovat fakta, která mohou být předmětem oprávněného veřejného zájmu.⁸⁷

Pokud není naplněna podmínka nezbytnosti a projev narušující soukromí tak není chráněn (nutno však podotknout, že především až soud rozhodne, zda k tomuto narušení došlo či nikoli), má dotčená fyzická osoba právo domáhat se, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do jejích osobnostních práv, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění, eventuálně včetně finančního (viz § 13 OZ). Tato negativní složka práva na ochranu osobnosti tak nachází vyjádření v právně podpořené možnosti bránit se proti neoprávněným zásahům do osobnostní sféry a je postavená na roveň pozitivní složce nechávající na svobodné vůli fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení, zda a popřípadě v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným.⁸⁸

V případě následného hodnocení difamačních tvrzení sehrávají důležitou roli především tyto faktory:

1. Závažnost obvinění. Čím závažnější obvinění je, tím více byla veřejnost dezinformována a difamovaná osoba poškozena, pokud tvrzení není pravdivé.
2. Povaha informace a uvážení, do jaké míry je předmětný problém záležitostí veřejného zájmu.
3. Zdroj informace. Někteří šířitelé informace nemají přímou znalost o události. Někteří mají vlastní důvody rozmělnit informaci anebo jsou placeni za své příběhy.
4. Vynaložené úsilí a konkrétní kroky k ověření pravdivosti informace.
5. Status informace. Obvinění již může být předmětem vyšetřování, které vyžaduje ohledy.
6. Naléhavost záležitosti. Zprávy jsou často komoditou podléhající rychlé zkázce.
7. Zda byl žádán komentář od stěžovatele (žalobce). Ten může mít informace, kterými jiní nedisponují nebo které nesdělili. Oslovení stěžovatele (žalobce) nemusí být vždy nutné.
8. Zda médii šířené sdělení obsahovalo podstatu události viděné očima stěžovatele (žalobce).
9. Tón sdělení šířeného médii. Původce mediálně šířené informace může iniciovat diskusi nebo vyšetřování. Nemusí prezentovat obvinění jako sdělování faktu.
10. Okolnosti zveřejnění včetně jeho načasování.⁸⁹

Po zvážení všech těchto faktorů a shora uvedených ústavních východisek svobody projevu tedy soud dospěje k závěru, zda je vyřčený projev hoden ochrany či nemístně

87 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05, publ. pod č. 111/2007.

88 Srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01, publ. pod č. 15/2002.

89 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. 453/03, publ. pod č. 209/2005, shodně s Amicus Curiae Opinion Benátské Komise ze dne 17. 3. 2004, CDL-AD(2004)011.

zasahuje do ochrany soukromí zasažené osoby. Pokud převládá druhá varianta, rozhodne o způsobu satisfakce, která může spočívat v pouhém přiznání narušení soukromí (jakožto morálního zadostiučinění), v přikázání upuštění od škodlivého stavu, v uveřejnění omluvy a případně v přiznání finančního zadostiučinění, jehož výše se navíc v posledních letech rapidně zvýšila.⁹⁰ Zároveň lze souhlasit se Švaňhalem, že subjekty osobnostně-právního vztahu, který vzniká z důvodu ochrany oprávněné fyzické osoby, si mohou tyto svoje vzájemná práva a povinnosti upravit sami, tedy bez ingerence státu. Švaňhal však zdůrazňuje naplnění podmínek zákonnosti a vzájemné dohody, přičemž pochybuje (byť následně pochybnosti vyvrací), zda totéž platí i pro stanovení finanční satisfakce (z důvodu dikce zákona, který hovoří o výši určené soudem).⁹¹ Bylo by však v rozporu s principy soukromého práva, v němž se upřednostňuje svobodná vůle subjektů, které si mohou vzájemně určit práva a povinnosti (samozřejmě za splnění určitých zákonných požadavků), pokud by takováto dohoda nemohla a priori vzniknout.

Vše výše uvedené zajisté platí též v prostředí internetu, protože z hlediska soukromého práva není důvod rozlišovat mezi virtuálním a reálným prostředím, obzvláště v případě zpravodajství. Specifické situace by nastaly pouze tehdy, pokud by zpravodajský portál šířící informaci nebyl snadno identifikovatelný (typicky pokud by produkoval pouze on-line kvazi zpravodajství) či by byl pouze zprostředkovatelem difamace (například skrze otevřené diskuse). Jinou zvláštností, odrážející spíše možnosti komunikace na internetu, je zveřejňování nepůvodních zpráv bez ověření jejich pravdivosti.⁹² Nelze však tvrdit, že případnou odpovědnost ponese pouze originální původce zprávy a nikoli její další šířitelé. Zde vyvstává odpovědnost médií za každý jimi vydaný zpravodajský materiál, jehož pravdivost si musí ověřit a za její zveřejnění případně nést odpovědnost.

Zajímavým a v prostředí internetu částečně modifikovaným instrumentem je svolení osoby se zásahem do osobnostních práv. Jak již bylo výše uvedeno, svolení osoby je základní a hlavní metodou pro liberaci zásahu do soukromí. V kyberprostoru tento

90 Srov. např. KOKEŠ, Marian. *Zápas celebrit s "pestrým světem"*. 6. 4. 2013. Lidové noviny, 2013. Příloha Právo a justice.

91 ŠVAŇHAL, Roman. Ochrana osobnosti fyzických osob. *Právní rozhledy*. 2000, roč. VIII, č. 9, s. 385–386.

92 Příkladem budiž zveřejnění informace o okradení vznikající Evropské romské strany jejím pokladníkem. Původně tuto zprávu zveřejnil jeden z nepříliš hodnověrných internetových zpravodajských portálů, od něj však informaci převzali též renomované zpravodajské kanály. Srov. KOSTLÁN, F. Analýza: Převzetí lži o romském pokladníkovi bez ověřování ukázalo na bídu českých mainstreamových médií. *Romea* [online] Publikováno 23. 2. 2012 [cit. 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/analiza-prevzeti-lzi-o-romskem-pokladnikovi-bez-overovani-ukazalo-na-bidu-ceskych-mainstreamovych-medii>

aspekt získává obzvláště na síle, poněvadž se zde shromažďuje obrovské množství dat, které často pochází právě od uživatelů samotných. Přesto nelze tvrdit, že jakýkoli údaj zveřejněný na internetu automaticky ztrácí ochranu. V tomto ohledu je nezbytné odlišit, zda ho zde vystavila osoba, jíž se týká, a v jakém režimu „soukromí“ byl vystaven. Pokud například umístí dotčená osoba svoji fotografii na veřejně přístupném portálu, lze takovéto vystavení považovat za svolení se zásahem do osobnostních práv (tím samozřejmě nejsou dotčena práva vyplývající z ochrany duševního vlastnictví). Pokud takto učiní na sociální síti (typicky Facebooku), v němž může dotčený materiál spatřit pouze omezená skupina přátel, nelze dle našeho názoru takovéto zobrazení považovat za souhlas k veřejné prezentaci (pomineme-li fakt, že dle Facebookových pravidel může se všemi zveřejněnými materiály od dob vystavení Facebook volně nakládat či že i zde může osoba označit vystavená data za veřejná). Uvedené dle našeho názoru vychází ze zvláštností sociálních sítí a účelu, ke kterým byly stvořeny či nyní fungují. Protože se jedná v prvé řadě o metodu kontaktu s blízkými přáteli, nelze jakékoli zveřejnění materiálů považovat za veřejné. Zároveň je nutno zdůraznit, že uvedené se týká pouze materiálů vystavených osobou, která je na nich též zobrazena. Případně další osoby zde zveřejněné nadále požívají ochrany a pro případnou veřejnou publikaci by měl být jejich souhlas nezbytný (projevený ale například specifickým způsobem, například vlastním označením svého jména na fotce umístěné na sociální síti). Data přepравovaná v určitém „tajném režimu“ (email, soukromé chaty apod.) pak zajisté nadále požívají nejvyšší ochrany a využití internetu k jejich přepravě v žádném případě nepředstavuje souhlas s jejich veřejnou publikací.

V závěru je vhodné alespoň ve stručnosti představit též úpravu osobnostních práv dle nového občanského zákoníku (NOZ).⁹³ Obecnou proklamativní normu představuje ustanovení § 81, které vymezuje, že je chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv a každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Následný odstavec pak doplňuje, že ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy. Soukromí speciálně chrání § 86, dle něž *„(n)ikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.“* Nově se pak NOZ věnuje též rozšiřování podobizen člověka. Naopak ani v NOZ nechybí zákoně zpravodajské licence umožňující použít přiměřeným způsobem podobiznu nebo zvukový či obrazový záznam osoby. V souhrnu lze konstatovat, že NOZ na jedné straně v proklamativních normách více zdůrazňuje nezbytnost zachování cti a lidské

93 Zákon č. 89/2012 Sb.

důstojnosti člověka, na straně druhé však nová právní úprava nejspíše nepřinese významnou změnu do práva na ochranu osobnosti. Přesto je v odborných kruzích poměrně kritizována. Například Němec soudí, že je nedostatečná a nekomplexní s tím, že NOZ z jeho pohledu měl jednoznačně definovat, že porušení institutů ochrany osobnosti je každé jednání, které se nezakládá a) na pravdě, b) na kladném přínosu pro společnost s tím, že pravdu a poškození by určil soud.⁹⁴ Maštálka pak kritizuje ne zcela ujasněnou systematiku ochrany soukromí při formulaci příslušných ustanovení a výsledné znění NOZ dle něj předkládá podstatně více otazníků než řešení.⁹⁵ Ačkoli s některými výtkami by bylo možno souhlasit, dle našeho názoru je vhodné nadále problematiku ochrany osobnosti a její konkrétní podrobnosti přenechat judikatuře, protože ta dokáže nejlépe reflektovat aktuální vývoj a též odlišit zvláštnosti každého konkrétního případu. Proto považujeme především za vhodné, že NOZ nadále pracuje s obecnými kategoriemi a nesnažil se konkrétněji stanovit chráněné statky osobností či nechráněné projevy (jak naznačuje Němec).

Celkově lze uzavřít, že instrumenty občanského práva jsou při narušení soukromí nejdůležitější, protože se jimi lze domáhat jak upuštění od škodlivého stavu, tak přiznání zadostiučinění. Zároveň v těchto případech nejjasněji vyvstává střet svobody projevu a ochrany osobnosti a soukromí, který může a musí po zvážení všech okolností rozetnout soud (důležitost soudní moci mj. zdůrazňuje též funkční příslušnost vrchních soudů k projednání těchto žalob v prvním stupni). Nelze tedy a priori určit, kde je stanovena ona hranice projevu, který již zasahuje či nezasahuje do osobnostních práv člověka. Přesto lze obecně konstatovat, že osobnost člověka a její soukromí je normami OZ chráněno a bude chráněno (v proklamativním pojetí snad ještě silněji) i po nabytí účinnosti NOZ.

2.4.3 Obrana před narušením soukromí dle mediálních zákonů

Ustanovení mediálních zákonů stojí na pomyslné hranici mezi soukromým a veřejným právem. Ve zde sledované oblasti totiž zakládají čistě soukromoprávní vztahy, které však v ojedinělých případech mohou být posuzovány též správními orgány (například Radou pro rozhlasové a televizní vysílání). Nejvýznamnější obranu před narušením soukromí publikováním informací z osobního života nabízí tiskový zákon⁹⁶ a zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání.⁹⁷ Jedná se především o institut práva na odpověď a dodatečného sdělení.

94 NĚMEC, Ronald. Malé zamyšlení nad ochranou osobnosti dnes a v NOZ ve světle tiskového zákona. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. XLII, č. 6, s. 30 a násl.

95 MAŠTÁLKA, Jiří. Návrh nového občanského zákoníku z pohledu ochrany soukromí a osobních údajů. *Právní rozhledy*. 2010, roč. XXVIII, č. 10, s. 369–372.

96 Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

97 Zákon č. 468/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V případě práva na odpověď dotčené normy shodně konstatují, že jestliže bylo uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli (v případě rozhlasového a televizního vysílání provozovateli) uveřejnění odpovědi. V právních předpisech zde tedy našlo odezvu shora uvedené rozlišení projevů na hodnotící soudy a skutková tvrzení. Uvedené zákony však blíže onen skutkový projev nedefinují (soudní praxe odmítla považovat za skutková tvrzení dle dotčených zákonů obrazové snímky a fotografie⁹⁸), a proto je při jejich evaluaci nutno vyjít ze shora uvedené judikatury.

Žádost o uveřejnění odpovědi musí být doručena nejpozději do 30 dnů ode dne uveřejnění napadeného sdělení⁹⁹ a musí z ní být zřejmé, v čem se skutkové tvrzení, obsažené v uveřejněném sdělení, dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti právnické osoby. Tato podmínka je klíčová, protože na základě ní vydavatel (provozovatel) rozhodne, zda má dotčená osoba právo na odpověď. Stejně tak v případném soudním řízení bude soud posuzovat, zda tvrzené skutečnosti nejenom odpovídají pravdě, ale zda skutečně byla osoba dotčena na cti důstojnosti či soukromí. Zároveň bude zkoumat intenzitu narušení integrity poškozeného. Jak uvedl Nejvyšší soud, k zásahu dochází pouze tehdy, jestliže zásah přesáhl přípustnou míru takovým způsobem, který již v demokratické společnosti nelze tolerovat. Určité zjednodušení či zkrácení skutečnosti v tisku nemusí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob.¹⁰⁰ Pociťované poškození cti, důstojnosti nebo dobré pověsti dotčené osoby však může být subjektivního charakteru.¹⁰¹

Soudní praxe zároveň stanovila, že předpokladem oprávnění domáhat se uveřejnění odpovědi podle tiskového zákona je, že (a) v periodickém tisku bylo uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, (b) požadovaná odpověď se omezuje pouze na skutková tvrzení, kterým se tvrzení podle předchozího ustanovení uvádí na pravou míru nebo neúplně či jinak pravdu zkreslující tvrzení se doplňuje nebo zpřesňuje, (c) odpověď musí být přiměřená rozsahu napadeného sdělení, a je-li napadána jen jeho část, pak této části, a (d) z odpovědi musí být

98 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1969/2002.

99 Pokud před podáním žádosti o odpověď dojde k rozšíření či zpřesnění dotčené informace, nelze a priori vyloučit opodstatněnost žádosti. Stále je nezbytné posoudit, zda i přes již uveřejnění jeho reakci, byla takto publikovaná odezva způsobila uvést věc na pravou míru nebo neúplně či jinak pravdu zkreslující tvrzení doplnit nebo zpřesnit, a zda tak byla i přiměřená rozsahu napadeného sdělení. Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2384/2012. Veškerá judikatura Nejvyššího soudu ČR je dostupná na stránkách *Nejvyšší soud ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

100 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 30 Cdo 861/2005

101 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1713/2007.

patrně, kdo ji činí (je ale současně na dotčené osobě, zda bude reagovat na všechna uveřejněná difamující tvrzení, nebo jen na jejich část).¹⁰² Zároveň právo na uveřejnění odpovědi ztrácí poškozená osoba tehdy, pokud měla možnost se v inkriminovaném článku sama vyjádřit takovým způsobem, aby skutková tvrzení uvedla na pravou míru nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení doplnila a zpřesnila.¹⁰³

Dodatečné sdělení se specificky týká pouze sdělení o trestním řízení, řízení ve věcech přestupků vedeném proti fyzické osobě, anebo o řízení ve věcech správních deliktů vedeném proti fyzické nebo právnické osobě. Zároveň je uplatnitelné pouze tehdy, pokud bylo možno osobu v původním sdělení ztotožnit a dotčené řízení nebylo ukončeno pravomocným rozhodnutím. Za splnění těchto podmínek má dotčená osoba právo požadovat uveřejnění informace o konečném výsledku řízení. Způsob a forma žádosti o dodatečné sdělení je obdobná žádosti o odpověď. Přesto svým významem i četností aplikace nedosahuje její úrovně.

Otázkou však zůstává, zda by nabízené instituty byly využitelné též v prostředí internetu. Tiskový zákon hovoří o periodickém tisku jako o novinách, časopisech a jiných tiskovinách vydávaných pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce – viz § 3 písm. a) tiskového zákona. Pod uvedenou definici on-line zpravodajství zajisté nelze podřadit. Podobně zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání nijak neodráží rozhlasové a televizní projekty na internetu. Tím však vzniká neodůvodnitelné rozlišení virtuálních a „klasických“ médií i přesto, že v případě institutu práva na odpověď či dodatečného sdělení nelze výrazné odlišnosti mezi těmito prostředími nalézt. Dokonce by mohly vznikat absurdní situace, kdy by v reakci na tutéž informaci uveřejněnou například v tištěném periodiku muselo inkriminované médium uveřejnit odpověď dotčené osoby, zatímco stejný text (potencionálně i s významně širším posluchačstvem) na internetové verzi žurnálu by zůstal bez práva na odpověď (možné uveřejnění pod vlivem novinářské etiky ponechme stranou). Tento rozpor by bylo možno vyřešit analogickým výkladem dotčených zákonů. Zde však narážíme na mantinel, že takovéto omezení svobody projevu by vycházelo z příliš extenzivního výkladu a mohlo by být považováno za protiústavní. Na druhé straně každá norma postupem času stárne a právě její výklad a interpretace ji nadále činí „živou“ a reakce-schopnou na moderní výzvy. Chráněná hodnota i důvod omezení svobody projevu totiž zůstává na internetu i v tištěných médiích totožný. Ačkoli tedy možnou širokou interpretaci nevylučujeme (i přes vědomí, že odborná literatura smýšlí spíše opačně¹⁰⁴), nejčistším řešením by se jevilo rozšíření tiskového zákona a zákona o provozování rozhlasového a televizního

102 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4629/2007.

103 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007.

104 MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013. s. 219–220.

vysílání též na kyberprostor. K tomu ostatně nabádají též komunitární právní akty. Především v příloze k Doporučení o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti a o právu na odpověď se uvádí, že by členské státy v zájmu podpory rozvoje průmyslu audiovizuálních a on-line informačních služeb měly přijmout opatření nezbytná pro zajištění ochrany nezletilých osob a lidské důstojnosti ve všech audiovizuálních a on-line informačních službách tím, že zváží zavedení opatření v rámci svého vnitrostátního práva nebo právní praxe, pokud jde o právo na uveřejnění odpovědi nebo rovnocenné prostředky nápravy v souvislosti s on-line médii. Zároveň zdůrazňují, že právo na uveřejnění odpovědi je prostředek nápravy zvláště vhodný pro on-line prostředí vzhledem k možnosti okamžité reakce na sporné informace a k technické jednoduchosti, s jakou lze připojit odpovědi dotčených osob. Odpověď by měla následovat v přiměřené lhůtě po doložení oprávněnosti požadavku a ve vhodné chvíli a vhodným způsobem v závislosti na publikaci nebo přenosu, kterých se požadavek týká. Výrazem „médiu“ by se tak měl rozumět jakýkoli sdělovací prostředek pro veřejné šíření upravených on-line informací, například noviny, časopisy, rozhlas, televize a internetové zpravodajství.¹⁰⁵ V jedné ze směrnic z roku 2010 pak obdobná slova Evropský parlament zopakoval pro televizní vysílání: právo na odpověď je vhodný právní prostředek nápravy v televizním vysílání, které lze použít i v on-line prostředí s tím, že odkázal na již citované doporučení o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti a o právu na odpověď, které obsahuje příslušné pokyny k provádění opatření ve vnitrostátním právu nebo právní praxi k dostatečnému zajištění práva na odpověď nebo rovnocenných prostředků nápravy v souvislosti s on-line médii.¹⁰⁶

Celkově lze uzavřít, že ačkoli především normativní zakotvení institutu práva na odpověď vyvolalo vlnu polemik a kritik, může se taktéž stát jedním z prostředků ochrany soukromí. Především tehdy, pokud dotčené osobě postačí uvedení tvrzených informací na pravou míru. Za této situace se tato cesta její formálně nejsnazší, protože není zatížena výraznými procedurálními pravidly. Přesto ale v případě odmítnutí žádosti o odpověď nezbyvá subjektu než se obrátit na soud. Do budoucna by se pak jevilo za vhodné rozšířit tyto instrumenty též na prostředí internetu, protože z hlediska jejich podstaty není virtuální a reálné prostředí odlišitelné a její aplikaci v kyberprostoru nebrání ani žádné technologické překážky (spíše naopak).

105 Doporučení Evropského parlamentu a Rady č. 2006/952/ES ze dne 20. prosince 2006, o ochraně nezletilých osob a lidské důstojnosti a o právu na odpověď v souvislosti s konkurenceschopností evropského průmyslu audiovizuálních a on-line informačních služeb.

106 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 13/2010 ze dne 10. března 2010, o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách).

2.4.4 Ochrana soukromí v režimu zákona o ochraně osobních údajů

Vedle již rozebrané soukromoprávní ochrany se stát rozhodl (mj. též pod vlivem unijního práva¹⁰⁷) chránit osobní údaje občanů též normami veřejnoprávními a též institucionálně zabezpečit tuto ochranu. Ostatně právě s odkazem na přijatý zákon o ochraně osobních údajů (dále jen „ZoOOÚ“)¹⁰⁸ lze dle Bartíka a Janečkové vypo-
zorovat tendence spoléhat se na stát při ochraně práv v oblasti ochrany soukromí: „Vzhledem k tomu, že se většině osob může jevit soudní ochrana neefektivní, ať už z důvodu nákladnosti, délky řízení či nutnosti vyhledat pomoc právníků, mohlo by jistě leckoho napadnout využít právě státu, a to prostřednictvím specializovaných úřadů.“¹⁰⁹ ZoOOÚ nahradil dřívější zákon o ochraně osobních údajů v informačních systémech,¹¹⁰ který nevyhovoval požadavkům mezinárodních úprav. Zároveň došlo k zřízení Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen „ÚOOÚ“).

Podobně jako výše zde kromě práva na soukromí a svobody projevu vystupuje též právo na informace náležící posluchačům. Jak přiléhavě konstatuje Mates, právo na informace a ochrana osobních údajů jsou mnohdy v pověstném poměru „psa a kočky“. Existují urputní zastánci jednoho i druhého práva, kteří mezi sebou vedou nikdy nekončící diskuse.¹¹¹ Přesto v některých případech zákon vyžaduje přísnou ochranu osobních údajů a je tedy nezbytné nalézt adekvátní limity narušení soukromí i práva na informace.

Primární otázkou je, zda se ZoOOÚ vztahuje též na média a jimi požívanou svobodu projevu. Zákon v § 4 písm. l) definuje „zveřejněný osobní údaj“ jako „osobní údaj zpřístupněný zejména hromadnými sdělovacími prostředky, jiným veřejným sdělením nebo jako součást veřejného seznamu,“ přičemž mezi ony hromadné sdělovací prostředky náleží v první řadě právě média. Na druhé strany například Bartík s Janečkovou s odkazem i na výše uvedené ke střetu svobody projevu (potažmo práva na informace) a ochrany soukromí zdůrazňují nezbytnost posouzení daného konfliktu soudní mocí. Kompetence v případech střetu dvou zmiňovaných práv tak dle nich náleží soudům a nikoli ÚOOÚ.¹¹² Samotný ÚOOÚ aplikaci ZoOOÚ též na oblast žurnalistiky v obecné rovině nevyloučil. V jednom se svých stanovisek uvedl, že „ačkoli je aplikace

107 Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů č. 95/46/ES.

108 Zákon č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

109 BARTÍK, Václav – JANEČKOVÁ, Eva. Zveřejňování osobních údajů periodickým tiskem. *Právní rozhledy*. 2009, roč. XXVII, č. 2, s. 60–63.

110 Zákon č. 256/1992 Sb.

111 MATES, Pavel. Právo na informace a ochrana osobních údajů. *Jurisprudence*. 2012, roč. XXI, č. 1, s. 22–25.

112 BARTÍK, Václav – JANEČKOVÁ, Eva. Zveřejňování osobních údajů periodickým tiskem. *Právní rozhledy*. 2009, roč. XXVII, č. 2, s. 60–63.

*zákona o ochraně osobních údajů v oblasti žurnalistiky komplikovaná a často na hranici kompetenci ÚOOÚ, resp. působnosti zákona o ochraně osobních údajů, uplatnění principů ochrany osobních údajů je i v této oblasti zcela na místě, neboť významně doplňuje instituty občanského, mediálního i trestního práva.*¹¹³ Zároveň ZoOOÚ nestanoví žádné výjimky přímo pro zpracování za účelem žurnalistiky a zákonné povinnosti se proto na tato zpracování vztahují v plné míře. Na tyto výjimky pamatuje zmíněná směrnice č. 95/46/ES, dle které *„členské státy stanoví pro zpracování osobních údajů prováděné výlučně pro účely žurnalistiky nebo uměleckého či literárního projevu, odchylky a výjimky z této kapitoly a z kapitol IV a VI, pouze pokud se ukáží jako nezbytné pro uvedení práva na soukromí do souladu s předpisy upravujícími svobodu projevu.*“ Přestože český zákonodárce žádné takovéto výjimky nepřijal, nadále platí obecné principy svobody projevu a svobody tisku, které nemohou být předpisy správního práva potlačeny. V každém případě je tedy nezbytné tyto limity sledovat a vážit je při jakémkoli zásahu do svobody projevu médií. Ostatně to činil i ÚOOÚ a v řešených případech týkajících se žurnalistiky sledoval též ústavněprávní dimenze svobody projevu a ochrany soukromí a při rozhodování vážil, zda bylo narušeno soukromí do takové míry, že je nezbytné v jím vedeném správním řízení omezit svobodu projevu.

Zároveň nelze vyloučit aplikaci ZoOOÚ ani na prostředí internetu, protože právě zde dochází k transportu nekonečného množství dat, které mnohdy spadají pod termín osobní údaje.¹¹⁴ Podobně též Evropský soudní dvůr v jednom svých klíčových rozhodnutí uvedl, že úkon, který spočívá v tom, že se na internetové stránce odkáže na různé osoby, které jsou identifikovány buď svým jménem, nebo jinými prostředky, například telefonním číslem nebo údaji o pracovních poměrech a zálibách, je „zcela nebo částečně automatizovaným zpracováním osobních údajů“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 95/46 (a potažmo též pro české právní prostředí ZoOOÚ).¹¹⁵

Za osobní údaj ZoOOÚ považuje dle § 4 písm. a) *„jakoukoli informaci týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.*“ Tato definice je pojata značně široce. Spadají po ní všechny, byť zdánlivě banální či nekonkrétní skutečnosti a informace, které se týkají přímo či nepřímo určené nebo určité fyzické osoby (nejedná se tedy pouze o identifikační údaje, tedy údaje, na jejichž základě můžeme danou osobu odli-

113 ÚOOÚ. Stanovisko č. 5/2009: Zveřejňování osobních údajů v médiích. *Věstník ÚOOÚ*, 2009, č. 5.

114 Podrobněji k ochraně osobních údajů na internetu a působnosti ÚOOÚ: JANEČKOVÁ, Eva – BARTÍK, Václav. Zveřejňování osobních údajů prostřednictvím internetu. *Dané a právo v praxi*. 2013, roč. XVIII, č. 2, s. 52–54.

115 Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 11. 2003 ve věci Bodil Lindqvist, č. C-101/01.

šit od osob jiných).¹¹⁶ Důvodová zpráva zároveň uvádí, že může jít o jeden údaj /např. fotografii/, ale zpravidla půjde o jejich soubor.¹¹⁷ Dále ZoOOÚ specificky odlišuje též „citlivý osobní údaj“, kterým je „osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuální životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů“ (viz § 4 písm. b). Zároveň je nutno odlišit pojem „osobní údaj“ od termínu „projev osobní povahy“, se kterým pracuje OZ nebo NOZ.

S naposled uvedeným též souvisí úvaha, v jakých případech by měla osoba dotčená zveřejněním určitého údaje využít ochranu dle OZ a v jakých dle ZoOOÚ. K tomu lze říci, že využití jedné procesní ochrany nevylučuje procesní ochranu druhou.¹¹⁸ Shodně s Telcem a Sigmundovou totiž lze konstatovat, že ochrana osobnosti je v České republice zajišťována na úrovni práva veřejného i práva soukromého, přičemž není vyloučeno, aby se tyto prostředky právní ochrany navzájem doplňovaly či kumulovaly.¹¹⁹ Důležitým odlišujícím znakem je především frekvence narušování soukromí. ZoOOÚ totiž vyžaduje, aby k onomu porušení soukromí docházelo často a opakovaně (viz termíny zveřejňování, uchovávání, šíření apod. v § 4 písm. e) ZoOOÚ). Jak uvedl ÚOOÚ v jednom ze svých rozhodnutí, „ne každé porušení povinnosti dle zákona č. 101/2000 Sb. v souvislosti se zpracováním osobních údajů pro účely žurnalistiky bude správním deliktem dle tohoto zákona, už z toho důvodu, že k tomuto porušování musí z povahy žurnalistické činnosti docházet velmi často a opakovaně“.¹²⁰ V případě jednorázového zveřejnění určité informace ad hoc je tedy třeba domáhat se ochrany dle OZ. Otázkou však zůstává, pokud k tomuto zveřejnění dochází opakovaně (například sérií uveřejněných článků či kontinuálním informováním o životě

116 KUČEROVÁ, Alena – NOVÁKOVÁ, Ludmila (a kol.). *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 50–54.

117 Citováno dle ASPI.

118 Rovněž Ústavní soud zdůrazňuje, že „právní ochrana osobnosti je poskytována komplementárně v různých právních odvětvích, a to prostředky tomu kterému odvětví vlastními. Vyjádřeno jinak, uplatnění odpovědnosti trestněprávní nevylučuje současné uplatnění právní ochrany osobnosti v intencích příslušných právních předpisů ostatních právních odvětví, neboť právní systém je nutno chápat jako celek složený ze vzájemně se doplňujících právních norem a v jeho rámci je pochopitelně možno vedle trestněprávní odpovědnosti kumulativně použít i ochranu poskytovanou ostatními právními odvětvími (např. právem ústavním, správním, pracovním či v dané věci aplikovaným právem občanským)“. Srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01, publ. pod č. 15/2002.

119 SIGMUNDOVÁ, Michaela – TELEČEK, Ivo. Přehled některých právních a etických otázek ochrany osobnosti. *Soudní rozhledy*. 2003, roč. IX, č. 3, s. 73–77.

120 Rozhodnutí ÚOOÚ, čj. SPR-1117/09-7, uveřejněné ve Věstníku ÚOOÚ v roce 2009.

některé veřejně známé osoby). Jedná se vždy pouze o ad hoc zveřejnění a nebo již soubor osobních údajů? Podobně by bylo možno uvažovat též o internetových „záložkách“, kdy na mnohých zpravodajských serverech lze vyhledávat komplexní články vztahující se například k jednomu jménu, kauze apod. V tomto případě se dle našeho názoru již nejedná o ad hoc zveřejnění, ale spíše o zveřejňování systematické, byť ovlivněné specifiky internetu. Obecně se v případě narušení soukromí jeví procesně čistším a pro poškozeného vhodnějším využití instrumentů nabízených občanským právem a pouze za situace zveřejnění citlivých údajů, případně osobních mající podobu uceleného souboru osobních údajů nebo údajů mající identifikační charakter postupovat dle ZoOOÚ a žádat též správní potrestání viníka. Samostatnou kapitolu pak představuje poskytnutí informací o zpracování svých vlastních osobních údajů podle § 12 ZoOOÚ.¹²¹

Dozor nad dodržováním povinností stanovených ZoOOÚ při zpracování osobních údajů provádí ÚOOÚ. Ten může zahájit řízení z vlastní iniciativy, tak na základě podnětu od občana (ten ovšem není v případném správním řízení účastníkem řízení, může však být vyslechnut jako svědek). Zároveň rozhoduje o spáchání přestupku správců nebo zpracovatelů informací. Jak již bylo uvedeno, ochranu soukromí v režimu ZoOOÚ by bylo vhodné využít především při zveřejnění citlivého osobního údaje. Ten, kdo poruší povinnosti pro zpracování citlivých údajů, se dopouští přestupku a může mu být udělena pokuta až do výše 5 000 000 Kč v případě fyzické osoby a 10 000 000 Kč v případě právnické osoby. Citlivé údaje mohou být dle § 9 ZoOOÚ zveřejněny ve zpřísněném režimu a de facto jediným relevantním liberačním důvodem pro zde řešené téma je souhlas osoby, jíž se citlivý údaj týká. S přihlédnutím ke shora uvedené definici citlivého údaje je tedy otázkou, zda například každé zveřejnění etnicity pachatele trestného činu (viz výše k narušování ochrany cti a lidské důstojnosti komunit) není porušením ZoOOÚ. Ačkoli i dané ustanovení je nutno vykládat ve světle shora uvedených zásad týkající se svobody projevu, soudíme, že možnost ochrany komunit skrze instrumenty ZoOOÚ není vyloučena, byť prozatím nebyla využita a není jasné, jak by se k ní ÚOOÚ stavěl. V jednom z případů skutkově spočívajícím na sdělení informace o zdravotním stavu (nakažení virem HIV) nezletilého bez jeho vědomí a souhlasu však i přes obranu dotčeného média uznal uveřejnění této informace za správní delikt. Zároveň uvedl, že uložení pokuty nepředstavuje ani zásah do svobody projevu dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod, neboť podle čl. 17 odst. 4 lze svobodu projevu omezit, je-li to nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých; dle správního orgánu právo na ochranu soukromí upravené v čl. 10 Listiny základních práv a svobod v daném konkrétním případě převažuje.¹²² Nelze tedy dle

121 Podrobněji: ŠALOMOUN, Michal. Ochrana osobních údajů jako právo na informace sui generis. *Právní rozhledy*. 2006, roč. XIV, č. 11, s. 389–396.

122 Rozhodnutí ÚOOÚ, čj. SPR-1117/09-7, uveřejněné ve *Věstníku ÚOOÚ* v roce 2009.

našeho názoru vyloučit, že by v případě kontinuálního zveřejňování citlivého údaje dotýkajícího se určité skupiny převážila nutnost ochrany jejich cti a důstojnosti nad svobodou projevu a dotčený žurnalistický subjekt by byl za tuto aktivitu správně potrestán.

Správná ochrana před zveřejňováním osobních údajů představuje určitou doplňkovou ochranu k ochraně osobnosti dle OZ. Možnosti ZoOOÚ jsou při ochraně soukromí využitelné a mohou vést k obezřetnějším zásahům do soukromí jednotlivců ze strany médií. V současnosti však tato ochrana není často využívána, byť by v některých případech mohl sám ÚOOÚ vyvinout větší aktivitu vedoucí k ochraně soukromí a cti. Na druhé straně musí být vždy velmi pečlivě vážena jak ochrana projevu médií, kterým není v ZoOOÚ přiznána žádná privilegovaná role i přesto, že jim náleží z hlediska ústavních zásad svobody tisku.

2.4.5 Satirická, parodická a karikaturní vyjádření

Satira, parodie či karikatura představují specifický druh kritiky či vyjádření především politických názorů. Pro svoji účinnost a z důvodu zesměšňování svých objektů se mohou velmi často stát předmětem sporu – právního či společenského. Může takto zasáhnout jak jednotlivce (viz například kauzy českých politiků vedené proti komiksu Zelený Raul týdeníku Reflex či soudní spor současného slovenského premiéra Fica proti karikaturistovi deníku Sme vystupující pod pseudonymem Shooty), tak celé komunity (typicky především známá a ve svém důsledku velmi závažná kauza dánské publikace karikatury Mohammeda s výbušninou na hlavě). Z těchto důvodů je třeba těmto projevům věnovat zvláštní pozornost, poněvadž se též přístupy k nim vyznačují svoji specifickostí.

Satiru lze definovat jako literární druh odsuzující výsměchem, ironií, sarkasmem a vtípem záporné vlastnosti a jevy skutečnosti či posměšné vyjádření a posměch. Parodie se vyznačuje žertovně a posměšně pozměněným obsah vážného díla s ponecháním původní formy. Karikaturu lze vnímat jako zkratkovitou kresbu zesměšňující někoho satiricky odsuzující přeháněním nápadných znaků či obdobně zaměřený výtvar slovesný.¹²³ Každý takovýto projev je tedy odlišný od běžných projevů a nelze ho ani zařadit do běžných „krabiček“ skutkových tvrzení a hodnotících soudů. I z těchto důvodů se jejich právní hodnocení částečně odlišuje i přesto, že v zásadě se vůči nim lze bránit shora uvedenými instrumenty občanského či mediálního práva.

Z důvodů specifik těchto způsobů politického vyjádření lze souhlasit s Herczegem, že pro jeho správné právní posouzení je nutno odkrýt „slova a obrazy vytvořené satirický závoj“, aby tak mohl být zjištěn vlastní obsah předmětného sdělení. Je tedy třeba odlišovat: a) vlastní jádro sdělení, b) jeho satirický obal, neboť kritéria pro posuzování

123 ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. Slovník spisovného jazyka českého. *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR* [online]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>

této slupky jsou jiná a méně přísná než kritéria pro posuzování obsahového jádra sdělení.¹²⁴

Výrazně mírnější přístup ke karikatuře razí ve své rozhodovací praxi Ústavní soud. Dle jeho judikatury je pro karikaturu typické, že zveličuje, přehání a ironizuje, a proto nezbytným předpokladem pro bezchybné právní posouzení je odstranění satirického hávu, do nějž se halí; vlastní informace i karikatura musí spočívat na reálném základě, byť minimálním. Vzhledem k tomu, že karikatura používá výrazových prostředků sobě vlastních, je třeba na způsob, jemuž se vyjadřuje, nahlížet shovívavěji. Nelze však připustit, aby zcela zjevně přesáhla meze přiměřenosti v poměru ke sledovanému cíli kritiky (tzv. intenzivní exces).¹²⁵ Později též Nejvyšší soud v jednom svém rozhodnutí uvedl, že umění karikaturisty není v tom být přiměřený a nestranný, ale právě v tom, že je ostrý a jednostranný.¹²⁶

Přesto nelze říci, že by soudy absolutně v případech karikatury a satiry upřednostňovaly svobodu projevu před ochranou soukromí. Pokud se soudy zabývaly intenzitou projevu jak s přihlédnutím ke specifickým kritiky a karikatury, tak s přihlédnutím k osobě, vůči níž projev směřoval, a dovodily příčinnou souvislost mezi tímto projevem a identifikovanými negativními důsledky promítající se (negativně) do soukromí účastníka a navíc shledaly, že projev přesáhl přípustnou intenzitu takovou mírou, že zasáhl do osobnostních práv vedlejšího účastníka, uznaly možné omezení svobody projevu.¹²⁷

Satira, parodie či karikatura jako způsob vyjádření kritického názoru či metoda upozornění na nešvary společnosti či konkrétní osoby má dlouhou tradici (za zakladatele bývá považován Hipponax z Efesu, který své parodické verše publikoval cca v roce 530 před našim letopočtem¹²⁸). Je projevem kritického smýšlení společnosti zabaleného navíc do skrytého ironického hávu, který může být pro mnoho posluchačů pochopitelnější. Již z podstaty narušuje soukromí, protože většinou posměšně upozorňuje na kritizovaný aspekt. Ve snaze upoutat pozornost navíc mnohdy přehání či zasahuje do citlivých míst objektu karikatury. Přesto je nutno tato vyjádření chránit, protože i přes svoji útočnost a ofenzivní charakter mohou být vhodným prostředkem pro rozpoutání demokratické diskuse či upozornění na vážné i méně vážné nešvary společnosti či politiky. Ostatně právě zesměšnění může v mnohých jedincích vést k reflexi, mnohdy skryté pod rouškou zostřeného útoku vůči autorovi karikatury, parodie

124 HERCZEG, Jan. Dopad virtuální koule aneb meze politické satiry. *Právní rozhledy*. 2011, roč. IXX, č. 7, s. 229–237.

125 Nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04, publ. pod č. 71/2005.

126 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 517/2011.

127 Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 468/03.

128 GOETSCH, Charles C. Parody as Free Speech – The Replacement of the Fair Use Doctrine by First Amendment Protection. *Western New England Law Review*. 1980, roč. XXXIII, č. 3, s. 39–66.

nebo satiry. Moderní technologické možnosti pak výrazně ulehčily tvorbu karikatur či satir, protože dnes je každý, kdo alespoň na minimálním standardu ovládá základní počítačové programy, schopen nějakou takovou karikaturu vytvořit a v prostředí internetu ji velmi snadno šířit. Proto je nutno i nadále hledět jak ke specifickým těchto vyjádření tak stále existujícím limitům, které nemůže tento zesměšňující projev při ochraně soukromí a cti překročit.

2.4.6 Zveřejňování obscénních a pornografických materiálů

Další speciální skupinu projevů narušujících soukromí je zveřejňování obscénních a pornografických materiálů. Tato problematika se snad více jak práva dotýká otázek mravnosti. Přesto nelze popírat, že publikaci „necudných dat“ mohou některé osoby vnímat jako zásah do svého soukromí. V posledních letech pak v souvislosti s nástupem internetu dochází k masivnímu rozšíření velmi snadného přístupu k rozličné pornografii, čímž dané téma získává na aktuálnosti. Navíc mnohé internetové stránky šířící pornografii lze označit za média, respektive pseudo internetové televizní kanály nabízející tematická videa v mnoha rozličných kategoriích. Samostatnou kategorií pak představuje obscenita, kdy obzvláště mnohá bulvární média „žijí“ ze zveřejňování informací týkající se sexuálního života, intimních partií či lechtivých fotografií veřejně známých osob. Ve snaze upoutat pozornost neváhají použít obscénní výrazy ani v titulku, který může být především v prostředí internetu přístupný i těm, kteří nijak nejeví zájem o tento druh žurnalistiky (viz například zpravodajský kanál Super na portálu Seznam.cz). Zde se projevuje jednak společenská objednávka po tomto druhu informací a také významné posunutí hranice toho, co by měla z hlediska mravnosti média zveřejnit.

S ohledem na etickou kategorii mravnosti a možnosti šíření pornografie a obscenity v kyberprostoru lze souhlasit s Bartoněm, že jádrem celého problému regulace virtuální pornografie ve vztahu k dospělým osobám je otázka stanovení minimálního společensky akceptovaného standardu mravnosti, při jehož překročení je veřejná moc oprávněna zasahovat do svobody jednotlivců v otázkách jejich sexuálního vkusu, resp. zda je vůbec veřejná moc oprávněna do této oblasti zasahovat pouze s odkazem na ochranu morálky.¹²⁹

Přesto k určité regulaci pornografie na úrovni veřejného práva dochází.¹³⁰ Klíčovým a velmi diskutovaným je především ustanovení § 191 TZ, které stanoví, že „(k)do

129 BARTOŇ, Michal. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*. 2008, roč. XVI, č. 17, s. 617–627.

130 Zároveň je třeba zdůraznit, že poměrně významná skupina autorů (ovlivněných především americkou právní kulturou) a priori odmítá postih pornografie jakožto zásah do svobody projevu. Ze strašících prací srov. např. SHINER, Roger A. Pornography and Freedom of Speech. In MAHER, Gerry (ed.). *Freedom of Speech: Basis and Limits*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wiesbaden GMBH, 1986, s. 11–28.

vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Zatímco kriminalizace prezentace zoofilie (podobně jako pedofilie dle § 192 TZ) je zjevná a nepřináší obsáhlejší diskuse, velmi problematickým se jeví obsahové vymezení „pornografie, v níž se projevuje neúcta k člověku“. Nelze totiž popírat, že pro mnoho osob je jakákoli pornografie neúctou k člověku. Polemiky pak vyvstávají též nad druhým odstavcem citovaného ustanovení, dle kterého je zapovězeno vystavování nebo zpřístupňování uvedených materiálů na místě, které je přístupné dětem (navíc oba skutky budou přísněji potrestány, pokud jsou spáchány veřejně přístupnou počítačovou sítí, tedy internetem, či jiným obdobně účinným způsobem – například emailovou poštou¹³¹). Nelze totiž popírat, že dítě se základní počítačovou gramotností je schopno vyhledat a navštívit internetové pornografické stránky a v podstatě by mohlo být každé vystavení pornografického materiálu na internetu vnímáno jako porušení dané normy. Aby provozovatelé těchto stránek předešli trestnosti, dávají před vstupem na své stránky upozornění, že se jedná o stránky s pornografickým materiálem, na němž je přístup osobám mladším 18 let zapovězen. Na druhou stranu však nikterak nekontrolují (a ani nemohou), zda osoba vstupující na stránky skutečně tuto věkovou hranici překročila. I z tohoto důvodu se naskytá otázka, zda není uvedená norma TZ obsoletní, protože s ohledem na nemožnost postihu šíření pornografie na internetu (který je pro pornografii klíčový) je uvedená norma fakticky neúčinná. Přesto lze uznat, že alespoň přiměje provozovatele daných stránek k uveřejnění upozornění nad škodlivým obsahem. Pro případnou regulaci se však jeví vhodnějšími a účinnějšími prostředky různé filtry poskytované soukromými subjekty, které zabraňují v přístupu na dotčené internetové stránky.

Omezení šíření pornografie poté stanoví i další zákony upravující provoz televizního vysílání či reklamy. Takto zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání stanoví, že je provozovatel vysílání povinen nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých zejména tím, že obsahují pornografii (a hrubé samoučelné násilí) a v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin tyto pořady nezařazovat, včetně upoutávek, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých (viz § 32). Významné postavení získává v těchto případech Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, které přísluší vymezení pojmu pornografie, a která takto blíže stanovila hlediska k rozlišování mezi zákonem tolerovaným pořadem s erotickými prvky a v televizním vysílání nepřipustnou porno-

131 Viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 407/2011.

grafii (mj. širším než v případě shora uvedené úpravy v TZ).¹³² Kámen úrazu ale spočívá v otázce, zda na specifické internetové prostředí dopadá uvedená zákonná úprava. Dle Rozehnal je takto klíčové rozlišení lineárních a nelineárních médií. Lineární jsou taková, která mají pevné vysílací schéma bez ohledu na tom, v jakém prostředí jsou šířena. Naopak u nelineárních sám příjemce rozhoduje o tom o podobě programu. A právě pouze na první skupinu lineárních médií dopadá dotčená zákonná úprava.¹³³ Na mnohé internetové projekty, na nichž si sám uživatel vybírá videa, které si pustí, tedy nedopadá. Proto lze opět zdůraznit otázku efektivity přijímaných omezení, pokud lze snazší cestou na internetu shlédnout výrazně větší množství nepřeborného pornografického materiálů.

Podobně zapovídá pornografii též zákon o regulaci reklamy, dle něž reklama nemůže obsahovat prvky pornografie (viz § 2, odst. 3). Co však je onou pornografií je na výkladu subjektů dotčených danou normou, respektive v případě soudního přezkumu později na výkladu soudu. Specifická ochrana bude opět poskytnuta především dětem, které mohou být uvedenou reklamou nejvíce postiženi a pod rouškou neznalosti ji též podlehnout (například voláním na drahé telefonní linky ve snaze ukojit zvědavost¹³⁴).

Ochrana soukromí před pornografií a obscenitou se jeví jako boj s větrnými mlýny. Její masivní rozšíření v obtížně regulovatelném prostředí internetu a zároveň významné posunutí hranice mravnosti obscenity vedou k jejímu sporadickému omezování. Nicméně některá zákonná opatření jeví se nepříliš účinně alespoň přiměla provozovatele některých pornografických stránek k vložení upozornění na potenciálně škodlivý obsah. Přesto lze pro ochranu soukromí před tímto typem narušení vyzdvihnout především soukromé filtry, které spíše umožní minimalizovat invazi dotčených materiálů do soukromé osobní sféry.

2.4.7 Reklama a soukromí

Reklamou lze zasáhnout různé složky všeobecného osobnostního práva a tím toto právo porušit (použitím obrazového snímku, zvukových záznamů apod.).¹³⁵ Co do jejího obsahu platí výše či níže uvedené, důležité okolnosti ale nastávají z hlediska potencionální odpovědnosti více subjektů zapojených do zveřejnění reklamy (objednatel, zpracovatel, šířitel)¹³⁶ a některých specifik reklamy na internetu.

132 Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 5 As 15/2011, publ. pod č. 2658/2012.

133 ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 52–54.

134 Viz DVOŘÁK, Jaroslav. Nabídka erotických služeb. *Bulletin advokacie*. 1997, roč. XXVII, č. 5, s. 38–41.

135 PLECITÝ, Václav. Právo na soukromí a reklama. *Bulletin advokacie*. 1996, roč. XXVI, č. 5, s. 8–12.

136 K dalším rozličným aspektům reklamy a jejích omezení srov. NOVÁKOVÁ, Eva

Zákonným předpisem upravujícím reklamu je zákon o regulaci reklamy.¹³⁷ Ten obsahuje též legální definici reklamy jako „oznámení, předvedení či jiná prezentace šířené zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřeby nebo prodeje zboží, výstavby, pronájmu nebo prodeje nemovitostí, prodeje nebo využití práv nebo závazků, podporu poskytování služeb nebo propagaci ochranné známky“ (viz § 1 odst. 2). Z hlediska internetu je pak důležité, že za ono komunikační médium zákon považuje též počítačovou síť.

Pro ochranu soukromí je důležité především ustanovení § 2 odst. 3, dle něhož reklama nesmí být v rozporu s dobrými mravy, zejména nesmí obsahovat jakoukoliv diskriminaci z důvodů rasy, pohlaví nebo národnosti či napadat náboženské nebo národnostní citění, ohrožovat obecně nepřijatelným způsobem mravnost, snižovat lidskou důstojnost, obsahovat prvky pornografie, násilí nebo prvky využívající motivu strachu. Reklama též nesmí napadat politické přesvědčení. Takto je chráněnou hodnotou jak soukromí, tak lidská důstojnost a čest konkrétních osob i specifických komunit.

V případě protiprávní reklamy nese odpovědnost zpracovatel. Společně s ním odpovídá též zadavatel, pokud zpracovatel nevytváří reklamu pro vlastní potřebu. Pro téma této publikace je však nejdůležitější odpovědnost šířitele. Ten odpovídá pouze za způsob šíření reklamy a je mu stanovena povinnost oznámit osobě, která prokáže oprávněný zájem, kdo je zadavatelem a zpracovatelem reklamy (viz § 6b zákona o regulaci reklamy). V zásadě tedy neodpovídá za obsah reklamy. Přesto v případech zjevného porušení zákona nelze jeho odpovědnost též vyloučit (například pokud by dokonce byl danou reklamou spáchán trestný čin). Navíc v případě internetového prostředí nelze absolutně eliminovat působení zákona o některých službách informační společnosti, pokud by byl šířený materiál v rozporu s jinými zákony. Z hlediska konfliktu práva svobody projevu a ochrany soukromí by však případné posouzení měl pouze v ojedinělých případech provádět soukromý subjekt, protože tato úlohu náleží v zásadě soudní moci.

Zvláštním druhem invaze do soukromí a reklamy v kyberprostoru jsou pak reklamy, které využívají paměť navštívených stránek a takto nabízejí produkty, které by mohly uživatele, dle názoru „informačního mozku“, nejvíce zaujmout (tzv. uživatelsky generovaný obsah – user generated content). Takto tedy dochází k určitému stalkingu soukromí, které je později využito pro reklamní účely. Proti takovému postupu však neexistuje účinná obrana, snad vyjma užití speciálních programů dezinformujících o navštívených stránkách. Většině uživatelů však nezbyvá než se s tímto narušením soukromí smířit jakožto jeden z negativních aspektů internetu. Pokud si ho tedy vůbec uživatelé uvědomí a považují ho za negativní, protože mnozí vítají, pokud jim je nabízena pouze pro ně „vhodná reklama“.

– JANDOVÁ, Venuška. *Reklama a její regulace*. Praha: Linde, 2006.

137 Zák. č. 40/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2.4.8 Zvláštní formy mediální invaze do soukromí v kyberprostoru

Vedle již uvedených způsobů zásahu do soukromí na internetu pak lze zmínit i další, které se mnohdy týkají též dalších právních odvětví. Z důvodu jejich právních i faktických specifik ale pouze nastíníme, v čem může zásah do onoho soukromí spočívat, a podrobnější analýzu pomineme.

Na více místech bylo v textu upozorněno na specifika nenávistných projevů, které jsou právě v kyberprostoru velmi často šířeny, a v některých případech může k nenávisti podněcovat též zpravodajství zavedených médií. Jak vyplývá z výše uvedeného, možností obrany proti těmto nenávistným projevům poskytuje OZ, ZoOOÚ či též rozličné mediální zákony. Zajímavou otázkou by pak představovala možnost právní odpovědnosti těchto médií za nenávistné projevy učiněné v rámci jimi zprostředkovaných diskusí. Ačkoli uvedené portály zapovídají nenávistné projevy¹³⁸ a ty nejuťočnější též průběžně vymazávají, faktem zůstává, že mnohé diskuse jsou plné zástě vůči určitým skupinám obyvatelstva (pro příklad si stačí otevřít jakoukoli diskusi alespoň vzdáleně se dotýkající romské problematiky na serveru Novinky či Idu). Jakkoli se tyto portály zříkají odpovědnosti, v ojedinělých případech, kdy by při regulaci těchto diskusí zůstaly pasivní, by jejich odpovědnost nemusela být vyloučena. Zajímavé bude sledovat především vývoj případu Delfi AS proti Estonsku před ESLP. Koncern Delfi je jedním z největších zpravodajských portálů v Estonsku a v daném rozhodování bude řešena jeho odpovědnost za komentáře umísťované jeho čtenáři do diskusních vláken. Po uveřejnění článku o společnosti plánující zničit „iceroads“ (silnice spojující estonskou pevninu s některými ostrovy) byly na portálu Delfi zveřejněny urážlivé komentáře o majoritním akcionáři společnosti, který se bránil civilní žalobou proti zpravodajskému serveru. Ten se bránil, že dané názory nereflktují jeho názory a že není odpovědný za uveřejněné komentáře, které často bývají anonymní. Ty navíc jsou publikovány automaticky bez žádné systémové moderační (systém smaže pouze vulgární zprávy, přičemž existuje možnost smazání komentáře na čtenářovu žádost nebo v případě stížnosti na pomluvu). Estonské soudy rozhodly proti Delfi a přiznaly poškozenému náhradu škody.¹³⁹ V ČR eventuální odpovědnost provozovatelů internetových portálů za zveřejněné komentáře čtenářů doposud výrazně diskutována nebyla, pokud by však ESLP v estonském případě posvětil odpovědnost zpravodajského serveru, jistě by bylo možno očekávat zvýšení tlaku na média, aby zamezila šíření

138 Například Pravidla pro vkládání příspěvků v diskuzích na serveru Novinky.cz stanoví, že je zakázáno „podněcovat nenávist k jednotlivcům nebo skupinám obyvatel, zejména na základě národnosti, rasové nebo náboženské příslušnosti“. NOVINKY.CZ. *Pravidla pro vkládání příspěvků*. Novinky [online]. Vydáno 5. 2. 2009 [cit. 8. 7. 2013]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/160329-vitejte-v-nazorovem-foru-serveru-novinky-cz.html>

139 Delfi AS proti Estonsku, stížnost č. 64569/09.

nenávistných projevů (či jiných projevů narušující soukromí) skrze jimi provozované diskuse.

Svoboda projevu může též zasáhnout do práva duševního vlastnictví, které lze rovněž chápat za jednu ze složek soukromí (z hlediska vlastnických práv).¹⁴⁰ V případě mediálního zpravodajství na internetu vidíme největší svízel ve zveřejňování různých videí či fotografií pořízených jinými uživateli, které byly například vystaveny na serveru YouTube. Ačkoli nelze popírat, že tímto zveřejněním osoba vyslovila určitý souhlas s veřejnou publikací dotčeného materiálu, bylo by chybou tento souhlas vnímat absolutně tak, že by zpravodajské servery s nimi mohli volně nakládat. Podobné a ještě zostřené platí o rozličných fotografiích umístěné na speciální fotografické servery či sociální sítě. Přesto se otázkám práva duševního vlastnictví nebudeme hlouběji věnovat, protože toto téma je natolik široké, že fakticky představuje samostatný vědní obor.

140 Podrobněji k problematice duševního vlastnictví a internetu: ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde, 2003.

3 Ochrana soukromí versus svoboda projevu médií z mezinárodněprávní perspektivy

3.1 K mezinárodněprávní perspektivě obecně

Již v kapitole o vnitrostátní úpravě práva na soukromí a práva na svobodu projevu jsme si mohli povšimnout úzkého spojení, ba dokonce by se dalo říci úzkého provázání, s mezinárodněprávní úpravou a judikaturou. Tato provázanost není pouze historická, tedy založena na tom, že vnitrostátní úprava v České republice z mezinárodněprávní úpravy lidských práv vychází, nýbrž se jedná i o provázanost přítomnou, resp. budoucí. Je totiž nepochybné, že mezinárodněprávní úprava tu vnitrostátní stále ovlivňuje a může pro ni představovat v některých případech směr, kam by se mohla, příp. neměla, či naopak měla dále rozvinout. Považujeme tak za důležité rozebrat v následující části mezinárodněprávní dimenzi výše uvedených práv a jejich střetu.

K pochopení mezinárodněprávní úpravy je potřeba přiblížit její vývoj v oblasti lidských práv. K ochraně lidských práv¹⁴¹, mezi něž spadá i právo na soukromí a svoboda projevu, se z mezinárodního hlediska přistoupilo především po druhé světové válce. Do této doby bylo obyvatelstvo na území státu v zásadě pouze v moci daného státu. Mezinárodní společenství na základě skutečností z druhé světové války učinilo závěr, že problematika ochrany lidských práv nemůže být upravena pouze vnitrostátním právem, protože je snadno zneužitelná tímto státem proti vlastnímu obyvatelstvu. Bylo proto stanoveno, že je zájmem mezinárodního společenství upravit problematiku lidských práv i normami mezinárodního práva, a to tak, aby v případech, kdy vnitrostátní právo nebude jednotlivcům poskytovat ochranu jejich právům, mohla by jim tato ochrana být zaručena na mezinárodní úrovni.

Je nutné si uvědomit, že mezinárodněprávní oblast je velmi rozsáhlá a tato část nemá a ani nemůže mít ambice každý aspekt práva na soukromí, práva na svobodu projevu a jejich střetu obsáhnout. Proto se v následujících kapitolách zaměříme na ty nejvýznamnější právní instrumenty upravující mezinárodní ochranu lidských

141 Koncept lidských práv je pojímán různými způsoby, především z důvodu různých kultur a tradic jednotlivých států či skupin států. Nicméně, obecně jsou takto označována jak politická a občanská práva, tak ekonomická, sociální a kulturní práva. Blíže k vývoji konceptu lidských práv viz MCBETH, Adam – NOLAN, Justine – RICE, Simon. *The International Law of Human Rights*. Oxford: University Press, 2011, s. 36 a násl.

práv. K těm patří na univerzální úrovni¹⁴² Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (dále i „Pakt“)¹⁴³ a na partikulární evropské úrovni¹⁴⁴ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále i „Evropská úmluva o ochraně lidských práv“ či „Evropská úmluva“)¹⁴⁵ a specifická Listina základních práv Evropské unie (dále i „Listina EU“)¹⁴⁶. V těchto všech mezinárodních smlouvách¹⁴⁷ nalézáme úpravu ochrany práva na soukromí i práva na informace. V podkapitolách se tak zaměříme na analýzu právní úpravy jmenovaných práv a možnosti jejich střetu na jednotlivých úrovních. Neopomeneme ani související rozhodovací činnost orgánů, které byly na jednotlivých úrovních vytvořeny. Konkrétně se řozaměříme na rozhodovací činnost Výboru OSN pro lidská práva (dále i „Výbor OSN“), Evropského soudu pro lidská práva (dále i „ESLP“) a Soudního dvora Evropské unie.

3.2 Univerzální mezinárodněprávní úroveň (OSN)

Z právních dokumentů přijatých na tzv. univerzální úrovni, které upravují právo na soukromí a svobodu projevu můžeme jmenovat jako jeden z hlavních a základních dokumentů mezinárodního práva Chartu OSN, resp. Všeobecnou deklaraci lidských práv¹⁴⁸. Charta OSN není typickým lidskoprávním dokumentem, kterým bude věnována následující kapitola, nicméně ve své preambuli uvádí, že mezinárodní společenství (konkrétně lid Spojených národů) prohlašuje „*znovu svou víru v základní lidská práva,*

142 Za dokumenty přijaté na univerzální mezinárodní úrovni jsou považovány ty dokumenty, které byly přijaty v rámci Organizace spojených národů (a to z toho důvodu, že jejími členy jsou téměř všechny státy světa, tedy dá se mluvit o celosvětové, univerzální organizaci).

143 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 16. 12. 1966, vyhl. FMZV č. 120/1976 Sb.

144 Naopak, na partikulární úrovni jsou přijaty ty dokumenty, které byly přijaty v rámci jednoho regionu, např. právě evropského, viz MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, s. 69.

145 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950, ve znění pozdějších protokolů, sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.

146 Listina základních práv Evropské unie.

147 V případě Listiny EU se nejedná o klasickou mezinárodní smlouvu, na níž se shodly smluvní stany, jako tomu je u předchozích dvou smluv. K její právní závaznosti došlo na základě odkazu v tzv. Lisabonské smlouvě. Blíže viz oddíl „Evropská unie“.

148 Čl. 12 VDLP: „*Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.*“

Čl. 19 VDLP: „*Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.*“

v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a národů velikých i malých.“ V čl. 1 odst. 3 Charty OSN je stanoveno, že mezi cíle Spojených národů patří „podpora a posilování úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu plemene, pohlaví, jazyka nebo náboženství.“ Tato obecná ustanovení Charty měla dostat svůj konkrétní obsah v právně závazné mezinárodní lidskoprávní úmluvě, která se však, především kvůli odlišným představám jednotlivých států o pojetí lidských práv, nedařila vypracovat. V roce 1948 byla přijata Všeobecná deklarace lidských práv. Kvůli již nastíněným problémům byla přijata sice jako právně nezávazná rezoluce Valného shromáždění, nicméně její význam v mezinárodním právu je neoddiskutovatelný. Některá z jejích ustanovení se stala dokonce součástí tzv. obyčejového¹⁴⁹ mezinárodního práva.¹⁵⁰

3.2.1 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Jak již bylo zmíněno, Všeobecná deklarace lidských práv byla vytvořena „pouze“ jako doporučující dokument. Proto v rámci OSN pokračovaly práce na dokumentu, který by upravoval lidská práva a byl by zároveň právně závazný. Tohoto cíle se podařilo dosáhnout až v roce 1966, kdy byl schválen jeden ze základních právně závazných dokumentů upravujících mezinárodní ochranu lidských práv: Mezinárodní pakt o ochraně občanských a politických práv.

Z hlediska obsahu je většina článků, včetně článku zaručujícího svobodu projevu, tvořena obecnou proklamací práva, následně jsou uvedeny jednotlivé aspekty práva a možnosti jeho omezení.¹⁵¹

K tomu, aby mohla být práva zaručena v člancích Paktu vymahatelná, zavedl Pakt mezinárodní kontrolní mechanismus složený pouze z expertů, tzv. Výbor OSN pro lidská práva. Jeho hlavním úkolem je projednávání periodických zpráv států o plnění Paktu a projednávání mezistátních stížností.¹⁵² Pokud stát přistoupí k Opčnímu protokolu k Paktu¹⁵³, projednává i stížnosti jednotlivců na porušení Paktu ze strany státu.

Formy rozhodování Výboru OSN jsou závěrečná stanoviska („*concluding observations*“), kterými Výbor OSN sděluje své závěry k periodickým zprávám dotyčným

149 K obyčejovému mezinárodnímu právu v podrobnostech, např. MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, s. 186–197.

150 POTOČNÝ, Miroslav – ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 98–100.

151 ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 14–15.

152 Mezistátní stížnosti nejsou v praxi státy využívány, viz tamtéž, s. 9; MCBETH, Adam – NOLAN, Justine – RICE, Simon. *The International Law of Human Rights*. Oxford: University Press, 2011, s. 281.

153 Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech ze dne 16. 12. 1966, vyhl. FMZV č. 169/1991 Sb.

státům, tzv. obecné připomínky („*general comments*“), ve kterých Výbor OSN interpretuje ustanovení Paktu a v neposlední řadě vyjadřuje svá stanoviska („*views*“) ke stížnostem jednotlivců.¹⁵⁴ Nesmíme opomenout zdůraznit, že tato stanoviska nejsou právně závazná. Působí jako doporučení smířčího orgánu, tzv. kvazijudiciálního,¹⁵⁵ a jsou tak zásadně odlišné od rozhodnutí soudních. Je tedy zřejmé, že pro jednotlivce je výhodnější, když využije některého z regionálních mechanismů ochrany lidských práv, který má pravomoc závazně rozhodnout jeho věc. Této úvaze také odpovídá množství předložených případů Výboru OSN, když střet práva na soukromí a svoboda projevu se nepochybně projevuje v běžném životě velmi často (čemuž také odpovídá bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva, viz oddíl o Radě Evropy), ale univerzální mechanismus řešil meritorně těchto kauz nemnoho.¹⁵⁶ Pokud se zaměříme na Českou republiku, v souvislosti s ní nebyla Výboru OSN předložena ani jedna stížnost týkající se střetu práva na soukromí a svobody projevu médií.

Obecně by se dalo k procesu podání stížnosti říci, že pokud se jednotlivec chce bránit před zásahem do práva na soukromí nebo omezování výkonu svobody projevu, musí jeho stížnost splňovat určité základní podmínky. Zaprvé stížnost musí být podána proti smluvní straně Paktu, která přistoupila také k Opčnímu protokolu k Paktu. Za druhé musí tento zásah spadat do časové působnosti Opčního protokolu vůči danému smluvnímu státu (zde je důležité datum účinnosti Opčního protokolu pro daný stát a datum, kdy se zásah stal; v souladu s jurisprudencí Výboru OSN postačí, pokud alespoň následky zásahu v dotčené době pokračují¹⁵⁷ či se projevují).¹⁵⁸ Za třetí musí také vyčerpat všechny dostupné domácí prostředky nápravy¹⁵⁹.

154 Fact Sheet No. 15, s. 14–29. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. Květen 2005 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/PUBLICATIONSRESOURCES/Pages/FactSheets.aspx>.

155 MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, s. 283.

156 Vycházíme z webových stránek Výboru OSN, kde je možno získat přístup k jeho jurisprudenci, viz Human Rights Committee – Jurisprudence. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 11. 9. 2013 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=17, a z komentáře k jurisprudenci Výboru OSN, viz JOSEPH, Sarah – SCHULTZ, Jenny – CASTAN, Melisa. *The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials, and Commentary*. Oxford: University Press, 2004.

157 Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 7. 4. 1994, *Könye a Könye proti Madarsku*, stíž. č. 520/1992.

158 Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 3. 4. 1989, *Gueye et al. v. France*, stíž. č. 196/1985, odst. 10.

159 Čl. 5 odst. 2 písm. b) Opčního protokolu k Paktu.

Ochrana soukromí

Právo na ochranu soukromí jednotlivce je zakotveno v čl. 17 Paktu, který zní:

„1. Nikdo nesmí být vystaven svévolnému nebo nezákonnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst.

2. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

Obecně je cílem práva na ochranu soukromí ochrana integrity jednotlivce.¹⁶⁰ Toto právo tvoří základ různých dalších práv (např. právo nevypovídat proti sobě).¹⁶¹ Pakt vychází u uvedeného článku z premisy, že člověk je součástí společnosti, ve které žije. Ve společnosti dochází mezi jednotlivci k interakcím, při kterých se mohou stávat soukromé záležitosti záležitostmi veřejnými. V určitých situacích je ze subjektivního hlediska jednotlivce zasaženo do jeho soukromí, objektivně se ale nemusí jednat o porušení jeho práva na soukromí.

Ustanovení obsahuje několik komponent práva na soukromí. Pro téma naší knihy je ale klíčová ochrana soukromí v užším slova smyslu (tj. obrana před útoky atakující čest a pověst postiženého). Zajímavé je v této souvislosti propojení soukromí a pověsti. To vychází především z Všeobecné deklarace lidských práv a pojetí pověsti jako součásti důstojnosti člověka, která je podstatou lidské osobnosti. K tomu Lord Nicholls uvádí, že „pověst je integrální a důležitou součástí důstojnosti jednotlivce. Pověst také formuje základy mnoha rozhodnutí v demokratické společnosti, což je fundamentální pro její blahobyt“.¹⁶² Lord Nicholls jde tedy ve svých úvahách ještě dál a označuje pověst důležitou nejen pro jednotlivce, nýbrž pro celou společnost, a proto jí je třeba explicitně chránit.

Článek 17 Paktu zaručuje ochranu jednotlivce jak před zasahováním do jeho soukromí, tak výslovně i před útoky na jeho čest a pověst. Explicitní vymezení pojmu soukromí ale tento článek postrádá. Problém tak může vyvstat v souvislosti s určením hranice mezi soukromím osoby a záležitostmi veřejné povahy.¹⁶³ Ustanovení rovněž rozlišuje své-

160 MÖLLER, Jakob – DE ZAYAS, Alfred. *United Nations Human Rights Committee Case Law 1977–2008*. Kehl am Rhein: Norebt Paul Engel Verlag, e.k. 2009, s. 341.

161 CONTE, Alex. Privacy, Honour and Reputation. In CONTE, Alex – DAVISON, Scott – BURCHILL, Richard. *Defining Civil and Political Rights: the Jurisprudence of the United Nations Human Rights Committee*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited. 2004, s. 145.

162 WARBY, Mark – MOREHAM, Nicole – CHRISTIE, Iain. *The Law of Privacy and the Media*. Oxford: University Press, 2011, s. 92.

163 Zpráva zvláštního zpravodaje, pana Franka La Rue, na základě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 1993/45, o podpoře a ochraně práva na svobodu názoru a svobodu projevu, č. A/HRC/23/40. *Office of the United Nations High Commissioner for Human*

volný („arbitrary“) zásah či útok, tedy takový, který je sice v souladu se zákonem, ale není v souladu s ustanoveními, cíli a úkoly Paktu a není v žádném případě opodstatněný v souvislosti s okolnostmi konkrétního případu¹⁶⁴, a nezákonný („unlawful“) zásah či útok, tedy takový, který je právem nedovoleno¹⁶⁵. Do práva na soukromý život tak může být zasahováno pouze v případech, které jsou stanoveny zákonem, jsou v souladu s ustanoveními, cíli a úkoly Paktu a které jsou po zhodnocení všech okolností případu opodstatněné. Dle Výboru OSN je povinností státu zajistit ochranu jednotlivce jak před neopodstatněnými zásahy jeho samého (ať už v podobě jeho orgánů veřejné moci či pověřených fyzických či právnických osob¹⁶⁶), tak před takovými zásahy soukromých, fyzických a právnických, osob. Výbor OSN tedy klade na stát požadavek, aby odpovídal v případě porušení práva na soukromí jak za zásahy své, resp. svých orgánů, tak za zásahy jednotlivců na svém území. Koncept vytvořený Paktem tak neuznává odpovědným konkrétního jednotlivce, i přesto, že by to byl on, který by zasáhl do práva druhého¹⁶⁷. Odpovědným je stát, který měl zavést taková opatření, aby před zásahem jednotlivce ochránil (např. zákony, které chrání proti pomluvě). Takto vymezené povinnosti se označují jako tzv. pozitivní povinnosti státu. Vedle klasických pozitivních povinností explicitně stanovených v článku 17 („Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“) existují i takové pozitivní povinnosti, které jsou v nich uvedeny implicitně (resp. jsou explicitně stanoveny v čl. 2 odst. 3 Paktu). Jejich podstatou je při narušení soukromí zajištění efektivního opravného prostředku vnitrostátními předpisy.

Rights [online]. 17. 4. 2013 [cit. 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/annual.htm>.

- 164 General Comment No. 16: The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation (Art. 17). *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 8. 4. 1988 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/23378a8724595410c12563ed004aeecd?OpenDocument).

- 165 Tamtéž [cit. 30. 8. 2013].

- 166 Tento koncept vyplývá z podstaty přičitatelnosti jednání či opomenutí státu, viz MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, s. 321–322, příp. JOSEPH, Sarah – SCHULTZ, Jenny – CASTAN, Melisa. *The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials, and Commentary*. Oxford: University Press, 2004, s. 35.

- 167 V takovém případě by se jednalo o tzv. horizontální působení lidských práv mezi jednotlivci. Doktrína mezinárodního práva veřejného, resp. ve vztahu k Paktu, však takový účinek obecně neuznává, srov. JOSEPH, Sarah. *Human Rights Committee: Recent Jurisprudence*. *Human Rights Law Review*, vol. 4, No. 2, 2004, s. 273, nicméně někdy tento pojem používá, srov. JOSEPH, Sarah – SCHULTZ, Jenny – CASTAN, Melisa. *The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials, and Commentary*. Oxford: University Press, 2004, s. 35–38.

Pojem efektivního opravného prostředku v sobě zahrnuje povinnost vyšetřit porušení, potrestat a odškodnit jednotlivce. Odškodnění by mělo být ve formě vhodné finanční kompenzace, příp. i reparace ve formě restituce, rehabilitace, či satisfakce (veřejná omluva nebo zaručení již dalšího neopakování neopodstatněného zásahu změnou doposud nevhodného zákona).¹⁶⁸

Svoboda projevu

Svoboda projevu je zakotvena v čl. 19 Paktu, který zní:

„1. Každý má právo na svůj názor bez překážky.

2. Každý má právo na svobodu projevu; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmikoli jinými prostředky podle vlastní volby.

3. Užívání práv uvedených v odstavci 2 tohoto článku s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost může proto podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná:

a) k respektování práv a pověstí jiných;

b) k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky.“

Právo na svobodu projevu¹⁶⁹ je považováno za jedno z klíčových práv zaručených Paktem, a to jak pro jednotlivce, tak pro společnost. Výbor OSN jej dokonce pokládá za základ pro výkon všech ostatních práv v Paktu.¹⁷⁰ Obecně je pro jednotlivce důležité, jelikož na jeho základě může vykonávat některá další práva (jako například svobodu vyznání, právo shromažďovací a sdružovací nebo právo volební). Pro společnost je významné mimo jiné z toho důvodu, že umožňuje transparentnost a kontrolu fungování státu tím, že je jednotlivce oprávněn vyhledávat, přijímat a šířit informace (právě např. o jednání státu nebo s ním propojených soukromých osobách).

Svoboda projevu zahrnuje několik základních elementů určujících její podstatu: názor¹⁷¹, projev, vyhledávání, přijímání a šíření informací, zvláštní povinnosti a od-

168 General Comment No. 31: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 24. 3. 2004 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

169 Oficiální název analyzovaného článku Paktu zní „Právo na svobodu názoru a svobodu projevu“.

170 Viz MCGOLDRICK, Dominic. *The Human Rights Committee: Its Role in the Development of the International Covenant on Civil and Political Rights*. Oxford: Clarendon Press. 1994, s. 461

171 Tento pojem označuje názory soukromého charakteru, kdežto svoboda projevu má

povědnost. Pro naše téma je podstatný především projev, pod nějž můžeme podřadit politický diskurs, komentování veřejných záležitostí, diskuze o lidských právech, žurnalistiku, kulturní a umělecké projevy, případně i reklamy.¹⁷²

Co se týče rozsahu ochrany svobody projevu, v této oblasti se Zvláštní zpravodaj pro podporu a ochranu práva na svobodu názoru a svobodu projevu („*Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression*“, dále jen „Zvláštní zpravodaj“) ¹⁷³ ve své zprávě opírá hlavně o judikaturu ESLP. Konkrétně uvádí, že jsou vedle neurážlivých projevů chráněny i ty, které uráží a šokují, protože to značí pluralitu a toleranci, které jsou základem demokratické společnosti.¹⁷⁴

Důležitost médií je na půdě OSN zdůrazňována především v souvislosti s výše uvedenou hodnotou demokratické společnosti. Výbor OSN zdůrazňuje, že „je třeba zajistit jejich [médií] nezávislost, protože jsou základním kamenem demokratické společnosti“, ¹⁷⁵ čímž jim zajišťuje širokou autonomii. Postavení médií se také odráží v jejich široké volnosti při vyhledávání, přijímání a šíření informací. Je potřeba též zdůraznit, že v článku 19 není obsaženo žádné ustanovení, které by explicitně umožňovalo státu omezit svobodu projevu médií tím, že by vyžadoval licence, což je rozdílný přístup od evropského systému ochrany lidských práv. V určitých případech však svoboda projevu médií být omezena může, toto právo není tedy absolutní. Taková omezení ale musejí být v souladu s Paktem učiněna pouze na základě zákona. Dále musí předmětná omezení sledovat jeden z legitimních cílů uvedených výše v čl. 19 odst. 3 Paktu¹⁷⁶.

veřejný charakter. Navíc, jak si můžeme všimnout, z charakteru práva na svobodu názoru a odst. 3 předmětného článku, je to právo absolutní, jelikož pro něj nejsou stanovena žádná omezení.

172 General Comment No. 34, odst. 11. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 28. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

173 Jedná se o nezávislého experta, jmenovaného Radou OSN pro lidská práva, který má za úkol vyšetřovat a podávat zprávy ohledně stavu svobody názoru a projevu v jednotlivých zemích OSN, v podrobnostech viz Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 2013 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Pages/OpinionIndex.aspx.

174 Zpráva zvláštního zpravodaje, pana Abida Hussaina, na základě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 1993/45, o podpoře a ochraně práva na svobodu názoru a svobodu projevu, č. E/CN.4/1995/32. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 14. 12. 1994 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/annual.htm>.

175 General Comment No. 34. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 1. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

176 Z toho, že je nakonec seznam cílů kompromisním, relativně minimalistickým, řešením

A v neposlední řadě musejí být omezení nutná pro dosažení zmiňovaného cíle, tedy proporcionální vzhledem k chráněné hodnotě.

Podobně jako v případě ochrany soukromí z článku 19 Paktu vyplývají státům také tzv. pozitivní povinnosti. Především je opět povinností státu, zajistit účinný vnitrostátní prostředek chránící toto právo a umožňující obranu před neoprávněnými zásahy.¹⁷⁷ V této problematice platí ale v zásadě stejné principy, jaké již byly uvedeny o právu na soukromí.

Na závěr je třeba zdůraznit, že čl. 19 nezakotvuje pouze oprávnění médií, nýbrž též jejich povinnosti a odpovědnost. Uvádění povinností a odpovědnosti těch, kteří vykonávají svá lidská práva a svobody, je v mezinárodním právu veřejném poměrně ojedinělé. V tomto případě bychom mohli uvažovat o tzv. horizontálním efektu lidských práv mezi médií a soukromými osobami, jimž média zasáhnou do soukromého života. Nicméně v případě Paktu se lze dovolávat pouze porušení práva ze strany státu, tedy ne ze strany jednotlivce (médií), takže je prostor otevřen pro tzv. nepřímý horizontální účinek. Jeho podstatou je, že i když jednotlivci poruší dané právo jiný jednotlivec, odpovědnost za něj nese stát, protože právě ten měl provést taková opatření (uvalit takové povinnosti na média, příp. stanovit jejich odpovědnost), aby ochránil právo na soukromí jednotlivce.

Střet ochrany soukromí jednotlivce a svobody projevu médií

Jak jsme uvedli výše, ani jedno z uvedených práv není absolutní, což znamená, že je možné je za určitých okolností omezit. V případě svobody projevu médií je přímo zmíněno, že zákonem je možno stanovit takové omezení, které by vedlo k respektu práv a pověstí jiných. Výslovné omezení u práva na soukromí nenacházíme, a tak by se zdálo, že právo na soukromí žádná omezení nemá. Nicméně jeho omezení vyplývá z formulace ustanovení: v případě zákonných a proporcionálních zásahů, musí jednotlivec tyto zásahy strpět.

V případě, že nastane konflikt práva na soukromí a svobody projevu, musí být tato práva navzájem vyvažována. Neexistuje totiž hierarchie práv zaručených Paktem (tedy, která práva jsou důležitější než jiná), ani přesná hranice mezi dvěma zmiňovanými právy. Státům byla ponechána určitá míra uvážení v tom, aby určily, kde je ta

mezi minimalistickou a maximalistickou koncepcí (kdy byla mezi cíle zařazena i např. problematika pornografie), Zvláštní zpravodaj odvozuje, že by se všechna omezení práva na svobodu projevu měla vykládat restriktivně. S tímto se v souvislosti s důležitostí ochrany svobody projevu a s konečnou podobou možností omezení této svobody můžeme ztotožnit.

177 Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 29. 3. 2005, *Rafael Marques de Morais proti Angole*, stíž. č. 1128/2002.

práva a vhodná rovnováha mezi právem na soukromí a právem na svobodu projevu.¹⁷⁸ Neboli je na vnitrostátním právním řádu, aby určil, v jakých případech je potřeba upřednostnit právo na soukromí, a kdy svobodu projevu médií. Za všech okolností je ale nutné, aby vyvažování bylo spojeno s principem proporcionality a ke každému případu se přistupovalo individuálně.

Za konkrétní případ, v němž Výbor OSN posuzoval konflikt svobody projevu a ochrany soukromí, lze považovat nedávnou věc *Almas Kuserbaev proti Kazachstánu*.¹⁷⁹ Předmětem řízení bylo uznání novináře vinného z pomluvy kazašského politika, který byl zároveň obchodníkem v zemědělství. Žurnalista politika nařkl, že využívá svou pozici k podpoře svých obchodních aktivit. Novináři bylo navíc nařízeno zaplacení tak vysokého odškodnění (konkrétně se jednalo o částku 30 mil. tenge, tedy přibližně o 200.000 USD), že jej novinář dle svých slov bude muset splácet po zbytek života. Stěžovatel namítal, že v jeho případě Kazachstán porušil právo zakotvené v čl. 14 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) a především pak čl. 19 (svoboda projevu) Paktu.

Protože Výbor OSN rozhodl o nepřijatelnosti z důvodu nesplnění podmínky časové působnosti¹⁸⁰, není uvedeno, jak by tuto situaci posoudil v meritu věci. Přesto lze na tomto případě vytknout mnohé stěžejní okolnosti konfliktu svobody projevu a protekce soukromí. Na základě výše uvedených kritérií a rozhodovací praxe lze navíc nastínit základní kameny potenciálního rozhodnutí Výboru OSN ve věci samé. Z předmětného zákona Kazachstánu vyplývá, že novináři nesmí zveřejňovat lživé informace (které by mohly zasáhnout do práva na dobrou pověst) a břemeno prokázání, že informace je pravdivá, leží na nich. Omezení tedy splňuje podmínku zákonnosti a chráněné hodnoty pro omezení práva na svobodu projevu. Důležité je ale posouzení, zda je takovýto zásah proporcionální v souvislosti s okolnostmi případu. Jelikož se jednalo o stížnost novináře, je potřeba vzít v potaz osobu mluvčího, který má zaručenou širší svobodu projevu.¹⁸¹ Již zde by tak kazašská strana obtížně obhajovala restrikcii svobody projevu novináře informujícího o veřejných záležitostech. Neméně důležitá okolnost ale spočívá v zásahu do práva na dobrou pověst politika. V demokratické společnosti jsou politici a jejich aktivity veřejným zájmem společnosti a měli by tak strpět větší zásahy do svého

178 MCBETH, Adam – NOLAN, Justine – RICE, Simon. *The International Law of Human Rights*. Oxford: University Press, 2011, s. 98.

179 Stanovisko Výboru pro lidská práva ze dne 25. 3. 2013, *Almas Kuserbaev proti Kazachstánu*, stíž. č. 2027/2011.

180 Opční protokol totiž vstoupil v účinnost pro Kazachstán 30. září 2009 a stěžovatel byl odsouzen za pomluvu dne 16. 1. 2009, odvolací soud potvrdil rozsudek dne 26. 2. 2009 a dne 21. 8. 2009 potvrdil rozsudek odvolacího soudu i Nejvyšší soud.

181 A to v souvislosti s ochranou médií, která plyne z jejich zvláštního postavení v demokratické společnosti, viz General Comment No. 34, odst. 13. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 1. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

soukromí.¹⁸² Pokud je politik zároveň obchodníkem, určitě by si měl být vědom, že jeho obchodní aktivity budou pod drobnohledem společnosti. A pokud se dějí kolem jeho obchodních aktivit podezřelé záležitosti, je úkolem médií, aby na toto upozornila. Do svobody projevu zároveň zasahuje položení důkazního břemena o prokázání pravdivosti výroku na novináře. Navíc výše uvedená sankce by nejspíše byla považována za neadekvátní a ve své podstatě omezující svobodu projevu, protože působí jako odstrašující příklad pro novináře, kteří by chtěli polemizovat o aktivitách politiků.

Specifické prostředí internetu

Po celou dobu předchozího rozboru jsme (vědomě) opomíjeli prostředky, skrze něž lze vykonávat svobodu projevu, a místa, kde může dojít k omezení práva na soukromí (resp. kde může dojít ke střetu těchto dvou práv). Vedle běžných komunikačních zařízení jako je tisk či televize, získává v posledních letech na důležitosti internet. Tato problematika je řešena i na univerzální úrovni. Zvláštní zpravodaj se vyjádřil v tom smyslu, že internet je pro všechny komunikačním prostředkem, který nemá obdoby.¹⁸³ Umožňuje totiž jak anonymitu komunikace, čímž v určitém smyslu zaručuje právo na soukromí (právo na kontrolu údajů o sobě¹⁸⁴), tak svobodné vyjadřování svých názorů, čímž zaručuje i právo na svobodu projevu, které může být v souvislosti s anonymitou velmi široké. Obecně by však měla platit při komunikaci na internetu (ve virtuálním světě) stejná pravidla jako v reálném světě. Do práva na soukromí by tedy nemělo být zasahováno, leda by zásahy splňovaly podmínky omezení čl. 17. Při střetu výše uvedených práv v kyberprostoru by mělo platit, že svoboda projevu je chráněna až potud, kdy nezasahuje do práv či pověstí jiných.¹⁸⁵

Navíc v souvislosti s právem na svobodu projevu médií a internetem Výbor OSN zdůrazňuje, že je potřeba, aby státy podnikly všechny potřebné kroky k zachování nezávislosti „nových médií“.¹⁸⁶

182 Viz tamtéž, odst. 34.

183 S tímto prostředkem komunikace se však vynořují i nová problematická témata, jako shromažďování dat státem a jinými soukromými osobami ohledně pohybu jednotlivce po internetu, resp. po webových stránkách, sledování ho při novodobé korespondenci, tedy elektronické komunikaci, apod. Na univerzální úrovni se snaží apelovat na zákonnou úpravu i těchto situací v souladu s právy jednotlivce na soukromí a svobodu projevu.

184 JOSEPH, Sarah – SCHULTZ, Jenny – CASTAN, Melisa. *The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials, and Commentary*. Oxford: University Press, 2004, s. 476.

185 Čl. 19 odst. 3 Paktu.

186 General Comment No. 34, s. 15. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 1. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.

V souvislosti s poměrně širokým právem na svobodu projevu na internetu a anonymitou zaručenou právem na soukromí na univerzální úrovni při využívání internetu, vyvstává v tomto univerzálním prostoru otázka odpovědnosti. Především odpovědnosti soukromých osob, které poskytují prostor pro komunikaci. Je to totiž právě soukromý sektor, který napomáhá, resp. je mnohdy na základě příslušných zákonů povinen napomáhat, státům ke sledování soukromé komunikace a poskytuje tyto údaje v případech potřeby státům. Toto sledování je více či méně závažné, nicméně stále se může jednat o nedovolený zásah do soukromí či svobody projevu, tedy v některých případech neproporcionální, nebo dokonce i bez legitimního cíle (státy si totiž např. legitimní cíl „národní bezpečnosti“ vykládají velmi široce v rozporu s tím, jak mají být výjimky například práva na svobodu projevu vykládány – viz následující odstavec).

Pokud se zaměříme na téma svobody projevu, existují případy států, které využívají výše uvedené sledovací systémy ke sledování nepohodlných novinářů a disidentů.¹⁸⁷ Je tedy potřeba zdůraznit, jak již bylo uvedeno výše, že státy jsou především, ale nejen, povinny dodržovat zakotvená lidská práva v Paktu, jsou povinny také chránit tato práva před jinými soukromými osobami. Na univerzální úrovni se problematika porušování lidských práv nadnárodními společnostmi začíná řešit alespoň doporučujícími pravidly, jak by společnosti měly jednat (v souladu s lidskoprávními dokumenty¹⁸⁸), a na státy je apelováno, aby případy porušení lidských práv trestaly.¹⁸⁹

187 Mezi případy, kdy nadnárodní společnosti zneužily soukromých informací a poskytnuly je vládě, se uvádí případy Yahoo!, Microsoft a Google v Číně, srov. MCBETH, Adam – NOLAN, Justine – RICE, Simon. *The International Law of Human Rights*. Oxford: University Press, 2011, s. 102.

188 K odpovědnosti nadnárodních korporací viz RUGGIE, J. Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises – Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations „Protect, Respect and Remedy“ Framework, A/HRC/17/31. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 21. 3. 2011 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/TransnationalCorporations/Pages/Reports.aspx>.

189 Zpráva zvláštního zpravodaje, pana Franka La Rue, na základě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 1993/45, o podpoře a ochraně práva na svobodu názoru a svobodu projevu, č. A/HRC/23/40, odst. 76–77. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 17. 4. 2013 [cit. 4. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/annual.htm>.

3.3 Partikulární mezinárodněprávní úroveň

3.3.1 Rada Evropy

V rámci Rady Evropy¹⁹⁰ vznikl jeden z nejvyspělejších regionálních systémů ochrany lidských práv, jehož nedílnou a základní součástí je i tzv. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Jde o mezinárodní smlouvu z roku 1950 uzavřenou členskými státy Rady Evropy.¹⁹¹ Regionální systém, který byl tímto instrumentem založen, prošel nejen vývojem z hlediska jeho struktury (např. zrušení Evropské komise pro lidská práva jako smířčího orgánu), ale i vývojem z hlediska interpretace jednotlivých ustanovení Evropské úmluvy. ESLP totiž ve své judikatuře označuje Evropskou úmluvu za tzv. živoucí instrument, který je potřeba vykládat evolutivně,¹⁹² tj. v souladu s vývojem v evropské společnosti.

Stejně jako univerzální systém ochrany lidských práv nabízí i evropský systém možnost podání mezistátních stížností¹⁹³ a individuálních stížností k mezinárodnímu orgánu. V případě evropské ochrany je však tento orgán nadán pravomocí závazně rozhodovat v konkrétních sporech. Judikatura ESLP není formálně závazná, nicméně nepřizpůsobení se této judikatuře může pro stát znamenat s velkou pravděpodobností i jeho odsouzení v případě vyvolání stejného sporu jednotlivcem v jeho jurisdikci. A jak můžeme zjistit z každé publikace analyzující judikaturu ESLP k ochraně práva na soukromý život a práva na svobodu projevu, k těmto právům a jejich střetu byla vytvořená bohatá judikatura.

Ochrana soukromí

Ochrana soukromí je upravena v čl. 8 Evropské úmluvy, který zní:

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence.

190 Rada Evropy je mezinárodní organizace, složená ze 47 členských států, z toho 28 členských států Evropské unie, jejímž cílem je ochrana lidských práv, demokracie a právního státu, viz *Who We Are. Council of Europe* [online]. 2012 [citováno 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=quisommesnous&l=en>.

191 V podrobnostech o vývoji Evropské úmluvy viz BATES, Ed. *The Evolution of the European Convention on Human Rights: From its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*. Oxford: University Press, 2010, s. 98.

192 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 4. 1978, *Tyrer proti Spojenému království*, stíž. č. 5856/72, A č. 26, odst. 24.

193 V rámci mezistátních stížností nebyla zatím nikdy podána tato stížnost v souvislosti se střetem práva na soukromí a práva na svobodu projevu. V podrobnostech viz tamtéž, s. 303.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Již z formulace výše uvedeného článku lze vyzorovat určité rozdíly mezi úpravou práva na soukromí v Paktu a úpravou práva na soukromý život v Evropské úmluvě. Dle obsahu článku bychom mohli konstatovat, že takto formulované právo sleduje (v případě práva na soukromí paradoxně na rozdíl od Paktu) klasickou strukturu článku vytvořenou Paktem. Konkrétně se tedy jedná nejprve o obecnou proklamaci práva v odst. 1, přičemž jsou do tohoto odstavce včleněny jednotlivé aspekty daného práva a následně jsou stanoveny podmínky, za jakých může být právo omezeno. Stejně jako v případě Paktu se tedy nejedná o absolutní právo, nýbrž o právo relativní, kvalifikované.

Soukromý život není v Evropské úmluvě, stejně jako v Paktu pojem soukromí, vymezen. V obecnosti se tak jedná o prostor, do kterého by neměl druhý (ať stát či jiný jednotlivec) zasahovat. ESLP vykládá daný pojem široce. V rámci své judikatury pod pojem právo na soukromí podřadil i právo na čest a dobrou pověst¹⁹⁴ (jako jej výslovně chrání Pakt) či právo na kontrolu informací o osobě.¹⁹⁵

Obecně bychom mohli shrnout, že pokud budeme namítat zásah do soukromého života, musíme nejdříve zjistit, zda namítaný aspekt soukromí spadá pod čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy. I přesto, že lze v některých případech stěží určit, zda se opravdu jedná o aspekt chráněný Evropskou úmluvou, měli bychom mít na mysli, že ESLP vykládá práva v Evropské úmluvě široce a Evropskou úmluvu pak jako živoucí nástroj evolutivně. To znamená, že i přesto, že se zdá, že dříve by daná skutečnost aspektem soukromého života být nemohla, nevylučuje to nutně, že jím nebude nyní.¹⁹⁶ Pokud se jedná ve své podstatě o zásah do soukromého života, musíme v druhém kroku sledovat, zda se jedná o neoprávněné narušení soukromí.

194 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 11. 2007, *Pfeifer proti Rakousku*, stíž. č. 12556/03, viz KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 909.

195 Srov. rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998, o právu na soukromí, odst. 6. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

196 Pod pojem soukromý život judikatura zařazuje např. vztah homosexuálů (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 10. 1981, *Dudgeon proti Spojenému království*, stíž. č. 7525/76, série A č. 45), komunikace po telefonu (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, *Halford proti Spojenému království*, stíž. č. 20605/92), lékařské záznamy (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 7. 1991, stíž. č. 14661/81, 71 DR 141).

Podmínky, za kterých může být právo na soukromý život omezeno, jsou uvedeny v čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy. Konkrétně tedy musí jít o zásah, který je v souladu se zákonem, sleduje legitimní cíl a je nezbytný v demokratické společnosti.¹⁹⁷ Co se týče omezení předmětného práva, ta musejí být vykládána restriktivně.¹⁹⁸ Pojem zákon vykládá ESLP autonomně a označuje za něj normu, která byla dosažitelná a její aplikace předvídatelná.¹⁹⁹ Zásah tak musí mít zjititelný právní podklad. Pokud má zásah splňovat další podmínku, musí sledovat legitimní cíl, příp. cíle a stát tak musí dokázat, že je to jeden z explicitně uvedených cílů v odst. 2. Dále musí být zásah nutný v demokratické společnosti. Koncept, co je nutné v demokratické společnosti ESLP postupně rozvíjel a upřesňoval, až zformuloval, že zásah musí odpovídat naléhavé společenské potřebě a musí být proporcionální ke sledovanému legitimní cíli (přičemž ESLP musí vzít v úvahu, že stát má mít svůj prostor pro uvážení při stanovně, co je nutné).²⁰⁰

V souvislosti s právem na soukromí a zásahy do něj nelze nezmínit tzv. koncept pozitivních povinností státu. Tento koncept byl rozvinut až judikaturou Evropského soudu pro lidská práva²⁰¹, tedy nebyl původně Evropskou úmluvou předpokládán. Jeho obsahem jsou povinnosti státu, ke kterým se původně nezavázal, ale v kontextu zakotvených práv bylo nutné je vyvinout, aby byla ochrana práv plynoucí z Evropské úmluvy efektivní v praxi.²⁰² Konkrétně se jedná o situaci, kdy zásah do soukromého života jednotlivce je veden jiným jednotlivcem (situace je tak obdobná té, která byla již popisována na univerzální úrovni). Jednotlivec se domáhá, aby byl stát odsouzen za to, že jej neochránil před porušením jeho práva jiným jednotlivcem např. stanovením této po-

197 Posuzování uvedených podmínek se nazývá tzv. pětistupňový test (nebo také limitační klauzule), při kterém se zkoumá: 1. rozsah lidských práv, 2. zásah do lidských práv, 3. test legality, 4. test legitimacy a 5. test nezbytnosti v demokratické společnosti, viz KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 98–117.

198 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1979, *The Sunday Times proti Spojenému království*, stíž. č. 6538/74, série A č. 30.

199 BATES, Ed. *The Evolution of the European Convention on Human Rights: From its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*. Oxford: University Press, 2010, s. 324.

200 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 3. 1988, *Olsson proti Švédsku*, stíž. č. 10465/83, odst. 67.

201 U některých práv vyplývají pozitivní povinnosti již z jejich formulace, např. právo na spravedlivý proces, nicméně v Evropské úmluvě můžeme najít i negativně vymezená práva, tedy tak vymezená, že zaručují jednotlivci, že stát do těchto práv nebude zasahovat, např. právo na respektování soukromého života či svoboda projevu.

202 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 6. 1979, *Marckx proti Belgii*, stíž. č. 6833/74, série A č. 31, odst. 31.

vinnosti v zákoně („*ex ante accessibility*“²⁰³), nebo že mu neposkytl efektivní prostředek ochrany (vyšetření, potrestání a odškodnění) po zásahu jiného jednotlivce do jeho práva („*ex post accessibility*“²⁰⁴)²⁰⁵. To, jakými opatřeními docílí stát stavu, aby splnil svou pozitivní povinnost, neboli aby nemohlo být porušováno právo na soukromý život jednoho jednotlivce druhým, spadá do jeho tzv. prostoru pro uvážení. Záleží tedy na státu, jaké prostředky zvolí. ESLP pak zkoumá, jak velkou míru uvážení stát měl a zda nevybočil ze standardů vytvořených judikaturou. Existuje několik možností, jak situaci zvážit v souvislosti s prostorem pro uvážení. Základním východiskem pro ESLP je, že státy samotné ví lépe, nežli mezinárodní soudci, jak zajistit právo na soukromý život ve vnitrostátním právu (takže by měly mít široký prostor pro uvážení). Dále záleží na povaze jednání, která mají spadat pod prostor pro uvážení. Čím je totiž jednání soukromější, intimnější, tím užší má stát prostor pro uvážení. Dále záleží, zda existuje panevropský konsenzus v otázce důležitosti zájmu, o který jde, či nejlepších prostředků ochrany. Pokud ne, má stát širokou míru pro uvážení. A v neposlední řadě, pokud dojde ke střetu s právem na svobodu projevu, je potřeba, aby stát tato práva co nejšetrněji vyvážil.²⁰⁶

Z pohledu zásahu do práva na soukromí médií je zajímavé, že jedním stěžovatelem byla jako jedna z pozitivních povinností státu navrhována tzv. notifikační povinnost médií před zveřejněním fotografie jednotlivci, do jehož práva na soukromí má být zasahováno. ESLP však rozhodl, že tato povinnost nespadá pod čl. 8 Evropské úmluvy (viz níže k případu Mosley).²⁰⁷

Svoboda projevu médií

Svoboda projevu je upravena v čl. 10 Evropské úmluvy, který zní:

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které

203 XENOS, Dimitris. *The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights*. New York: Routledge, 2012, s. 187–191.

204 Tamtéž, 191–203.

205 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 3. 1985, *X a Y proti Nizozemí*, stíž. č. 8978/80.

206 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 9. 2011, *Mosley proti Spojenému království*, č. stíž. 48009/08, odst. 107–111.

207 Blíže případ *Mosley proti Spojenému království* viz následující oddíl „Střet ochrany soukromí jednotlivce a svobody projevu“.

jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Pokud budeme chtít zaměřit rozbor čl. 10 přímo na média (což nám bohatá judikatura ESLP umožňuje), musíme uvést, že i když byla lidská práva v Úmluvě zaručena původně jednotlivcům jako fyzickým osobám, pod pojmem každý je možno podřadit i média. V čl. 34 je uvedeno, že se vedle fyzických osob a skupin jednotlivců mohou porušení práv přiznaných Evropskou úmluvou a jejími Protokoly dovolávat i nevládní organizace. Pojem nevládní organizace je pak v judikatuře ESLP vyložen tak, že zahrnuje i veřejnoprávní sdělovací prostředky.²⁰⁸

Jako v předchozí mezinárodněprávní úpravě, i zde ESLP zdůrazňuje význam médií v tom smyslu, že jsou důležitými prvky v demokratické společnosti a že jsou považována za veřejné hlídací psy („*public watchdog*“).²⁰⁹ K tomu, aby mohla média vykonávat tuto funkci, potřebují právo na svobodu projevu. ESLP dovozuje z práva médií na šíření informací a myšlenek, které spadají pod veřejný zájem, a z důležitosti tohoto práva pro demokratickou společnost, také právo společnosti na příjem těchto informací a myšlenek, tedy právo být informován.²¹⁰ V ustálené judikatuře je dále zdůrazňováno, že nejen informace nebo myšlenky, které jsou souhlasně přijímány nebo jsou považovány za neškodné nebo bezvýznamné, jsou chráněny svobodou projevu, ale chráněny jsou rovněž všechny informace a myšlenky, které urážejí, šokují nebo znepokojují stát nebo část obyvательства.²¹¹

Jak je patrné, ani právo chráněné čl. 10 Evropské úmluvy není absolutním, ale patří mezi práva kvalifikovaná a lze jej za určitých podmínek omezit. Tyto limity jsou obdobné limitům práva na respektování soukromého života.²¹² Pokud jednotlivec

208 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 26.

209 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 11. 1991, *Observer a Guardian proti Spojenému království*, stíž. č. 13585/88, série A č. 216.

210 Srov. doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1506 (2001) ze dne 24. 4. 2001, o svobodě projevu a médií v Evropě, odst. 1. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

211 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976, *Handyside proti Spojenému království*, stíž. č. 13585/88, Série A č. 24, odst. 49; rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1577 (2007) ze dne 4. 10. 2007, o dekriminizaci pomluvy, odst. 4. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

212 Při zvažování, zda bylo neoprávněně zasaženo do svobody projevu, se používá také tzv. pětistupňový test, viz KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012,

namítá neoprávněný zásah do svého práva na svobodu projevu, musí prokázat, že namítaný zájem spadá pod ochranu čl. 10 Evropské úmluvy, tedy právo na svobodu projevu. Následně musí prokázat, že došlo k zásahu do toho práva. Pod kategorií zásahy jsou zařazeny např. předběžná opatření bránící svobodě projevu, konfiskace již vytištěného, vyžadování licence pro vysílání (tzv. předběžné zásahy) nebo trestní sankce, občanskoprávní sankce, nejmenování do funkce (tzv. následné zásahy)²¹³. Dále mohou pod pojem zásah spadat výhrůžky, svévolné uzavření médií, zastavení elektřiny, policejní prohlídky, zabavení majetku, záměrně vysoké daně apod.²¹⁴ Třetím krokem je určení, zda je zásah v souladu se zákonem. Jako už bylo uvedeno výše, pojem zákon vykládá ESLP autonomně a označuje za něj normu, která byla dosažitelná a její aplikace předvídatelná.²¹⁵ Dalším krokem je určení, zda omezení sledovalo legitimní cíl. Můžeme si povšimnout, že v limitační klauzuli čl. 10 odst. 2 je uvedeno více tzv. legitimních cílů, za kterými může být právo omezeno. A protože se k omezením má přistupovat restriktivně, tedy v zásadě záleží na množství legitimních cílů, pro které se dá svoboda projevu omezit, je zajímavé, že zrovna u takto klíčového práva, nacházíme více možností omezení, než například u zmiňované ochrany soukromí.²¹⁶ Poslední krokem je zvážení, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti. Zde ESLP zvažuje, zda byl zásah proporcionální vzhledem ke sledovanému cíli (tedy zda např. nešlo dosáhnout cíle jiným, méně do tohoto práva zasahujícím, opatřením).²¹⁷ Princip proporcionality má také souvislost s prostorem pro uvážení. Zda má stát v daném případě prostor pro uvážení musí zhodnotit ESLP na základě okolností případu, např. záleží, zda existuje panevropský konsensus v projednávané věci (pokud ne, prostor pro uvážení je širší) apod. ESLP *bude přezkoumávat proporcionálnost zásahu striktněji (tedy zásah do práva by měl být méně závažný a legitimní cíl opravdu důležitý, aby nedošlo k porušení Evropské úmluvy) v případech, kdy bude prostor pro uvážení státu užší a naopak, když bude prostor pro uvážení státu širší, ESLP nechá přiměřenost na dotyčném státu, i když by měl na věc jiný názor.*²¹⁸

s. 998–1002.

213 Tamtéž, s. 999–1000.

214 Srov. doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1506 (2001) ze dne 24. 4. 2001, o svobodě projevu a médií v Evropě, odst. 7. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apcel/documents.

215 BATES, Ed. *The Evolution of the European Convention on Human Rights: From its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*. Oxford: University Press, 2010, s. 324.

216 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 996.

217 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 3. 1988, *Olson proti Švédsku*, stíž. č. 10465/83.

218 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská*

Po té, co jsme si objasnili, co znamená nedůvodně zasáhnout do práva na svobodu projevu médií, měli bychom se zaměřit na fakt, že článek pouze nezaručuje ochranu svobody projevu. Stejně jako u odpovídajícího článku v Paktu, zdůrazňuje i Evropská úmluva potřebu uvědomění si, že právo na svobodu projevu s sebou nese i určité povinnosti a odpovědnost. Těmito povinnostmi jsou v případě médií jednání v souladu s novinářskou etikou. Média musí postupovat v případě výkonu svého práva na svobodu projevu tak, aby jednala v dobré víře a uváděla přesné a důvěryhodné informace, příp. si tyto informace ověřovala.²¹⁹

Stejně jako v případě práva na soukromý život i v případě práva na svobodu projevu vyplývají pro stát tzv. pozitivní povinnosti. Důvodem pro vznik pozitivních povinností u tohoto práva je, že jednotlivci musí mít možnost k výkonu svého práva na svobodu projevu (ať už v jakémkoliv aspektu tohoto práva), jakožto předpoklad pro fungování demokracie a stát jej proto musí zaručovat i mezi jednotlivci navzájem. Zmiňované pozitivní povinnosti vznikají tehdy, kdy ESLP musí vážit veřejný zájem společnosti a soukromý zájem jednotlivce, aby dosáhl „spravedlivé rovnováhy“ („*fair balance*“) mezi těmito dvěma zájmy. Co se týče rozsahu této povinnosti, ta se může lišit podle různosti podmínek, které panují ve smluvních státech. A konečně, na stát nemohou být uvaleny takové pozitivní povinnosti, které by byly nemožným nebo nepřiměřeným břemenem.²²⁰ Konkrétně ESLP zvažuje, o jaký typ projevu se jedná, zda je schopen přispět k veřejné debatě, povahu a rozsah omezení práva na svobodu projevu, možnosti alternativního vyjádření a váhu protichůdných práv jiných či veřejnosti.²²¹

Střet ochrany soukromí jednotlivce a svobody projevu médií

Jak již bylo uvedeno, judikatura ESLP zformulovala obecné principy vztahující se k zásahům (do práva na soukromí či práva na svobodu projevu) uvedených v odst. 2 jednotlivých článků Evropské úmluvy.²²²

úmluva o ochraně lidských práv. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 89–91.

219 Srov. rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1577 (2007) ze dne 4. 10. 2007, o dekriminizaci pomluvy, odst. 31. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

220 Positive obligations on member States under Article 10 to protect journalists and present immunity, s. 4. *Case-Law Analysis – European Court of Human Rights* [online]. January 2013 [citováno 14. 9. 2013]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=#n1347459030234_pointer.

221 Tamtéž, s. 4–5, srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2003, *Appleby a ostatní*, stíž. č. 44306/98, ECHR 2003-VI.

222 Prvními rozsudky formující uvedené principy jsou rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1979, *The Sunday Times proti Spojenému království*, stíž. č. 6538/74, série A č. 30, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12.

Střet práva na soukromí a práva na svobodu projevu je v judikatuře ESLP řešen poměrně často.²²³ Při řešení konfliktu těchto dvou práv musíme poměřovat, které z práv dostane přednost před druhým. Obě práva totiž stojí v souhrnném postavení a ani jedno nemá automaticky ze své podstaty privilegované postavení nad druhým. V judikatuře ESLP není dán žádný pevně stanovený postup, jak poměřovat výše uvedená práva. ESLP se obecně soustředí především na to, zda je výrok hodnotovým soudem či skutkovým tvrzením, dále na to, o kom výrok je, kdo jej pronesl, co je jeho obsahem a kde byl pronesen a na závěr hodnotí povahu a přísnost sankce.²²⁴ Přes výše uvedené v několika ze svých posledních rozsudků použil ESLP testy, jejichž struktura se velmi podobá, nicméně není precizně stejná, protože se jedná o ochranu různých práv, tedy musí být v tomto smyslu modifikována.²²⁵ Test se skládá z následujících otázek:

1. Jde o příspěvek k debatě sledující veřejný zájem?

I když je určení, zda je novinový článek či fotografie příspěvkem, na kterém je veřejný zájem nebo se jedná pouze o osobní, soukromou záležitost, jedním z nejdůležitějších bodů, nelze o něm učinit obecný závěr. Proto je potřeba zhodnotit všechny okolnosti daného případu. Díky bohaté judikatuře můžeme vyvodit, že ESLP označuje za takový příspěvek ten, který se týká politických otázek, spáchaných trestných činů nebo dále také uměleckých a sportovních vystoupení.

2. Jak známá je dotčená osoba a co je předmětem zprávy?

V případě osob, kterých se výroky týkají, existuje několik skupin, které musí více či méně strpět zásah do svého práva na soukromí ze strany médií. Je pravdou, že ustanovení, ve kterém je uvedeno limitování svobody projevu k ochraně práv jiných, nerozlišuje jednotlivé skupiny. Nicméně toto rozlišení zavádí judikatura ESLP na základě toho, jak je člověk veřejně činný. Tedy, v případě, že je osoba, které se výrok týká, politikem, musí, jako osoba veřejného zájmu, která je veřejně činná, snést více kritiky, nežli osoba soukromá.²²⁶ Analogicky musí snést větší míru kritiky i veřejní

1976, *Handyside proti Spojenému království*, stíž. č. 13585/88, Série A č. 24.

223 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 140.

224 Tamtéž, s. 1074–1075.

225 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Axel Springer AG proti Německu*, stíž. č. 39954/08, odst. 89–95 a obdobně rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 40660/08 a 60641/08, odst. 108–113 (který neobsahuje například otázku ohledně přísnosti sankcí).

226 Srov. VERPEAUX, Michael. *Freedom of Expression*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2010, s. 200, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 7. 1986, *Lingens proti Rakousku*, stíž. č. 9815/82, odst. 42, či rozsudek Evropského soudu pro

činitelé, jelikož jejich jednání jako zaměstnanců státu podléhá zájmu veřejnosti. Mezi kategoriemi politiků, veřejných činitelů a soukromými osobami je skupina osob veřejně činných. Tyto osoby nejsou politiky, ani veřejnými činiteli, ale svým jednáním se odlišují od soukromých osob tím, že jednají ve veřejném kontextu a jsou veřejnosti známí, takže nemohou požadovat takovou ochranu jako neznámé soukromé osoby.²²⁷ Vedle určení, koho se zpráva týká, je důležité určit, přesně jaké věci se týká. I přesto, že jsou totiž novináři považováni za hlídací psy demokracie, kteří mohou informovat veřejnost také o soukromí veřejně činných osob, protože je to v daném případě ve veřejném zájmu, neměli by tohoto svého práva zneužívat a zveřejňovat jejich informace ze soukromí, které mají za cíl pouze ukojit zvědavost veřejnosti.

3. Jaké bylo předchozí jednání dotčené osoby?

Pro posouzení je také důležité, jak se dotčená osoba chovala před zveřejněním dané informace. Toto zjištění se může totiž dále odrazit v tom, zda byl zásah do práva na soukromí proporcionální a zda mohla osoba očekávat, že jí zveřejněním informace mohlo být důvodně zasaženo do jejího práva na soukromí.

4. Jakým způsobem byla informace získána a jaká je její pravdivost?

Novinářům z práva na svobodu projevu v čl. 10 nevyplyvají pouze práva, ale i povinnosti a odpovědnost. Jak již bylo uvedeno, novináři si proto mají své informace ověřovat, aby nezasahovali do práva na soukromí jiným osobám nepravdivými informacemi. Zároveň novináři musí jednat v dobré víře, že informace jsou pravdivé a přesné, aby ESLP mohl shledat, že případný zásah do práva na soukromí byl proporcionální.

5. Jaké jsou obsah, forma a důsledky zveřejnění?

Jednou z nejdůležitějších otázek je, co je vlastně ve výroku uvedeno či na fotografii vyobrazeno. Základní kritérium pro zhodnocení výroku je, zda se jedná o skutkové tvrzení, které má svůj základ ve faktech, a které musí novinář prokázat, či zda se jedná o hodnotový soud, u něž se pravdivost neprokazuje.²²⁸ K tomuto základnímu rozdělení přidal ESLP i tzv. skutkové tvrzení s hodnotovým nádechem, jehož podstata tkví v tom, že stojí mezi skutkovým tvrzením a hodnotovým soudem a soud se tak musí zabývat,

227 lidská práva ze dne 25. 6. 2002, ve věci *Colombani a ostatní proti Francii*, stíž. č. 51279/99. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 40660/08 a 60641/08, odst. 110.

228 Rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 7. 1986, *Lingens proti Rakousku*, stíž. č. 9815/82, odst. 46: „Z pohledu soudu je potřeba pečlivě odlišovat fakta a hodnotové soudy. Existence faktů (skutkových tvrzení) může být prokázána, ale pravda hodnotových soudů nelze prokázat. Soud uvádí v této souvislosti, že fakta, na kterých založil pan Lingens své hodnotové soudy, byly nesporné, stejně jako jeho dobrá víra“ (autorský překlad).

zda hodnotový soud skutkového tvrzení není přehnaný.²²⁹ Zda se jedná o hodnotový soud či skutkové tvrzení nelze například u fotografie určit a tak je důležité posoudit, způsob, jakým je osoba vyobrazena na fotografii a jakým způsobem byla pořízena (např. skrytě, bez vědomí dotyčné osoby). Významné je dále, jakou formou byla informace rozšířena, pokud byla veřejně rozšířena, tedy zda se jedná o noviny, které mají národní, či pouze krajský či místní rozsah a také v jakém jsou vydávány nákladu. V případě internetu se pak zřejmě jedná v zásadě o celosvětový rozsah. Vedle uvedených otázek, musí být také zodpovězena otázka, jaké má zveřejnění důsledky pro dotčenou osobu. ESLP přitom poukazuje na to, že fotografie může být pro osobu horší, nežli psaný článek, protože mohou zobrazovat soukromé až intimní informace ze života dané osoby a její rodiny.²³⁰ Logikou argumentu ESLP by pak zřejmě na pomyslné výši nad oběma formami zveřejnění stálo audiovizuální zobrazení informace (video).

6. Jak přísná je uložené sankce?

ESLP zdůrazňuje roli médií jako důležitého aktéra v demokratické společnosti, který informuje veřejnost o dění veřejného zájmu. Pokud však budou média trestána vysokými a především nepřiměřenými sankcemi, mohou se tyto tresty odrážet na případném dalším jednání médií, kdy se budou vyhýbat citlivým tématům s velkou důležitostí pro veřejnost. Aby sankce neměly tzv. mrazivý efekt („*chilling effect*“), musí ESLP zvažovat i, jaká byla médiím, příp. novinářům sankce udělena. Jedna z nejaktuálnějších otázek je ohledně trestněprávních sankcí, které ESLP sice nezakazuje, v určitých případech je vyžaduje (pokud jsou dotčeny zranitelné skupiny jako děti apod.)²³¹. Obecně je ale přístup Rady Evropy vyjádřen v rezolucích Parlamentního shromáždění směrem k dekriminalizaci pomluvy.²³²

Nejlépe se ilustrují příklady střetu práva na respektování soukromého života a práva na svobodu projevu a jejich řešení na konkrétních případech. Proto vybíráme některé z nich, které poukazují na nejvýznamnější aspekty práva na ochranu soukromí a svobody projevu.

229 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1077.

230 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 2. 2009, *Eerikäinen a ostatní proti Finsku*, stíž. č. 3514/02, § 70

231 KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1095.

232 Viz rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1577 (2007) ze dne 4. 10. 2007, o dekriminalizaci pomluvy, či rezoluci Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1920 (2013) ze dne 24. 1. 2013, o stavu svobody médií v Evropě, odst. 15. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

Ve věci *Max Mosley proti Velké Británii*²³³ šlo o zveřejnění jeho fotografií a videí ze sexuálních aktivit s údajně nacistickou tematikou jedním z bulvárních deníků v tištěném tisku i na internetu. Stěžovatel chtěl docílit uznání porušení pozitivní povinnosti státu, konkrétně že stát má mít zakotvenu tzv. notifikační povinnost před uveřejněním informací ze soukromého života jednotlivce. Na vnitrostátní úrovni soud neuznal žádost pana Mosleyho o předběžné opatření, které by donutilo zmiňovaný deník stáhnout inkriminované materiály z webových stránek. Dle soudu se totiž v případě pana Mosleyho jednalo o tak masové zveřejnění dané informace (na internetu i v tištěném vydání), že přestala být soukromou, tedy že vydání předběžného opatření by bylo v tomto případě neúčinné a neproporcionální, protože takto zveřejněná informace již nemohla požívat ochrany před zásahem do soukromého života. Nicméně, v „konečném“ rozsudku soud uznal porušení práva na soukromý život pana Mosleyho a přiznal mu na úkor bulvárního deníku vysokou kompenzaci. Pan Mosley podal stížnost k ESLP s tím, že požadoval uznání porušení jeho práva na soukromý život, protože Spojené království nezavedlo v rámci legislativy tzv. notifikační povinnost, tzn., že by musela média před zveřejněním fotek, resp. informací zasahujících do soukromého života oznámit dotyčnému jednotlivci, jaké materiály a kdy chce uveřejnit. ESLP však rozhodl, že takováto paušální povinnost by nebyla proporcionální vzhledem k účelu a významu, který má svoboda projevu médií pro společnost.

Následující případy patří mezi jedny z posledních a významných rozsudků ESLP, které se zabývají střetem práva na respektování soukromého života a práva na svobodu projevu. V případě prvním, *Axel Springer AG proti Německu*²³⁴, šlo o zveřejnění fotografií a článků ohledně veřejně známé osoby, která byla na pivním festivalu zatčena za držení kokainu a o následné uvalení předběžného opatření na publikace těchto článků a fotografií vnitrostátními soudy. ESLP v daném případě použil výše zmiňovaný test při střetu uvedených práv, přičemž dospěl k závěru, že zveřejnění informace o zatčení známého herce může být považováno za příspěvek k debatě veřejného zájmu. V případě charakteristiky osoby se vnitrostátní soudy neshodly na tom, zda se jedná o veřejně známou osobu. Protože ESLP byla známa fakta ohledně dané osoby, přiklonil se k tomu, že je veřejně známou osobou, protože se mimo jiné jednalo o herce, který hrál v předmetné době hlavní roli policisty v televizním seriálu. S tím bylo také spojeno, že informování o předmětu článku, tedy zatčení tohoto herce za držení tvrdé drogy na festivalu, mohlo být zájmem veřejnosti. Zároveň ESLP posoudil z dostupných informací, že osoba aktivně informovala média o svém osobním životě, a tak nemohla legitimně očekávat, že její soukromý život bude chráněn, jako by byla

233 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. září 2011, *Mosley proti Spojenému království*, č. stíž. 48009/08.

234 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Axel Springer AG proti Německu*, stíž. č. 39954/08.

soukromá osoba. K hodnocení metody, kterou byla získána fakta, tedy potvrzení publikovaných informací, především pak identity dotčené osoby policistou a státním zástupcem, stejně jako pravdivost informací, potvrzených uvedeným státním zástupcem, ESLP uvedl, že není prokázáno, že by stěžovatel nejednal při publikování předmětných informací v dobré víře. Obsahy článků byly zaměřeny na zatčení zmiňované osoby a na informace ohledně jejího odsouzení, přičemž nebyly zmiňovány detaily ze soukromého života herce. To, že byly v prvním článku použity výrazy k ztraktivnění článku na situaci pro ESLP nic nezměnilo, takže shledal, že forma článků nezakládala důvody pro zakázání jejich publikace. Zároveň ESLP dodal, že vláda neprokázala žádné vážné negativní důsledky, které by mělo zveřejnění daných článků pro herce. S ohledem na uvedené tak ESLP uzavřel, že sankce ve formě zákazu publikace nebyla přiměřená a mohla způsobit mrazivý efekt na svobodu projevu stěžovatele. I přesto, že Německo mělo jistý prostor pro uvážení, zásahy do svobody projevu stěžovatele vnitrostátními soudy nebyly přiměřené vzhledem ke sledovanému cíli, proto nebyly nutné v demokratické společnosti, a proto se v daném případě jednalo o porušení čl. 10 Evropské úmluvy ze strany Německa.

Zajímavým případem je také kauza *Von Hannover proti Německu*²³⁵, tedy případ princezny, řešený již podruhé před ESLP. Jednalo se konkrétně o zveřejnění fotografií ze soukromého života dcery monackého prince a jejího manžela, přičemž vnitrostátní soudy nerozhodly o zakázání publikování těchto fotografií, jak chtěli stěžovatelé (dcera a její manžel). V tomto případě ESLP shledal, že německé vnitrostátní soudy vzaly v potaz názor ESLP na přezkum vyřčený v předchozím rozsudku.²³⁶ Konkrétně vnitrostátní soudy dávaly větší důraz na vážení protichůdných zájmů, a tak shledaly, že v případě fotografií, které byly pořízeny z dovolené, stejně jako část článku o dovolené stěžovatelů, tyto neměly žádnou relevanci s ohledem na příspěvek k debatě ve veřejném zájmu a tak byly zakázány. Nicméně dále rozhodly, že v případě informování o onemocnění monackého prince a v této souvislosti i o jednání jeho rodiny, je situace jiná, protože je to situace současné společnosti („*an event of contemporary society*“) a tato už předmětem veřejného zájmu je. Tedy média mají právo na informování o dané situaci a veřejnost má tomu odpovídající právo na to být informována s tím, že fotografie připojené ke článku o onemocnění prince ilustrují zmiňovanou situaci. ESLP tak akceptoval argumentaci vnitrostátních soudů vzhledem k posouzení fotografií, které doplňovaly článek, jako informací ve veřejném zájmu. Dále ESLP posoudil, že stěžovatelé jsou velmi dobře známé osoby, tedy nemohou požadovat ochranu práva na respektování soukromého života v tom rozsahu, jako neznámé soukromé osoby.

235 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 40660/08 a 60641/08.

236 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 6. 2004, *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 59320/00.

V dalším kroku se ESLP ztotožnil s názorem vnitrostátních soudů, že stěžovatelé nepředložili žádný důkaz, že fotografie byly pořízeny za pro ně nepříjemné situace, ani skrytě, což by vedlo k nelegálnímu zveřejnění fotografií. Zároveň ESLP shledal, že na fotografiích není zachycený takový obsah, který by urážel, a tak není ospravedlnění pro jejich zakázání. Na základě uvedeného ESLP potvrdil, že vnitrostátní soudy pečlivě zvažovaly protichůdná práva vydavatelství na svobodu projevu a práva na soukromý život stěžovatelů. Za této situace tak ESLP, také s ohledem na prostor vnitrostátních soudů pro uvážení při vážení protichůdných zájmů, shledal, že Německo neporušilo své pozitivní povinnosti, které má na základě čl. 8 Evropské úmluvy, a tedy neporušilo daný článek Evropské úmluvy.

Specifické prostředí internetu

Stejně jako na univerzální úrovni i na partikulární úrovni se začíná projevat důležitost internetu jako prostředku pro výkon práva na svobodu projevu a jako prostoru, kde dochází k neodůvodněným zásahům do práva na soukromí. Na partikulární mezinárodní úrovni se řeší v souvislosti s internetem jednak otázky zneužívání omezení práva na soukromí, tedy zásahy do tohoto práva různými prostředky sledování, dále pak je v souvislosti s právem na svobodu projevu řešena problematická oblast zneužívání svobody projevu pro porušování práv jiných, ať již nenávisnými projevy či pomluvami, ale také omezování svobody projevu, které není v souladu s podmínkami v limitační klauzuli.

V této souvislosti se Rada Evropy, mimo jiné prostřednictvím Parlamentního shromáždění, snaží upozorňovat státy na jejich povinnosti v souvislosti s ochranou práva na respektování soukromého života a s tím související ochranou dat a na nutnost vytvoření legislativního rámce, aby tato práva mohla být dodržována i v prostředí internetu. Dále zdůrazňuje, že právo na ochranu osobních údajů zahrnuje i právo na správné a bezpečné zpracování těchto údajů pro speciální účely pouze na legitimních základech, a dále právo vědět, právo přístupu k a právo opravit osobní data zpracovávaná třetími osobami nebo právo na vymazání osobních dat, které byly zpracovány bez souhlasu. Zmiňovaná práva jsou v rámci Rady Evropy zaručena v Úmluvě o ochraně jednotlivců s ohledem na automatické zpracovávání osobních dat. Tato mezinárodní smlouva pokrývá stejný rozsah, jako zabezpečuje čl. 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie.²³⁷ Zároveň však Parlamentní shromáždění kritizuje univerzální mezinárodní úroveň, protože Pakt a jeho ochrana soukromí je v porovnání s evropskými standardy neporovnatelná, a tak vybízí všechny státy světa, aby se případně připojily k uvedené úmluvě.²³⁸

237 Viz rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1843 (2011) ze dne 7. 10. 2011, o ochraně soukromí a osobních dat na internetu a online médiích, odst. 10. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

238 Tamtéž, odst. 11.

Právo na ochranu osobních údajů je jedním z aspektů práva na respektování soukromého života zaručeného čl. 8 Evropské úmluvy. Dalším aspektem práva na soukromí je právo na ochranu soukromí při komunikování, pod co by se zřejmě dalo také zařadit i právo na soukromou komunikaci přes internet. Co se týče dalších aspektů práva na soukromí, mezi ně se řadí i právo jednotlivce na vlastní obraz („*the right to one's image*“), což znamená, že fotografie nebo videa, kde je zaznamenán daný jednatel, spadají pod ochranu čl. 8 Evropské úmluvy.²³⁹ Je tedy celá řada aspektů práva na soukromí, která by v souvislosti s rozvojem internetu měla být chráněna. Nicméně právě v důsledku tohoto rychlého rozvoje jí těžkopádná legislativní regulace nestíhá, důsledkem čehož je vytvoření prostoru pro časté porušování lidských práv.

Přesto, že má internet svá specifika (například informace šířené přes internet má mnohonásobně větší publikum nežli je tomu v případě tisku, přístup k těmto informacím má opravdu každý, včetně zranitelných skupin²⁴⁰), v souvislosti s právem na svobodu projevu médií na internetu bychom mohli uvést, že stejně jako v reálném světě, i v tom virtuálním by dle ESLP měla platit ochrana práva na svobodu projevu médií.²⁴¹ Média by tedy měla mít právo šířit a přijímat informace a myšlenky veřejného zájmu, které mohou i urážet a šokovat. Toto je totiž role médií jako podstata pluralitní a demokratické společnosti. Nicméně novináři mají i zde své povinnosti a odpovědnost (a v prostředí internetu možná i větší z důvodu uchovávání článků mnohdy i v archívech), pokud zasahují do práv ostatních. Musejí tak činit v dobré víře a pravdivost a pravost informací si musejí ověřovat.²⁴² Významná se v této době zdá být otázka, zda média odpovídají i za komentáře, které jsou uváděny v rámci diskuzí pod články zveřejňovanými na webových zpravodajských portálech. V této souvislosti je potřeba zmínit případ *Delfi AS proti Estonsku*²⁴³, který bude v nejbližší době

239 Internet: case-law of the European Court of Human Rights, s. 6 – 7. *Council of Europe* [online]. December 2011 [citováno 16. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=>.

240 Tamtéž, s. 14.

241 Internet: case-law of the European Court of Human Rights, s. 12–13. *Council of Europe* [online]. December 2011 [citováno 16. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=>; viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 3. 2009, *Times Newspapers Ltd proti Spojenému království*, stíž. č. 3002/03 a 23676/03.

242 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 12. 2007, *Stoll proti Švýcarsku*, stíž. č. 9698/01, ECHR 2007-V.

243 *Delfi AS proti Estonsku*, stíž. č. 64569/09. HUDOC – *European Court of Human Rights* [online]. 11. 2. 2011 [citováno 20. 9. 2013]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{\"fulltext\":\[\"delfi\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"GRANDCHAMBER\", \"CHAMBER\", \"DECISIONS\", \"COMMUNICATEDCASES\"\],\"itemid\":\[\"001-116334\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{\).

rozhodovat ESLP, a ve kterém se jedná právě o uznání odpovědnosti zpravodajského portálu v Estonsku za vulgární komentáře přispěvatelů pod jedním z článků. Osoba, o níž vulgární příspěvky byly, se bránila před estonskými soudy před zásahy do jejího práva na soukromí, především pak na čest a pověst. Žaloba byla vedena proti zpravodajskému portálu, který měl dle žalující osoby komentáře smazat (přičemž se Delfi AS bránila, že za příspěvky nemá odpovědnost, jak uváděla i v disclaimeru na svých stránkách). Protože byla Delfi AS shledána vinnou ze zásahu do práva na soukromí dané osoby, podala stížnost k ESLP s tím, že jí bylo naopak zasaženo do práva na svobodu projevu.

I v souvislosti s internetem má stát tzv. pozitivní povinnost s ohledem na právo na svobodu projevu. Prvním příkladem, kdy bylo státu uloženo vytvořit efektivní ochranu svobody projevu novinářů na internetu (v podobě legislativního rámce), byl případ *Ediční rady Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*.²⁴⁴ Jednalo se o případ, kdy byla média odsouzena za pomluvu, konkrétně za to, že převzala text z jiného zpravodajského webového portálu (který byl difamační), a i přesto, že se od tohoto textu stěžovatel distancoval a uvedl zdroj, v ukrajinském právu neexistovala úprava, která by chránila média při přebírání cizích difamačních textů (ale to pouze v internetovém prostředí, v případě běžného tisku byla tato úprava přijata).

Pokud jde o střet práva na soukromí a práva na svobodu projevu médií ve virtuálním světě internetu, pak jako exemplární případ bychom mohli uvést již zmiňovanou věc *Mosley proti Spojenému království*. Jak bylo uvedeno, v případě byla rozebírána otázka zveřejnění audiovizuálních záběrů ze sexuálních aktivit pana Mosleyho a bylo konstatováno, že pro potřeby předběžného opatření se na videu nahrané záležitosti jejich zveřejněním nedaly považovat za soukromé, která by požívaly ochranu práva na soukromý život. Mimo jiné bylo relevantní i to, že video a fotky byly na internetu dostupné, i přes jejich smazání bulvárním deníkem z jeho webových stránek (odst. 19 rozsudku ESLP). V této souvislosti by bylo vhodné upozornit též na tvořící se koncept tzv. práva být zapomenut („*the right to be forgotten*“)²⁴⁵ jako součást práva na respektování soukromého života. V případě širšího výkladu by se v uvedené věci dalo o porušení tohoto práva pana Mosleyho uvažovat. ESLP se však k tomuto právu nevyjádřil, i přesto, že daný případ k tomu přímo vybízí.

244 Internet: case-law of the European Court of Human Rights, s. 11. *Council of Europe* [online]. December 2011 [citováno 16. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=>; viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 8. 2011, *Ediční rada Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině*, stíž. č. 33014/05.

245 LAGONE, Laura. The Right to Be Forgotten: A Comparative Analysis. *Social Science Research Network* [online]. 7. 12. 2012 [citováno 20. 9. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2229361.

3.3.2 Evropská unie

Vedle systému ochrany lidských práv založeného Radou Evropy existuje na evropském kontinentu další systém související s ochranou lidských práv, který je založený Evropskou unií. Na jednu stranu jsou tyto dva systémy odlišné – systém v rámci Evropské unie byl vytvořen pro jiný okruh subjektů (pro orgány EU a členské státy EU, resp. občany Evropské unie) a za jiným účelem (kvůli ochraně základních práv a svobod v souvislosti s aplikací práva Evropské unie).²⁴⁶ Na druhou stranu je nutno si uvědomit, že Listina základních práv EU odkazuje ve svých ustanoveních na Evropskou úmluvu. Navíc, Soudní dvůr EU při aplikaci Listiny EU využívá jak ustanovení Evropské úmluvy, tak i judikaturu vytvořenou ESLP. Jejich propojenost, resp. podobnost je tak nepochybná.

Listina základních práv EU byla původně, a to v roce 2000, schválena jako nezávazný dokument o základních právech a svobodách. Byla vytvořena, protože Evropské společenství, resp. Evropská unie již nebyla pouze hospodářským společenstvím.²⁴⁷ Díky jejímu rozvoji v nejrůznějších oblastech si situace vyžádala i explicitní úpravu lidskoprávních aspektů.²⁴⁸ Na základě Lisabonské smlouvy²⁴⁹, účinné od 1. 12. 2009, byla Listina EU inkorporována do primárního práva EU a získala tak právní závaznost.²⁵⁰

V preambuli Listiny EU stanovuje Evropská unie, že „[d]o středu své činnosti staví jednotlivce tím, že zavádí občanství Unie a vytváří prostor svobody, bezpečnosti a práva... [při] respektování pravomocí a úkolů Unie i zásady subsidiarity potvrzuje tato listina práva, která vyplývají především z ústavních tradic a mezinárodních závazků společných členským státům.“ Následně vyjmenovává mezinárodní smlouvy jako Evropskou úmluvu. Dále také odkazuje na související judikaturu jak ESLP, tak Soudního dvora EU. Na Evropskou úmluvu odkazuje také čl. 52 odst. 3 Listiny EU, který objasňuje, že práva zakotvená v Listině EU, která korespondují s právy v Evropské úmluvě, mají

246 ROSAS, Allan. The Applicability of the EU Charter of Fundamental Rights at National Level. In: BENEDEK, Wolfgang – BENOIT-ROHMER, Florence – KARL, Wolfram – KETTEMANN, Matthias C. – NOWAK, Manfred. *European Yearbook on Human Rights 2013*. Vídeň: NWV Verlag GmbH, 2013, s. 97.

247 K ochraně základních lidských práv v komunitárním právu (před vznikem Listiny EU) viz TRSTENJAK, Verica – BEYSEN, Erwin. The Growing Overlap of Fundamental Freedoms and Fundamental Rights in the Case Law of the CJEU. *European Law Review*. 2013, roč. 38, č. 3, s. 293–294.

248 ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*, 2010, s. 51.

249 Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. 12. 2007.

250 Srov. ROSAS, Allan. When is the EU Charter of Fundamental Rights Applicable at National Level? *Jurisprudence*. 2012, roč. 19, č. 4, s. 1276–1277.

mít totožný smysl a rozsah, přičemž právo EU může poskytnout zmiňovaným právům širší ochranu.

Nikdy však nesmíme zapomínat, že Evropská unie může (resp. je oprávněna) zasahovat do problematiky lidských práv pouze v těch případech, kdy souvisí s právem EU. Tento aspekt je blíže rozebrán níže v části o střetu práva na soukromí a práva na svobodu projevu.

Ochrana soukromí

Ochrana soukromí je upravena v čl. 7 Listiny EU, který zní:

„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

Výše uvedené ustanovení se v porovnání s ostatními ustanoveními chránící právo na soukromí v mezinárodním právu zdá být poměrně stručné. Jak již bylo uvedeno výše, smysl a rozsah má být však stejný, jako u Evropské úmluvy. Na to také odkazují tzv. Vysvětlení k čl. 7 Listiny EU²⁵¹. Článek zaručuje především právo na soukromí, které má být, v souladu s judikaturou ESLP, vykládáno široce. Za jeden z aspektů práva na soukromí je klasicky považována ochrana osobních údajů. Ta je tak brána i v souvislosti s Listinou EU, i když je v ní pojata i jako samostatné právo. Problematika práva na ochranu osobních údajů je konkrétně rozvedena ve směrnici o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (dále jen „Směrnice o ochraně osobních údajů“).²⁵² Cílem směrnice je, aby členské státy umožnily volný pohyb osobních údajů (k vytvoření a fungování vnitřního trhu v rámci EU²⁵³), ale při současné ochraně práva na soukromí.²⁵⁴ Směrnice se vztahuje na *zcela či částečně automatizované zpracování osobních údajů, jakož i neautomatizované zpracování osobních údajů, které jsou obsaženy v rejstříku nebo do něj mají být zařazeny*.²⁵⁵ Co se týče aplikace směrnice, ta nemá být aplikována pouze v případech přeshraničních sporů, ale má se použít i na čistě vnitrostátní úkony.²⁵⁶ Mimo jiné je ve směrnici řešena i problematika střetu práva na soukromí, resp. práva na ochranu

251 Vysvětlení k Listině základních práv a svobod, jak vyplývá ze změn provedených Lisabonskou smlouvou (2007/C 303/02), vysvětlení k článku 7.

252 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

253 Bod 3 preambule směrnice o ochraně osobních údajů.

254 Čl. 1 směrnice o ochraně osobních údajů.

255 Čl. 3 směrnice o ochraně osobních údajů.

256 Odst. 53 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott přednesené dne 8. 5. 2008, ve věci *Tietosuojaalutuetuu proti Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy*, C-73/07.

osobních údajů a práva na svobodu projevu v souvislosti s médii (viz dále o střetu těchto práv).

S uvedenou směrnicí souvisí i další dokument EU, návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů).²⁵⁷ Toto nařízení má odpovídat výše zmiňované směrnici a navíc má reflektovat vývoj, který v Unii za téměř 20 let účinnosti směrnice nastal. Především pak mají být zakomponována ustanovení, která by reflektovala vzestup internetu jako prostředku komunikace a která by zavedla, konkrétně v čl. 17 obecného nařízení o ochraně údajů tzv. právo být zapomenut. K tomuto právu Návrh obecného nařízení o ochraně údajů uvádí: „*Subjekty údajů by především měly mít právo na to, aby jejich osobní údaje byly vymazány a nebyly dále zpracovávány, pokud tyto údaje již nejsou potřebné pro účely, pro které byly shromážděny nebo jinak zpracovány, pokud subjekty údajů odvolaly svůj souhlas se zpracováním nebo pokud vznesly námitku proti zpracování osobních údajů, které se jich týkají, nebo pokud zpracování jejich osobních údajů není slučitelné s tímto nařízením z jiných důvodů. Toto právo je obzvláště důležité v případech, kdy subjekt údajů dal svůj souhlas v dětském věku, aniž by si byl v plném rozsahu vědom rizik spojených se zpracováním údajů, a později chce tyto osobní údaje zejména na internetu odstranit. Další uchování údajů by však mělo být přípustné, pokud je to nezbytné pro účely historiografického, statistického a vědeckého výzkumu, z důvodů veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví, pro výkon práva na svobodu projevu, pokud to vyžaduje zákon nebo pokud existuje důvod pro omezení zpracování údajů namísto jejich výmazu.*“²⁵⁸

Pokud bychom se vrátili zpět k čl. 7 Listiny EU, z jeho vyjádření by se mohlo zdát, že výše uvedené právo nemá žádné limity, tedy že se nejedná o tzv. kvalifikované právo, jako tomu bylo v předchozích člancích mezinárodních smluv upravujících právo na soukromí. Nicméně i k tomu se vyjadřují Vysvětlení, a to v tom smyslu, že toto právo může být omezeno stejnými omezeními, která jsou stanovena v čl. 8 Evropské úmluvy. V souvislosti s uvedeným bychom měli doplnit, že v čl. 52 odst. 1 Listiny je stanoveno, že *[k]aždé omezení výkonu práv a svobod uznávaných touto Listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého*. Při posuzování zásahu do práva na soukromý život postupuje Soudní dvůr EU zjednodušeně následovně. (V rámci řízení o předběžné otázce) Soud-

257 Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM/2012/11 ze dne 25. 1. 2012, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů), dále jen „Návrh obecné nařízení o ochraně údajů“.

258 Bod 53 Návrhu obecné nařízení o ochraně údajů.

ní dvůr EU ve své praxi nejprve zkoumá, v souladu s čl. 8 Evropské úmluvy, zda je zájem, o jehož ochranu má jít, pod ochranou předmětného článku. Poté zjišťuje, zda dochází k zásahu do tohoto práva. Následuje zhodnocení, zda je zásah odůvodněný, tedy zda je zásah stanoven zákonem, zda sleduje jeden nebo několik legitimních cílů stanovených v odstavci 2 čl. 8 Evropské úmluvy, a v neposlední řadě, zda je nezbytný v demokratické společnosti pro dosažení tohoto nebo těchto cílů, tedy zda je přiměřený. Při hodnocení Soudní dvůr neopomíná, že vnitrostátním orgánům je v tomto případě dána určitá míra uvážení, jejíž rozsah závisí na účelu a vlastním charakteru zásahu.²⁵⁹

Svoboda projevu

Svoboda projevu je zaručena čl. 11 Listiny EU, který zní:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.

2. Svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována.“

Čl. 11 Listiny EU chrání s odkazem na čl. 52 odst. 3 Listiny EU právo na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Evropské úmluvy. Konkrétně chrání svobodu zastávat názory, svobodu přijímat informace nebo myšlenky a svobodu šířit informace nebo myšlenky. Z judikatury ESLP plynou i jiné chráněné zájmy jako právo na informace či právo nezveřejnit identitu novinářského zdroje apod.²⁶⁰

Ve srovnání s úpravou svobody projevu v ostatních mezinárodních dokumentech²⁶¹ se tato liší především tím, že nejsou explicitně stanoveny možnosti jejího omezení. Jsme tedy ve stejné situaci jako v případě práva na soukromý život. I v tomto případě se uplatní ust. čl. 52 odst. 3 o výkladu, který má být v souladu s článkem 10 Evropské úmluvy upravující svobodu projevu, tedy i limity daného práva by měly být aplikovány v souladu s Evropskou úmluvou. Na uvedené navazuje již výše citovaný čl. 52 odst. 1 Listiny. Konkrétně se tedy jedná o to, že zásahy mohou být do práva na svobodu projevu činy ze strany státu pouze na základě zákona, v souladu s legitimními cíli uvedenými explicitně v čl. 10 odst. 2 a pouze za předpokladu, že je takový zásah nutný v demokratické společnosti. Výraz „povinnosti a odpovědnost“ v limitační klauzuli při

259 Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2003, *Rechnungshof proti Österreichischer Rundfunk a další a Christa Neukomm a Joseph Lauermann proti Österreichischer Rundfunk*, ve spojených věcech C-465/00, C-138/01 a C-139/01, odst. 72–90.

260 KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan; BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 996.

261 Čl. 10 Evropské úmluvy, čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

výkladu čl. 10, resp. č. 11 Listiny EU, znamená, že je potřeba u některých kategorií osob výrazněji regulovat výkon svobody projevu (jako např. u novinářů, u kterých ESLP vyžaduje dodržovat etické standardy).²⁶²

Co je další změnou oproti dvěma předchozím dokumentům, Evropská unie garantuje svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků. Tímto jde tedy nad rámec úpravy v Evropské úmluvě, která explicitně toto nezaručuje. Ve Vysvětleních k článku 11²⁶³ se můžeme dočíst, že tato širší úprava je založena na judikatuře Soudního dvora týkající se televizí, konkrétně na rozsudku Soudního dvora ze dne 25. 7. 1991, *Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda and others*, C-288/89, [1991] ECR I-4007 a Protokolu o systémech veřejného televizního vysílání v členských státech připojeného k Smlouvě o ES a na směrnici Rady 89/552/EC (tato byla nahrazena směrnicí o audiovizuálních mediálních službách, viz níže).

Další právní předpis EU upravující svobodu projevu, je směrnice o audiovizuálních mediálních službách²⁶⁴, která má za cíl vytvořit právní rámec pro poskytování přeshraničních audiovizuálních mediálních služeb. Dopadá na poskytovatele mediálních služeb, kteří jsou vymezeni v čl. 1 odst. 1 písm. d) směrnice²⁶⁵ a věcně dopadá na audiovizuální mediální služby v širokém slova smyslu.²⁶⁶ Tato směrnice je založena na *svobodě příjmu a nebránění dalšímu přenosu audiovizuálních mediálních služeb z jiného členského státu*, zároveň však zavádí omezení, a to v případech, kdy *audiovizuální mediální služby obsahují podněcování k nenávisti na základě rasy, pohlaví, náboženského vyznání nebo státní příslušnosti*, a dále zavádí různé limity pro jednotlivé skupiny audiovizuálních mediálních služeb, jako například *audiovizuální obchodní sdělení nesmějí narušovat lidskou důstojnost, být diskriminační, podporovat chování hrubě narušující životní prostředí apod. a televizní pořady mají být v souladu s ochranou nezletilých osob*. Dále směrnice zdůrazňuje důležitost plurality médií, upravuje podporu nezávislých televizních pořadů, právo novinářů a zpravodajských organizací na přístup ke struč-

262 KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jan; BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1064.

263 Vysvětlení k Listině základních práv a svobod, jak vyplývá ze změn provedených Lisabonskou smlouvou (2007/C 303/02), vysvětlení k článku 11.

264 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách)

265 Poskytovatelem mediálních služeb je myšlena "fyzická nebo právnická osoba, která má redakční odpovědnost za výběr audiovizuálního obsahu v audiovizuální mediální službě a určuje způsob organizace této služby.

266 Za audiovizuální mediální službu se považuje buď televizní vysílání (mezi něž se řadí i teleshopping), nebo audiovizuální mediální služba na vyžádání, nebo audiovizuální obchodní sdělení.

ným výtahům pro účely krátkých zpravodajských příspěvků po celé EU a právo na odpověď v televizním vysílání. Podstatou práva na odpověď má být, že *jakákoli fyzická nebo právnická osoba musí mít bez ohledu na státní příslušnost, jejíž legitimní práva, zejména čest a dobrá pověst, byla poškozena uvedením nepravdivých skutečností v televizním pořadu, právo na uveřejnění odpovědi nebo na obdobný prostředek nápravy.*²⁶⁷

Na úrovni EU, resp. jejich členských států patří v této době k nejpálčivějším problémům souvisejícím se svobodou projevu médií její omezování některými z členských států, ke kterému dochází různými formami, nejčastěji přijímáním zákonů omezující novináře ve zveřejňování záležitostí spadajících do veřejného zájmu.²⁶⁸ Jsou to ale právě členské státy, které mají primárně chránit svobodu projevu médií, zakotvenou, jak již bylo uvedeno, mimo jiné v Listině EU. Hlavním důvodem pro ochranu v čl. 11 Listiny EU je, že média jsou jeden ze základních prvků demokratické společnosti a napomáhají k veřejné debatě nad tématy veřejného zájmu. Je tedy i v zájmu států chránit svobodu projevu médií. Pokud není svoboda a pluralita sdělovacích prostředků ze strany členského státu respektována, pak by měla zakročit EU. K tomu, že je omezování svobody projevu médií aktuálním tématem, slouží jako důkaz i usnesení Evropského parlamentu²⁶⁹, která kritizují praktiky členských států v této oblasti. A dále iniciativa evropských novinářů, podporována komisařkou Vivian Redingovou, v jejímž rámci vznikla tzv. Evropská charta svobody tisku²⁷⁰, která prohlašuje 10 základních práv novinářů a médií. Nelze také nezmínit Zprávu o svobodných a pluralistických médiích k udržení demokracie v Evropě, která byla vytvořena s ohledem na argumenty, proč by se měla EU zaměřit na ochranu médií a jejich svobody projevu.²⁷¹

267 Čl. 28 odst. 1 směrnice o audiovizuálních mediálních službách.

268 A free and pluralistic media to sustain European democracy, s. 15. *European Commission – Media Freedom and Pluralism* [online]. January 2013 [citováno 13. 9. 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/high-level-group-media-freedom-and-pluralism>.

269 Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. 3. 2011 o mediálním zákonu v Maďarsku, P7_TA(2011)0094, nebo také např. starší usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. 4. 2004 o nebezpečí porušování svobody projevu a informací v Evropské unii a zejména v Itálii (čl. 11 odst. 2 Listiny základních práv (zpráva poslankyně Boogerd Quaakové), nebo také Rozpravy. *Evropský parlament* [online]. 7. 9. 2010 [citováno 11. 9. 2013]. Dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20100907+ITEM-016+DOC+XML+V0//CS>.

270 Evropská charta svobody tisku. *European Charter on Freedom of the Press* [online]. 25. 5. 2009 [citováno 20. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.pressfreedom.eu>.

271 A free and pluralistic media to sustain European democracy. *European Commission – Media Freedom and Pluralism* [online]. Leden 2013 [citováno 13. 9. 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/high-level-group-media-freedom-and-pluralism>.

Střet ochrany soukromí a svobody projevu médií

Jak bylo naznačeno ve výše uvedeném rozboru práva na ochranu soukromí a práva na svobodu projevu na úrovni EU, tato by měla mít stejný, příp. vyšší standard ochrany, než je tomu u práv zakotvených v Evropské úmluvě. Co je ale potřeba zdůraznit je, že tato práva nejsou v Evropské unii zaručena samostatně, jak je tomu v případě Rady Evropy či OSN. Evropská unie může daná práva chránit pouze v souvislosti s uplatňováním práva EU.²⁷² Právo EU je uplatňováno v těch oblastech, ve kterých má EU pravomoci svěřené jí Smlouvou o fungování Evropské unie a Smlouvou o Evropské unii.²⁷³ Pokud by měla EU také obecné pravomoci v oblasti ochrany lidských práv, vznikl by druhý, totožný systém s Radou Evropy, což by znamenalo zbytečně duplicitní ochranu lidských práv v prostředí evropských států. V každém případě, co se týče jednotlivých směrnic uvedených v rozboru, ty musejí být v souladu s Listinou EU (čl. 51 odst. 1 Listiny EU) a členské státy je musí transponovat v souladu s jejich cíli a Listinou EU. V případě střetu dvou základních práv v rámci právní úpravy EU, musí být tento střet vyřešen tak, aby byl sledován cíl dané úpravy a zároveň, aby byla práva dána do souladu. V tomto případě již mohou být využívána pravidla obsažena v Listině EU.

„Čistý“ střet práva na soukromí jednotlivce a svobody projevu médií např. v rámci difamačních sporů, jaký jsme mohli vidět v předchozích dvou kapitolách, v judikatuře Soudního dvora nenacházíme. Je to dáno zřejmě především výše zmiňovaným faktem, tedy, EU nebyla vytvořena jako organizace k ochraně lidských práv. Soudní dvůr není jako ESLP vykladačem lidskoprávní úmluvy, nýbrž se především a v první řadě zabývá otázkami fungování vnitřního trhu a až v souvislosti s nimi by měl následně řešit případný střet se základními právy zaručenými Listinou EU. „Jakýsi“ střet práva na soukromí jednotlivce a práva na svobodu projevu médií nalézáme v judikatuře Soudního dvora v zásadě pouze v rámci řízení o předběžné otázce. V tomto případě pokládají soudy jednotlivých členských států v rámci vnitrostátních řízení dotazy ohledně inter-

272 Čl. 51 odst. 1 Listiny EU: „*Ustanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Respektují proto práva, dodržují zásady a podporují jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách.*“

Čl. 51 odst. 2 Listiny EU: „*Tato listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.*“ Srov. ROSAS, Allan. The Applicability of the EU Charter of Fundamental Rights at National Level. In: BENEDEK, Wolfgang – BENOIT-ROHMER, Florence – KARL, Wolfram – KETTEMANN, Matthias C. – NOWAK, Manfred. *European Yearbook on Human Rights 2013*. Vídeň: NWV Verlag GmbH, 2013, s. 99–101.

273 Čl. 5 Smlouvy o Evropské unii.

pretace ustanovení právních předpisů přijatých orgány Evropské unie, které dopadají na vnitrostátní spor.²⁷⁴ Konkrétně byl v judikatuře řešen střet těchto práv v souvislosti s ochranou osobních údajů, kterou EU zakotvuje mj. ve směrnici o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Ta v čl. 9 předpokládá možný střet práva na soukromí, resp. práva na ochranu osobních údajů a práva na svobodu projevu a uvádí, že „[č]lenské státy stanoví pro zpracování osobních údajů prováděné výlučně pro účely žurnalistiky nebo uměleckého či literárního projevu, odchylky a výjimky z této kapitoly a z kapitol IV a VI, pouze pokud se ukáží jako nezbytné pro uvedení práva na soukromí do souladu s předpisy upravujícími svobodu projevu.“²⁷⁵ Mezi rozsudky k této problematice patří např. rozsudky ve věcech *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEDM) proti Administración del Estado*²⁷⁶, *Bodil Lindqvist*²⁷⁷ nebo rozsudek *Satakunnan Markkinapörssi a Satamedia*²⁷⁸. Soudní dvůr v těchto případech mimo jiné uvedl, že zavedená úprava o ochraně osobních údajů, resp. ochrana soukromí může narážet na svobodu projevu, a tak je potřeba tato práva dát do souladu, a to ve smyslu směrnice. Tento úkol je přenesen na členské státy, které mají prostor pro uvážení, jak konflikt vyřešit.²⁷⁹ Konkrétně v případě žurnalistiky, která má být vykládána široce,²⁸⁰ musí státy stanovit určité výjimky a omezení z ochrany osobních údajů (dle čl. 9 směrnice o ochraně osobních údajů), které budou nezbytné pro soulad zmiňovaných dvou práv.²⁸¹ Z uvedeného vyplývá, že členské státy nemohou zakázat médiím obecně zpracovávat osobní údaje osob, o kterých píší a zveřejňovat je, a to pouze s odkazem na plnění povinností vyplývajících ze směrnice o ochraně osobních údajů. Došlo by totiž k neproporcionálnímu zásahu do práva na svobodu projevu médií. Soudní dvůr v jednom z případů stanovil např., že *pokud jsou údaje o příjmech z výdělečné činnosti a kapitálu, jakož i o majetku fyzických osob shromažďovány v rámci veřejných dokumentů finančních úřadů a tyto (v souladu s vnitrostátní úpravou) veřejně dostupné informace jsou následně zveřejněny v abecedním pořadí a podle příjmových kategorií, ve formě podrobných seznamů sestavených podle obcí [v časopisu],*

274 Čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

275 Čl. 9 směrnice o ochraně osobních údajů.

276 Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 24. 11. 2011, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEDM) proti Administración del Estado*, ve spojených věcech C-468/10 a C-469/10.

277 Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, *Bodil Lindqvist*, C – 101/01.

278 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. 12. 2008, *Satakunnan Markkinapörssi a Satamedia*, C – 73/07.

279 Tamtéž, bod 54.

280 Tamtéž, bod 56.

281 Tamtéž, body 55 a 56.

*musí být považováno toto zveřejnění za zpracování osobních údajů „výlučně pro účely žurnalistiky“ ve smyslu čl. 9 směrnice o ochraně osobních údajů, pokud je jediným účelem uvedené činnosti zpřístupnit veřejnosti informace, názory či myšlenky, což přísluší posoudit vnitrostátnímu soudu.*²⁸² Tedy jinak řečeno, média, pokud chtějí informovat veřejnost o informacích (příjmech jednotlivých občanů), které jsou dle vnitrostátního práva veřejné, nevztahuje se na ně ochrana osobních údajů (požadována směrnicí) a média mohou tyto údaje zveřejnit v časopise.

Specifické prostředí internetu

Prostředí internetu je velmi významným faktorem pro vznik, příp. zdokonalení právní úpravy na úrovni Evropské unie. Internet představuje totiž prostředí, které napomáhá fungování vnitřního trhu, obecně pak komunikaci v rámci EU, mezi státy, mezi jejich občany. Nutné to pak vede i k tomu, že tento dynamicky se rozvíjející prostor představuje mnohdy zároveň prostředí bez jasně stanovených pravidel, kde technický pokrok může znamenat odchýlení se od již regulovaných vztahů, a tedy zároveň nutnost přizpůsobit se těmto novým podmínkám. Díky internetu se doslova boří hranice mezi státy, a tak má Evropská unie mnohdy možnost upravovat oblasti, které nebyly do její působnosti původně zamýšleny. Touto oblastí je například ochrana osobních údajů na internetu, jejíž právní úprava v rámci EU je odůvodněna rozvojem vnitřního trhu, resp. volným pohybem služeb (na internetu) a s ním spojená nutnost této ochrany pro zajištění volného pohybu bez překážek. Vedle toho vzniká možnost samostatné ochrany médií a jejich práva na svobodu slova v rámci EU.²⁸³ Minimálně v souvislosti s oblastí difamačních sporů vzniklých např. z uvedení určitých informací na internetu, které v jednom členském státě mohou být v souladu s vnitrostátním právem, ale ve druhém členském státě již nemusí být.²⁸⁴ Důvody pro vznik právní úpravy v této oblasti v rámci EU je možná, ale nechtěná, fragmentace vnitřního trhu.

282 Tamtéž, bod 62.

283 EU si dala za úkol vytvoření nových instrukcí mimo jiné k ochraně svobody projevu novinářů online i offline, viz EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy. *Rada Evropské unie* [online]. 25. 6. 2012 [citováno 29. 9. 2013]. Dostupný z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf, také BENEDEK, Wolfgang. EU Action on Human Rights and Fundamental Rights in 2012. In: BENEDEK, Wolfgang – BENOIT-ROHMER, Florence – KARL, Wolfram – KETTEMANN, Matthias C. – NOWAK, Manfred. *European Yearbook on Human Rights 2013*. Vídeň: NWV Verlag GmbH, 2013, s. 61–62.

284 V této souvislosti se užívá pojem „libel tourism“, kdy si subjekt vybírá, kde jsou pro něj v rámci EU nejpříznivější podmínky pro podání žaloby za pomluvu, což mu prostředím internetu umožňuje.

3.4 Závěr

Obecně bychom mohli uzavřít, že mezinárodní mechanismy, které mají chránit v mezinárodních instrumentech zaručená práva, mají jednu společnou vlastnost – komplementaritu k vnitrostátním mechanismům. Je tedy především na daném státu a jeho orgánech, jakým způsobem budou řešit ochranu, střet a následné vyvažování práva na soukromí a práva na svobodu projevu (i když minimální standardy jsou uvedeny ve všech systémech, resp. jsou zformulovány rozhodovacími orgány těchto systémů). Nejdůležitější je přitom pro posouzení střetu výše uvedených práv, jaké jsou konkrétní okolnosti daného případu, a jak jsou tyto okolnosti posouzeny v souvislosti se situací v daném státě (důraz je tedy na způsob využití prostoru pro uvážení konkrétního státu).

Dále je možno uvést, že i přesto, že jsou mezinárodněprávní úpravy na jednotlivých úrovních v některých aspektech odlišné, zdá se, že se vytvořené systémy snaží v sobě navzájem nalézat inspiraci a přizpůsobit se těm zkušenostem, které se osvědčily. V tomto případě lze zmínit využívání obsáhlé judikatury ESLP jak v případě Soudního dvora EU, tak i na univerzální úrovni (ve zprávách zvláštních zpravodajů apod.).

Co se týče univerzálního systému ochrany práva na soukromí a svobody projevu a úpravy jejich střetu, můžeme vysledovat, že není, oproti systému založenému Evropskou úmluvou, tak rozvinutý. Konkrétně postrádá např. koncept rozlišování hodnotových soudů a faktických výroků, který sice ani na evropské úrovni není precizně vymezen, každopádně nabízí určité kritérium usnadňující určení, zda má projev požívat ochrany (ve vztahu k zasahování do práva na soukromí) či ne. Na univerzální úrovni žádný substitut tohoto rozdělení nenacházíme. Dalším negativem univerzální úrovně je nerozvinutá, resp. možná pouze nepřehledná jurisprudenc²⁸⁵, která znemožňuje potenciálním stěžovatelům zjistit, jak jsou vykládány neurčité obecné pojmy používané v Paktu v určitých případech a také jim znemožňuje nabýt právní jistoty (jako základního principu každého právního systému a protikladu libovůle), jak bude případně jejich případ rozhodnut.

S ohledem na internet musíme uvést, že snahy o jeho regulaci na mezinárodní úrovni, a tedy zajištění jak práva na respektování soukromí (a s ním související ochrana osobních dat, ochrana fotografií a videí s vlastním obrazem), tak práva na svobodu projevu (a s tím související ochrana šíření informací v různých formách), nebyly zatím

285 Na internetových stránkách jurisprudence Výboru OSN (http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=17) můžeme vyhledávat případy v zásadě pouze podle čísla stížnosti, podle státu, proti kterému je stížnost podána či podle data publikace. Podle čísla článku, jehož porušení bylo namítáno, a které je nejpřínosnější z hlediska stěžovatele, však vyhledávat možno není.

zcela úspěšné. Přitom právě mezinárodní platforma je ta nejvhodnější pro regulaci tak globálního fenoménu jako je internet. Existuje mnoho oblastí, které nebylo možno uchopit, natož zajistit ochranu práv jednotlivců. To se týká například efektivní ochrany před zásahem do soukromí zveřejněním intimních videí médii prostřednictvím internetu, jako tomu bylo v případě Mosley. Je otázkou, zda se bude společnost snažit přizpůsobovat právní regulaci internetu (ve virtuálním světě), té jaká panuje v reálném světě. Nebo naopak koncept ochrany soukromí prodělá podstatnou změnu a bude nakročeno spíše k jeho volnějšímu uchopení a proaktivnímu přístupu k právu na informace (což se zdá být nynějším vývojem). Jakkoliv, s odkazem na mezinárodní dokumenty Parlamentního shromáždění Rady Evropy o ochraně soukromí a osobních údajů lze říci, že mezinárodní úroveň se snaží jít směrem k uchopení virtuálního světa stejně, nebo minimálně podobně, jako je tomu u reálného světa. Efektivita však těmto dokumentům zatím chybí.

4 Ochrana súkromia vs. sloboda prejavu médií z pohľadu medzinárodného práva súkromného

4.1 Úvod

Ochrana súkromia vs. sloboda prejavu predstavuje problematiku mimoriadne zaujímavú, a to hneď z niekoľkých pohľadov. Je to téma, ktorá je vo veľkej miere ovplyvňovaná svojou podstatou, spočívajúcou v kolízii dvoch základných ľudských práv. Ako je vidieť z predchádzajúcich kapitol, takéto zakotvenie otvára debatu v rôznych rovinách úpravy práva vnútroštátneho, kde do úvahy prichádzajú nielen filozoficko-právne otázky na pôde ústavného práva, ale i otázky občianskoprávne a trestnoprávne. Navyše, pochopiteľne vzbudzuje táto problematika záujem právnikov na pôde medzinárodného práva verejného, kde deklarácia nutnosti dodržiavania oboch vyššie uvedených práv vychádza z medzinárodných dohovorov a k ich vyvažovaniu sa v konkrétnych prípadoch vyjadrujú medzinárodné inštitúcie, napr. Európsky súd pre ľudské práva. Pohľad na túto problematiku z ústavnoprávneho a medzinárodnoprávneho hľadiska prináša závery ohľadom vyvažovania a vzťahu týchto základných ľudských práv, čo má bezpochyby dôsledky na úpravu tejto problematiky v ďalšej oblasti, a to v medzinárodnom práve súkromnom. Hmotnoprávna úroveň, ktorá bola prezentovaná v predchádzajúcich kapitolách, tak stále nevyčerpáva zložitost' problematiky a v tejto časti bude prezentovaný ďalší rozmer, a to ochrana súkromia vs. sloboda prejavu z pohľadu medzinárodného práva súkromného.

Prípady porušovania súkromia osôb, a s tým často spojené narušanie ich osobnostných práv médiami, nadobúda v súčasnom svete často charakter presahujúci hranice jednej krajiny. Život znovu a znovu prináša nové prípady, ktoré vzbudia otázky a diskusie nad existujúcim stavom riešenia ochrany súkromia, osobnostných práv osôb a protistojacej slobode prejavu médií v medzinárodnom práve súkromnom. V nedávnej dobe tomu tak bolo po uverejnení fotiek polo obnaženej vojvodkyne z Cambridge, ktorá spolu so svojím manželom Princom Williamom podala žalobu proti francúzskemu vydavateľovi časopisu *Closer*. Ten uverejnil predmetné fotografie aj na svojich webových stránkach, čím došlo k ich okamžitému rozšíreniu²⁸⁶.

286 Bližšie k uvedenej kauze viď CUNIBERTI, Guilles. *Kate Provence Pictures: Online Symposium*. [online]. Conflicts of law .net. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2012/kate-provence-pictures-online-symposium/>

Aj tento prípad znovu ukázal, ako veľmi rozvoj doby prispieva ku vzniku difamácie s medzinárodným prvkom. Najväčší zásah do zabehnutých právnych riešení priniesol zrejme internet, ktorý vďaka svojej štruktúre umožňuje rýchlejšiu komunikáciu a sloboda prejavu človeka (či médií) má ďalekosiahle dopady. Distribúcia informácií nie je obmedzená fyzickými kópiami novín, ako tomu bolo v minulosti. Aj keď z hľadiska podstaty vecí dochádza na internete k rovnakým porušeniam ako pomocou tradičných médií, aplikácia tradičných pravidiel sa stáva náročnejšia. Ako Bigos uvádza: „*zdá sa veľmi obtiažné aplikovať na právne vzťahy vznikajúce na internete tradičné lokalizačné princípy, ktoré vyžadujú identifikáciu fyzických miest, kde sa vyskytol relevantný prvok vzťahu*“.²⁸⁷ K zamýšľaniu sa nad vhodnosťou súčasných riešení vedie aj samotný zvýšený počet deliktov difamácie. Vďaka týmto skutočnostiam de Groote uvádza, že internet predstavuje pre medzinárodné právo súkromné nočnú moru.²⁸⁸

Sloboda prejavu nikdy nebola jednoduchšia, naopak ochrana súkromia osôb vedie so súčasnými technológiami ťažký boj. Aj preto sa čím viac objavuje potreba ochrany osobnosti jedinca a jeho súkromia. Zachovávať, resp. znovu vytvárať rovnováhu medzi týmito ľudskými právami je nevyhnutné. Aj keď sa už viac krát ukázalo, že dosiahnuť vyvážené riešenie je neľahkou úlohou, vzdať tento boj, by prinieslo negatívne dopady na obe strany. Nájsť spoločnú cestu býva vďaka vplyvu národných tradícií, kultúry a hodnôt je komplikovanejšie, ako v prípadoch, kde podstatou právnych vzťahov je otázka rozdelenia rizík súvisiaca s ekonomickou činnosťou jednotlivých subjektov. V prípade porušovania osobnostných práv a súkromia ide o spoločenské hodnoty, ktoré vytvárajú obraz o fungovaní demokratickej spoločnosti. Vytvorenie pravidla pre výber rozhodného práva so sebou prináša kolízno-právnu predstavu o tom, ako sa má krajina vyrovnávať so vzájomnou tenziou týchto práv. Keďže týmto spôsobom reflektujú jednotlivé krajiny svoj postoj k fungovaniu demokracii ako takej, jedná sa o extrémne citlivú tému.²⁸⁹

Súčasný trend europeizácie medzinárodného práva súkromného, ako vyjadrenie snahy o regionálne zjednotenie prístupu v kolíznej a procesnej problematike, je značne ovplyvnený možnosťou, či nemožnosťou jednotného prístupu v hmotnoprávnej rovine. Ako vyplýva z predchádzajúcich kapitol, obe ľudské práva sú vnímané ako základné a ich zakotvenie v národných či medzinárodných úpravách je vyjadrením pochopenia a rešpektovania hodnôt spoločných demokratickým krajinám. Pozícia

287 BIGOS, Oren. Jurisdiction Over Cross-Border Wrongs on The Internet. *International and Comparative Law Quarterly*. [online].2005, Roč. 54. Č. 3. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3663451>. s. 602.

288 GROOTE de, Bertel. Jurisdictions problems regarding Internet torts: Critical Remarks. *Computer Law and Security Review*. 2009. č. 25. s. 448.

289 KUIPERS, Jan-Jaap. Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights. *German Law Review*. [online].2011, Roč. 12. s. 1682. . [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol12-No8/PDF_Vol_12_No_08_1681-1706_Kuipers.pdf.

oboch práv je zásadná a ich prípadný konflikt je nutné riešiť pomerovaním v konkrétnom prípade. O to ťažšie je vytvoriť neutrálne kolízne či procesné riešenie, ktoré by rešpektovalo záujmy oboch zúčastnených strán a predstavovalo vyvážený prístup. Kolízne riešenie predstavuje spôsob výberu najvhodnejšieho práva, ktorý bude použiteľný pre daný právny prípad a zákonodarca tak do neho premieta svoje predstavy o kolízne správnom riešení, ovplyvnené hmotnoprávnym postojom krajiny k danej problematike. Nepochybné ani pre národného zákonodarcu toto nie je jednoduchým počínom. O to viac je situácia komplikovanejšia, keď cieľom je vytvoriť unifikované pravidlo aplikujúce sa hneď na niekoľko krajín. Takáto situácia je pomerne častá v súvislosti s vytváraním jednotlivých unifikovaných predpisov v oblasti procesnej i kolíznej na pôde Európskej únie.

V tejto kapitole sa budeme venovať uvedenej problematike z pohľadu aplikácie právnych noriem pred českými orgánmi. Bližšie bude rozobratá procesnoprávna i kolíznoprávna úprava platná v Českej republike. Vzhľadom k tomu, že súčasťou nie sú len národné normy vytvorené českým zákonodarcom, ale aj a predovšetkým unifikované úijné predpisy, bude v nasledujúcich častiach rozobratá aj táto rovina úpravy.

V prvej časti sa budeme venovať procesnej stránke, ktorej hlavným cieľom je rozobrať aplikáciu nariadenia Brusel I²⁹⁰ pre prípady porušovania súkromia médiami. Keďže tento predpis unifikuje určovanie medzinárodnej právomoci v celej Európskej únii, a zároveň má ako nariadenie aplikačnú prednosť pred vnútroštátnou úpravou, predstavuje základný kameň právnej úpravy v tejto oblasti. Rozbor konkrétnych ustanovení sa nezaobíde bez analýzy judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej SDEÚ, alebo Súdny dvor), ktorá významne prispieva k výkladu jednotlivých pojmov, a tým k objasňovaniu aplikácie ustanovení nariadenia.

V druhej časti bude rozobratá súčasná kolízna úprava, to znamená oblasť výberu rozhodného práva pre prípady poškodenia súkromia osoby, alebo osobnostných práv médiami. Pozornosť bude smerovaná na českú národnú úpravu, vzhľadom k tomu, že neexistuje úijný predpis, ktorý by túto problematiku unifikoval. Napriek tomu, však snahy existujú aj v tejto oblasti, a preto súčasťou tejto podkapitoly bude aj analýza súčasného úijného stavu a možnosti vývoja v tejto oblasti.

4.2 Medzinárodné právo procesné

4.2.1 Podstata problému

Problematika medzinárodnej právomoci predstavuje významnú súčasť medzinárodného práva súkromného a je jednou z otázok, ktorá musí byť v rámci procesu

290 Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 zo dňa 22.12.2000, o súdnej právomoci, uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej nariadenie Brusel I)

žaloby v prípade s medzinárodným prvkom vyriešená. Ide jednak o určenie krajiny, ktorej súdy sú právomocné prerokovať daný prípad a ďalej, v prípade vydania súdneho rozhodnutia, proces jeho uznania a prípadného výkonu v krajine odlišnej od sudiska.

Dôsledky určenia, či výberu sudiska nie sú významné len z hľadiska procesnej stránky veci, pretože nerozhoduje len o samotnom sudisku a procesných normách (ktorých význam je taktiež pre výsledok sporu nezanedbateľný), ale aj o ďalších otázkach, ako o použití kolíznych noriem, a tým aj o rozhodnom hmotnom práve aplikovateľnom na právny prípad. Keďže platí zásada, že súd zásadne aplikuje svoje kolízne normy²⁹¹, výber resp. určenie sudiska má v tomto smere ďalekosiahle dôsledky predovšetkým za situácie, keď pre danú oblasť neexistujú unifikované kolízne normy a ani normy hmotné. Aj z toho dôvodu dochádza často k javu *forum shopping*.²⁹² V prípade difamácie s medzinárodným prvkom nadobúda *forum shopping* zvláštny rozmer, ktorý nespočíva len vo výhodách pre jednu stranu sporu, ale môže mať dopad aj na slobodu prejavu ako takú. Práve zjednotenie procesných i kolíznych noriem minimalizuje nežiaduce efekty s tým spojené.

V európskom prostredí a z pohľadu českého aplikujúceho orgánu je pre otázky medzinárodnej právomoci v prípadoch porušovania osobnostných práv človeka a jeho súkromia médiami smerodajný únijský právny predpis, spomínané nariadenie Brusel I. Vzhľadom k aplikačnej prednosti únijských predpisov sa toto nariadenie aplikuje prednostne pred vnútroštátnou úpravou. Najčastejšou situáciou pri porušení osobnostných práv bude prípad, keď osoba poškodená difamačnými informáciami bude žalovať vydavateľa, poprípade konkrétneho autora článku. V takom prípade sa aplikovateľnosť nariadenia Brusel I obmedzuje na prípady, keď má vydavateľ svoje sídlo v niektorej z krajín EÚ. Takýto prípad je však pre európske médiá pomerne častý. Do úvahy samozrejme prichádza aj opačná situácia, keď konanie zahájí vydavateľ, a to v prípade negatívnej deklarátornej žaloby, v ktorej sa bude domáhať určenia, že k porušeniu práva nedošlo. V takomto prípade obdobne platí podmienka bydliska žalovaného v niektorej z krajín EÚ zakotvená v čl. 2 nariadenia. V ostatných prípadoch bude musieť český súd aplikovať vnútroštátne predpisy, ku ktorým sa v stručnosti vyjadríme na záver podkapitoly.

291 Výnimku predstavujú prípady spätného odkazu, alebo predbežných otázok, kde súdy výnimočne môžu aplikovať kolízne normy cudzej krajiny. Bližšie viď KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, s. 157–172.

292 *Forum shopping* predstavuje jav, pri ktorom žalobca kalkuluje s možnosťami medzinárodného sudiska a pre svoju žalobu si vyberie také, ktoré najviac vyhovuje jeho sporu, či už z dôvodu procesných, alebo výsledne použitých hmotnoprávnych noriem. V súčasnosti je toto slovné spojenie často krát spájané práve s jeho negatívnym charakterom. Ďalej viď JUENGER K. Friedrich, *Forum shopping, Domestic and International. Tulane law review*. [online]. 1988–1989, roč.63., [cit. 06.09.2013]. Dostupné z : <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/tulr63&div=25&id=&page=>

Na úvod rozboru aplikácie procesných pravidiel pre prípady difamačného sporu s medzinárodným prvkom je dôležité ešte poznamenať, že nariadenie Brusel I, ktorého rozboru sa v najbližšej podkapitole budeme venovať, bude s účinnosťou od 1.1.2015 nahradené novým nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len nové nariadenie Brusel I)²⁹³, ktoré však pre nami rozoberané prípady ponúka totožné riešenie ako súčasne účinné. Preto budeme vychádzať z platného i účinného právneho predpisu, ktoré budeme používať pod pomenovaním nariadenie Brusel I. Navyše niektorá judikatúra SDEÚ, s ktorou budeme pri analýze pracovať, sa viaže ešte k predchodcovi nariadenia a to Bruselskému dohovoru. V takom prípade budeme používať pomenovanie Bruselský dohovor, alebo jednoducho dohovor.

293 Hoc súčasné nariadenie Brusel I predstavuje úspešný procesnoprávny predpis, ktorý významnou mierou prispieva ku súdnej spolupráci v občianskych a obchodných veciach, Komisia označila niekoľko nedostatkov v jeho fungovaní, ktorých odstránenie by umožnilo ešte viac zjednodušiť cezhraničné súdne spory a pohyb súdnych rozhodnutí. V rámci revízie tohto nariadenia bolo predstavených niekoľko návrhov, ktoré prinášali pomerne radikálne zmeny, napr. rozšírenie pôsobnosti nového nariadenia Brusel I na osoby žalované s bydliskom v tretích krajinách. K analýze možných úskalí zmien navrhovaných v Návrhu nařízení Evropského Parlamentu a Rady o príslušnosti a uznávaní a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach z roku 2010, [KOM(2010) 748] viď KOVÁČOVÁ, Lucia – KRÁLÍČEK, Jaroslav. Uznání a výkon rozhodnutí ve světle probíhající revize nařízení Brusel I. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 504–515; TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Revize nařízení Brusel I – otázky nad úpravou prorogace a litispendence. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vomáčka. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 780–787; DRLÍČKOVÁ, Klára – KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno, 2011. s. 526–550. Jednou z najvýznamnejších novinek vo výsledne prijatom novom nariadení Brusel I je zmena procesu výkonu a uznávania rozhodnutí, kde došlo k odstráneniu jedného zo základných krokov v tomto procese podľa súčasného nariadenia Brusel I – prehlásenia vykonateľnosti, tzv. *exauctor*. Tento krok má priniesť urýchlenie procesu uznávania a výkonu rozhodnutí. Taktiež dôjde k posilneniu autonómie vôle strán pri výbere súdiska, keď zvolené súdisko v prorogačnej dohode bude mať primárne výlučnú právomoc, ak sa strany nedohodnú inak. V súvislosti s úpravou litispendencie (prekážky veci začatej) v čl. 31 ods. 2, by to malo posilniť postavenie takto zvoleného súdiska.

4.2.2 Nariadenie Brusel I

Skráteným pomenovaním nariadenie Brusel I je označovaný základný procesný predpis, ktorého cieľom je zabezpečiť justičnú spoluprácu v občianskych a obchodných veciach v krajinách Európskej únie. Keďže sa jedná o dvojzložkovú úpravu, slúži jednak k určovaniu medzinárodnej právomoci a taktiež k procesu uznávaniu a výkonu rozhodnutí. Jeho úprava nie je zameraná výhradne na mimozmluvné záväzky, ba naopak určovanie právomoci platí obecné pre všetky typy nárokov spadajúcich pod vecnú pôsobnosť nariadenia²⁹⁴, ktorá je v pozitívnom zmysle vyjadrená, ako veci občianske a obchodné²⁹⁵. V prípade nároku na náhradu škody vo veci porušenia osobnostných práv sa jedná o vzťah poškodeného a médií, resp. konkrétneho vydavateľstva, čo spadá pod vymedzenie občianskoprávnej veci. Nariadenie Brusel I sa navyše bude aplikovať bez ohľadu na druh súdu, ktorý bude o uvedenom nároku rozhodovať.²⁹⁶

K určeniu resp. výberu sudiska dochádza podľa pravidiel zakotvených v kapitole druhej nariadenia. Ich systém je premyslený a okrem základného pravidla aplikovateľného takmer vždy²⁹⁷, umožňuje ďalšie varianty určenia medzinárodného sudiska.

Základné pravidlo zakotvené v článku 2 nariadenia Brusel I umožňuje žalovať každého žalovaného s bydliskom v krajine EÚ práve v tejto krajine. Je to vyjadrením obecného princípu *actor sequitur forum rei*, podľa ktorého žalobca so žalobou nasleduje žalovaného do jeho sudiska. V súvislosti s difamačnými spormi však tento variant nevyčerpáva možnosti určenia sudiska v prípade cezhraničných sporov. V ďalších ustanoveniach nariadenie zakotvuje možnosti právomoci pre špecifické prípady.²⁹⁸

Z týchto ďalších možností musí byť²⁹⁹ vylúčená tzv. špeciálna právomoc v čl. 8 až 21, pretože pravidlá tam zakotvené sa zameriavajú na ochranu slabšej strany a pre túto

294 Vecná pôsobnosť je vyjadrená v čl. 1 nariadenia Brusel I a to ako v pozitívnom, tak aj negatívnom zmysle. Pre bližší rozbor rozsahu pôsobnosti nariadenia odkazujeme na odbornú literatúru: viď MAGNUS, Ulrich – MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, xxvii.

295 Ďalej špecifikované Súdny dvorom Európskej únie v judikatúre. Viď Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 14.10.1976 vec C-29/76. *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 19.4.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

296 Viď článok 1 ods. 1 nariadenia Brusel I.

297 S výnimkou výlučnej právomoci zakotvanej v článku 22.

298 K podrobnejšiemu výkladu odkazujeme na odbornú literatúru. Napr.: ROZEHNALOVÁ, Naděžda – VALDHANS, Jiří – DRLIČKOVÁ, Klára – KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 220 a nasl.; viď MAGNUS, Ulrich – MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, xxvii.

299 vzhľadom na tematické zameranie publikácie

prinášajú výhodnejšie možnosti určenia medzinárodného sudiska. Strana poškodená by sa síce v prípadoch difamačných sporov mohla považovať za slabšiu stranu, ale nespadá pod veci spotrebiteľské, poisťné, pracovnoprávne, pre ktoré tvorcovia nariadenia toto priaznivejšie postavenie oproti obecnej právomoci určili.

Ďalšiu možnosť, ktorá sa na prípady difamačných sporov nevzťahuje, je výlučná právomoc. Táto možnosť pre taxatívne vymenované prípady v čl. 22 určuje sudisko bez ohľadu na bydlisko strán. Jednou z možností, ktorá prichádza ešte do úvahy aj pre problematiku difamačných sporov, je možnosť určenia sudiska dohodou strán. Keď sa vezme do úvahy, že vzťahy vznikajúce pri porušení osobnostných práv médiami majú charakter mimozmluvného vzťahu, pravdepodobnosť dohody je malá. Ostatne ako pri iných mimozmluvných záväzkoch.

Hlavná pozornosť je preto v súvislosti s porušením osobnostných práv a súkromia venovaná dvom ustanoveniam z nariadenia, a to čl. 2, čiže spomínanej obecnej právomoci a čl. 5, ktorý prináša alternatívnu možnosť pre žalobcu zvoliť si medzi miestom sudiska podľa obecnej právomoci a miestom, ktoré vyplýva z jednotlivých odsekov v čl. 5. Vzhľadom na to, že neexistuje konkrétny odsek, ktorý by určoval sudisko výhradne pre prípady porušenia osobnostných práv a súkromia osôb, podliehajú tieto spory pod obecné mimozmluvné vzťahy, čiže veci týkajúce sa protiprávneho jednanie v odseku 3. Napriek existencii jediného alternatívneho pravidla spoločného pre všetky typy mimozmluvných záväzkov však bohatá judikatúra SDEÚ interpretovala tento odsek v konkrétnom prípade porušenia osobnostných práv, takže pre aplikačnú prax existuje pomerne podrobné vodítko. Jeho vhodnosť bude v ďalších častiach predmetom analýzy.

4.2.3 Určovanie medzinárodnej právomoci v prípadoch porušovania osobnostných práv a súkromia médiami

Ak dôjde k porušeniu osobnostných práv a súkromia osoby médiami, najčastejší postup bude taký, že poškodená osoba bude žalovať vydavateľa konkrétneho média. Do úvahy však prichádza aj žaloba voči konkrétnemu autorovi článku. V oboch prípadoch môže žalobca postupovať v zmysle obecnej právomoci zakotvenej v čl. 2 a žalovať v mieste bydliska žalovanej osoby. Ak pôjde o právnickú osobu (najčastejšia situácia v prípade vydavateľstiev), jej bydlisko sa bude v súlade s čl. 60 nariadenia určovať podľa jej sídla, ústredia, alebo hlavnej prevádzkarne. Naproti tomu v prípade fyzických osôb neexistuje autonómna definícia a každý súd posudzuje podľa svojho národného práva, či má žalovaná osoba bydlisko na území krajiny súdu.³⁰⁰

Hoci nariadenie prináša toto riešenie ako základné pravidlo, pre žalobcu to zna-

300 Vid' článok 59 nariadenia Brusel I. Ak žalovaná osoba nemá bydlisko v krajine súdu, bude súd postupovať pri určení, či má bydlisko v inej krajiny podľa práva tejto inej krajiny.

mená nutnosť prispôbiť sa procesným normám krajiny žalovaného. Pre žalovaného naopak táto situácia predstavuje zväčša najvýhodnejšie riešenie, a to predovšetkým z dôvodu znalosti procesných noriem, blízkosti sudiska, právnej pomoci atď.

Podmienka bydliska žalovaného v niektorej z krajín EÚ nie je dôležitá len pre aplikáciu čl. 2 nariadenia Brusel I, ale musí byť splnená aj v prípade odklonenia sa od obecnej právomoci k alternatívnej.³⁰¹

Existencia alternatívnych pravidiel je odôvodnená úzkou väzbou medzi súdom podľa toho určeným a predmetným právnym sporom. Táto podmienka je zakotvená priamo v Preambule nariadenia, v bode 12. Existencia blízkej nadväzujúcej skutočnosti, ktorá je rozhodujúca pre založenie alternatívnej právomoci odôvodňuje v zmysle zabezpečenia riadneho výkonu spravodlivosti a efektivity súdnych konaní, odklonenie sa od domicilu žalovaného. Úzka väzba medzi sporom a sudiskom prináša niekoľko procesných výhod pre rozhodujúci orgán, ako napr. výhody súvisiace s dokazovaním apod. Existencia užšieho vzťahu však automaticky neznamená prednostnú aplikáciu čl. 5 voči obecnej právomoci. Aj v prípade, že sú splnené podmienky pre využitie čl. 5, žalobca túto možnosť využiť nemusí. Voľba medzi obecnou a alternatívnou právomocou teda spočíva na ňom. Rozhodnutie o využití a oprávnenosti tohto riešenia by však vždy malo podliehať kontrole súladu s napĺňaním cieľov nariadenia. Ciele stanovené v Preambule nie sú len odôvodnením zakotvenia konkrétnych pravidiel v nariadení, ale predovšetkým slúžia ako vodítko pre ich aplikáciu a výklad týchto ustanovení pre orgány aplikujúce právo.

Keďže alternatívna právomoc zo svojej podstaty predstavuje výnimky voči základnému pravidlu, môže byť použitá len v prípadoch, keď dôjde k napĺňaniu požiadavky predvídateľnosti takéhoto riešenia pre strany sporu. Je to základná vlastnosť, ktorú by procesné riešenie s cieľom zabezpečiť právnu istotu strán, malo splňovať. V súvislosti s tým by mala byť interpretácia pojmov reštriktívna a sledovať tak účel konkrétneho ustanovenia. Keďže ustanovenia nariadenia Brusel I prinášajú k jednému právnemu sporu viacero právomocných fór, ktoré si navzájom konkurujú³⁰², zároveň by sa malo pri aplikácii pravidiel alternatívnej právomoci predchádzať vzniku súbežných súdnych konaní a vzniku odporujúcim si rozhodnutiam.

V nasledujúcej časti ponúkame rozbor ustanovenia alternatívnej právomoci pre prípady porušenia osobnostných práv a súkromia. Ako už bolo uvedené, táto analýza sa nezaobíde bez rozboru judikatúry Súdneho dvora, ktorá prináša interpretáciu pravidla pre tieto prípady. Cieľom je objasniť výsledne nastolené pravidlo a zároveň poukázať na úskalia interpretácie zavedenej Súdny dvorom.

301 Vid' článok 5 prvá veta: „Osobu s bydliskom na území členského štátu je možné žalovať v inom členskom štáte...“

302 FISHER I., David. *Defamation via Satellite – A European Law Perspective*. Hague: Kluwer Law International. 1998. s. 124.

4.2.3 Alternatívna právomoc zakotvená v článku 5 ods. 3 nariadenie Brusel I

Aplikácia tretieho odseku v článku 5 pre nami rozoberanú problematiku je odôvodnená tým, že pri vzťahoch vznikajúcich pri porušovaní súkromia a osobnostných práv médiami sa nejedná o porušenie povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy. V súlade s judikatúrou SDEÚ³⁰³, vzťahy, ktoré nevyplyvajú zo zmluvného záväzku spadajú pod veci mimozmluvné. Bude to teda článok 5 ods. 3 nariadenia, ktorý zakotvuje alternatívnu právomoc pre tieto prípady. Aj keď zastávame názor, že by si niektoré špecifické typy deliktov³⁰⁴ zaslúžili samostatné riešenie zohľadňujúce špecifiká prípadu, je to jediné alternatívne pravidlo vzťahujúce sa na mimozmluvné záväzky. Iné riešenie sa neobjavilo ani po revízii nariadenia Brusel I.³⁰⁵

Znenie článku 5 ods. 3 je nasledujúce:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v inom členskom štáte: vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá takýto nárok;“

Pre určenie sudiska je tak dôležité miesto vzniku mimozmluvnej zodpovednosti, resp. miesto jej možného vzniku. K formulácii tohto pravidla Bogdan uvádza, že sa zďaleka nejedná o jasné pravidlo, a preto k pochopeniu tohto pravidla nepochybne viac prispeje interpretácia Súdneho dvora, ako znenie článku samotné.³⁰⁶

Vďaka obecnej formulácii je toto pravidlo bez ďalšieho aplikovateľné len na niektoré prípady deliktov s medzinárodným prvkom. V praxi sa ukázalo, že aplikácia článku 5 ods. 3 je bezproblémová v prípadoch, keď sa všetky prvky deliktu viažu k jednému miestu. Je pomerne logické a jednoznačné určiť miesto deliktu napr. v prípade dopravnej nehody, kde existuje len jediné miesto, ktoré zakladá mimozmluvný nárok. Predpokladajme, že v takom prípade by došlo k porušeniu dopravných právnych predpisov, následkom čoho vzniká druhej strane vzťahu škoda. Určenie sudiska v čl. 5 ods. 3 je založené na lokalizácii miesta vzniku škodnej udalosti, čo nám v tomto prípade nečiní žiadne problémy.

303 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 27.9.1988, vec C-189/87. *Athanasios Kalfelis v Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others.*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 20.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. odsek 17.

304 Napr. zodpovednosť za škodu spôsobenú vadou výrobku, porušenie práv duševného vlastníctva, poškodenie osobnostných práv a súkromia.

305 V novom nariadení Brusel I bude určovanie medzinárodnej právomoci spadať pod článok 7 ods. 2 s totožným znením ako pravidlo súčasne platné a účinné.

306 BOGDAN, Michal. Private International Law Aspects of Trans-Border Invasion of Personality Rights by the Media. In: BEATER, Axel – HABERMEIER, Stefan. *Verletzungen von Persönlichkeitsrechten durch die Medien*. Tübingen: Mohr Siebeck. 2005. s 140.

Inak je však tomu v prípade distančných deliktov. Graziano uvádza definíciu týchto deliktov nasledujúco:

„*případy, keď osoba koná v jednej krajine (alebo dokonca viacerých krajinách) a škoda vznikne v inej krajine (alebo vo viacerých iných krajinách).*“³⁰⁷

Už z uvedenej definície vyplýva, že k jednotlivým udalostiam, ktoré v celku zkladajú mimozmluvný nárok, dochádza na rôznych miestach. Narušenie súkromia a osobnostných práv človeka médiami, toho býva často krát príkladom.

Vznik interpretačných i aplikačných problémov v súvislosti s článkom. 5 ods. 3 nariadenia Brusel I bol tak predpokladateľný. Hoc pre prípady difamácie s medzinárodným prvkom považujeme za určujúce rozhodnutia *Shevill*³⁰⁸ a *eDate*³⁰⁹, predchádza im ďalšia judikatúra, ktorá ich ovplyvnila a ovplyvnila tak aj interpretáciu samotného ustanovenia 5 ods. 3.

Prvým z rozhodnutí, ktoré sa zaoberalo interpretačnými nejasnosťami práve v súvislosti s distančným charakterom deliktu, bolo rozhodnutie vo veci *Bier vs. Mines*³¹⁰. V súlade s týmto rozhodnutím sa pod miestom, kde nastala škodná udalosť nerozumie iba miesto vzniku škody, ale aj miesto, kde nastala udalosť vedúca ku vzniku škody.³¹¹ K takému záveru došiel Súdny dvor v nadväznosti na skutkový stav v danej veci, kde k distančnému deliktu došlo z dôvodu poškodenia životného prostredia. Holandská záhradnícka spoločnosť, ktorá využívala na zavlažovanie vodu z Rýna utr-

307 GRAZIANO, Thomas K. The Law applicable to Product Liability: The Present State of the Law in Europe and Current Proposal for Reform. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 2005, roč.54, č.. 2 [cit. 06.07.2013]. s. 476. Dostupné z Hein Online: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq54&div=29&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.

308 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 7.3.1995, vec C – 69/93. *Fiona Shevill, Exora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 15.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

309 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

310 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 30.11.1976, vec C-21/76. *Handelskwekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 12.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

311 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 30.11.1976, vec C-21/76. *Handelskwekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 12.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 19.

pela škodu z dôvodu kontaminácie vody v rieke. Tú zapríčinilo jednanie francúzskej spoločnosti na francúzskom území. Súdny dvor zdôraznil, že deliktnej zodpovednosť môže vzniknúť len vtedy, ak je daná príčinná súvislosť medzi vzniknutou škodou a jednaním, ktoré vznik škody spôsobilo.³¹² Keďže z hľadiska súdneho konania a dokazovania môžu byť obe skutočnosti významné, nepovažuje Súdny dvor vhodné zvoliť pre určenie sudiska len jednu z nich.

Súdny dvor pritom špecifikoval interpretáciu škodnej udalosti obecné, čiže neobmedzil sa len na škody na životnom prostredí. Mnohé ďalšie rozhodnutia sa na túto konkretizáciu odvolávali a nebola spochybnená ani pre prípady porušenia osobnostných práv v rozhodnutiach *Shevill* a *eDate*. Rozhodnutie *Bier* reagovalo na pomerne jednoduché skutkové okolnosti, avšak vytvorilo pravidlo, na ktoré sa s obľubou odvolávali aj v často komplikovanejších prípadoch deliktov.³¹³ Napriek tomu, že je toto rozhodnutie zásadné, ešte stále nebolo možné aplikovať čl. 5 ods. 3 bez ďalšej interpretácie pre prípady porušenia osobnostných práv. Dôvodom je, že Súdny dvor síce stanovil, že žalobca si môže vybrať medzi miestom vzniku škody a miestom, kde došlo k udalosti vedúcej k vzniku škody, nie je však jasné, čo sa pod týmito skutočnosťami v prípade porušenia osobnostných práv médiami skrýva.

Problematika lokalizácie týchto miest tak prinútila položiť Súdnemu dvoru znovu otázku týkajúcu sa interpretácie ustanovenia 5 ods. 3 pre prípady porušenia osobnostných práv v rozhodnutí *Shevill v. Presse Alliance*³¹⁴. Skutkový stav, ktorý vyvolal nejasnosti ohľadom interpretácie pravidla, je možné zhrnúť nasledujúco. Pani Fiona Shevill a tri ďalšie spoločnosti ako žalobcovia podali proti francúzskemu vydavateľovi novín žalobu vo veci porušenia osobnostných práv a difamácie. Presse Alliance, ako žalovaný vydavateľ uverejnil vo francúzskych novinách *France-Soir* článok, v ktorom spojil uvedených žalobcov so sieťou drogových priekupníkov, pre ktorých mali žalobcovia prepierať špinavé peniaze. Pani Fiona Shevill, štátna občianka Anglicka s bydliskom v Anglicku, dočasne pracovala v priebehu roku 1989 v Paríži pre spoločnosť Chequepoint SARL, jedného zo žalobcov.

312 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 30.11.1976, vec C-21/76. *Handelswekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 12.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 16.

313 Zložitá aplikácia súvisiaca s identifikáciou miesta, kde vznikla udalosť vedúca k vzniku škody a miesta, kde škoda vznikla je typická aj pre iné typy deliktov, ako napr. zodpovednosť za škodu spôsobenú vadou výrobku, kde vo väčšine prípadov ide o distančný delikt.

314 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 7.3.1995, vec C – 69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 15.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Otázka v súvislosti s medzinárodnou právomocou vznikla z dôvodu podania žaloby vo veci difamácie pred anglickými súdmi v súvislosti so škodou, ktorú utrpeli v Anglicku, na čo žalovaný vydavateľ namietol, že tieto nemajú medzinárodnú právomoc k prerokovaniu prípadu. Svoju argumentáciu oprel o skutočnosť, že žiadna škodná udalosť v zmysle článku 5 ods. 3 nariadenia Brusel I v Anglicku nevznikla.

Fakticky došlo ku distribúcii novín France-Soir nie len na území Francúzska, čiže krajiny vydavateľovho sídla. Hoc prevažná väčšina výtlačkov (237 000 kusov) bola distribuovaná v tejto krajine, zhruba 15 500 výtlačkov smerovalo do ostatných európskych krajín, z toho 230 kusov do Anglicka. Napriek tomu žalovaný tvrdil, že škodná udalosť v zmysle čl. 5 ods. 3 nariadenia vznikla jedine vo Francúzsku.

Súdny dvor vo svojom rozhodnutí k položenej predbežnej otázke musel reagovať na situáciu, keď je v súvislosti so vznikom škodnej udalosti obtiažné identifikovať miesto, kde vznikla škoda. Pritom pochopiteľne vychádzal aj zo svojich predošlých rozhodnutí, keď rešpektoval interpretáciu miesta škodnej udalosti zakotvenú v rozhodnutí *Bier v. Mines* a zároveň limitáciu interpretácie miesta vzniku škody na miesta vzniku priamej škody, zakotvenú v rozhodnutí *Dumez*.³¹⁵ Ako sa ukázalo, nie je však úplne jednoduché aplikovať výsledky týchto rozhodnutí (predovšetkým *Bier v. Mines*), keď neexistuje zhoda na tom, ktoré miesta v konkrétnom prípade predstavujú miesto, kde nastala skutočnosť vedúca ku vzniku škody a kde je samotné miesto škody.

Generálny advokát Darmon vo svojom stanovisku zdôraznil, že napriek nezjednotenému postoju k identifikácii týchto miest v národných právnych úpravách, je možné v súvislosti s deliktom difamácie prostredníctvom novín identifikovať minimálne dve rozhodujúce kritériá. Jednak je to miesto publikácie, resp. tlače a na druhej strane miesto distribúcie, resp. sprístupnenie ostatným.³¹⁶

Vo svojom rozhodnutí došiel Súdny dvor k záveru, že pre prípady porušenia osobnostných práv v zmysle čl. 5 ods. 3, môže žalobca podať žalobu jednak pred súdmi krajiny, kde má vydavateľ novín sídlo, a zároveň pred súdmi každej krajiny, kde došlo k distribúcii spomínaného materiálu, a kde žalobca tvrdí, že utrpel škodu. Takto nastavená právomoc by však bola výrazne v prospech žalobcu, a preto zároveň Súdny dvor obmedzil rozsah právomoci v súvislosti so vzniknutou škodou, a to tak, že kým súdy v mieste vydavateľovho sídla sú právomocné k prerokovaniu celkového rozsahu

315 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 11.1.1990, vec C – 220/88. *Dumez France SA and Tracoba SARL v Hessische Landesbank and others*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 22.

316 Stanovisko Generálneho advokáta Darmona zo dňa 14.7.1994, vec C – 69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 20.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 41.

vzniknutej škody, súdy krajín, kde došlo k distribúcií hanlivého materiálu sú oprávnené prerokovať len škodu, ktorá vznikla v ich krajine.

Pri definovaní miesta, kde došlo k udalosti vedúcej ku vzniku škody pristúpil Súdny dvor k interpretácii podľa miesta vydavateľovho sídla. Takáto interpretácia úzko vychádza zo skutkového prípadu a analogicky je použiteľná pre prípady narušenia osobnostných práv inými médiami.³¹⁷ Je to miesto, kde došlo k rozhodnutiu o publikácii materiálu, čiže nepochybne miesto, ktoré úzko súvisí so vznikom deliktu. Nemusí však vždy ísť o miesto publikácie v zmysle návrhu generálneho advokáta.

Druhá možnosť súvisiaca s miestom vzniku škody sa opiera o distribúciu hanlivej informácie. Súdny dvor však bližšie nespresnil, či sa pod distribúciou rozumie len distribúcia vydavateľom, alebo aj akékoľvek následné rozšírenie materiálu. Hertz zdôrazňuje, že by sa malo prihliadať k rozumným očakávaniam vydavateľa.³¹⁸ To podporuje skutočnosť, že rozšírenie mimo krajiny vydavateľom zamýšľané a využitie týchto iných krajín ako skutočností rozhodujúcich pre založenie medzinárodnej právomoci, by do veľkej miery znížilo predvídateľnosť a pôsobilo by výrazne v prospech osoby poškodenej, ktorá by pochopiteľne mohla takéto riešenie zneužiť.

Súdny dvor sa v rozhodnutí neobmedzil na nutnosť prítomnej existencie reputácie osoby v tejto krajine, a to vzhľadom k tomu, že aj v prípade jej absencie môže mať hanlivá informácia také závažné dôsledky, že vyvolá vytvorenie negatívnej reputácie.

Medzi akademikmi i komentátormi sa objavovali názory nevhodného výberu relevantných skutočností, prostredníctvom ktorých dochádza ku lokalizácii miesta škodnej udalosti. Darmon uviedol, že tieto pochybnosti vznikli predovšetkým z dôvodu charakteru mimozmluvného záväzku, pretože ako najvýznamnejšie miesto pre vznik nemateriálnej škody sa často považuje domicil osoby.³¹⁹ Ďalšie názory spochybňovali relevanciu miesta publikácie, s názorom, že až v mieste distribúcie došlo k naplneniu skutočnosti, ktorá viedla k vzniku škody a taktiež k vzniku škody samotnej. Iný pohľad naopak potvrdzuje, že už miesto publikácie, by malo byť považované ako prvé a zároveň jediné miesto, kde dôjde k naplneniu oboch významných skutočností, teda nielen udalosti vedúcej ku vzniku škody, ale aj ku vzniku samotnej škody. Z hľadiska vzniku mimozmluvného záväzku sú však bezpochyby pre súdny spor relevantné jak miesto vydania materiálu, tak miesto jeho distribúcie.³²⁰

317 V prípade narušenia osobami inými, ako napr. fyzickou osobou prostredníctvom listu, by však bolo potrebné pri interpretácii zohľadniť odlišnosti prípadu a lokalizovať toto miesto napr. do miesta odoslania.

318 HERTZ, Ketilbjørn. *Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention*. Copenhagen: DJOF Publishing, 1998. s. 256.

319 Stanovisko Generálneho advokáta Darmona zo dňa 14.7.1994, vec C – 69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 20.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 42.

320 HERTZ, Ketilbjørn. *Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention*.

Vzhľadom k tomu, že ide o právomoc alternatívnu, využitie postupu podľa tohto ustanovenia má priniesť žalobcovi ďalšiu možnosť – alternatívu, vedľa obecnej právomoci. Interpretácia miesta škodnej udalosti v tomto prípade vzniku nemateriálnej škody obmedzujúca sa na bydlisko (sídlo) vydavateľa by viedla k tomu, že žiadna alternatíva by pre žalobcu neexistovala. Miesto distribúcie tak zabezpečuje vôbec možnosť reálnej voľby medzi obecnou a alternatívnou právomocou.

Pre otázku miesta vzniku škody vyplynula možnosť žalovať v niekoľkých krajinách, resp. vo všetkých krajinách, kde došlo k distribúcii hanlivého materiálu. Oproti tejto možnosti, sa však interpretácia mohla uberať aj iným smerom. Jednou z možností je zakotvenie tzv. *single publication rule*, ktoré dáva žalobcovi možnosť žalovať len v jednom mieste, a to pre celý nárok.³²¹ Aplikácia *single publication rule* síce umožňuje predchádzať vzniku viacerých súdnych konaní vychádzajúcich z rovnakého sporu, avšak taktiež znamená uprednostnenie iba jednej zo skutočností súvisiacich s deliktom. Z pohľadu jednoduchosti riešenia a centralizovania súdnych konaní sa takto nastavené pravidlo môže zdať výhodnejšie, avšak nezohľadňuje ostatné relevantné faktory, ktoré úzko súvisia s deliktom difamácie.

V prípade, že by Súdny dvor chcel pristúpiť na reštriktívnejší, ako ním poskytnutý výklad, ponúka sa možnosť zúžiť možnosť na žalovanie v mieste, kde vznikla podstatná časť škody. Obdobné riešenie bolo prijaté Súdny dvorom v rozhodnutí *Shenavai*³²² pre prípad zmluvných záväzkov, z ktorého vyplýva, že pre určenie medzinárodnej právomoci je rozhodujúca hlavná zmluvná povinnosť. Analogická aplikácia pre delikt difamácie však prináša niekoľko úskalí. Kým v prípade zmluvných záväzkov sudca pri posudzovaní hlavnej povinnosti vychádza zo zmluvy, pri hodnotení hlavnej, podstatnej časti škody v prípade difamácie sa nezaobíde bez hmotnoprávneho hodnotenia prípadu, napr. množstva výtlachov v obeh, posudzovanie reputácie osoby atď. Takýto postup bol však pri určovaní príslušného súdu pri alternatívnej právomoci niekoľko krát Súdny dvorom odmietnutý.³²³

Copenhagen: DJOFPublishing. 1998. s. 241.

321 Toto pravidlo je obecné používané v USA. Bližšie viď VICK W., Douglas – MACPHERSON, Linda. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. [online]. 1995–1996, roč.36, [cit. 24.5.2013]. Dostupné z: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/vajint36&div=31&id=&page=>. s. 986–987.

322 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 15.1.1987, vec C – 266/85. *Hassan Shenavai v Klaus Kreischer*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 04.07.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

323 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 29.6.1994. vec C – 288/92. *Custom Made Commercial Ltd v Stawa Metallbau GmbH*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 05.07.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. odsek 20. Taktiež Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa

Napriek tomu však, že alternatívna právomoc neslúži k ochrane slabšej strany, ukázalo sa, že Súdny dvor neprehliada záujmy jednotlivých strán.³²⁴ Na jednej strane dáva možnosť žalovať v mieste vydavateľovho sídla, čím uprednostňuje osobu, ktorá zapríčinila vznik škody a na druhej strane dáva možnosť žalovať v rôznych miestach distribúcie, čím naopak zvýhodňuje osobu poškodenú. Vo výsledku dáva však výber žalobcovi, ktorý pri výbere sudiska bude pravdepodobne kalkulovať vo svoj prospech. Ako už bolo uvedené, pri výbere iného miesta ako miesta vydavateľovho sídla, je však obmedzený vzniknutou škodu v konkrétnej krajine. Aj keď vo väčšine prípadov bude žalobcom práve poškodená osoba, je možná aj opačná situácia v prípade negatívnych určovacích žalôb.

Rozhodnutie *Shevill* bolo vydané v období, keď oblasti zverejňovania informácií vládli tradičné médiá. Internet už síce existoval ale jeho rozšírenie a možnosti, ktoré dnes ponúka bežným užívateľom, zďaleka neboli na takej úrovni. Postupne však aj médiá začali využívať jeho možnosti a k offline verzii svojich publikácií sa často pridávala aj online verzia, rozšírená o možnosti diskusií. Radikálne rozšírenie možných miest, kde sa osoby oboznámia s hanlivou informáciou vniesli pochybnosti do udržateľnosti pravidla *Shevill* na tieto prípady.

Rozhodnutie *Shevill* tak nebolo jediné, ktoré sa týkalo interpretácie čl. 5 ods. 3 v súvislosti s difamáciou. V roku 2011 vydal Súdny dvor rozhodnutie *eDate*³²⁵, ktorého skutkový stav sa opäť týkal uverejnenia hanlivej informácie, ale tento krát prostredníctvom internetu. V tomto rozhodnutí došlo ku spojeniu dvoch vecí, keďže išlo v oboch prípadoch o spor vyplývajúci z porušenia osobnostných práv médiami prostredníctvom internetu a o rovnakú predbežnú otázku.

Vo veci C-509/09 spor vyplynul z dôvodu, že spoločnosť eDate Advertising, so sídlom v Rakúsku, v roku 2007 stále uverejňovala na svojich internetových stránkach informáciu z dňa 23.8.1999, v ktorej identifikovala žalobcu a jeho brata ako osoby, ktoré v tom čase spáchali vraždu známeho herca. V roku 2007 žalobca vyzval spoločnosť eDate aby túto informáciu stiahla. Tá tak však neučinila a bol zahájený súdny spor pred nemeckými súdmi. Spoločnosť eDate však namietala medzinárodnú právomoc nemeckých súdov. Nemecký Bundesgerichtshof sa obrátil na Súdny dvor

22.3.1983. vec C – 34/82. *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 05.07.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. odsek 17.

324 HERTZ, Ketilbjørn. *Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention*. Copenhagen: DJOF Publishing, 1998. s. 238.

325 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

s predbežnou otázkou, a keďže položené otázky narážajú práve na diskutované otázky, považujeme ich za natolko významné, že položenú predbežnú otázku uvádzame na tomto mieste v plnom znení:

„1. Má sa formulácia ‚miesto, kde... by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody‘, ktoré sa uvádza v článku 5 bode 3 nariadenia..., vykladať v prípade (hroziaceho) porušenia práv na ochranu osobnosti obsahom internetových stránok v tom zmysle,

že dotknutá osoba môže podať žalobu na zdržanie sa konania proti prevádzkovateľovi internetových stránok bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte je prevádzkovateľ týchto stránok usadený, takisto na súdy každého členského štátu, v ktorom si možno internetové stránky prezerať,

alebo

je podmienkou právomoci súdov členského štátu, v ktorom prevádzkovateľ internetových stránok nie je usadený, aby existovala osobitná spojitosť napadnutého obsahu alebo internetových stránok so štátom sídla súdu (spojitosť s dotknutým štátom) presahujúca technické možnosti zobrazenia?“

Ďalej dopĺňa otázku, pre prípad, že je nevyhnutná osobitná spojitosť:

„2. Podľa akých kritérií sa táto spojitosť určuje?

Je rozhodujúce, či sú napadnuté internetové stránky svojím prevádzkovateľom cielene **zamerané** (aj) na užívateľov internetu v štáte sídla súdu, alebo postačuje, že existuje **objektívna spojitosť** medzi informáciami zobraziteľnými na internetových stránkach a štátom sídla súdu v tom zmysle, že podľa okolností konkrétneho prípadu, najmä na základe obsahu sporných internetových stránok, skutočne mohol alebo môže v štáte sídla súdu vzniknúť konflikt protikladných záujmov – záujmu žalobcu zachovať svoje práva na ochranu osobnosti a záujmu prevádzkovateľa vytvárať svoje internetové stránky a poskytovať informácie?

Je pri stanovení osobitnej spojitosti so štátom sídla súdu dôležitý počet zobrazení sporných internetových stránok v štáte sídla súdu?“³²⁶

V druhej veci C-161/10 namietali žalobcovia porušenie súkromia z dôvodu uvedenia informácie osobného charakteru na internetových stránkach, ktorých je žalovaná spoločnosť MGN prevádzkovateľom. Žaloba bola podaná pred francúzskymi súdmi, ktorých príslušnosť však žalovaná spoločnosť namietala. Francúzsky tribunal de grande instance Paris sa tak obrátil na Súdny dvor v podstate s rovnakou otázkou

326 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. odsek 24.

ohľadom interpretácie miesta škodnej udalosti, pričom pre prípad, že je potrebná osobitná, podstatná súvislosť uvádza výčet kritérií, z ktorých táto môže vyplývať. Jedná sa o nasledujúce:

„z počtu pripojení na spornú stránku z tohto prvého členského štátu, vyjadreného v absolútnej hodnote alebo pomerne vzhľadom na všetky pripojenia na uvedenú stránku,

z bydliska, či dokonca zo štátnej príslušnosti osoby podávajúcej žalobu z dôvodu porušenia jej práv na ochranu osobnosti, či vo všeobecnosti dotknutých osôb,

z jazyka, v ktorom je šírená sporná informácia, alebo z akejkoľvek inej skutočnosti, ktorá môže preukázať úmysel prevádzkovateľa tejto stránky obrátiť sa konkrétne na verejnosť tohto prvého štátu,

z miesta, kde došlo k uvádzaným skutočnostiam a/alebo kde boli vyhotovené fotografické snímky, ktoré boli prípadne uverejnené na internete.“³²⁷

Dotaz, ktorý položili národné sudy, je pochopiteľný a vyplýva z rozdielu medzi distribúciou tlačенých novín a uverejnením informácií na internete. Pri druhom variante nie je možné bez ďalšieho aplikovať čl. 5 ods. 3, a to ani s rozšírenou interpretáciou, ktorú ponúka *Shevill*. Rozdiel je predovšetkým v spôsobe šírenia informácie, pretože možnosti, ktoré technológia prináša spočívajú v prístupnosti informácie, ktorá v prípade internetu je len ťažko obmedziteľná a vydavateľ po uverejnení stráca možnosť kontroly nad informáciou. Takmer kdekoľvek na svete je možné sa s informáciou oboznámiť, a to bez ohľadu na to, či toto mal vydavateľ v úmysle.

Hlavnou otázkou tak ostáva, či je možné aplikovať resp. prispôbiť existujúce procesné pravidlá v súvislosti so zmenou spoločenských podmienok súvisiacich predovšetkým so šírením informácií na internete. To samozrejme nie je jediný rozhodujúci faktor, ale značne k tomu prispieva samotná globalizácia a možnosť jednotlivcov sa jednoducho presúvať po celom svete. V spojení týchto dvoch faktorov si tak osoby vytvárajú reputáciu na miestach mimo svoje bydlisko, a tak vznikajú ďalšie potenciálne miesta vzniku škody. Šírenie informácií prostredníctvom internetu prináša vznik nových právnych otázok súvisiacich predovšetkým s lokalizáciou právnych vzťahov, ktoré donedávna nebolo nutné riešiť v tak zásadných rozmeroch. Prostredníctvom internetu dochádza ku globálnemu šíreniu informácií, a to na základe jediného rozhodnutia a v jednom okamihu. Dokonca aj tradičné médiá majú takmer vždy svoju online verziu a územné rozdelenie ich pôsobnosti prestáva zohrávať úlohu. Nie len že sú tak vytvorené ideálne podmienky pre šírenie slobody prejavu, ale logicky na druhej strane môže mať materiál publikovaný na internete devastujúce účinky na súkromie

327 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10). In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 29.

osoby a jej reputáciu. Keďže škoda môže teoreticky vzniknúť kdekoľvek, vynára sa tak otázka vzniku „*tzv. multiple jurisdiction*“, čiže viacerých príslušných súdísk. V tejto súvislosti sa tak zároveň vynára otázka vhodnosti riešenia, ktoré prinieslo *Shevill* a aplikácie na prostredie internetu, ktorá je badateľná aj z položených predbežných otázok.

Súdny dvor vo svojom rozhodnutí vo veci *eDate* stál práve pred touto otázkou a rozhodol, že pri určovaní medzinárodnej právomoci pre prípady porušenia osobnostných práv a súkromia na internete je možné nadviazať na existujúcu judikatúru. Vychádzal teda z rozhodnutia *Shevill*, avšak jeho záver doplnil o ďalšie kritérium, ktoré odôvodňuje práve zmenami v súvislosti s existenciou internetu.

Rozhodol tak, že osoba, ktorá sa pokladá za poškodenú, môže podať vo veci porušenia osobnostných práv, súkromia a difamácie žalobu na náhradu celej nemajetkovej ujmy pred súdom krajiny, kde má vydavateľ tohto obsahu sídlo, alebo taktiež k súdom krajiny, kde sa nachádza *tzv. centrum záujmov* poškodeného. Ďalej môže byť žaloba podaná pred súdom každej krajiny, kde bola informácia prístupná, avšak tieto súdy sú príslušné len k rozhodovaniu o ujme spôsobenej na území členského štátu sídla súdu, u ktorého je podaná žaloba.

Naviazanie na rozhodnutie *Shevill* je badateľné na prvý pohľad, avšak v niektorých častiach sa líši. Súdny dvor jednak pre prípady podania žaloby v mieste vzniku škody nehovorí o požiadavke distribúcie, ale o prístupnosti informácie, čím reaguje na zmenu súvisiacu s publikáciou na internete. Druhá, zásadná zmena, je zavedenie novej skutočnosti zakladajúcej právomoc súdov krajiny v mieste *tzv. centra záujmov* poškodenej osoby.

Nielenže tak Súdny dvor zaviedol maximálne širokú interpretáciu miesta vzniku škody pre potreby založenia súdnej právomoci, ale dáva absolútnu možnosť žalobcovi podľa svojho uváženia voliť medzi miestom domicilu žalovaného a miestom svojho centra záujmov. Na toto rozhodnutie sa vzniesla vlna kritiky zo strany odborníkov³²⁸ a je pochopiteľná z viacerých dôvodov. Prevažná väčšina názorov kritizovala predovšetkým zavedenie extenzívnej interpretácie čl. 5 ods. 3 na prípady porušovania osobnostných práv prostredníctvom internetu. Objavili sa však aj opačné názory, kde napr. Bogdan obhajuje interpretáciu Súdneho dvora a uvádza, že „*toto rozhodnutie Súdneho dvora ukazuje, ako Súdny dvor prostriedkami kreatívnej interpretácie adaptuje ustanovenie, ktoré bolo originálne formulované pre mnohými rokmi pred vynájdением internetu... Takýto flexibilný a pragmatický prístup je vítaný i nevyhnutný.*“ Ďalej uvádza, že toto rozhodnutie je možné rozšíriť aj na iné typy médií, napr. rádio, či satelitnú televíziu.³²⁹

328 Vid' online diskusia: CUNIBERTI, Guilles. *Kate Provance Pictures: Online Symposium*. [online]. Conflicts of law .net. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2012/kate-provence-pictures-online-symposium/>

329 BOGDAN, Michal. Defamation on the Internet, *Forum Delicti* and the E-Commerce

V prvom rade sa tak zameriame na otázku distribúcie vs. prístupnosti informácie. Súdny dvor upustil od konceptu distribúcie materiálu, čo odôvodňuje jeho malou užitočnosťou v prostredí internetu, vzhľadom na to, že šírenie informácie na internete je v zásade univerzálne a bez ohľadu na úmysel vydavateľa.³³⁰ Generálny advokát Villalón uviedol, že: „*Na rozdiel od tlače, internetová stránka nevyžaduje predchádzajúce obchodné rozhodnutie o počte výtlačkov, ktorý sa bude distribuovať a už vôbec nie o počte výtlačkov, ktorý sa vytlačí, pretože šírenie je globálne a okamžité: ako je všeobecne známe, prezeranie internetových stránok je možné na ktoromkoľvek mieste na svete s prístupom na internet*“.³³¹

S odôvodnením nevhodnosti konceptu distribúcie je možné v zásade súhlasiť. Dickinson uvádza, že po takomto odôvodnení by však bolo očakávateľné konštatovanie Súdneho dvora o nevhodnosti a neaplikácii kritéria miesta vzniku škody pre internetové vzťahy, pričom odkazuje na charakter alternatívnej právomoci a jej postavenie ako výnimky k obecnej právomoci.³³² Nestalo sa tak a Súdny dvor priniesol maximálne extenzívny výklad miesta vzniku škody, čo v súvislosti s jeho odôvodnením v bode 40 rozhodnutia, kde odkazuje na skutočnosť, že pri alternatívnej právomoci musí byť zabezpečovaný riadny výkon spravodlivosti a užitočná a efektívna organizácia súdnych konaní, znie paradoxne. Súdny dvor sa vo svojom rozhodnutí nevyjadril bližšie k možnosti vyplývajúcej z otázky národných súdov ohľadom bližšej osobitej súvislosti. Keby pristúpil na restriktívnejší výklad, mohol obmedziť možnosť žalovať vo všetkých krajinách, kde je informácia prístupná na krajiny, ktoré vykazujú úzku súvislosť.

Keďže podľa rozhodnutia Súdneho dvora miesto vzniku škody môže byť kdekoľvek, predvídateľnosť žaloby pred niektorým súdom naberá rozmer, keď žalovaná osoba môže v skutku predvídať, že táto žaloba môže byť podaná kdekoľvek. Nagy označil

Directive: Some Comments on the ECJ Judgment in the eDate Case. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2011, xii, s. 485.

330 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 45–46.

331 Stanovisko Generálneho advokáta Villalóna zo dňa 29.3.2011, vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 17.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 44.

332 DICKINSON, Andrew. *By Royal Appointment: No Closer to an EU Private International Law Settlement?* [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z <http://conflictoflaws.net/2012/by-royal-appointment-no-closer-to-an-eu-private-international-law-settlement/>

takúto predvídateľnosť za predvídateľnosť v perverznom slova zmysle, keď vydavateľ môže predvídať, že bude resp. môže byť žalovaný v každej krajine.³³³ V prípade, ak sa jedná o zásah do súkromia verejne známej osoby (napr. zahraničnej celebrity), platí toto takmer bezvýhradne. To pochopiteľne kladie na vydavateľa, ako najčastejšie žalovanú osobu vysokú záťaž. Nahráva to naopak žalobcom, ktorý naopak v prípade celebrit môžu utpieť škodu na viacerých miestach.

Jedným z variant určenia právomoci v mieste vzniku škody, ktorý vyplýva aj zo znenia predbežných otázok položených národnými súdmi, bol aj koncept zameriavania sa vydavateľa na danú krajinu. Obdobný koncept je možné sledovať pri určovaní právomoci v spotrebiteľských veciach, kde sa priamo v texte nariadenia hovorí o zameriavaní sa podnikateľskej činnosti na konkrétnu krajinu. Hoc v predbežnej otázke zaznel aj tento návrh, Súdny dvor sa k nemu nevyjadril. Relevancia zameriavania sa bola vylúčená generálnym advokátom, ktorý sa odvoláva práve na neexistenciu zakotvenia tejto možnosti v znení článku 5 ods. 3 nariadenia od čl. 15 ods. 1 pri spotrebiteľských veciach. Ďalej uvádza problémy s dokazovaním subjektívnej vôle spojenej so zameriavaním sa, ktoré by značne znížovali efektivitu pravidla v praxi.³³⁴ K možnosti zameriavania sa ešte vrátíme pri hodnotení procesného riešenia.

Ešte negatívnejšie bol však prijatý koncept centra záujmov a možnosť poškodenej osoby žalovať v tomto mieste v rozsahu celej nehmotnej škody, ktorú utrpela. Za centrum záujmov osoby Súdny dvor označuje predovšetkým miesto jej obvyklého bydliska s tým, že iné indicie, ako napr. výkon profesijnej činnosti môže preukázať užšiu väzbu k inému štátu.³³⁵ Súdny dvor tak vytvára úplne nové kritérium, ktoré zakladá právomoc vedľa miesta, kde došlo k udalosti vedúcej ku vzniku škody a vedľa miesta vzniku škody a zároveň Súdny dvor označuje toto pravidlo za predvídateľné, pretože vydavateľ môže poznať v dobe uverejnenia miesto centra záujmov osoby, ktorej sa to týka. Tento argument je však málo presvedčivý predovšetkým pri verejne známých osobách

333 NAGY, Csongor István. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable law and Personality rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*. [online]. Roč. 8, č. 2. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2231949. s. 270.

334 Stanovisko Generálneho advokáta Villalóna zo dňa 29.3.2011, vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 17.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 62.

335 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 49.

(napr. celebritách), ktoré bývajú často terčom útokov zo strany médií. Pri osobách, ktoré vlastnia nehnuteľnosti na niekoľkých miestach po svete, pracujú vo viacerých krajinách, je pochopiteľne ťažko označiť a predvídať krajinu s hlavným centrom záujmov. Navyše vzhľadom k tomu, že sa centrum záujmov môže meniť aj v pomerne krátkom časovom horizonte vzhľadom k zmene práce, rodinnej situácie atď., vytvára to z neho pomerne premenlivý a nestabilný faktor. Zavedenie takto extenzívneho výkladu, ktorý prináša novú skutočnosť – centrum záujmov, na základe ktorého môže byť založená právomoc pre prejednanie celého rozsahu vzniknutej škody, je v rozpore s doterajšou judikatúrou, kde sa Súdny dvor vyjadril, že pravidlá pre alternatívnu právomoc si vyžadujú úzky výklad a naopak nedovoľujú taký výklad, ktorý presahuje prípady výslovne v nariadení predvídané.³³⁶ Reymond označuje možnosť založiť právomoc podľa centra záujmov poškodenej osoby za priveľmi jednostranne zameranú, aby mohla priniesť spravodlivé pravidlo.³³⁷ Gillies uvádza, že zakotvenie ďalšej alternatívy pre poškodeného vedľa čl. 5 ods. 3 a čl. 2 spočívajúcu v centre záujmov osoby za porušovanie princípu *actor sequitur* a výnimiek, ktoré pripúšťa.³³⁸ Značne nesúhlasné stanovisko k zakotveniu centra záujmov ako ďalšej skutočnosti pre stanovenie medzinárodnej právomoci prezentuje aj Dickinson. Ten obdobne uvádza, že vzhľadom k existujúcim možnostiam pre založenie medzinárodnej právomoci neexistuje potreba ďalšieho pravidla, ktoré navyše v takomto prípade spochybňuje predvídateľnosť pre strany sporu. Ďalej dodáva, že uvedená skutočnosť podkopáva ochranu žalovaného, ktorú mu prináša článok 2 nariadenia Brusel I.³³⁹

Ako je vidieť, Súdny dvor sa popasoval s interpretáciou obecného ustanovenia pre mimozmluvné záväzky, zakotvenom v čl. 5 ods. 3, posvojom. Postupne pomocou rozhodnutia *Shevill* a *eDate* špecifikoval miesto škodnej udalosti pre delikt porušovania osobnostných práv, súkromia osôb a difamácie jednak pre prostredie tradičných médií

336 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 16.07.2009. vec C – 189/08. *Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.4.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 22.

337 REYMOND, Michel. The ECJ eDate Decision: A Case Comment. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2011, xii, s. 501.

338 GILLIES, Lorna. Jurisdiction for Cross-Border Breach of Personality and Defamation: eDate Advertising and Martinez. *International and Comparative Law Quarterly*. [online]. 2012, vol. 61, č. 4, s. 1016. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=8727249&jid=ILQ&volumeId=61&issueId=04&aid=8727247&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=>

339 DICKINSON, Andrew. *By Royal Appointment: No Closer to an EU Private International Law Settlement?* [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z <http://conflictoflaws.net/2012/by-royal-appointment-no-closer-to-an-eu-private-international-law-settlement/>

ako aj internetu. Hodnotenie týchto riešení prinášame na záver podkapitoly venujúcej sa procesnému riešeniu.

4.2.4 Výber právomocného sudiska na základe ZMPS

V prípade ak je pred českými súdmi podaná žaloba vo veci porušenia osobnostných práv, alebo súkromia osoby médiami a nie je daný rozsah pôsobnosti nariadenia Brusel I, ani platnej medzinárodnej zmluvy, musí český súd posudzovať právomoc podľa vnútroštátneho predpisu, ktorým je Zákon č. 97/1963 Sb., o medzinárodnom právu súkromém a procesním (ďalej ZMPS)³⁴⁰. Ako už bolo vyššie uvedené, aplikácia nariadenia Brusel I zlyháva v prípadoch, keď žalovaná osoba nemá svoje obvyklé bydlisko v niektorej z krajín EÚ. Nemyslíme si, že by sa v praxi jednalo pre české súdy o častý prípad, ale do úvahy prichádza žaloba napr. ruského, či amerického vydavateľstva.

Ak sa bude poškodená osoba domáhať náhrady nemajetkovej újmy, určovanie medzinárodnej právomoci bude v rámci ZMPS podliehať jeho § 37, keďže predmetom bude majetkový nárok. Podľa tohto ustanovenia české súdy majú právomoc v prípade, že im náleží podľa českých predpisov (tj. procesného predpisu, konkrétne občanského soudního řádu) ich príslušnosť.

Ako Valdhans uvádza:

„ak je možné nájsť vecne, miestne a funkčne príslušný český súd, má tento súd tiež právomoc v zmysle oprávnenia súdnej sústavy určitého štátu voči súdnym sústavám iných štátov k rozhodnutiu konkrétneho sporu.“³⁴¹

Od 1.1.2014 bude súčasná úprava nahradená novou právnou úpravou, a to zákonom č. 91/2012 Sb., o medzinárodnom právu súkromém³⁴² (ďalej nový ZMPS). Nový ZMPS neprináša v tomto smere žiadnu zmenu. Hoc je ustanovenie na určovanie medzinárodnej právomoci zakotvené v § 6 nového ZMPS prináša rovnaké riešenie ako súčasný § 37 ZMPS.

4.2.5 Zhodnotenie procesného riešenia

Prípady difamácie, narušenia súkromia prostredníctvom médií vytvárajú v reálnom živote spleť vzťahy. Z toho dôvodu je mimoriadne náročné stanoviť jednoduché a jasné procesné riešenie, ktoré bude navyše predvídateľné a na druhej strane zabezpečí zohľadnenie všetkých relevantných faktorov daného prípadu. V prípade

340 Zákon č. 97/1963 Sb., o medzinárodnom právu súkromém a procesním. In: ASPI [právny informačný systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25.07.2013].

341 VALDHANS, Jiří. The Pitfall of Interpreting Rome II Regulation Consistently with Brussels I Regulation. *Jurisprudencia*, [online]. 2009, č. 2, s. 232. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.mruni.eu/en/mokslo_darbai/jurisprudencia/archyvas/?l=75253

342 Zákon č. 91/2012 Sb., o medzinárodnom právu súkromém. In: ASPI [právny informačný systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5.1.2013].

sporov z porušenia osobnostných práv médiami ide predovšetkým o hlavný faktor, že škoda vzniká na viacerých miestach, a zároveň má charakter nemateriálnej škody, ktorej hlavnými úskaliami je, že je ťažko identifikovateľná, oceníteľná a nahraditeľná.³⁴³ Je očakávajúce, že niektoré uvedené znaky procesného riešenia musia byť potlačené na úkor druhých.

Súdny dvor v pravidle *Shevill* a *eDate* vsadil na zohľadnenie čo najväčšieho počtu významných skutočností, čím do určitej miery znižuje predvídateľnosť riešenia. Hoc v oboch rozhodnutiach dochádza ku širokej interpretácii miesta škodnej udalosti, možnosť žalovať pred súdom každej krajiny, kde bol výtlačok distribuovaný podľa *Shevill* však aspoň čiastočne prináša predvídateľnosť riešenia. Jedná sa totiž o šírenie informácie teritoriálne identifikovateľné a výhodou je aj limitácia právomoci súdov krajín, v ktorých došlo k distribúcii len na prerokovanie rozsahu škody, ktorá vznikla v tejto krajine. Reymond uvádza, že takéto obmedzenie na posudzovanie lokálne utrpenej škody je vhodné z hľadiska potlačovania možnosti *forum shopping*.³⁴⁴ Čiastočne s týmto tvrdením súhlasíme, aj keď prax ukázala, že niekedy je z hľadiska priznaného odškodného výhodnejšie podať žalobu pred súdmi krajiny, kde postoj k odškodňovaniu je značne naklonený poškodeným osobám a je výhodnejšie žalovať v takej krajine napriek obmedzeniu nároku na náhradu škody tam utrpenej.³⁴⁵ Z hľadiska postupu súdnych konaní a vzniku prekážok, nemá súčasné založenie právomoci súdov jednotlivých krajín, kde bola škoda utrpená negatívne dopady. K nastúpeniu prekážky litispendencie³⁴⁶ nedochádza, pretože predmet žaloby – požadovaný nárok pred jednotlivými súdmi nie je totožný.

343 Stanovisko Generálneho advokáta Légera zo dňa 10.1.1995, vec C – 69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 28.4.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Odsek 9.

344 REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012-2013, xii, s. 207.

345 Bližšie viď: VICK W., Douglas – MACPHERSON, Linda. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. [online]. 1995-1996, roč.36, [cit. 24.5.2013]. s. 933–999. Dostupné z <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/vajint36&div=31&id=&page=>.

346 Prekážka veci začatej, ktorá by znamenala povinnosť súdu, pred ktorým bola zahájená žaloba neskôr, prerušiť konanie do doby, než prvý súd rozhodne o svojej právomoci. Pomocou takéhoto jednaní tak často dochádzalo k zahajovaniu taktických žalôb, s cieľom dosiahnuť časové zdržanie a dočasné zablokovanie druhej strany. Bližšie k problematike viď KOVÁČOVÁ, Lucia. *Litispendence v mezinárodním právu procesním*. Brno. 87 s. Diplomová práca. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

Súdny dvor však v rozhodnutí *eDate* išiel ešte ďalej a stupeň predvídateľnosti oproti *Shevill* znižuje tým, že umožňuje poškodenej osobe žalovať v každej krajine, kde je internetová stránka dostupná. Strana žalovaná, najčastejšie vydavateľ novín, sa tak musí pripraviť na možnosť žaloby v každej krajine, kde poškodenej osobe mohla vzniknúť škoda. Navyše, ak sa osoba rozhodne žalovať celý rozsah spôsobenej újmy, nemôže sa žalovaná strana spoľahnúť ani na pravidlo založené na bydlisku, resp. sídle žalovanej strany, keďže Súdny dvor poskytol žalobcovi možnosť priniesť túto žalobu aj pred súdy krajiny, kde sa nachádza centrum jeho záujmov.

Pravidlo zavedené rozhodnutím *eDate* nie je z tohto pohľadu možné považovať za vhodné riešenie pre určovanie medzinárodnej právomoci. Nejde len o slabú predvídateľnosť pre žalovaného, ale na druhej strane aj o možnosti rozsiahleho *forum shopping* pre žalobcu, ktorý je síce obmedzený vzniknutou škodou vo vybranej jurisdikcii, ale ako už bolo uvedené, v praxi to môže viesť k výberu najvhodnejšieho sudiska z pohľadu výšky odškodného, ktoré sa v danej krajine obvykle priznáva. Pri založení právomoci podľa kritéria prístupnosti to vedie k tomu, že verejne známa osoba sa takmer vždy môže dostať do tej „správnej“ jurisdikcie.³⁴⁷

Keďže Súdny dvor sa nevyjadril k vhodnosti, či nevhodnosti iných riešení dotazovaných v predbežných otázkach, nie sú jasné jeho argumenty proti takýmto riešeniam. Ide predovšetkým o obmedzenie pre založenie medzinárodnej právomoci z bežnej prístupnosti internetovej stránky na nutnosť zamerania sa vydavateľa na publikum v niektorej krajine. Ďalej súvisiaca otázka existencie osobitnej objektívnej skutočnosti. Súdny dvor označil kritériá pre posudzovanie ako jazyk, obchodné zameranie a ďalšie, za irelevantné.^{348 349}

347 Odmietnutie vhodnosti určovania medzinárodnej právomoci podľa prístupnosti prišlo aj zo strany odbornej verejnosti. Viď napr. REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 210–211; DICKINSON, Andrew. *By Royal Appointment: No Closer to an EU Private International Law Settlement?* [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z <http://conflictsoflaws.net/2012/by-royal-appointment-no-closer-to-an-eu-private-international-law-settlement/>

348 Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25.10.2011. vec C – 509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 16.6.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

349 Takýto prístup je badateľný aj v niektorých národných rozhodnutiach. Pre bližší rozbor viď REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 207–208.

Hoc aj generálny advokát toto riešenie odmietol z dôvodu absencie výslovného zakotvenia v texte nariadenia pre tieto prípady, domnievame sa, že úprava pravidiel do podoby zohľadňovania ďalších faktorov, by mohla byť vhodnejšia. Snaha určitým spôsobom obmedziť extenzívny výklad Súdneho dvora je badateľná u viacerých autorov. Nagy napr. navrhuje vylúčiť v takom prípade všetky krajiny, ktoré nevykazujú v konkrétnom prípade žiadnu užšiu súvislosť a pre založenie právomoci musí mať škoda, ktorá vznikla v týchto krajinách, podstatný charakter.³⁵⁰ Ďalšou možnosťou je podmienka zameriavania sa vydavateľa na publikom v tej ktorej krajine. Zakotvenie podmienky zameriavania sa považujeme za prínos určitej rovnováhy do vzťahu, kde sa pre osobu žalovanú zvyšuje právna istota ohľadom možného sudiska, a to na základe vyvíjania svojej online obchodnej činnosti. Možný model pre posudzovanie zameriavania sa v prípadoch porušenia osobnostných práv a súkromia prináša i Reymond.³⁵¹ Ten rozlišuje subjektívny a objektívny test zameriavania sa, pričom upozorňuje na negatíva spojené so subjektívnym testom, kde súdy nutne musia posudzovať úmysel žalovaného pri podnikateľskej činnosti. Za vhodnejší považuje objektívny test, ktorého základom je podľa Reymonda štruktúra web stránky žalovaného a jeho konkrétna online aktivita.³⁵² Jeho prístup je možné označiť za vhodný v tom zmysle, že pre objektívny test posudzovania zameriavania sa činnosti berie do úvahy rôzne skupiny faktorov, ktoré vo výsledku prinášajú komplexné zhodnotenie daného prípadu. Jednak ide o obecné faktory, bežné pre online činnosť (napr. počet zobrazenia stránok, jazyk stránky, prítomnosť stránky vo vyhľadávacích nástrojoch), ďalej obchodné faktory, analyzujúce obchodnú činnosť žalovaného na území krajiny, kde je stránka prístupná, a o ktorej sa tvrdí, že vydavateľ zameriava svoju činnosť na toto územie (napr. možnosť vstupovania do zmluvných vzťahov, prítomnosť reklamy na tomto území, obchodné aktivity mimo internet) a zároveň kritéria špecifické pre prípady porušovania osobnostných práv (rozsah reputácie žalobcu a obsah materiálu).

Pochopiteľne sa hneď môže objaviť argument proti tomuto modelu, z dôvodu prekročenia hranice, kde sa právomocný súd dostáva do oblasti hmotnoprávneho po-

350 NAGY, Csongor István. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable law and Personality rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*. [online]. Roč. 8, č. 2. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2231949. s. 252.

351 REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul.. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 215 a nasl.

352 REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul.. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 219.

sudzovania, napriek tomu považujeme to za vhodnejšie riešenie, ako v krajnom prípade existenciu neobmedzeného počtu súdísk pri pravidle založenom na prístupnosti webovej stránky. Vo faktickom dôsledku to totiž môže viesť k autocenzúre pri publikovaní, čo môže mať dopad na samotnú slobodu slova. Preto považujeme princíp zameriavania sa, ako podmienku pre založenie medzinárodnej právomoci, za jednu z vhodných ciest, ktorou by sa vývoj v oblasti mohol uberať.

4.3 Kolízna problematika

Problematika kolízneho práva predstavuje ďalšiu významnú oblasť právnej úpravy vzťahov s medzinárodným prvkom. V prípade sporu s medzinárodným prvkom nastupuje úloha kolízneho práva po výbere súdiska, keď konkrétny súd musí určiť rozhodné hmotné právo. Význam kolízneho práva spočíva v tom, že pre daný prípad sa určí podľa kolíznych noriem najvhodnejšie hmotné právo, podľa ktorého bude súd daný prípad posudzovať. Potreba unifikovaných kolíznych noriem sa objavuje a ich význam naberá na dôležitosti predovšetkým v prípade, keď neexistuje jednotná hmotnoprávna úprava, či zjednotený postoj krajín k vyvažovaniu dotknutých základných ľudských práv. Tu nastupuje sila Savignyho paradigmy o hodnotovej neutralite medzinárodného práva súkromného, podľa ktorej jeho úlohou je byť neutrálnym mediátorom v medzinárodných sporoch, ktoré vznikajú na pozadí rozličných právnych poriadkov, kultúr a hodnôt.³⁵³

Právomocný súd tak nebude automaticky aplikovať *lex fori* (svoje hmotné právo). Takáto automatická aplikácia by často bola nespravodlivá a neodpovedala by predstave účastníkov súkromnoprávneho vzťahu. Zároveň by ešte viac posilnila úlohu procesných noriem, pretože by sa jednalo o jediný rozhodujúci faktor, ktorý by mal vplyv na výsledok sporu.³⁵⁴ Okrem prístupu, ktorý preferuje aplikáciu *lex fori* pre prípady deliktneho jednania s medzinárodným prvkom, presadzuje sa ďalej tradičný hraniční určovateľ *lex loci delicti*, ako právo miesta deliktu, ďalej bližšie upresnené do podoby práva miesta, kde vznikla škoda (*lex loci damni infecti*), a miesta, kde došlo k jednaniu, ktoré zapríčinilo vznik škody (*lex loci delicti commissi*).³⁵⁵ Tieto miesta, kde nastali rozhodujúce skutočnosti pre vznik samotného deliktu, ďalej bývajú rôzne interpre-

353 THIEDE, Thomas. A Topless Duchess and Caricatures of the Prophet Mohammed. A Flexible Conflict of Laws Rule for Cross-Border Infringements of Privacy and Reputation. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 249.

354 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, s. 20.

355 Bližšie viď VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012, xiii, s. 113.

tované a do právnych úprav sa zakotvujú v podobe miesta, kde má poškodená osoba sídlo, alebo aj kde má sídlo osoba, o ktorej sa predpokladá, že porušila osobnostné práva, či súkromie. Ako už bolo uvedené, voľba medzi týmito rôznymi hraničnými určovateľmi býva do značnej miery ovplyvnená postojom k vyvažovaniu základných dotknutých ľudských práv.

Pokiaľ ide o rozbor účinnej právnej úpravy, ktorá z pohľadu českého aplikujúceho orgánu prichádza do úvahy, situácia je trochu iná, ako je tomu v procesnej oblasti, a to predovšetkým z pohľadu prameňov úpravy. Napriek tomu, že existuje unifikovaná úijná právna úprava pre výber rozhodného práva v oblasti mimozmluvných záväzkov v podobe nariadenia Rím II³⁵⁶, porušenie súkromia, osobnostných práv, vrátane difamácie predstavuje otázku vylúčenú z jeho pôsobnosti. Pre český aplikujúci orgán tak naďalej zostáva hlavným právnym predpisom Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním³⁵⁷ (ďalej ZMPS). Ako už bolo pri rozbere procesnej časti uvedené, od 1.1.2014 bude súčasná úprava nahradená novou právnou úpravou, a to zákonom č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém³⁵⁸ (ďalej nový ZMPS) a v oblasti porušenia osobnostných práv a súkromia prináša nové kolízne pravidlo.

V tejto časti bude tak pozornosť venovaná jednak súčasnému pravidlu v aktuálne platnom a účinnom ZMPS a taktiež novom ZMPS. V súvislosti s nariadením Rím II rozoberieme legislatívny proces, ktorý viedol k vylúčeniu otázky porušovania osobnostných práv z unifikovanej úpravy, ako aj možnosti ďalšieho vývoja.

4.3.1 Kolízna úprava v súčasnom ZMPS

Súčasný ZMPS neobsahuje špeciálne kolízne pravidlo pre určovanie rozhodného práva pre prípady porušenia osobnostných práv a súkromia. Keďže pri vzniku zodpovednosti za škodu, nedochádza k porušeniu zmluvných povinností, práve naopak, strany často nie sú do okamihu vzniku škody v žiadnom vzťahu, jedná sa o delikt, čiže mimozmluvný záväzok. Úprava deliktnej zodpovednosti je zakotvená v § 15 ZMPS, ktorý pre náhradu škody upravuje dve kolízne kritériá, a to jednak miesto vzniku škody – *loci damni infecti* a miesto jednania, čiže kde došlo k skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, čiže *loci delicti commisi*. Tieto kolízne kritériá fungujú ako

356 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 25.7.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

357 Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. In: ASPI [právny informačný systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25.07.2013].

358 Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. In: ASPI [právny informačný systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 5.1.2013].

alternatívy. V prípade deliktov, ktoré sa všetkými svojimi prvkami viažu k jednému miestu, miesta týchto hraničných určovateľov splývajú. Význam majú predovšetkým pri distančných deliktoch, ktorým porušenie osobnostných práv často je. V takom prípade výber zrejme náleží súdu.^{359 360} Kučera a Tichý tento postup zdôvodňujú tým, že:

„nebolo by v súlade s rovnosťou strán charakteristickou pre občianskoprávne vzťahy, aby niektorí z účastníkov záväzkového vzťahu mal oproti druhému prednosť a mohol podľa svojich záujmov pôsobiť na výber práva.“³⁶¹

Keďže ide o všeobecné pravidlo, navyše vo výsledku s jedným hraničným určovateľom, nezohľadňuje niektoré špecifiká problematiky, predovšetkým roztrieštenie miest vzniku škody a pod.

4.3.2 Kolízna úprava v novom ZMPS³⁶²

Prijatie nového ZMPS je výsledkom a súčasťou rekodifikácie súkromného práva v Českej republike, ktorej bola venovaná v poslednom období nemalá pozornosť. Táto legislatívna zmena nezostala len pri úpravách starého občianskeho zákonníka, ale svoj dopad mala aj na súvisiace právne odvetvia, medzi nimi aj medzinárodné právo súkromné.

Nový ZMPS priniesie niekoľko zmien a okrem výraznej zmeny v systematike to bude aj novinka v oblasti záväzkových práv. Pri úprave pravidiel pre výber rozhodného práva značne odkazuje na priamo použiteľné právne predpisy Európskej únie, čiže výslovne neobsahuje úpravu pravidiel pre tie záväzkové práva, ktoré sú regulované predovšetkým v nariadení Rím I pre zmluvné záväzky a nariadení Rím II pre mimozmluvné záväzky.

Ku zmene kolíznych noriem, ktorá vyústila v prijatie nového ZMPS sa v Českej republike pristúpilo po vstupe nariadenia Rím II v platnosť a účinnosť. Českí zákonodarcovia tak stáli pred jednoduchšou situáciou, pretože vzhľadom na aplikačnú prednosť nariadenia nemuseli upraviť kolízne normy pre delikty, a to ani duplikáciou úpravy z nariadenia Rím II. Úpravu kolíznych noriem pre mimozmluvné záväzky vy-

359 KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, s. 323.

360 Predstavenie opačných názorov prináša Valdhans v VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012, xiii, s. 243.

361 KUČERA, Zdeněk – TICHÝ, Luboš. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 133.

362 Táto podkapitola vychádza z článku KOVÁČOVÁ, Lucia. Kolízna úprava mimozmluvných záväzkov vznikajúcich z narušenia súkromia a osobnostných práv v novom ZMPS. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Nechvátalová, Lucie – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2012: The Conference Proceedings*. 2012.1. vyd. Brno, 2011. s. 966–984. ISBN 978-80-210-5929-0.

riešili odkazom na uvedené nariadenie. Samozrejme sa však museli vysporiadať s otázkami neupravenými, medzi ktoré patrí práve kolízná problematika ochrany osobnostných práv a súkromia s medzinárodným prvkom.

Pôvodné pravidlo pre delikty zakotvenom v § 15 ZMPS, síce predstavovalo formálne jednoduché pravidlo, ale pre prípady porušenia osobnostných práv nie je úplne vhodné. Naopak nové pravidlo je čo do formulácie o poznanie zložitejšie, ale jeho úprava je určená priamo tomuto deliktu, čo predpokladá jeho jednoduchšiu aplikáciu.

Nové pravidlo, zakotvené v §101 nového ZMPS znie nasledovne:

Mimosmluvní závazkové poměry vznikající z narušení soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy se řídí právem státu, ve kterém k narušení došlo.

Postižená osoba může však zvolit použití práva státu, ve kterém

a) má postižená osoba obvyklý pobyt nebo sídlo,

b) má původce narušení obvyklý pobyt nebo sídlo, nebo

c) se dostavil výsledek narušujícího jednání, pokud to původce narušení mohl předvídat.

Toto výsledné pravidlo, ktoré sa objavilo v novom ZMPS bolo nepochybné inšpirované trendom v niektorých národných úpravách, ktoré prijali samostatné kolízne pravidlo pre delikt porušenia osobnostných práv a súkromia. Príkladom je úprava v Bulharsku³⁶³, Rumunsku³⁶⁴,

363 Zákon o medzinárodnom práve súkromnom z 17.5.2005 v znení neskorších zmien. Článok 108: „(1) *Závazky plynúce z porušování osobnostních práv prostředkami masové komunikace ako sú predovšetkým tlač, rozhlas, televízia a iné informačné média, sa riadia podľa voľby dotknutej osoby:*

1. právom krajiny, na ktorej území sa nachádza miesto jej obvyklého pobytu;

2. právom krajiny, na ktorej území došlo k porušení osobnostních práv, alebo;

3. právom krajiny, na ktorej území sa nachádza miesto obvyklého pobytu alebo miesto podnikania zodpovednej osoby.

(2) V případech podľa ods. 1, bod 1a 2 je nutné, aby zodpovedná osoba mohla oprávnene predvídať, že k porušení osobnostních práv dôjde na území príslušnej krajiny.

(3) Právo veci dementovať v prípade porušenia osobnostních práv prostriedkami masovej komunikácie sa riadia právom krajiny, na ktorej území bola správa publikovaná či odvysielaná.

(4) Ustanovenie ods. 1 sa použije i pre porušovanie práv na ochranu osobných údajov.“ In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010, lxvi, s. 117.

364 Zákon č. 105 z dňa 22.9.1992 o úprave medzinárodného práva súkromného. § 112: „*Nároky na náhradu škody spôsobené porušením osobnostních práv zo strany hromadných zdieľacích prostriedkov, hlavne prostredníctvom tlače, rozhlasu, televízie alebo ktoréhokoľvek iného hromadného zdieľacieho prostriedku, sa riadia podľa voľby poškodeného :*

a) právnym poriadkom krajiny jeho bydliska alebo miesta trvalého pobytu;

b) právnym poriadkom krajiny, v ktorom vznikla škoda;

c) právnym poriadkom krajiny, v ktorej má osoba, ktorá zodpovedná za škodu, svoje bydlisko alebo trvalý pobyt, alebo sídlo spoločnosti.

či Litve³⁶⁵. Pravidlá sú si podobné nie len svojou konštrukciou, ale dokonca pracujú s rovnakými hraničnými určovateľmi.

Ako je vidieť zo znenia § 101 nového ZMPS, zákonodarca uprednostnil pri výbere rozhodného práva osobu poškodenú, keď jej dáva možnosť zvoliť si použitie práva štátu, kde má svoj obvyklý pobyt, alebo kde má obvyklý pobyt, alebo sídlo pôvodca narušenia, alebo kde sa dostavil výsledok narušujúceho jednania. Hoc je výslovne obmedzená voľba medzi tromi uvedenými možnosťami, takouto konštrukciou (keď je to poškodená osoba, ktorá má možnosť určiť rozhodné právo), vkladá zákonodarca do kolízneho pravidla potrebu chrániť poškodenú osobu aspoň takýmto spôsobom. Zvyhodňuje tak jej postavenie voči „škodcovi“. V prípade, ak však ku voľbe poškodeným nedôjde, určí sa rozhodné právo podľa prvej vety ustanovenia, ktorá obsahuje hraničný určovateľ miesto narušenia. Dôvodová správa k novému ZMPS je čo sa § 101 týka, až priveľmi stručná a bližší komentár k interpretácii pravidla tam neuvádza. Kým hraničné určovatele, zakotvené v druhej časti pravidla umožňujúce voľbu poškodenému sú pomerne jednoznačné, miesto narušenia zakotvené v prvej vete § 101 si v každom prípade bude vyžadovať bližší výklad.

Nie je prekvapením, že sa medzi hraničnými určovateľmi ponechanými na výber poškodenej osobe objavilo miesto jej obvyklého pobytu. Táto možnosť poškodenému zväčša najviac vyhovuje, predovšetkým vzhľadom na znalosť právo krajiny svojho obvyklého pobytu. Nevýhodou je však problém nedostatočnej predvídateľnosti rozhodného práva v prípade verejne známych osob (predovšetkým zahraničných celebrit), u ktorých nie je často jednoznačné určiť miesto ich obvyklého pobytu. Ďalšia kritika súvisiaca s hraničným určovateľom obvyklého pobytu poškodenej osoby, súvisí s nekonzistenciou s pro-

V prípadoch uvedených v písm. a) a b) sa rovnako vyžaduje splnenie podmienky spočívajúcej v tom, že osoba, ktorá za škodu odpovedá, mala rozumným spôsobom očakávať, že ku škodnému následku vo vzťahu k osobnostným právam dôjde v jednom z týchto dvoch miest.“
In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010, lxvi, s. 910.

365 Občiansky zákonník Litovskej republiky č. VIII-1864 z 18.7.2000. § 1.45:

„(1) Pohľadávky na náhradu škody na osobnostných právach spôsobené činnosťou médií sa, podľa voľby poškodeného, riadia právom krajiny, v ktorej má poškodený trvalý pobyt alebo miesto podnikania, alebo právom krajiny, v ktorej došlo ku škode, alebo právom krajiny, v ktorej má trvalý pobyt osoba, ktorá škodu spôsobila, alebo právom krajiny, ktorá je miestom podnikania zodpovednej osoby. (2) Právo na odpoveď sa riadi právom krajiny, v ktorom bol zverejnený príspevok, na ktorý je reagované, alebo v ktorom bol vysielaný príslušný rozhlasový, alebo televízny program.“ In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010, lxvi, s. 587.

cesnými pravidlami. Keďže určovanie právomocného sudiska je zjednotené, podlieha nariadeniu Brusel I a na základe vyššie rozobratej judikatúry by mohol rozhodovať súd krajiny, kde má osoba narušajúca právo svoje sídlo. Ak by ním bol súd ČR a osoba poškodená využije možnosť vybrať rozhodné právo podľa svojho obvyklého pobytu, môže sa stať, že vydavateľ (osoba poškodzujúca právo) splnila podmienky pre publikáciu v ČR (miesto sídla vydavateľa) a publikácie sa dokonca ani nemuseli dostať na územie krajiny osoby poškodenej³⁶⁶. Aj napriek tomu by sa však rozhodovalo podľa tohto práva.³⁶⁷

Toto negatívum naopak odpadá pri druhej možnosti založenej na bydlisku pôvodcu narušenia. V prípade, že by bol právomocný súd v krajine sídla vydavateľa, rozhodoval by podľa toho istého práva ako pôvodca narušenia jednal.

Poslednou možnosťou danou na výber poškodenej osobe, je miesto, kde sa dostavil výsledok narušujúceho jednania, ktoré však zákonodarca podmienil predvídateľnosťou zo strany pôvodcu narušenia. Takýmto spôsobom vyrovnáva zákonodarca jeho pozíciu. Reaguje tým na situácie, keď autor článku, resp. vydavateľstvo nemôže predpokladať účinky svojho jednania v niektorých krajinách. Takéto obmedzenie považuje za vítané a je napĺňaním princípu, podľa ktorého by mala byť právna úprava taká, aby z hľadiska právnej istoty osoba mohla s rozumným stupňom predvídateľnosti predpokladať právne dôsledky svojho konania.³⁶⁸ Výsledné rozhodné hmotné právo určené podľa tohto hraničného určovateľa je však oproti prvým dvom menej predvídateľné, keďže miest, kde sa dostavil účinok narušujúceho jednania môže byť viacero.

Pomerne zaujímavejšia je však interpretácia miesta narušenia, ktoré figuruje ako záložný hraničný určovateľ v prípade, ak poškodená strana nevyužije možnosť voľby. Určiť rozhodné právo podľa tohto hraničného určovateľa v prípade deliktu narušenia osobnostných práv a súkromia osoby médiami nebude rozhodne jednoznačné. Keďže spravidla ide o distančný delikt, je ťažké identifikovať miesto, kde k narušeniu došlo. Je to miesto, kde bola publikácia vydaná a došlo ku zhmotneniu myšlienky, alebo miesto, kde sa osoba s difamačným textom oboznámila? Alebo je miesto narušenia totožné s miestom, kde má osoba obvyklé bydlisko, resp. každé miesto, kde osoba požíva dobrú povesť. Ako už bolo uvedené pri procesnej stránke veci, ak dôjde k porušeniu osobnostných práv médiami, rozhodne sú pre vznik deliktu významné viaceré miesta. Pre naria-

366 Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to non-contractual obligations („ROME II“) COM/2003/0427 final – COD 2003/0168. [online]. [cit. 10.03.2013]. Dostupné z: http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=EN&type_doc=COMfinal&can_doc=2003&nu_doc=427. s. 20.

367 O problematike nekonzistencie vzťahu kolízneho a procesného riešenia viď taktiež: VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha : C.H. Beck, 2012. s. 154.

368 FISHER I., David. *Defamation via Satellite – A European Law Perspective*. Hague: Kluwer Law International. 1998. s. 137.

denie Brusel I, ktoré používa obdobný hraničný určovateľ – miesto škodnej udalosti, bol tento interpretovaný a k jeho naplneniu dochádza buď v mieste vydavateľovho sídla, ako mieste, kde došlo k udalosti vedúcej k vzniku škody, alebo v miestach distribúcie, čiže miestach kde došlo ku vzniku samotnej škody.³⁶⁹ Ako je však vidieť, český zákonodarca použil tieto možnosti ako samostatné v druhej časti ustanovenia. Ako inak je teda možné interpretovať pojem miesto narušenia zákonodarcu neobjasnil. Do úvahy prichádza miesto faktického jednania, napr. publikácie, ktoré môže byť odlišné od miesta vydavateľovho sídla. Pre vznik deliktu difamácie je však pravdepodobne dôležitejšie rozhodnutie o publikácii hanlivého materiálu, ku ktorému pravdepodobne dochádza v sídle vydavateľa, ako jeho samotná tlač, alebo uverejnenie na internetových stránkach.

Keď sme hovorili o inšpirácii inými národnými úpravami, zaujímavé je, že hoc tieto krajiny zakotvili možnosť voľby pre poškodenú osobu medzi miestom obvyklého pobytu poškodenej osoby, miestom obvyklého pobytu, resp. sídla osoby narušajúcej právo a miestom kde sa objavilo následky narušenia, nezakotvujú obecné *lex loci delicti* ako poistku. Nedochádza tak k uvedeným interpretačným problémom, ako je tomu v prípade pravidla v § 101 NZMPS.

Existujú v podstate dve varianty výkladu. Jedna možnosť je, že cieľom zákonodarcu nebolo zachovať súlad s úniijnými predpismi, keď pravidlo nastavené v §101 nie je v súlade s výkladom Súdneho dvora³⁷⁰, resp. nesnaží sa dodržiavať konzistenciu s procesným predpisom. Miesto narušenia tak podľa znenia nezahŕňa miesto, kde sa škoda objavila, ani miesto sídla vydavateľa, alebo poškodenej osoby (pričom narušenie mohlo nastať v každom z týchto miest), pretože tieto hraničné určovatele používa zákonodarca ako samostatné. Miesto narušenia sa tak vymedzuje inak, pravdepodobne užšie na miesto faktického jednania.

Druhá možnosť je, že zákonodarca zakotvil najprv obecné pravidlo *lex loci delicti*, ktoré sa tradične naplňuje uvedenými miestami a je tak v súlade s európskou judikatúrou. Nevýhodou takéhoto stavu je distributívne riešenie problematiky a štiepenie otázky na menšie časti s rôznym rozhodným právom. Je možné, že práve pre zmierenie tohto stavu, ktorý býva často považovaný za nežiaduci, zakotvil možnosť voľby pre poškodenú osobu a stanovil tak jediné rozhodné právo pre celú otázku. Ak by však poškodená osoba túto možnosť nevyužila zostáva distributívne riešenie otázky so všetkými svojimi nevýhodami.

Aj keď v súčasnej dobe ešte nie je možné jednoznačne povedať, či zmyslom voľby má byť výber z jedného miest, ktoré naplňajú obecné *lex loci delicti*, alebo má byť miesto narušenia chápané užšie, je možné, že sa s touto nejasnosťou popasuje doktrína, alebo v konkrétnych prípadoch súdy.

369 Viď predchádzajúca podkapitola

370 Pritom sa pri prijímaní unifikačných predpisov v oblasti medzinárodného práva súkromného vždy zdôrazňuje súlad medzi predpismi (nariadenie Brusel I, Rím I i Rím II).

4.3.3 Únijný vývoj v kolíznej oblasti

Napriek tomu, že v súčasnej dobe neexistuje unifikovaná kolízná úprava v oblasti porušovania osobnostných práv a ochrany súkromia, debaty a nutnosti a možnostiach prijatia jednotného riešenia v rámci EÚ neutíchajú. Koniec koncov stále nové podnety z praktického života poukazujú na ťažkosti spojené s neexistenciou unifikovaného riešenia.

K vylúčeniu kolízneho pravidla z nariadenia Rím II došlo po dlhých pokusoch nájsť spoločné riešenie. Prejavili sa najmä protichodné postoje prezentované Komisiou a Parlamentom a do debát sa pochopiteľne zapojili aj zástupcovia médií, ktorí predstavili svoje verzie kolízne správnych a vhodných riešení. V navrhnutých riešeniach je badať odzrkadlenie hmotnoprávných prístupov, ktoré sa pochopiteľne odrážajú na voľbe hraničných určovateľov. Wagner zdôrazňuje, že nešlo len o rozdiely medzi kontinentálnou a anglosaskou právnou kultúrou, ale rozdiely sú naďalej badateľné aj medzi jednotlivými krajinami na kontinente.³⁷¹ Kým postoj Komisie odzrkadľoval predovšetkým snahu uprednostňovať poškodenú osobu, postoj Európskeho parlamentu ako rozhodujúce pre určenie aplikovateľného práva bral právnú istotu médií a zameriavanie sa ich činnosti. Zástupcovia médií, *European Broadcasting Union* (EBU) a taktiež *International Federation of Journalists* (IFJ), pochopiteľne presadzovali riešenie najviac vyhovujúce vydavateľom, a to určovanie rozhodného práva na základe krajiny, kde materiál vznikol (tzv. *country-of-origin principle*).³⁷² EBU vo svojom vyjadrení uviedla, že len *country-of-origin principle* môže zabezpečiť slobodu prejavu a slobodu médií.³⁷³

Prvý návrh predstavila Komisia ešte v roku 2002³⁷⁴, kde ako rozhodujúci hraničný určovateľ pre určenie rozhodného práva pre delikt narušenia osobnostných práv a difamácie zakotvila obvyklé bydlisko poškodenej obete. Vďaka nesúladu s procesným riešením bol však tento návrh značne kritizovaný a vo svojom ďalšom návrhu³⁷⁵ Ko-

371 WAGNER, G. Article 6 of the Commission Proposal: Violation of Privacy – Defamation by Mass Media. *European Review of Private Law*. [online]. 2005, č. 1, [cit. 24.5.2013]. Dostupné z <http://www.kluwerlawonline.com/toc.php?area=Journals&mode=bypub&level=5&values=Journals--European+Review+of+Private+Law+Volume+13+%282005%29> s. 23

372 Opinion of the EFJ on the „Rome II“ Regulation on the law applicable to non contractual obligations. *International Federation of Journalists*. [online]. [cit. 11.03.2013]. Dostupné z <http://europe.ifj.org/en/articles/opinion-of-the-efj-on-the-rome-ii-regulation-on-the-law-applicable-to-non-contractual-obligations>.

373 EBU position paper on the draft Regulation on the law applicable to non-contractual obligations („Rome II“). *European Broadcasting Union*. [online]. [cit. 25.03.2013]. Dostupné z http://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_pp_rome2_230104_tcm6-8848.pdf

374 Preliminary draft proposal for a council regulation on the law applicable to non-contractual obligations. [online]. [cit. 11.03.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/rome_ii/news_hearing_rome2_en.htm

375 Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law

misia v podstate zakotvila hraničný určovateľ miesta vzniku škody, ale pre prípad, že použitie rozhodného hmotného práva určeného na základe tohto hraničného určovateľa by bola v rozpore so základnými princípmi fóra, použilo by sa *lex fori*.

Európsky Parlament³⁷⁶ sa s týmto návrhom nestotožnil a za rozhodujúcu nadväzujúcu skutočnosť označil miesto, kde došlo alebo by mohlo dôjsť k najvýznamnejšej časti alebo častiam straty alebo škody, pričom ho ďalej v súvislosti so škodu zapríčinenou médiami spresnil ako krajinu, pre ktorú je tento materiál predovšetkým určený. V prípade, ak by toto nebolo možné určiť fikciou, sa za ňu považuje krajina, kde sa nad publikovaným materiálom vykonáva edičná kontrola. Na rozdiel od návrhu Komisie, ktorá v kolíznom riešení uprednostňovala poškodenú osobu, a teda ochranu osobnostných práv a súkromia, Parlament uprednostnil vydavateľa a s ním slobodu prejavu. Tento zásadný rozdiel v prístupe viedol v konečnom dôsledku k vylúčeniu tejto otázky z nariadenia. Komisia nakoniec došla k záveru, že pretrvávajúce nezhody na vyriešení tejto otázky, ktoré vyplývali predovšetkým z hmotnoprávných rozličných postojov by mohli viesť k oddialeniu prijatia celého nariadenia, a z toho dôvodu navrhli úpravu porušovania osobnostných práv, vrátane porušovania súkromia a difamácie vylúčiť z rozsahu nariadenia.³⁷⁷

Súčasná situácia tak vedie k aplikácii národných kolíznych noriem fóra a ako je vidieť zo správy, ktorú predložila Komisia v roku 2009³⁷⁸, riešenia sú rôzne.

Prevládajúci prístup spočíva v nezakotvení špeciálnych kolíznych noriem pre porušenie osobnostných práv a súkromia osôb do národných kolíznych noriem. Dôvod zrejme vychádza z faktickej potrebnosti, resp. nepotrebnosti takéhoto pravidla. Ak

applicable to non-contractual obligations („ROME II“) COM/2003/0427 final – COD 2003/0168. [online]. [cit. 10.03.2013]. Dostupné z: http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=EN&type_doc=COMfinal&an_doc=2003&nu_doc=427

376 Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu o návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky („Rím II“) (KOM(2003)0427 – C5-0338/2003 – 2003/0168(COD)). [online]. [cit. 20.03.2013]. Dostupné z Európsky Parlament: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0284+0+DOC+XML+V0//SK>

377 Amended proposal for a European Parliament and Council Regulation on the law applicable to non contractual obligations („Rome II“) (presented by the Commission pursuant to Article 250 (2) of the EC Treaty) /* COM/2006/0083 final – COD 2003/0168 */ [online]. [cit. 20.03.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0083:FIN:en:HTML>

378 Európska Komisia. Comparative study on the situation in the 27 EU countries as regards the law applicable to non-contractual obligations arising out of violations of privacy and rights relating to personality. s. 80. [online]. [cit. 12.04.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/doc_centre/civil/studies/doc/study_privacy_en.pdf.

v minulosti, v čase prijímania kódexov medzinárodného práva súkromného, prípady sporov ohľadom porušenia osobnostných práv s medzinárodným prvkom, bol menší, či až zanedbateľný počet, nevznikla potreba vytvoriť pre tento prípad špeciálne pravidlo. Väčšinový prístup spočíva v aplikácii obecného pravidla *lex loci delicti* a interpretácia je ponechaná súdom, pričom niektoré krajiny pripúšťajú distributívne riešenie³⁷⁹, iné zas v prípade, keď nie je možné jednoznačne určiť miesto deliktu, vzhľadom na jeho distančný charakter, aplikujú *lex fori*.³⁸⁰

Spomínané zmeny v technickej vyspelosti a globalizácii však prinútili niektoré krajiny prijímajúce nové úpravy medzinárodného práva súkromného a procesného zamyslieť sa nad potrebou špeciálneho pravidla a nie je výnimočné, že dospeli k jeho zakotveniu. Dokonca je vidieť vzájomnú inšpiráciu niektorých krajín, ktoré s cieľom predísť distributívnemu riešeniu, zakotvili pomerne formulačne náročné pravidlá. Špeciálne kolízne pravidlo pre prípady porušenia osobnostných práv má napr. Bulharsko, Rumunsko, ale i Belgicko, Litva a Maďarsko.³⁸¹

Komisia však v závere konštatuje, že za súčasnej situácie, je ťažko predstaviteľné prijatie jednotného riešenia na európskej úrovni. Keďže udržiavanie *status quo* nezjednotených kolíznych riešení považuje Komisia za neuspokojujúce, ako riešenie vidí zblíženie v hmotnoprávnej oblasti v podobe smernice, ktorá by priniesla určité spoločné minimá. Prijatie jednotného hmotnoprávneho štandardu by bezpochyby pomohlo aspoň čiastočne zjednotiť prístup v tejto oblasti, avšak je veľmi otázna úspešnosť dosiahnuť takéto spoločné riešenie. Kuipers navyše správne poznamenáva, že takáto harmonizácia by však neponúkala žiadne riešenie v prípadoch, keď by rozhodným právom, vzhľadom k univerzálnej aplikácii nariadenia Rím II malo byť právo tretích krajín.³⁸² Existencia spoločného štandardu v podobe Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a taktiež Charty základných ľudských práv EÚ sa javí pre potreby unifikovania kolízneho riešenia ako nedostačujúca a pravdepodobnosť zhody na unifikácii konkrétnejšej hmotnoprávnej úpravy je malá.³⁸³

379 Napr. Taliansko, Nemecko, Slovensko

380 Napr. Grécko

381 Európska Komisia. Comparative study on the situation in the 27 EU countries as regards the law applicable to non-contractual obligations arising out of violations of privacy and rights relating to personality. s. 94–100. [online]. [cit. 12.04.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/doc_centre/civil/studies/doc/study_privacy_en.pdf.

382 KUIPERS, Jan-Jaap. Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights. *German Law Review*. [online]. 2011, Roč. 12. s. 1698. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol12-No8/PDF_Vol_12_No_08_1681-1706_Kuipers.pdf.

383 Niektorí autori považujú zjednotiť prístup v tejto oblasti za prehnanú. Napr. Dickinson považuje túto snahu za preceňovanie problému a nepovažuje úpravu jednotného kolízneho riešenia za nevyhnutný krok. Uprednostňuje vyriešiť vhodnejšie

Pri uvažovaní nad možným vývojom pri unifikácii kolízneho riešenia je nutné vychádzať zo základného problému, a to boji medzi pravidlom založenom na aplikácii práva, kde došlo ku vzniku škody poškodenému a práva krajiny, kde predmetný materiál vznikol.³⁸⁴ V prvom prípade ide o premietnutie poskytnutia väčšej ochrany poškodenému do kolízneho práva a v prípade druhom o vyzdvihnutie slobody prejavu. Oba prípady majú svoje výhody i nevýhody, ale z hľadiska kolízneho práva, by ich vhodnosť mala byť posudzovaná predovšetkým kritériom kolíznej spravodlivosti a predvídateľnosti riešenia.

Jedným z ďalších bodov, ktoré by nemali zostať opomenuté, je kompatibilita kolízneho riešenia s procesným, pretože ideálnou situáciou je, keď v praxi rozhoduje súd podľa svojho práva. Bezpochyby je tak schopný najvhodnejšie aplikovať právo nie len podľa textu právnych predpisov, ale reagovať aj na súdnu judikatúru a vývoj v rámci doktríny. Za situácie, keď procesné riešenie prináša pre jeden prípad niekoľko konkurujúcich si právomocných súdov, je však šanca vyhovieť požiadavke compatibility, vcelku náročná. V každom prípade by sa v kolíznom riešení prinajmenšom mohol odraziť smer tam presadzovaný.

Vhodný kolízny model by mal reagovať na vyvažovanie pozície zúčastnených strán. Hlavná myšlienka nariadenia Rím II spočíva v aplikácii *lex loci damni*.³⁸⁵ Ide o vyzdvihnutie hraničného určovateľa miesta vzniku škody, ktoré uprednostňuje toto miesto oproti miestu jednania. Tento vývoj, kde zmyslom je odškodnenie poškodeného, je badateľný v deliktnej práve obecné, a zakotvenie hraničného určovateľa miesta vzniku škody, je toho odrazom v kolíznej práve.³⁸⁶ Pri prijímaní kolízneho

problematiku medzinárodnej právomoci zakotvenú v čl. 5 ods. 3 nariadenia Brusel I a anglického difamačného (hmotného) práva. Viď DICKINSON, Andrew. *Privacy and Personality Rights in the Rome II Regime – Not Again? Comment*. [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 12.04.2013]. Dostupné z <http://conflictsoflaws.net/2010/privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-not-again/>

384 NAGY, Csongor István. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable law and Personality rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*. [online]. Roč. 8, č. 2. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2231949. s. 283.

385 Viď základné pravidlo zakotvené v čl. 4: „*Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, spravuje sa mimozmluvný záväzok vyplývajúci z civilného deliktu právnym poriadkom krajiny, na území ktorej vznikla škoda, bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, a bez ohľadu na to, na území ktorej krajiny alebo krajín nastali nepriame následky takejto skutočnosti.*“

386 V minulosti bol preferovaným prístupom k deliktnej práve, prístup vychádzajúci z predpokladu, že jednanie spadajúce pod deliktnej právo, má podliehať normám krajiny, kde došlo k jednaniu. Hlavným cieľom je naplnenie sankčnej funkcie, a teda trestanie

riešenia pre oblasť porušovania osobnostných práv, by však toto nemalo byť jediné rozhodujúce kritérium. Aby nedošlo k jednostrannému zameraniu kolízneho riešenia v prospech poškodenej osoby, malo by vhodné kolízne pravidlo určite obsahovať klauzulu predvídateľnosti pre „škodcu“, čím by došlo zohľadneniu dôležitosti oboch základných ľudských práv. Pri posudzovaní tejto predvídateľnosti by sa mohlo obdobne ako pri procesnom riešení postupovať testom objektívneho zameriavania sa činnosti na danú krajinu.

4.4 Záver

Právne normy v medzinárodnom práve súkromnom nefungujú izolovane, ale sú v značnej miere previazané na hmotné právo. Kým predchádzajúce kapitoly poukázali na úskalia stretu dvoch základných ľudských práv, a to práva na súkromie a slobody prejavu, v tejto časti sme sa zamerali na zložitosť tejto problematiky v medzinárodnom práve súkromnom. Vzhľadom k tomu, že ide o základné ľudské práva, neexistujú medzi nimi obecné hranice. Pokiaľ v konkrétnom prípade dochádza ku stretu, riešenie sa musí nájsť vo vyvažovaní týchto práv v konkrétnom prípade, čoby sa malo premietnuť aj do kolíznej a procesnej úpravy pre prípady s medzinárodným prvkom.

Pri žalobe na náhradu škody, alebo zdržovacej žalobe v prípade porušenia osobnostných práv a súkromia s medzinárodným prvkom, dochádza k prepojeniu procesnej, kolíznej ale i hmotnej stránky. Žalobca pri svojom úmysle podať žalobu proti vydavateľstvu, ktoré určitým spôsobom narušilo jeho súkromie, alebo reputáciu uverejnením difamačných informácií, kalkuluje s výberom fóra nie len na základe procesných výhod či nevýhod, ale často je výber sudiska výsledkom premyslenej kombinácie procesných noriem a výsledne aplikovaného hmotného práva. Takouto dôkladnou analýzou navyše podporenou znalosťou aplikačnej praxe v jednotlivých krajinách je možné často krát dospieť k sudisku, ktoré prinesie žalobcovi najvhodnejšie riešenie.

Nie je tajomstvom že difamačné právo a konkrétne aplikačné výsledky v krajinách EÚ sú aj napriek spoločne uznávaným hodnotám a rešpektovaniu oboch predmetných

toho, kto porušil právne normy (obdobne ako v trestnom práve). Z toho v kolíznom práve vyplýva aplikácia hraničného určovateľa *loci delicti commissi*, s cieľom odkázať na použitie právneho poriadku krajiny, kde došlo k deliktnému jednaniu. Novší prístup podporuje kompenzačnú funkciu deliktneho práva, a v kolíznom práve tak aplikáciu hraničného určovateľa *loci damni infecti*. K tejto problematike viď napr.: ROHLÍK, J. Poznámka k novým tendenciám posudzovania náhrady škody ex delicto v mezinárodním právu súkromém. *Časopis pro mezinárodní právo*. Praha: Academia. 1966. s. 59-72.; MORSE, C. G. J. Torts in private international law. In GRAVESON, R.H. Problems in Private International Law. Amsterdam: North-Holland Publishing Company. 1978, s. 113.; KRÁL, Richard. Ke kolizní úpravě občanskoprávní mimosmluvní odpovědnosti. *Právník*. 1989. č. 8. S. 687–695.

základných ľudských práv, stále značne diverzifikované. Tradičným príkladom krajiny stojacej jednoznačne za ochranou súkromia a osobnostných práv jednotlivcov je Veľká Británia, v tejto súvislosti často označovaná ako „*libel capital of the world*“.³⁸⁷ Verejne známe osoby, ktoré sú v oblube médií, vyvinuli vďaka žalobcovi naklonenému anglickému právu, tzv. *libel tourism*.³⁸⁸ Ďalšie krajiny EÚ podobne zakotvujú ochranu jednotlivcov upravenú v občianskom, či trestnom práve, avšak dôvod pre spomenuté označenia Anglicka spočíva predovšetkým v jeho aplikačnej praxi v difamačných prípadoch.

Najvhodnejším riešením na predchádzanie *forum shopping* sa javí unifikácia procesnej i kolíznej oblasti, s cieľom zabezpečiť aplikáciu rovnakého hmotného práva bez ohľadu na sudisko. Hoc nariadenie Brusel I zakotvením jednotného pravidla pre určovanie sudiska v prípade s medzinárodným prvkom znamenalo významný krok v boji proti *forum shopping*, interpretácia tohto ustanovenia Súdny dvorom prináša opäť negatívne účinky.

Rozhodnutie *Shevill* prinieslo pomerne širokú interpretáciu rozhodných skutočností pre určenie medzinárodnej právomoci. Konkrétne išlo o miesto kde vznikla samotná škoda a Súdny dvor stanovil naplnenie tohto pojmu v každom mieste, kde došlo k distribúcii predmetnej informácie prostredníctvom tlačenej verzie novín. Keďže žalobca bol v prípade žaloby v týchto miestach obmedzený vo svojom nároku na újmu utrpenú v tom ktorom štáte, javí sa toto riešenie ako dostatočné a obmedzujúce *forum shopping*. V skutočnosti však žalobcovia znali aplikačnej praxe v oblasti difamačného práva sú ochotní žalovať menší rozsah škody, pretože vzhľadom na odškodné, ktoré môžu v niektorých krajinách získať, je pre nich táto voľba výhodnejšia.

Ešte viac takémuto jednaniu nahráva druhé rozhodnutie vo veci porušenia osobnostných práv, a to rozhodnutie *eDate*, kde Súdny dvor veľmi extenzívne interpretoval miesto škodnej udalosti. Keďže podľa tohto rozhodnutia dochádza k naplneniu miesta, kde došlo ku vzniku samotnej škody v každom mieste, kde je obsah uverejnený na internete prístupný, stáva sa určenie možného sudiska takmer nepredvídateľné. Navyše Súdny dvor zavádza vedľa miesta vzniku škody a miesta, kde nastala udalosť vedúca ku vzniku škody, ďalšiu relevantnú skutočnosť pre založenie medzinárodnej

387 VICK W., Douglas; MACPHERSON, Linda. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. [online]. 1995–1996, roč.36, [cit. 24.5.2013].s. 934. Dostupné z <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/vajint36&div=31&cid=&page=>. Taktiež KUIPERS, Jan-Jaap. Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights. *German Law Review*. [online]. 2011, Roč. 12. s. 1685. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol12-No8/PDF_Vol_12_No_08_1681-1706_Kuipers.pdf.

388 WELLER, M. Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet. Internationale Zuständigkeit am „Ort der Interessenkollision“? In: GEIMER, Reinhold – SCHÜTZE, Rolf A. *Recht Ohne Grenzen*. München: Sellier European Law Publisher. 2012. s. 1040.

právomoci, a to centrum záujmov poškodenej osoby. Keďže toto miesto môže byť premenlivé, opäť prináša nedostatočnú predvídateľnosť.

Kalkulovanie s výberom vhodného sudiska vo veľkej miere podporuje nezjednotená situácia na poli kolízneho práva. Rozdielnosť názorov na riešenie sa prejavila už počas legislatívneho procesu k nariadeniu Rím II a bola potvrdená v komparatívnej štúdii Európskej Komisie, kde bola predstavená aktuálna situácia kolíznych riešení v jednotlivých európskych krajinách. Kladne hodnotíme zakotvenie pravidla pre určovanie rozhodného práva pre prípady porušenia osobnostných práv a súkromia v českej národnej právnej úprave, ku ktorej dôjde v Českej republike s účinnosťou nového ZMPS.

Prípady porušovania osobnostných práv predstavujú špecifický prípad deliktu, pri ktorom dnes veľmi často dochádza k zapojeniu medzinárodného prvku. Navyše technologická vyspelosť spoločnosti prináša vhodné prostredie pre vznik tohto deliktu a tento faktický stav si vyžaduje reflexiu aj v právnej úprave. Vhodnosť tohto riešenia (či už zakotvená v rozhodnutí *eDate*, alebo kolízne riešenie v českej právnej úprave), bude pravdepodobne overená časom, ale už dnes je možné upozorniť na niektoré interpretačné nejasnosti.

Na záver je však nutné dodať, že hoc právna úprava medzinárodného práva súkromného a procesného neprináša v oblasti porušovania osobnostných práv a súkromia uspokojivé riešenia, aj tu platí pravidlo, že kde nie je žalobca, tam nie je žalovaný. Napriek veľkému množstvu podnetov pre spory v tejto oblasti, len malá časť z nich sa dostáva pred súdy. Ani to však nič nemení skutočnosti, že aj táto časť právnej úpravy by mala mať minimálne takú kvalitu, aby osoby vstupujúce do právnych vzťahov mohli dostatočne predvídať dôsledky svojich činov.

5 Závěr

Ochrana soukromí nebo svoboda projevu? Lze říci, že jedna z těchto hodnot stojí nad druhou a jako taková by měla být v demokracii striktně chráněna? Předchozí kapitoly ukázaly, že vyřešení jejich vzájemného konfliktu je otázkou značně delikátní. Roli zde totiž nehrají pouze zákonná pravidla, ale především jurisprudencí a jurisdikcí vytvořené zásady. Ty stanovily, kdy bude upřednostněna svoboda projevu a kdy naopak ustoupí před ochranou privátní sféry jednotlivce. Tato nepsaná pravidla jsou specifická pro každý konkrétní příklad a teprve až jeho jednotlivé okolnosti spočívající v osobě mluvčího a adresáta, způsobu projevu či místě a času projevu určí, kterému základnímu právu bude poskytnuta ochrana.

Navíc možnosti výkonu svobody projevu i možnosti invaze do soukromí jedinců prošly v posledních letech značným vývojem. Určitou revolucí představoval nástup rychlého, levného a snadno dostupného internetu. Komunikace se díky němu značně zjednodušila, což přineslo též výrazný nárůst množství šířených informací. Událost nastala i na geograficky velmi vzdáleném místě mohla být ve velmi krátkém čase distribuována k takřka neomezenému počtu posluchačů. Navíc uživatelé internetu se začali dobrovolně vzdávat části soukromí zveřejňováním informací ze soukromého života (především skrze různé sociální sítě). Ty mohou být šířeny zdánlivě v uzavřené komunitě, avšak velmi snadno se z nich může stát „věc veřejná“. Do soukromí na internetu mohou výrazně zasahovat též subjekty, které sledují pohyb informací či je také archivují. Dochází tak k zadržování dat, která mohou být později zneužita v neprospěch osoby, jíž se týkají. Specificky pak mohou být ohroženy osoby, které mohou citlivě vnímat některé zveřejněné materiály (například oběti trestných činů) či je mohou narušit v jejich dalším vývoji (typicky děti a mládež).

V této publikaci jsme se nerozhodli zaměřit pozornost na ochranu soukromí v komplexním pohledu. Pod naším zorným úhlem se ocitla především média, protože ta dříve (před nástupem internetu) představovala hlavní a takřka výhradní subjekty, které mohly výrazně narušit soukromý prostor jednotlivce výkonem svobody projevu. Naším cílem bylo zhodnotit, zda se média dokázala přizpůsobit internetovému prostředí a zda díky působení ve virtuálním světě byly fakticky či mlčky posunuty hranice svobody projevu a vice versa snížen rozsah ochrany soukromí. Navíc jsme do celé práce vstupovali s premisou, že globální internetová síť nezná hranic, a proto je nezbytná dané téma rozpracovat z hlediska vnitrostátního i mezinárodního práva.

Pro média znamenal internet významnou změnu ve své prezentaci. Ačkoli tištěná periodika nadále vycházejí, snižující se počet jejich čtenářů je zapříčiněn nikoli ztrátou

zájmu o sdělované informace, ale především jejich přesunem od tištěného k virtuálnímu zpravodajství. Na daný vývoj též média reagují a především významně rozšiřují internetové zpravodajské portály. Na nich tak lze získat přístup k více informacím, než které by byly zveřejněny v tištěné verzi. Informace mohou být na internetu také velmi často aktualizovány během dne, což tištěný tisk neumožňuje. Navíc původně čistě tištěná média mohou ve své prezentaci na internetu využívat různé audio-vizuální kanály, a proto se stávají v čím dál větší míře nikoli pouze písemnými sdělovateli informací. Kromě toho možnost ušetření nákladů na tisk vedl ke vzniku některých čistě internetových médií.

Všechny tyto faktory souvisejí s měnící se mírou potencionálních zásahů do soukromí. Pokud dříve bylo soukromí atakováno například omezených počtem zveřejněných fotografií, na internetu lze jejich počet zněkolikanásobit či je doplnit též zvukovým podkladem a navíc velmi levně šířit k neomezenému množství čtenářů. Vstřícnému šíření informací je tedy privátní sféra čím dál více ohrožena a v případě některých osob též narušena. V těchto situacích je třeba hledat odpověď na otázku, zda je skutečně prostředí internetu natolik specifické, že je nutno na něj aplikovat též odlišné právní přístupy, či lze zásady ochrany soukromí postulované pro „reálná“ média přiměřeně využít též pro média virtuální.

Příznivec svobody projevu by řekl, že správně je prvá varianta, protože internet vznikl právě jako prostor určený pro šíření informací. Je tedy záhodno tuto jeho funkci podporovat a nikoli do ní restriktivně zasahovat. Nadto na internetu sice lze do soukromí velmi výrazně zasáhnout, avšak postižená osoba má díky rozličným internetovým funkcím a programům nemalé možnosti obrany sebe sama a uvádění věcí na pravou míru. Jakkoli dříve nebylo v moci zasažené osoby vydat tiskovinu o stejném nákladu, v níž by upozornila například na zveřejněné nepravdy, dnes má možnost velmi snadno na dotčenou informaci zareagovat na svém blogu, vlastních internetových stránkách, sociálních sítích apod. Virtuální svět se tedy stává skutečným tržištěm názorů a informací, které čtenář třídí a vybírá z nich ty nejhodnotnější pro utváření svého postoje. Není tedy závislý pouze na jednom zdroji informace, nýbrž má možnost ověření publikovaných dat, čímž se též podporuje jeho kritické myšlení. Navíc jakákoli represe svobody projevu na internetu se jeví jako značně neúčelná, protože zveřejněná informace mnohdy žije svým vlastním životem a je kdykoli znovu dohledatelná. Musí být tedy dána přednost samoregulačním možnostem internetu.

Na druhou stranu by přesvědčený ochránce soukromí přinášel podobné argumenty, avšak s opačnými závěry, které by podporovaly zostřenou protekci soukromí. Internet by sice chápal jako prostor pro diskusi, avšak varoval by před odlišením reálného a virtuálního světa. Újma, která je způsobena zasažením do soukromí, je totiž vždy reálná a nikdy není virtuální. Představa, že internet vytváří debatní arénu obrovských rozměrů, je sice působivá, avšak fakticky zde nestojí jednotlivé zveřejněné informace na stejné úrovni. Nadále totiž přetrvává nerovnost mezi jednotlivými informačními

kanály. Údaj zveřejněný na populárním zpravodajském portálu stojí z hlediska návštěvnosti na jiné úrovni než například soukromý blog či vlastní internetové stránky. Nelze tedy přijmout myšlenku, že narozdíl od tištěných médií má každý možnost uvádět informace na pravou míru, protože pozice zasažené osoby a zpravodajského portálu na internetovém trhu bude v drtivé většině případů ambivalentní. Neomezené možnosti internetu při šíření informací pak samozřejmě nelze popírat, avšak toto je důvod nikoli k rezignaci na šíření škodlivých informací, ale k zostřenému vnímání negativních zásahů. V kyberprostoru zveřejněná informace totiž zasáhne do soukromí ve výrazně větší míře a zároveň ve významně krátkém čase, což opět snižuje možnosti účinné nápravy. Ze všech těchto důvodů by tedy mělo být k ochraně soukromí na internetu hleděno obzvláště pečlivě, protože ačkoli nelze popírat, že zde zveřejněnou informaci nelze absolutně odstranit, její eventuální postih je důležitým symbolem respektu k lidské cti a důstojnosti. A může se také stát výstražným znamením pro ty, kdo by v budoucnu prostřednictvím internetu narušili čest a důstojnost člověka.

Jak ukazují předchozí dva odstavce, střet svobody projevu na internetu získal mnoho nových dimenzí. Jeho zvláštnosti rozvířily diskuse o další témata, na která nelze nalézt adekvátní odpověď. Přesto z hlediska právních zásad lze říci, že by bylo chybou akceptovat ideu internetu jako svébytného prostoru, na něž nelze nahlížet optikou práva „z reálného světa“. Nelze si totiž představit, že by například fotografie zveřejněná v tištěném periodiku mohla být považována za zásah do soukromí, avšak tatáž fotografie zveřejněná tímž týmem novinářů na internetu by za zásah do soukromí považována nebyla. Z tohoto důvodu bychom měli k internetu a priori přistupovat podobně jako k jakémukoli jinému prostředí. Avšak v niancích každé konkrétní kauzy, v rámci nichž by mělo být hodnoceno též prostředí, v kterém byl projev pronesen.

Samostatnou kapitolu pak představuje mezinárodnost internetu. Představa, že pouze osoba stejné státní příslušnosti zveřejní v tom samém státě difamující informaci, je překonána. Naopak v prostředí internetu vystupuje těchto státních útvarů povícero, především co se týče místa, kde může být inkriminovaná zpráva šířena. Je tedy klíčovou otázkou, jak se chránit proti zásahům do soukromí, pokud takřka není v moci jedince odhalit, kde všude byla zveřejněná informace šířena. Proto je nezbytné, aby na rozličné aspekty internetového věku reagovalo mezinárodní právo soukromé (a případně též veřejné). Především se nemůže stát překážkou pro ochranu privátní sféry jedince, ale naopak napomoci náležitému vymáhání práva a spravedlnosti.

Příběh pomyslného konfliktu mezi svobodou projevu a právem na ochranu soukromí jistě nenapsal závěrečnou kapitolu. Naopak se nyní nacházíme v průběhu děje, kdy očekáváme, jak právo (jako pomyslný *deus ex machina*) zareaguje na aktuálně nastavené parametry tohoto souboje. Lze ale očekávat, že tento střet nebude mít nikdy konce, protože po vyjasnění mnohých sporných otázek nastíněných v této publikaci přijdou nové fenomény, které opětovně podnítky další nejasnosti. Nezbyvá než konstatovat, že tento střet je nekonečný i z toho důvodu, že nemůže mít jedno-

značného vítěze. Demokratický stát totiž nemůže popřít svobodu projevu, a to ani za cenu podpory „honosné“ ochrany soukromí. A naopak nemůže zavřít oči před útoky na lidskou důstojnost a čest skrze pronášené projevy. Pokud by nastala jakákoli z těchto dvou variant, nejspíše bychom již nemohli hovořit o demokratickém státě. A to by byla zajisté ta nejhorší varianta, kterou si nelze přát.

6 Literatura a další použité zdroje

Knižní publikace

- BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. ed. Oxford: Oxford University Press, 2007, 566 s. ISBN 978-0199225811.
- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, 384 s. ISBN 978-80-87212-42-4.
- BATES, Ed. *The Evolution of the European Convention on Human Rights: From its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*. Oxford: University Press, 2010, 571 s. ISBN 978-0-19-920799-2.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Mezinárodní právo soukromé evropských zemí: překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010, lxvi, 1196 s. ISBN 9788074003097.
- BOBEK, Michal – KÜHN, Zdeněk a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vyd. Praha: Auditorium, 2013, 496 s. ISBN 978-80-87284-35-3.
- BOGDAN, Michal. Private International Law Aspects of Trans-Border Invasion of Personality Rights by the Media. In: BEATER, Axel – HABERMEIER, Stefan. *Verletzungen von Persönlichkeitsrechten durch die Medien*. Tübingen: Mohr Siebeck. 2005. 150 s. ISBN: 3-16-148703-6
- COHEN – ALMAGOR, Raphael. *Speech, Media and Ethics: The Limits of Free Expression (Critical Studies on Freedom of Expression, Freedom of the Press and the Public's Right to Know)*. New York: Palgrave, 2001, 240 s. ISBN 978-1403947093.
- CONTE, Alex. Privacy, Honour and Reputation. In CONTE, Alex – DAVIDSON, Scott – BURCHILL Richard. *Defining Civil and Political Rights: the Jurisprudence of the United Nations Human Rihts Committee*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited. 2004, s. 145
- ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde, 2003, 195 s. ISBN 8072012959.
- FILIP, Jan. *Ústavní právo ČR*. Brno: Doplněk, 2003, s. 556. ISBN 8021032545.

- FISHER I., David. *Defamation via Satellite – A European Law Perspective*. Hague: Kluwer Law International. 1998. 233 s. ISBN: 90-411-0536-0.
- GÖTTINGER, Vratislav. *Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu: sborník z mezinárodní konference*. Praha: Ústavní soud, 2008, 143 s. ISBN 978-80-254-5719-1.
- HERTZ, Ketilbjørn. *Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention*. Copenhagen: DJOF Publishing. 1998. 317 s. ISBN: 87-574-0055-5.
- JÄGER, Petr – MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu – Demokracie, rovnost a svoboda projevu*. Praha: Auditorium, 2007, 195 s. ISBN 9788090378650.
- JIRÁK, Jan. – KÖPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, 207s. ISBN 80-7178-697-7.
- JOSEPH, Sarah – SCHULTZ, Jenny – CASTAN, Melisa. *The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials, and Commentary*. Oxford: University Press, 2004, 985 s. ISBN 978-0199285419.
- KMEC, Jiří – KOSAŘ, David – KRATOCHVÍL, Jan – BOBEK, Michal, *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s. ISBN 978-80-7400-460-5
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 9788072392315. s. 323.
- KUČEROVÁ, Alena – NOVÁKOVÁ, Ludmila (a kol.). *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 536 s. ISBN 978-80-7273-163-3.
- LEVMORE, Saul. The Internet's Anonymity Problem. In LEVMORE, Saul. *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge: Harvard University, 2010, 299 s. ISBN 9780674050891.
- MAGNUS, Ulrich – MANKOWSKI, Peter. *Brussels I regulation*. 2nd rev. ed. München: Sellier. European Law Publishers, 2012, xxvii, 972 s. ISBN 9783866531420.
- MAHER, Gerry. (ed.). *Freedom of Speech: Basis and Limits*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag Wiesbaden GMBH, 1986, 90 s. ISBN 3-515-04592-9.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. Brno: Doplněk, 2008, 551 s. ISBN 978-80-7239-218-6.
- MCBETH, Adam – NOLAN, Justine – RICE, Simon. *The International Law of Human Rights*. Oxford: University Press, 2011, 662 s. ISBN 978-0195568806.

- MCGOLDRICK, Dominic. *The Human Rights Committee: Its Role in the Development of the International Covenant on Civil and Political Rights*. Oxford: Clarendon Press. 1994. s.461
- McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha: Odeon, 1991, 378 s. ISBN 8020702962.
- MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013, 288 s. ISBN 978-80-87576-52-6.
- MORSE, C. G. J. Torts in private international law. In GRAVESON, R.H. *Problems in Private International Law*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company. 1978, 396 s. ISBN: 978-0444851680
- MÖLLER, Jakob – DE ZAYAS, Alfred. *United Nations Human Rights Committee Case Law 1977–2008*. Kehl am Rhein: Norbert Paul Engel Verlag, e.K., s. 341
- NĚMEČEK, Tomáš. *Ochrana osobností v internetovém věku: Sborník textů z právnické konference*. Praha: Mafra, 2013, 33 s. 978-80-260-4903-6.
- NOVÁKOVÁ, Eva. – JANDOVÁ, Venuška. *Reklama a její regulace*. Praha: Linde, 2006, 245 s. ISBN 8072016016.
- POTOČNÝ, Miroslav – ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1.
- ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 399 s. ISBN 9788073803827.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda – VALDHANS, Jiří – DRLIČKOVÁ, Klára – KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 448 s. ISBN: 9788074780165.
- SOBEK, Tomáš. Svoboda a soukromí. In ŠIMÍČEK, V. (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 37 – 48. ISBN 978-80-210-5449-3.
- SOLOVE, Daniel J. *Understanding Privacy*. Cambridge – London: Harvard university Press, 2008, 272 s. ISBN-13: 978-0-674-02772-5.
- ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011, 144 s. ISBN 978-80-210-5449-3.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 170 s. ISBN 9788074003189.

- ŠVESTKA, Jiří – SPÁČIL, Jiří – ŠKÁROVÁ, Marta – HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008, 2 471 s. ISBN 978-80-7400-004-1.
- VALDHANS, Jiří. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2012, xiii, 263 s. ISBN 9788074004124.
- VERPEAUX, Michael. *Freedom of Expression*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2010, 220 s. ISBN 978-92-871-6464-3.
- VÝBORNÝ, Štěpán. *Nendávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 164 s. ISBN 978-80-7357-766-7.
- WAGNEROVÁ, Eliška – ŠIMÍČEK, Vojtěch – LANGÁŠEK, Tomáš – POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s. ISBN 978-80-7357-750-6.
- WAHLGREN, Peter. (ed.). *Human Rights: Their Limitations and Proliferation*. Stockholm: Stockholm Institute for Scandinavian Law, 2010, 392 s. ISBN 978-91-85142-69-9.
- WARBY, Mark – MOREHAM, Nicole – CHRISTIE, Iain. *The Law of Privacy and the Media*. Oxford: University Press, 2011, 872 s. ISBN 9780199581153.
- WELLER, M. Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet. Internationale Zuständigkeit am „Ort der Interessenkollision“? In: GEIMER, Reinhold – SCHÜTZE, Rolf A. *Recht Ohne Grenzen*. München: Sellier European Law Publisher. 2012. 1039–1055. ISBN: 978-3866531932. s. 1040.
- XENOS, Dimitris. *The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights*. New York: Routledge, 2012, 231 s. ISBN 9780415668125.

Odborné články

- AKDENIZ, Yaman. Anonymity, Democracy, and Cyberspace. *Social Research: An International Quarterly*. 2002, roč. LXIX, č. 1, s. 223-237. ISSN 0037-783X.
- BALKIN, Jack M. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*. 2004, roč. LXXIX, č. 1, s. 1–58. ISSN 0028-7881.
- BARTÍK, Václav – JANEČKOVÁ, Eva. Zveřejňování osobních údajů periodickým tiskem. *Právní rozhledy*. 2009, roč. XXVII, č. 2, s. 60–63. ISSN 1210-6410.
- BARTOŇ, Michal. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svo-

body projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*. 2008, roč. XVI, č. 17, s. 617–627. ISSN 1210-6410.

- BENEDEK, Wolfgang. EU Action on Human Rights and Fundamental Rights in 2012. In: BENEDEK, Wolfgang – BENOIT-ROHMER, Florence – KARL, Wolfram – KETTEMANN, Matthias C. – NOWAK, Manfred. *European Yearbook on Human Rights 2013*. Vídeň: NWV Verlag GmbH, 2013, s. 55–77. ISBN 978-3-7083-0925-5.
- BIGOS, Oren. Jurisdiction Over Cross-Border Wrongs on The Internet. *International and Comparative Law Quarterly*. [online]. 2005, Roč. 54. Č. 3. s. 585–620. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3663451>.
- BOBEK, Michal. Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 10, s. 357–364. ISSN 1210-6410.
- BOGDAN, Michal. Defamation on the Internet, *Forum Delicti* and the E-Commerce Directive: Some Comments on the ECJ Judgment in the eDate Case. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2011, xii, s. 483–491. ISBN 978-3-86653-227-4.
- BOYNE, Shawn Marie. Free Speech, Terrorism, and European Security: Defining and Defending the Political Community. *Pace Law Review*. 2010, roč. XXX, č. 2, s. 417–485. ISSN 0272-2410.
- DICKERSON, Nicholas P. What Makes the Internet So Special? And Why, Where, How, and by Whom Should Its Content Be Regulated? *Houston Law Review*. 2009, roč. XLVI, s. 61–102. ISSN 0018-6694.
- DRLIČKOVÁ, Klára – KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In: Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno, 2011. s. 526–550. ISBN 978-80-210-5582-7.
- DVOŘÁK, Jaroslav. Nabídka erotických služeb. *Bulletin advokacie*. 1997, roč. XXVII, č. 5, s. 38–41. ISSN 1210-6348.
- FILIP, Jav. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1998, roč. VI, č. 4, s. 618–637. ISSN 1210-9126.
- GILLIES, Lorna. Jurisdiction for Cross-Border Breach of Personality and Defamation: eDate Advertising and Martinez. *International and Comparative Law Quarterly*. [online]. 2012, vol. 61., č. 4. s. 1007–1016. EISSN: 1471-6895. [cit.

25.08.2013]. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayFulltext?type=1&fid=8727249&jid=ILQ&volumeId=61&issueId=04&aid=8727247&bodyId=&membershipNumber=&societyETOCSession=>

- GOETSCH, Charles C. Parody as Free Speech-The Replacement of the Fair Use Doctrine by First Amendment Protection. *Western New England Law Review*. 1980, roč. XXXIII, č. 3, s. 39–66. ISSN 0190-6593.
- GRAZIANO, Thomas K. The Law applicable to Product Liability: The Present State of the Law in Europe and Current Proposal for Reform. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 2005, roč.54, č. 2 [cit. 06.03.2013]. s. 475–488. EISSN 1471-6895. Dostupné z Hein Online: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/incolq54&div=29&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults.
- GROOTE de, Bertel. Jurisdictions problems regarding Internet torts: Critical Remarks. *Computer Law and Security Review*. 2009. č. 25. s. 447–454. ISSN: 0267-3649. s. 448.
- HÁJIČEK, David C. Svoboda “v síti”. *Revue pro právo a technologie*. 2012, roč. III, č. 5, s. 11–17. ISSN 1804-5383.
- HERCZEG, Jan. Dopad virtuální koule aneb meze politické satiry. *Právní rozhledy*. 2011, roč. IXX, č. 7, s. 229–237. ISSN 1210-6410.
- HERCZEG, Jan. Třetí pilíř contra sedmá velmoc aneb přípustná míra kritiky soudcovského stavu. *Trestní právo*. 2013, roč. XVII, č. 17, s. 21–30. ISSN 1211-2860.
- HERCZEG, Jan. Ústavněprávní limity monitoringu telekomunikačního provozu: konflikt mezi bezpečností a svobodou. *Bulletin Advokacie*. 2010, roč. XL, č. 5, s. 22–31. ISSN 1210-6348.
- JANEČKOVÁ, Eva – BARTÍK, Václav. Zveřejňování osobních údajů prostřednictvím internetu. *Daně a právo v praxi*. 2013, roč. XVIII, č. 2, s. 52–54. ISSN 1211-7293.
- JOSEPH, Sarah. *Human Rights Committee: Recent Jurisprudence*. Human Rights Law Review. 2004, roč. 4, č. 2, s. 277–294.
- JUENGER K. Friedrich, Forum shopping, Domestic and International. *Tulane law review*. [online]. 1988–1989, roč.63., [cit. 06.09.2013]. s. 553–574. ISSN 0041-3992. Dostupné z : <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/tulr63&div=25&id=&page=>

- KOKEŠ, Marian. *Zápas celebrit s „pestrým světem“*. 6. 4. 2013. Lidové noviny, 2013. Příloha Právo a justice.
- KOSAŘ, David. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 1, s. 3–19. ISSN 1212-9909.
- KOUDELKA, Zdeněk. Novinářská svoboda a trestní řízení. *Bulletin advokacie*. 1997, roč. XXVII, č. 3, s. 24–28. ISSN 1210-6348.
- KOVÁČOVÁ, Lucia. Kolízná úprava mimozmluvných závazkov vznikajúcich z narušenia súkromia a osobnostných práv v novom ZMPS. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Nechvátalová, Lucie – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2012: The Conference Proceedings*. 2012. 1. vyd. Brno, 2011. s. 966–984. ISBN 978-80-210-5929-0.
- KOVÁČOVÁ, Lucia. *Litispence v mezinárodním právu procesním*. Brno. 87 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
- KOVÁČOVÁ, Lucia – KRÁLÍČEK, Jaroslav. Uznání a výkon rozhodnutí ve světle probíhající revize nařízení Brusel I. In Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 504–515. ISBN 978-80-210-5582-7.
- KRÁL, Richard. Ke kolizní úpravě občanskoprávní mimosmluvní odpovědnosti. *Právník*. 1989. č. 8. S. 687–695. ISSN 0231-6625.
- KUČERA, Zdeněk – TICHÝ, Luboš. *Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 362 s. ISBN 8070380209. s. 133.
- KUIPERS, Jan-Jaap. Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights. *German Law Review*. [online]. 2011, Roč. 12. s. 1681–1706. ISSN: 2071-8322. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol12-No8/PDF_Vol_12_No_08_1681-1706_Kuipers.pdf.
- MAŠTALKA, Jiří. Návrh nového občanského zákoníku z pohledu ochrany soukromí a osobních údajů. *Právní rozhledy*. 2010, roč. XXVIII, č. 10, s. 369–372. ISSN 1210-6410.
- MATES, Pavel. Právo na informace a ochrana osobních údajů. *Jurisprudence*. 2012, roč. XXI, č. 1, s. 22–25. ISSN 1212-9909.
- MATES, Pavel. Ústavní soud k ochraně soukromí veřejně činných osob. *Právní zpravodaj*. 2007, roč. VIII, č. 12, s. 13–14. ISSN 1212-8694.

- MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013. s. 219–220.
- NAGY, Csongor István. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable law and Personality rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*. [online]. Roč. 8, č. 2. s. 251–296. ISSN: 1744-1048 [cit. 28.8.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2231949
- NĚMEC, Ronald. Malé zamyšlení nad ochranou osobnosti dnes a v NOZ ve světle tiskového zákona. *Bulletin advokacie*. 2012, roč. XLII, č. 6, s. 30 a násl. ISSN 1210-6348.
- PLECITÝ, Václav. Právo na soukromí a reklama. *Bulletin advokacie*. 1996, roč. XXVI, č. 5, s. 8–12. ISSN 1210-6348.
- REYMOND, Michel. Jurisdiction in Case of Personality Torts Committed over the Internet: A Proposal for a Tarteting Test. . In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea –VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s 205–246. ISBN 978-3-86653-238-0.
- ROSAS, Allan. The Applicability of the EU Charter of Fundamental Rights at National Level. In: BENEDEK, Wolfgang – BENOIT-ROHMER, Florence – KARL, Wolfram – KETTEMANN, Matthias C. – NOWAK, Manfred. *European Yearbook on Human Rights 2013*. Vídeň: NWV Verlag GmbH, 2013, s. 97–112. ISBN 978-3-7083-0925-5.
- ROSAS, Allan. When is the EU Charter of Fundamental Rights Applicable at National Level? *Jurisprudence*. 2012, roč. 19, č. 4, s. 1269–1288. ISSN 1392-6195.
- VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 205–246. ISBN 978-3-86653-238-0.
- REYMOND, Michel. The ECJ eDate Decision: A Case Comment. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea –VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2011, xii, s. 493–506. ISBN 978-3-86653-227-4.
- ROHLÍK, J. Poznámka k novým tendencím posuzování náhrady škody ex delicto v mezinárodním právu soukromém. *Časopis pro mezinárodní právo*. Praha: Academia. 1966. s. 59–72.
- SCHAUER, Frederick. Fear, risk and the first amendment: unraveling the „chilling effect“. *Boston University Law Review*. 1978, roč. LVIII, č. 5, s. 685–732. ISSN 0006-8047.

- SIGMUNDOVÁ, Michaela – TELEC, Ivo. Přehled některých právních a etických otázek ochrany osobnosti. *Soudní rozhledy*. 2003, roč. IX, č. 3, s. 73–77. ISSN 1210-6410.
- ŠALOMOUN, Michal. Ochrana osobních údajů jako právo na informace sui generis. *Právní rozhledy*. 2006, roč. XIV, č. 11, s. 389–396. ISSN 1210-6410.
- ŠVAŇHAL, Roman. Ochrana osobnosti fyzických osob. *Právní rozhledy*. 2000, roč. VIII, č. 9, s. 385–386. ISSN 1210-6410.
- TELEC, Ivo. Chráněné statky osobnostní. *Právní rozhledy*. 2007, roč. XV, č. 8, s. 271–281. ISSN 1210-6410.
- THIEDE, Thomas. A Topless Duchess and Caricatures of the Prophet Mohammed. A Flexible Conflict of Laws Rule for Cross-Border Infringements of Privacy and Reputation. In: ŠARČEVIĆ, Petar – BONOMI, Andrea – VOLKEN, Paul. *Yearbook of private international law*. München: Sellier. European Law Publishers, 2012–2013, xii, s. 247–267. ISBN 978-3-86653-238-0.
- TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Revize nařízení Brusel I – otázky nad úpravou prorogace a litispence. In: Žatecká, Eva – Kováčová, Lucia – Horecký, Ján – Vomáčka, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings*. 2011. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 780–787. ISBN 978-80-210-5582-7.
- TRSTENJAK, Verica – BEYSEN, Erwin. The Growing Overlap of Fundamental Freedoms and Fundamental Rights in the Case Law of the CJEU. *European Law Review*. 2013, roč. 38, č. 3, s. 293–315. ISSN 0307 5400.
- VALDHANS, Jiří. The Pitfall of Interpreting Rome II Regulation Consistently with Brussels I Regulation. *Jurisprudencija*, [online]. 2009, č. 2, s. 229–244. EISSN 2029–2058. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: http://www.mruni.eu/en/mokslo_darbai/jurisprudencija/archyvas/?l=75253
- VICK W., Douglas; MACPHERSON, Linda. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. [online]. 1995–1996, roč.36, [cit. 24.5.2013]. s. 933–999. ISSN 0042-6571. Dostupné z <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/vajint36&div=31&id=&page=>.
- VRBOVÁ, Eva. Regulace reklamy ve vztahu k dětem ve školách. *Řízení školy*. 2010, roč. VII, č. 9, s. 13. ISSN 1214-8679.
- VÝBORNÝ, Štěpán. Konceptualizace bránící se demokracie. *Právník*. 2012, roč. CLI, č. 5, s. 441–452. ISSN 0231-6625.
- WAGNER, G. Article 6 of the Commission Proposal: Violation of Privacy – De-

famation by Mass Media. *European Review of Private Law*. [online]. 2005, č.1, [cit. 24.5.2013]. s. 21–37. ISSN 09289801. Dostupné z <http://www.kluwerlawonline.com/toc.php?area=Journals&mode=bypub&level=5&values=Journals--European+Review+of+Private+Law+Volume+13+%282005%29>

- ZVÁNOVEC, Vít – NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů nezletilců. *Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 8, s. 18–20. ISSN 1212-9909.

Internetové zdroje

- A free and pluralistic media to sustain European democracy, s. 15. *European Commission – Media Freedom and Pluralism* [online]. Leden 2013 [citováno 13. 9. 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/high-level-group-media-freedom-and-pluralism>.
- CANDIGLIOTA, Zuzana. Boj proti týrání dětí zhodnotil soud jako trestný čin [online]. Publikováno dne 21. 3. 2011. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/david-zahumensky.php?itemid=12609>
- CUNIBERTI, Guilles. *Kate Provance Pictures: Online Symposium*. [online]. Conflicts of law .net. [cit. 25.08.2013]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2012/kate-provence-pictures-online-symposium/>
- DICKINSON, Andrew. *By Royal Appointment: No Closer to an EU Private International Law Settlement?* [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 28.8.2013]. Dostupné z <http://conflictoflaws.net/2012/by-royal-appointment-no-closer-to-an-eu-private-international-law-settlement/>
- DICKINSON, Andrew. *Privacy and Personality Rights in the Rom II Regime – Not Again? Comment*. [online]. Conflicts of Law .net. [cit. 12.04.2013]. Dostupné z <http://conflictoflaws.net/2010/privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-not-again/>
- Etický kodex novinářů [online]. Publikováno 25. 11. 1999. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/eticky-kodex/>
- Evropská charta svobody tisku. *European Charter on Freedom of the Press* [online]. 25. 5. 2009 [citováno 20. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.pressfreedom.eu>.
- EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy. *Rada Evropské unie* [online]. 25. 6. 2012 [citováno 29. 9. 2013]. Dostupný z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf.
- FACEBOOK. Zásady komunity [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>

- Internet: case-law of the European Court of Human Rights. *Council of Europe* [online]. December 2011 [citováno 16. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=>.
- KOSTLÁN, František. Analýza: Převzetí lží o romském pokladníkovi bez ověřování ukázalo na bídu českých mainstreamových médií. *Romea* [online] Publikováno 23. 2. 2012. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravy/analiza-prevzeti-lzi-o-romskem-pokladnikovi-bez-overovani-ukazalo-na-bidu-ceskych-mainstreamovych-medii>
- LAGONE, Laura. The Right to Be Forgotten: A Comparative Analysis. *Social Science Research Network* [online]. 7. 12. 2012 [citováno 20. 9. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2229361.
- LUTONSKÝ, František. Sedmá velmoc [online]. Publikováno 3. 10. 2005. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady_nevysilane/_zprava/85733
- NOVINKY.CZ. *Pravidla pro vkládání příspěvků. Novinky* [online]. Vydáno 5. 2. 2009. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/160329-vitejte-v-nazorovem-foru-serveru-novinky-cz.html>
- Positive obligations on member States under Article 10 to protect journalists and present immunity *Case-Law Analysis – European Court of Human Rights* [online]. January 2013 [citováno 14. 9. 2013]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=#n1347459030234_pointer.
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. Slovník spisovného jazyka českého. *Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR* [online]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>
- Who We Are. *Council of Europe* [online]. 2012 [citováno 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=quisommesnous&l=en>.
- Fact Sheet No. 15, 66 s. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. Květen 2005 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/PUBLICATIONSRESOURCES/Pages/FactSheets.aspx>.
- Human Rights Committee – Jurisprudence. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 11. 9. 2013 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=17
- General Comment No. 16: The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation (Art. 17). *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 8. 4. 1988 [cit.

27. 8. 2013]. Dostupné z: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/23378a-8724595410c12563ed004aeecd?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/23378a-8724595410c12563ed004aeecd?OpenDocument).

- General Comment No. 31: The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 24. 3. 2004 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.
- General Comment No. 34, odst. 11. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 12. 9. 2011 [cit. 28. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm>.
- Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 2013 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Pages/OpinionIndex.aspx.
- Zpráva zvláštního zpravodaje, pana Abida Hussaina, na základě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 1993/45, o podpoře a ochraně práva na svobodu názoru a svobodu projevu, č. E/CN.4/1995/32. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 14. 12. 1994 [cit. 30. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/annual.htm>.
- Zpráva zvláštního zpravodaje, pana Franka La Rue, na základě rezoluce Komise OSN pro lidská práva 1993/45, o podpoře a ochraně práva na svobodu názoru a svobodu projevu, č. A/HRC/23/40. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 17. 4. 2013 [cit. 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/annual.htm>.
- RUGGIE, J. Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises – Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations „Protect, Respect and Remedy“ Framework, A/HRC/17/31. *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. 21. 3. 2011 [citováno 2. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/TransnationalCorporations/Pages/Reports.aspx>.
- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998, o právu na soukromí. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm>.
- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1577 (2007) ze dne 4. 10. 2007, o dekriminalizaci pomluvy. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [on-

line]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.

- Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1843 (2011) ze dne 7. 10. 2011, o ochraně soukromí a osobních dat na internetu a online médiích. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.
- Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1506 (2001) ze dne 24. 4. 2001, o svobodě projevu a médií v Evropě. *Parliamentary Assembly – Council of Europe* [online]. Dostupné z: http://website-pace.net/en_GB/web/apce/documents.
- Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady COM/2012/11 ze dne 25. 1. 2012, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů), dále jen „Návrh obecné nařízení o ochraně údajů“. In *EUR-Lex* [online]. 25. 1. 2012 [citováno 11. 9. 2013]. Dostupný z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0011:FIN:CS:PDF>.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. 3. 2011 o mediálním zákonu v Maďarsku, P7_TA(2011)0094. *Evropský parlament* [online]. 10. 3. 2013 [citováno 11. 9. 2013]. Dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0094+0+DOC+XML+V0//CS>.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 22. 4. 2004 o nebezpečí porušování svobody projevu a informací v Evropské unii a zejména v Itálii. In *EUR-Lex* [online]. 30. 4. 2004 [citováno 1. 9. 2013]. Dostupný z: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=402236%3Acs&lang=en&list=402236%3Acs%2C&pos=1&page=1&nb=1&pgs=10&hwords=>.
- Rozpravy. *Evropský parlament* [online]. 7. 9. 2010 [citováno 11. 9. 2013]. Dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20100907+ITEM-016+DOC+XML+V0//CS>.

Rozhodnutí a stanoviska vnitrostátních a mezinárodních orgánů

Ústavní soud České republiky³⁸⁹

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, publ. pod č. 214/1994.

389 Judikatura Ústavního soudu ČR je dostupná na stránkách NALUS [online]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

- Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97, publ. pod č. 17/1998.
- Nález ústavního soudu ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99, publ. pod č. 19/2000.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01, publ. pod č. 15/2002.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2004, IV. ÚS 606/03, publ. pod č. 23/2004.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04, publ. pod č. 4/2005.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03, publ. pod č. 57/2005.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04, publ. pod č. 71/2005.
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. 453/03, publ. pod č. 209/2005.
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05, publ. pod č. 111/2007.
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, publ. pod č. 59/2010.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 468/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, publ. pod č. 52/2011.
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 823/11.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. II. ÚS 171/12.

Nejvyšší soud České republiky³⁹⁰

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1969/2002.

³⁹⁰ Judikatura Nejvyššího soudu ČR je dostupná na stránkách *Nejvyšší soud ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 30 Cdo 861/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 996/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1713/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4629/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 8 Tdo 407/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 517/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2384/2012.

Nejvyšší správní soud³⁹¹

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 5 As 15/2011, publ. pod č. 2658/2012.

Evropský soud pro lidská práva³⁹²

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 2010, ve věci *Aleksey Ovchinnikov proti Rusku*, stíž. č. 24061/04.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2003, ve věci *Appleby a ostatní*, stíž. č. 44306/98, ECHR 2003-VI.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, ve věci *Axel Springer AG proti Německu*, stíž. č. 39954/08.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 4. 1992, ve věci *Castells proti Španělsku*, stíž. č. 11798/85.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 2002, ve věci *Colombani a ostatní proti Francii*, stíž. č. 51279/99.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 10. 1981, ve věci *Dudgeon proti Spojenému království*, stíž. č. 7525/76, série A č. 45.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 8. 2011, ve věci *Ediční rada*

391 Judikatura Nejvyššího správního soudu ČR je dostupná na stránkách *Nejvyšší správní soud ČR* [online]. Dostupné z: www.nssoud.cz

392 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva dostupná na stránkách *HUDOC-European Court of Human Rights* [online]. Dostupné z: hudoc.echr.coe.int.

Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině, stíž. č. 33014/05.

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, ve věci *Halford proti Spojenému království*, stíž. č. 20605/92.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976, ve věci *Handyside proti Spojenému království*, stíž. č. 13585/88, série A č. 24.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 7. 1986, ve věci *Lingens v. Rakousko*, stíž. č. 9815/82.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 6. 1979, ve věci *Marckx proti Belgii*, stíž. č. 6833/74, série A č. 31.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 9. 2011, ve věci *Mosley proti Spojenému království*, č. stíž. 48009/08.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 5. 1991, ve věci *Oberschlick v. Rakousko č. 1*, stíž. č. 11662/85.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 11. 1991, ve věci *Observer a Guardian proti Spojenému království*, stíž. č. 13585/88.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 3. 1988, ve věci *Olsson proti Švédsku*, stíž. č. 10465/83.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 11. 2007, ve věci *Pfeifer proti Rakousku*, stíž. č. 12556/03.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. 7. 2001, ve věci *Refah Partisi proti Turecku*, stíž. č. 41340/98.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 10. 2001, ve věci *Stankov a Ilinden proti Bulharsku*, stíž. č. 29225/95.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 12. 2007, ve věci *Stoll proti Švýcarsku*, stíž. č. 9698/01, ECHR 2007-V.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1979, ve věci *The Sunday Times proti Spojenému království*, stíž. č. 6538/74, série A č. 30.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 4. 1978, ve věci *Tyrer proti Spojenému království*, stíž. č. 5856/72, série A č. 26
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 7. 1991, stíž. č. 14661/81, 71 DR 141.

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 3. 1985, ve věci *X a Y proti Nizozemí*, stíž. č. 8978/80.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, ve věci *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 40660/08 a 60641/08.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 6. 2004, ve věci *Von Hannover proti Německu*, stíž. č. 59320/00.
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 3. 2009, ve věci *Times Newspapers Ltd proti Spojenému království*, stíž. č. 3002/03 a 23676/03.

Úřad pro ochranu osobních údajů

- Rozhodnutí ÚOOÚ, čj. SPR-1117/09-7, uveřejněné ve Věstníku ÚOOÚ v roce 2009.
- Rozhodnutí ÚOOÚ, čj. SPR-1117/09-7, uveřejněné ve Věstníku ÚOOÚ v roce 2009.
- ÚOOÚ. Stanovisko č. 5/2009: Zveřejňování osobních údajů v médiích. *Věstník ÚOOÚ*. 2009, č. 5.

Soudní dvůr Evropské unie³⁹³

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 27.9.1988, věc C-189/87. *Athanasios Kalfelis v Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others.*
- Rozsudek Soudního dvora, ze dne 24. 11. 2011, spojené věci C-468/10 a C-469/10. *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECMD) proti Administración del Estado.*
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, věc C-101/01. *Bodil Lindqvist.*
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 29.6.1994, věc C – 288/92. *Custom Made Commercial Ltd v Stawa Metallbau GmbH.*
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 11.1.1990, věc C-220/88. *Dumez France SA and Tracoba SARL v Hessische Landesbank and others.*
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 25.10.2011, věc C – 509/09

³⁹³ Judikatura Soudního dvora Evropské unie je dostupná na stránkách EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikaci Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*.

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 7.3.1995, věc C-69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 30.11.1976, věc C-21/76. *Handelskwekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 15.1.1987, věc C – 266/85. *Hassan Shenavai v Klaus Kreischer*.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 14. 10. 1976 věc C-29/76. *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 22.3.1983, věc C – 34/82. *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*.
- Rozsudek Soudního dvora, ze dne 20. 5. 2003, spojené věci C-465/00, C-138/01 a C-139/01. *Rechnungshof proti Österreichischer Rundfunk a dalším a Christa Neukomm a Joseph Lauer mann proti Österreichischer Rundfunk*.
- Rozsudek Soudního dvora, ze dne 16. 12. 2008, věc C-73/07. *Satakunnan Markkinapörssi a Satamedia*.
- Rozsudku Soudního dvora ze dne 25. 7. 1991, *Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda and others*, C-288/89, [1991] ECR I-4007.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie, ze dne 16.07.2009, věc C – 189/08. *Zuid-Chemie BV proti Philipppo's Mineralenfabriek NV/SA*.
- Stanovisko Generálního advokáta Darmona, ze dne 14.7.1994, věc C-69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*.
- Stanovisko Generálního advokáta Légera, ze dne 10.1.1995, věc C-69/93. *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*.
- Stanovisko Generálního advokáta Villalóna, ze dne 29.3.2011, věc C-509/09 a C-161/10. *eDate Advertising GmbH proti X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*.
- Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott, ze dne 8. 5. 2008, věc C-73/07. *Tietosuoja valtuutetuu proti Satakunnan Markkinapörssi Oy a Satamedia Oy*.

Výbor OSN pro lidská práva³⁹⁴

- Stanovisko Výboru pro lidská práva ze dne 25. 3. 2013, *Almas Kusherbaev proti Kazachstánu*, stíž. č. 2027/2011.
- Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 3. 4. 1989, *Gueye et al. v. France*, stíž. č. 196/1985.
- Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 7. 4. 1994, *Könye a Könye proti Maďarsku*, stíž. č. 520/1992.
- Stanovisko Výboru OSN pro lidská práva ze dne 29. 3. 2005, *Rafael Marques de Morais proti Angole*, stíž. č. 1128/2002.

³⁹⁴ Jurisprudence Výboru OSN pro lidská práva je dostupná na stránkách *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. Dostupné z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=8&DocTypeID=17.

Abstrakt: Svoboda projevu představuje klíčovou hodnotu demokracie a jako taková je chráněna především ve vztahu k médiím označovaným za hlídací psy demokracie. Jak však postupovat, pokud ti psi přestanou hlídat a začnou kousat tím, že vstupují do soukromí různých osob a o něm zhurta referují? Má je demokracie nadále chránit nebo jim má uzmout benefit široké míry svobody projevu a naopak chránit soukromí pokousaných? A jak postupovat v případě virtuálních psů, jejichž pole působnosti je mnohonásobně větší a možnost jejich regulace výrazně nižší? A má vůbec právo reálnou možnost regulovat v kyberprostoru svobodu projevu za účelem ochrany soukromí skrze normy vnitrostátního, mezinárodního veřejného či mezinárodního soukromého práva? Na tyto a mnohé další otázky se snaží nalézt odpověď předložená publikace.

Klíčová slova: Svoboda projevu, média, právo na soukromí, demokracie, kyberprostor, internet

Abstract: Freedom of expression is an essential element of democracy. Its protection is highlighted especially in the connection with media described as public watchdogs of democracy. But how to act if these dogs stop to watch and begin to 'bite' by invading privacy of various persons and consequently by informing about it? Is it a role of democratic society to protect media in any case or are there cases where it is appropriate to revoke media their wide freedom of expression in order to protect privacy of those who were 'bitten'. And how to act in the case of virtual dogs that have global impact and the legal regulation is considerably less developed than in the 'real' world? Does the legal regulation possess the ability to regulate freedom of expression in the cyberspace through rules of national, international private or international public law in order to protect privacy of persons? In the submitted book the authors try to find the answers on these and many other questions.

Keywords: Freedom of expression, media, the right to respect for private life, democracy, cyberspace, Internet

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc., Mgr. Iva Zlatušková,
prof. RNDr. Zuzana Došlá, DSc., Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.,
Mgr. Michaela Hanousková, doc. PhDr. Jana Chamonikolasová, Ph.D.,
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.,
prof. PhDr. Petr Macek, CSc., PhDr. Alena Mizerová,
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D., doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.,
Mgr. David Povolný, Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.,
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc., prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.,
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

OCHRANA SOUKROMÍ VERSUS SVOBODA PROJEVU MÉDIÍ

JUDr. Lucia Kováčová

Mgr. Lucie Nechvátalová

JUDr. Mgr. Štěpán Výborný

Vydala Masarykova univerzita roku 2013

Spisy Právnické fakulty MU č. 442 (řada teoretická, Edice S)

Ediční rada:

J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,

N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno 2

1. vydání, 2013

ISBN 978-80-210-6521-5